

[פי'] ששואלים את* העדים אם [הוא] פרוע אם הוא לא פרוע [פי] אם הם ראו את הפרעיון, ולול אזה המלוה נאמן לומר שלא נכתב אלא להיות מוכן לכשיפרע לו].

בא ושמע, שטר ביטול שיש עליו עדים, כשר. מהו עדים [וכי זה עדי שטר, וזה סותר הכותב למעלה. לא מדובר ב]עדי קיום [פי] שהבית דין קיימו השטר, ולא מקיימים שטר אלא אם כן פרע]. וכן הוא מסתבר, מזה שכתוב בסוף "ושאין עליו עדים פסול". מהו "אין עליו עדים". אם תאמר שאין עליו עדים בכלל, ו[כין] צריך לומר שזה פסוק. אלא לא [מדובר כן, אלא מדובר ב]עדי קיום.

מה שלמדנו לפני כן, סמפון שיש עליו עדים [פי] עדי קיום [יתקיים בחותמיו] ו[אפילו אם יוצא מתחת יד המלוה, כשר, ואם] אין עליו עדים [אבל יש בו עדי השטר], ויוצא מתחת ידי שלישי¹ [נאמן השליש לומר שהיא כשר] או [שטר ביטול] שיוצא לאחר חיתום שטרות [פי] שיצא לפנינו כשהוא כתוב בשטר חוב אחר החתימה [כשר]². [הטעם שזה כשר כש]יוצא מתחת ידי שלישי, שהרי המלוה האמין לשלישי [והרי אין מי שיכתוב שובר אלא מלוה, והוא מסרו ליד השליש הזה]. וכן אם יוצא לאחר חיתום שטרות [כשר], שלולא שפרעו לא היה מחליש את שטרו.

הדרן עלך שנים אחריו.

/משנה/. אלו מציאות שלו, ואלו [אינם שלו אלא הוא] חייב להכריז. אלו מציאות שלו, מצא פירות מפורזים³ [הואיל ואין להם סימן ניכר הבעלים מתייאשים מהן, והפקר הן, און מעות מפורזות]⁴, [און עומרים קטנים ברשות הרבים]⁵ [שכולם דורכים עליהם, ואם היה סימן נקשר עליהם, הוא היה נשחת, און עגולי דבילה, און ככרות של נחתום [שכל ככרותיו הם שוים, ואין בהם סימן שונה משל בעל הבית, און מחירויות של דגים, און חתיכות של בשר, און גיזי צמר הלקוחין ממדינתן] [כמות שהן גזוזות כשאר כל גיזת המדינה, לאפוקי הבאות מבית האומן, און אניצי פשתן] [פי] חבילות פשתן לא מעובדים, און לשונות של ארגמן [פי] צמר סרוק ומשון כמו לשון יצבעו בצבע ארגמן, והם מצויים, ואין בהם סימן], הרי אלו שלו, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, כל שיש בו שינוי חייב להכריז. איך מדובר. [ש]מצא עגול [של תמרים] ובתוכו [חתיכת] חרס, [און] ככר ובתוכו מעות⁶. רבי שמעון בן אלעזר אומר, כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז.

גמרא. מצא פירות מפורזין. וכמה [פירות בכמה שטח הוא "מפורזים"]. אמר רבי יצחק, קב בארבע אמות [אבל קב בג' אמות אינו מפורז]. אין מדובר. אם [מצאם] דרך נפילה [שיש לדעת שלא הונחו שם מדעת, אלא נפלו], אפילו יותר מזה [פי] מקו בד' אמות] גם כן [הרי אלו שלו, שמאחר ואין בהם סימן הבעלים מתייאשים], ואם [מצאם] דרך הינוח, אפילו בפחות [מקב] גם כן לא [יכול לקחתם, שהבעלים לא נתיאשו אלא יחזרו לטלם]. אמר רב עוקבא בר חמא, מדובר בשעת אסיפת גרנות⁷ [וכאן בעליהם דש אותם, ולקחו את העיקר ונשאר אלו], קב בארבע אמות שיש הרבה טרחם [לקבצם] אדם לא יטרח ולא יחזור לקחתם [ולכן] הפקיר אותם. [אבל אם היה קב ב]פחות מזה [פי] מד' אמות, או אדם יטרח ויחזור לקחתם, ולא מפקירם.

רבי ירמיה שאל, חצי קב בשתי אמות מהו [ההלכה]. קב בארבע אמות הטעם משום שיש הרבה טרחה, [ולכן] חצי קב בשתי אמות כיון שאין הרבה טרחה [הבעלים] לא יפקירם. או אולי, [הטעם] משום ש[קב] לא חשוב [לטרוח עליהם טרחה של קיבוץ ד' אמות], וחצי קב בשתי אמות, כיון שלא חשוב [הוא] מפקירם.

קביים בשמונה אמות מהו [ההלכה]. קב בארבע אמות מהו הטעם משום שיש הרבה טרחה, וכל שכן קביים בשמונה אמות, כיון שיש עוד יותר טרחה [הוא] מקפיר אותם. או אולי, משום שלא חשוב, וקביים בשמונה אמות כיון שחשוב לא מפקר אותם.

קב שומשמן [שהם דקים מאד ויש יותר טרחה מחטים, אבל דמים יקרים יותר] בארבע אמות מהו. קב בארבע אמות מהו הטעם משום שלא חשוב, ושומשמן כיון שחשוב לא מפקרם. או אולי, משום שיש הרבה טרחה, וכל שכן שומשמן, כיון שיש יותר טרחה מפקירם.

קב תמרים [שהם גסים יותר מחטים ואין טרחה בקיבוצם] בארבע אמות, קב רמונים בארבע אמות מהו. קב בארבע אמות טעמם משום שלא חשוב, קב תמרים בארבע אמות, קב רמוני בארבע אמות גם כן, כיון שלא חשוב מפקרם. או אולי, משום שיש הרבה טרחה, וקב תמרים בארבע אמות, וקב רמונים בארבע אמות, כיון שאין הרבה טרחה [בקיבוצם] לא מפקירם. מהו [ההלכה]. תיקו. למדנו,

¹ עיי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ט): מצא פירות מפורזות במקום הגרנות, אם היו כמו קב בתוך ד' אמות, או ביותר על ד' אמות, הרי אלו שלו מפני שאין הבעלים מטפלים באסיפתן. היו מפורזים בפחות מד' אמות, לא יגע בהם שמא הבעלים הניחו שם. וכן יותר מקב בד' אמות. היו כמו חצי קב בב' אמות, או קביים בח' אמות, או שהיה הקב משנים ושלושה מינים, כגון תמרים ושומשמן, כל אלו ספק לפיכך לא יטול ואם נטל אינו חייב להכריז. הגה: ויש אומרים אפילו בתמרים לחוד דלא נפיש טרחייהו, וכל כיוצא בזה, או בשומשמן לחוד דחשיבי, הוי ספק: ביאור: במקום הגרנות - תלוי הדבר במקום מציאתן, וכיון שנמצאו במקום הגרנות, אפילו נמצאו לאחר זמן הדישה, תולין אותו בבעלים, דבשעה שדשו הגורן לא רצו לטרוח לאסוף מעט פירות כאלו הנפוזים במרחק ד' אמות (סמ"ע), ע"ל סי' רס"ב ס"ז (ש"ך).

קב בתוך ד' אמות - היינו בד' אמות על ד' אמות או יותר, הא אם מפורז במרחב ד' על ב' לא יגע בו (סמ"ע).

או ביותר על ד' אמות - דוקא קב ביותר מד' אמות הוא של מוצא, הא ביתר מקב אפילו ביתר מד' אמות, אף על פי שהטירחא לפי השיעור אחד הוא, אפ"ה אינו של מוצא, כי הוא בכלל הספק בגמ' (סמ"ע).

כמו חצי קב כו' - אפילו הוא במרחב ב' על ד', אפ"ה מכח ספק לא יגע בו (סמ"ע), וי"א היינו בב' אמות על ב' אמות דאי בב' על ד' הרי אלו שלו (ש"ך).

¹ עיי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ט):

² עיי' ש"ע (ח"מ סי' סה ס"ב):

³ עיי' ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ז): מצא פירות מפורזים: אם דרך הנחה, לא יגע בהם. ואם דרך נפילה, הרי הם שלו:

ביאור: ואם דרך נפילה הן שלו - הני נמי מידי דמיכל הוא וחשיבי על האובד למשמש בהו וידע מיד בנפילתן, דומה לעיגול דבילה ה"ל בסעיף ו' (סמ"ע).

⁴ עיי' ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ו): הוב"ד לקמן הערה 24.

⁵ עיי' ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ט): הוב"ד לקמן הערה 22.

⁶ עיי' ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ט): המוצא מחטים וצינורות ומסמרים וכיוצא בהם, אם מצאם אחת אחת, הרי אלו שלו. שנים שנים או יותר, חייב להכריז, שמנין סימן:

ביאור: אחת אחת הרי אלו שלו שנים שנים כו' - ר"ל שאפילו מצא הרבה מהן כשהן מונחין הרבה אחת אחת, הוי דרך נפילה ואין בו סימן והן של מוצא, אבל כשמצאן מונחין זוגות שנים שנים ה"ל סימן הינוח, ואפילו לא מצא אלא שני זוגות הוי מנינם סימן דיאמר ארבע מצאת והיו מונחות זוגות, וה"ה אם מצא ג' מונחים יחד וידע שהונחו כאן חייב להכריז דיאכא סימן שמנין (סמ"ע).

מצאן סימן - בדברים אלו אינן מצויין אצל בני אדם, משו"ה כל שנושא אצלו מאלו הדברים יודע מנינם, משאו"כ מטבע (סמ"ע), וי"א דווקא שהם מקושרים יחד (נתה"מ), במחטין כל שמוצאן זוגות זוגות הוי דרך הינוח (ט"ז).

יאוש שלא מדעת [פי' דבר שמן הסתם הבעלים מתייאשים כשנודע שנפל ממנו, ועוד לא נודע להם, ומצאו זה]. אביי אמר, לא הוי יאוש, ורבא אמר, הוי יאוש. בדבר שיש בו סימן כולם [פי' אביי ורבא] לא חולקים, שלא הוי יאוש. ואף על גב ששמע [המוצא] לסוף [פי' לאחר שמצאו] שמיאש [ואמר אולי להפסד שלי, שגילה דעתו שהתייאש ממנו], לא הוי יאוש, שכן כאשר הגיע לידו [של המוצא] הגיע לידו באיסור. שכשיידע שנפל ממנו לא מייאש, [שהוא] יאמר [לעצמו], יש לי סימן בו, אתה הסימן, ואקח אותו [מהמוצא].

[אם המוצא מצא מציאה] בזומו של ים [פי' שגל לקח משהו, ופלטו במקום אחר] או בשלוליתו של נהר [פי' שהנהר גדל על גדותיו, ושלל דבר והוציאו במקום אחר], אף על גב שיש בו סימן הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] התיירא אותו [אפילו אם המוצא מצאה לפני יאוש], כמו שיאמרו לקמן. כאשר נחלקו [אביי ורבא] בדבר שאין בו סימן. אביי אמר, לא הוי יאוש⁸, שהרי לא ידע שנפל ממנו. רבא אמר, הוי יאוש, שכשיידע שנפל ממנו, מתייאש, הוא יאמר [לעצמו], אין לי סימן בו, מעכשיו הוא שמתיאש ממנו [שכן נפל, וכשיודע שוב אין דעתו עליו]. (סימן, פמג"ש ממקגט"י ככסע"ז).

בא ושמע, [כתוב במשנה ש]פירות מפוזרין [מותרים לקחתם, וקשה על אביי] הרי [הבעלים] לא ידע שנפל ממנו [אם כן, לא התייאש ממנו, ולמה זה מותר לקחתו. מתרץ אביי] הרי אמר רב עוקבא בר חמא, כאן מדובר בשעת אסיפת הגרנות, שהוא אבידה מדעת [שכן לא נפל ממנו, והניחם שם מדעת כהפקר].

בא ושמע, [כתוב במשנה ש]מעות מפוזרות הרי אלו שלו, למה. הרי [הבעלים] לא ידע שנפל ממנו [אם כן, לא התייאש ממנו, ולמה זה מותר לקחתו. מתרץ אביי] גם שם [אינו משום יאוש שלא מדעת אלא], כמו [ההלכה של] רבי יצחק, שאמר, [הגונב מטבע מכיסו של חבירו יש מח' אם צריך שהבעלים ידע שהוא מחזיר לו המטבע, ומאחר ו]אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה⁹ [לכן יודעים שהבעלים ידע שנגנב], וכן כאן [אנו] אומרים שקודם שצא זה, הבעלים ידע מזה שנאבד שכן אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה [והוי יאוש מדעת].

בא ושמע, [כתוב במשנה] עיגולי דבילה וככרות של נחתום הרי אלו שלו. [וקשה על אביי], למה [הם מותרים] והרי [הבעלים] לא ידע שנפל ממנו. גם שם [הוי יאוש מדעת], מאחר והם כבדים, ידע בהם [שנפלו ומתייאש מהם].

בא ושמע, [כתוב במשנה] ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו. [וקשה על אביי], למה [הם מותרים] והרי [הבעלים] לא ידע שנפל ממנו. גם שם [הוי

⁸ עיי' ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ג): אין המוצא מציאה חייב להכריז, אלא בדבר שיש בו סימן בגופו, או שראוי ליתן סימן במקומו, או בקשריו, או במנינו, או במדתו, או במשקלו. אבל אם אין בו שום סימן אפילו במקומו, כגון שניכר שלא הונח שם בכוונה, אלא דרך נפילה בא שם. אם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגיש בו מיד כשנפל ממנו, או מחמת כובדו, או מחמת חשיבותו, ותמיד היה ממשמש בו ומרגיש כשנפלו, הרי הוא של מוצאו. שהרי נתייאש מיד שכידע שנפל, כיון שאין בו סימן. ובא לידו בהיתר, כיון שנתייאשו בעליו. ואם לא, צריך להחזיר, אע"פ שנתייאש אחר כך, כיון שבא לידו קודם יאוש: ביאור: סימן במקומו - ויכריז אבידה פלונית מצאתי, זה יבוא ויאמר, במקום פלוני מצאתי, כי שם הנחתיו (סמ"ע).

או מחמת כובדו - פירוש, והיה נושא על גבו או כתיפו, ואחר שנפל ממנו הוקל המשא מעליו, ואף שודאי לא הרגישו מיד בשעת נפילה, דא"כ היה מגביהו מיד, מ"מ מסתמא הרגיש הנפילה סמוך לנפילתו, קודם שצא זה והגביהו (סמ"ע).

כיון שבא לידו קודם יאוש - והוא שקראו חז"ל (ב"מ כ"א ע"ב) יאוש שלא מדעת, דלא הוי יאוש, ור"ל אף דאם היה יודע מנפילתו היה מיאש ממנו מיד, מ"מ השתא דלא ידע האובד, בשעה שבא ליד המוצא, צריך להשיבו לבעלים (סמ"ע), וחצרו כידו בזה דלא קניא ליה אם בא שם קודם יאוש, ועי' לקמן סי' רס"ח ס"ג (ש"ך), ודוקא כשבא לזכות מחמת חצר, כגון שמצאו אחר, וטען בעל החצר, שהוא זכה בו מקודם ע"י חצירו, וכיון דבא לקנות מחמת חצירו ולומר שחצירו הוא כידו, וא"כ הרי בא לחצירו שהוא כידו קודם יאוש, דלא קנה. אבל כשאומר לא נחא לי בקנין ובשליחות החצר, ורצוני לקנות בהגבה דוקא, ודאי דאין חצירו קונה לו, דלא עדיף מזיכה ע"י אחר וצוח כששמע דאינו זוכה, וממילא זוכה בהגבה כשמגביה אחר יאוש (נתח"מ).

שם - כל זמן שהוא בספק אם ידעו הבעלים מהנפילה הרי זה אסור (ט"ז).
⁹ עיי' ש"ע (ח"מ סי' שנה ס"א): הגונב חפץ מבית חבירו והחזירו למקומו, ולא ידעו הבעלים שהחזירו, אם ידעו הבעלים שנגנב מהם, אף על פי שהחזירו הגנב, לא נפטר והוא באחריותו עד שידעו הבעלים, כגון שימנה חפציו וימצאם שלמים. ומיהו כשמנאם נפטר אע"פ"י שלא ידעו הבעלים בשעה שהחזירו. לפיכך גנב לו מעות והבליען לו כשבונן ונתן לתוך כיסו, אם יודע מנין המעות שלו, צא, שאדם עשוי למשמש בו בכל שעה והרי מצא שהחזיר לו בכלל מעותיו. אבל אם זרקן לכיסו שאין בו כלום, לא יצא, וחייב באחריות הגזילה עד שיודיענו שהחזיר

יאוש מדעת], מאחר והם חשובים, ומשמש בהם תמיד, וכמו [ההלכה] של רבי יצחק.

בא ושמע, המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות¹⁰, ובכל מקום שהרבים מצויים שם, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשים מהם. [וקשה על אביי], למה [הם מותרים] והרי [הבעלים] לא ידע שנפל ממנו. אמר רבי יצחק, אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה.

בא ושמע, מאימתי כל אדם מותרים בלקט¹¹ [שכן בתחילה יש רק לעניים וזכות לקחת, אבל בסוף יבא זמן שהוא הפקר לכולם]. מאז שהנמושות הלכו [בשדה]. ואומרים, מהו "נמושות". ואמר רבי יוחנן, זקנים שהולכים על משענתם בנחת, ורואים כל שבולת ושבולת ואחר שהם עברו בשדה, מתייאשים שאר העניים מלמצוא שם לקט. ריש לקיש אמר, [פי' המילה נמושות אינם זקנים אלא] לקוטי בתר לקוטי [פי' שלקטו כבר בשדה מספר פעמים, שאז מתייאשים שאר עניים. וקשה על אביי], למה [הם מותרים] אע"פ שהעניים של המקום הזה מתייאשים [מדעת, הרי] יש עניים במקום אחר שלא מתייאשים. אמרו, כיון שיש עניים כאן אלה [העניים במקום אחר] מתחילה מתייאשים, ואומרים [לעצמם], העניים של כאן מלקטים אותו.

בא ושמע, [המוצא] קציעות [פי' תאנים] בדרך¹², ואפילו בצד שדה קציעות [פי' שדה ששוטחים תאנים לייבשם]. וכן תאנה הנוטה לדרך¹³, ומצא תאנים תחתיה, מותרות משום גול [אע"ג שכשנפל לא ידע הבעלים, אלא כיון שכשיודע יתייאש, אומרים שכבר נתייאש, והרי זה ראה לרבא שיאוש שלא מדעת הוי יאוש], ופטורות מן המעשר [שכן הם הפקר, והפקר פטור ממעשר. אבל] בזיתים ובחרובים אסור [משום גול וחייב במעשר, משמע כאביי שזה יאוש שלא מדעת. אלא גם] התחלת הברייתא מובן לאביי ואין קושי, שמאחר והם חשובים [הבעלים] ממשמש בהם. גם תאנה [הבעלים] יודעים שנפלו. אבל סוף הברייתא קשה לרבא [הסובר יאוש שלא מדעת הוי יאוש], שכתוב, בזיתים ובחרובים אסור. אמר רבי אבהו [לתרץ הקושי על רבא], זית שונה, הואיל ומראהו מוכיח עליו [של מי הוא], ואף על גב שהזיתים נופלים, יודעים [בעליהם], שהמקום של האדם, הוא הוא [האדם עצמו, כלומר, כולם מכירים יודעים מאין נשרו הזיתים, ומיהו בעל האיל], ולכן הוי כדבר שיש בו סימן. אם כן, אפילו ההתחלה גם כן [צריך להיות אסורים משום גול]. אמר רב פפא, תאנה עם נפילתה נמאסת [וכיון שהבעלים יודעים שנופלים, מתחילה הוא מתייאש ממנו משום מיאוס שבו, ומפקיר אותו].

בא ושמע, הגנב שלקח מזה ונתן לזה [פי' לאיש אחר], וכן גזלן שלקח מזה ונתן לזה,

לכיס פלוני. ואם לא ידעו הבעלים שנגנב מהם, מיד כשהחזירם למקומם יצא אף על פי שלא מנאום הבעלים:

ביאור: הגנב לא נפטר כו' - דלא הוה השבה מעליא, דכיון דידעו הבעלים שנגנב נתייאשו מלשומרו עוד, ואף שהחזירו, הא לא ידע הבעל מזה שישמרנו (סמ"ע). ונתנם לתוך כיסו אם יודע כו' - כשנתן המעות לכיסו שיש בו מעות הוה השבה, דמסתמא אדם יודע כמה מעות יש לו, כיון דרגיל למשמש בכיסו תמיד (סמ"ע).

¹⁰ עיי' ש"ע (ח"מ סי' רנט ס"ג): כיצד, המוצא מציאה במקום שישראל מצוים שם חייב להכריז, שלא נתייאשו הבעלים, ואפילו העיר מחצה עכ"ם ומחצה ישראל. או אפילו רובה עכ"ם, והוא מצאה במקום שרוב העוברים שם ישראל, חייב להחזיר. אבל אם רוב העיר עכ"ם, או אפילו רובה ישראל, ומצאה במקום שרוב העוברים שם עכ"ם, אינו חייב, אפילו אם ידע שמישראל נפלה, ויש בה סימן, שודאי נתייאשו הבעלים, וכגון שהוא מדברים שיש לתלות שידע מיד בנפילתו וכמו שיתבאר: הגה: ועיי' לקמן סימן רסב ס"ג, ויש אומרים דאם אבד ספרים לא מייאש מינייהו אפילו במקום שרובה עכ"ם:

ביאור: שלא נתייאשו הבעלים - הטעם, שיחשב הבעלים אולי ימצאנה ישראל ויחזירה לי (סמ"ע).

שרוב העוברים שם ישראל - ויש חולקים וסוברים, שאף באופן זה אנו הולכים אחר רוב העיר, והטעם שכאן חייב להכריז, משום שרוב גוים אינו פטור מחיוב הכרזה כלל, כיון שאפשר לברר על ידה האם החפץ שייך ליהודי שחייב להחזיר לו, ומה שבעיר שרובה גוים פטור מהכרזה, אינו אלא מטעם שאף אם החפץ שייך לישראל הבעלים מתייאשים, אבל כשרוב העוברים במקום ההוא הם ישראל שהבעלים אינם מתייאשים, חייב להכריז (ט"ז).

רוב העיר עכ"ם כו' - עמש"ל סי' ר"ס ס"ג ד"ה ואם השכירו (ש"ך). וכגון כו' שידע מיד בנפילתו - דקיי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, כיון דבאיסורא בא לידו דהמוצא, דהרי לא ידעו מנפילתו בשעה שבא לידו, וכמ"ש בסימן רס"ב סעיף ג' (סמ"ע).

דאם אבד ספרים כו' - דאין דרך לקנותם אלא ישראל, ואינו מייאש מהן דסבר שיכריז ישראל הקונה ואתן בהם סימן, ועי' רמ"א סימן רל"ו ס"ח [מטלטלי דמייאשי מיניה אין צריך להחזיר לבעלים מלבד ספרים דאין מייאש מינייהו ידיעינן דאין מוכרין רק לישראל] (סמ"ע).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

כב

עין משפט
גור מצוה

ירדן - וכן שאר נהרות ותנא זה על ידי הירדן היה יושב : בלגמט
מוזין . ובחוקה נטלה הימנו ומעיקרה ידע ומייאש : שטף נהר קוריו-
של זה ומלאן אחר : כדי אלו כו' . ה"ג הרי אלו שלו מפני שנהיאו
הבעלים דכל שטיפת נהר כקורות עמים ואבנים הבעלים ידעו זה
מיד דיש לה קול : הא סתמא . הא תורה אור

מה שנתן נתן . *אחיה כר' דלמר בפרק הגזול [בבא מציעא] (ב"ק דף
קוד) : סתם גבז וגזלן היו יאוש בעלים :
שטף נהר קוריו עניו ואבניו . ה"ג אס נתיאשו הבעלים הרי
אלו שלו וז"ל דמיידי ביטול להליל בקל אס רודף בשעת
שטיפה דלוי לאו הכי הוה כוונתו של

ס"א למאי דכתיב לן
השטף דלויי מבז משט
לתיאש כו'
פ"ו א מיי' פ"ו מלכות
גזילה ואבניה ה"ג א
עומ"מ ס"י רעו :

פ"ד ב ג ד מיי' פ"ד
מלכות תרומות ה"ג א
ה מיי' סס הלכ"ס א :
ד ו (מיי' פ"ב מל'
עומ"מ אולגין
הלכ"ס ב) :

רבינו חננאל

הו פמשט בתן כל
שדה והללו אע"פ שחו
בשר שדה קצצות
דמכחא מילתא דמשה
זו הו כבד תריש מתן
כפר המטות . וכן האנה
הנושא לרדף התנאים
דלא נפולתו מבנה מיר
במאמא לפיכך מתיאש
מתן ומתריש משום גזל
ופטרין מן המעשר
דאמרו נשפר נתנן כלל
במעשרות כל
שורא אובל וגשפר
וגידוליו מן הארץ חייב
במעשרות . גבז שנמל
גזל ונתן לזה לא גבז
דלא נפולתו מבנה מיר
דאי גבז דקתני גזלן
הו מתריש בלאו תרי
גזלן גזלן קתני חד
גזלן וחד ליסימס סוויין .
ח"ש שטף נהר קוריו
נתנן לרדף שדה חבירו
אס נתיאשו הבעלים
הרי אלו שלו ככלל
בדקתמא חייב להחזיר
ואוקימא
מרדפין אחריהו ויכולין
להציל על ידי דהחק .
ח"ש כיצד אמרו התורם
שלא מדעת תרומתו
תרומה וכו' ואוקימא
בתן שתרם ובא בעל
אצל ותרם ומצאו שתרם
אצל לזה [לא] היתה
תרומה מצלי הופת
מכחא מילתא שנתרמה
ואוקימא לא אמרי' כלך
אצל יפות רצון בעלים
הן בתה שפישא אלא
לענין תרומה בלבד
משום דמכחא מילתא ותיא
אבל בנולתו
תרומה לאמ"ש שאמר
כלך אצל יפות שתרם
אצל רצון דאמר
ליה הכי ואסרין משום
גזל . ח"ש עוררו הפל
עליהם ושפתה הרי הן בכי

יס שאבדו ממנו ומכל אדם ועל זה
לא היה חומר הא סתם לא אלא
חייבי ביטול להליל בקל בשעת שטיפה
ואפילו אין בהן סימן ולפי שיעבדן
עקולי ופאורי ויקחם סס ואפי' יקדמו
אחרים ויקמו יחזירוהו לו לפי שניכר
שאז בעניו לפי שרדף מיד וס"ד
דמיידי דלס לא כדף מיל בשעת
שטיפה שלא יכול עוד כלל להליל
כדמוכח כפיפא לפי שקיחוס אחרים
כשיעבדוס עקולי ופאורי ולא יחזירו
לפי שאין בהן סימן וה"פ אס נתיאשו
הבעלים דהיינו שהיו סס בשעת
שטיפה ולא רדפו ואפילו אומרים
שאין מתיאשים אין בך כלום דודאי
הן מתיאשים לנבן הא סתמא שלא
היו בעלים בשעת שטיפה ולא נתיאשו
עד שידעו הבעלים ששטיפה נכר
ואז כבד חינו יכול להליל לפי שאין
בו סימן לא דקשמלן בלאו כח אלא
לוייה שהבעלים לא ידעו עניין
אלמא יאוש שלא מדעת לא היו יאוש
ומנטי ביטול להליל חפי' אחר שטיפה
כגון שיש כחבירה סימן שהבעלים
אין מתיאשים כשידעו ופריך לוי הכי
לוימא סיפא ואס היו הבעלים מרדפין
כו' מחי אריא מרדפין אפילו היו
ח"ש שטף נהר קוריו
נתנן לרדף שדה חבירו
אס נתיאשו הבעלים
הרי אלו שלו ככלל
בדקתמא חייב להחזיר
ואוקימא
מרדפין אחריהו ויכולין
להציל על ידי דהחק .
ח"ש כיצד אמרו התורם
שלא מדעת תרומתו
תרומה וכו' ואוקימא
בתן שתרם ובא בעל
אצל ותרם ומצאו שתרם
אצל לזה [לא] היתה
תרומה מצלי הופת
מכחא מילתא שנתרמה
ואוקימא לא אמרי' כלך
אצל יפות רצון בעלים
הן בתה שפישא אלא
לענין תרומה בלבד
משום דמכחא מילתא ותיא
אבל בנולתו
תרומה לאמ"ש שאמר
כלך אצל יפות שתרם
אצל רצון דאמר
ליה הכי ואסרין משום
גזל . ח"ש עוררו הפל
עליהם ושפתה הרי הן בכי

ובן ירדן שנמל מזה ונתן לזה מה שנמל
במל ומה שנתן נתן בשלמא גזלן וירדן
דקא חזי להו ומיאש אלא גבז מי קא חזי
ליה דמיאש תרומה רב פפא בלסמים
מוזין אי הכי היינו *גזלן תרי גזלן גזלן
ח"ש *שטף נהר קוריו עניו ואבניו ונתנו
בתוך שדה חבירו *הרי אלו שלו מפני
שנתיאשו הבעלים מעמא דנתיאשו הבעלים
הא סתמא לא הכי אמא סיפא *אם היו הבעלים
מרדפין אחריהם חייב להחזיר אי ביכולין
להציל מאי אריא מרדפין אפילו אין מרדפין
גבז הכא במאי עסקינן ביכולין להציל
על ידי הדרק מרדפין לא אייאוש אין מרדפין
איאוישי מיאש ח"ש *כיצד אמרו התורם שלא
מדעת תרומתו תרומה יהרי שירד לתוך
שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות אם
חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם
לא תרומתו תרומה ומנין הוא יודע אם
חושש משום גזל ואם לאו *הרי שצא בעל
הבית ומצאו יאוש לו *כלך אצל יפות
אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם
לאו אין תרומתו תרומה תרומה הליקטו הבעלים
הרוסיפו עליהן בין כך ובין כך תרומתו
תרומה וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה
אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע
*תרומה רבא אליבא דאביי ד'שוייה שלוח מי
[א] ה"ג נמסתברא דאי ס"ד דלא שווייה שלוח מי
הויה תרומתו תרומה והא אתם °גם אתם
אמר רחמנא *הרבות שלוחכם מה אתם
לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אלא הכא
במאי עסקינן כגון דשויה שלוח וא"ל זיל
תרם ולא א"ל תרם מהני וסתמיה דבעל
הבית כי תרם מבינונית הוא תרם ואזל
איהו ותרם מיפות ובא בעל הבית ומצאו
וא"ל כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן
תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה
אקלעו °לבוסתנא דמרי בר איסק אייתי תמרי ורימוני ושדא קמיהו
אמימר ורב אשי אבלי מר זוטרא לא אביל אדהכי אתא מרי בר איסק
אשכחניהו וא"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא
אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אביל מר
והתניא אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמר להו הכי אמר רבא
לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה
הוא וניחא ליה אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר הכי הא שמעו
*עוררוהו המל עליהן ושמה הרי זה °בכי ויתן גבזו אף על פי ששמה
אין

[פ"ג מ. ת"ח]
[חוס' דכחוסה
פ"ח]
[כחוסתמא א'
אס נתיאשו
הבעלים הרי'
אלו שלו ועי'
חוס' דר"ס שטף]
[חוס' ס"ס ע"ט]

[קדושין כ"ב
[חוס' דתרומות
פ"א]

[פירושין ס"א]

[שבת כ"ב
ז"ב]

[לקחון ע"א
קדושין מ"א]

גליון
הצ"ח

גב' דשניה
שליח עיין
ע"ה ע"ה דף
ד"ה כלך :
ע"ה ע"ה חוס'
ד"ה כלך :
שם לבוסתנא
דמרי כר איסק
עיין יבמות דף
כ"ה ע"ה חוס'
ד"ה ר"א :

הגדות הגר"א
[א] גב' ה"ג מסתברא .
לכ"ג גיטת הרבנס' כו'
וסתברא וסא אתם כו'
וי"ל ואמאי צייקין לנבן
אצל יפות הא ג' עומת
כמותו אלא בע"כ כו'
ובל זו חמיון דכלה כאלן
אצל א"ש לנ"ז דמנא
שליח מנ"ש בקדושין כ'
ד' ועי' חוס' ס"ס ד"ה
ס"ס כו' א"ש צ"ל כו'
ואילן לנתיבותי סתמא
כאלן ה"ג כו' וז"ל
כו' [עומ"מ רעיוני ביידי
ס"י ג"ה ס"ק ע"ז] :

דפשיע ליה דנתיאשו ח"כ מתיאש גופיה מני לאוכחי דמיידי בחין יכול להליל ולא היה צריך להביא סיפא ותו מנלן דהא סתמא לא
לחפלו סתמא נמי מני מיידי : **הכי** גרסינן ה"ג מסתברא דלוי לא שטייה שלוח ולא גרסינן וסבירא : **אם** יפות מהן תרומתו
תרומה . דמסתמא גס מתחילה היה דעתו כן וז"ל וניחא דהשתא דלוי ניחא ליה ביפות אצל מתחילה בשעת שטרס חי הוה ידע לא
הוה ניחא ליה דאין דרך לתרום מן היפות כדאמרין לעיל (דף כ"ה) גבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דלע"ל דהשתא
מתיאש אין בך כלום וי"ל דשאי הכא דכיון דמיון ביה דניחא ליה הסתא אמרינן נמי ניחא ליה מעיקרא משום מזה : **ואם** לאו אין
תרומתו תרומה . וז"ל דבפרק אלמנה עיונית [כחוסה דף ז"ב : וע' ד"ה פיה] אמרינן דסתמיה דבעל הבית הוי אחר מתחמשים ואס השליח
פיהת 'או הוסיף 'תרומתו תרומה דמני ח"ל בכהי אמרתך ה"ג ניחא הכי וי"ל דהתם הוי כולה שיעור תרומה ויש שתרם כך ויש שתרם
כך לכך מני ח"ל כיון שלא פירשת לי בכהי אמרתך אצל מיפות אין רגילות לתרום ולכך לא היה לו לתרום בשום ענין מהם בלא רשות :
מר וזוטרא לא אכל - וז"ל ותאמי לא אכל האמר רבא פרק הגזול בבתרא (ב"ק דף ק"ט) אריסיה מרענשיה קא זבן ויש לומר דהתם סבירא
הארים מבי' דמסתמא ממה שחגיגו לחלקו מביא אצל הכה שחביו מן הפרדס היה חושש שזו וזוטרא שמה בשעת מלוקה לא יאמר
לבעל הפרדס הטול כנגדו מה שחביו לכם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אצל קודם שצא מרי בר איסק קודם דלחיים מרענשיה קא
יעיב דאין לומר שיהיה כומך שיתרעה מרי בר איסק כשידע דהלכה כחז"ל וז"ל דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה :
אוסורא

דפשיע ליה דנתיאשו ח"כ מתיאש גופיה מני לאוכחי דמיידי בחין יכול להליל ולא היה צריך להביא סיפא ותו מנלן דהא סתמא לא
לחפלו סתמא נמי מני מיידי : **הכי** גרסינן ה"ג מסתברא דלוי לא שטייה שלוח ולא גרסינן וסבירא : **אם** יפות מהן תרומתו
תרומה . דמסתמא גס מתחילה היה דעתו כן וז"ל וניחא דהשתא דלוי ניחא ליה ביפות אצל מתחילה בשעת שטרס חי הוה ידע לא
הוה ניחא ליה דאין דרך לתרום מן היפות כדאמרין לעיל (דף כ"ה) גבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דלע"ל דהשתא
מתיאש אין בך כלום וי"ל דשאי הכא דכיון דמיון ביה דניחא ליה הסתא אמרינן נמי ניחא ליה מעיקרא משום מזה : **ואם** לאו אין
תרומתו תרומה . וז"ל דבפרק אלמנה עיונית [כחוסה דף ז"ב : וע' ד"ה פיה] אמרינן דסתמיה דבעל הבית הוי אחר מתחמשים ואס השליח
פיהת 'או הוסיף 'תרומתו תרומה דמני ח"ל בכהי אמרתך ה"ג ניחא הכי וי"ל דהתם הוי כולה שיעור תרומה ויש שתרם כך ויש שתרם
כך לכך מני ח"ל כיון שלא פירשת לי בכהי אמרתך אצל מיפות אין רגילות לתרום ולכך לא היה לו לתרום בשום ענין מהם בלא רשות :
מר וזוטרא לא אכל - וז"ל ותאמי לא אכל האמר רבא פרק הגזול בבתרא (ב"ק דף ק"ט) אריסיה מרענשיה קא זבן ויש לומר דהתם סבירא
הארים מבי' דמסתמא ממה שחגיגו לחלקו מביא אצל הכה שחביו מן הפרדס היה חושש שזו וזוטרא שמה בשעת מלוקה לא יאמר
לבעל הפרדס הטול כנגדו מה שחביו לכם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אצל קודם שצא מרי בר איסק קודם דלחיים מרענשיה קא
יעיב דאין לומר שיהיה כומך שיתרעה מרי בר איסק כשידע דהלכה כחז"ל וז"ל דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה :
אוסורא

[חוס' מכשיון
פ"ג ע"ט]

וכן [נהר ה'ירדן] וכן כל נהר] שלקח מזה ונתן לזה, מה שלקח לקח, ומה שנתן נתן [כלומר, הרי אותו חפץ שייר לאדם שקיבלו לבסוף, שחזקה על הבעלים שנתייבשו]. זה מובן גולן וירדן [הבעלים] ראו אותו, ומתייבשים. אבל גבגב וכי הוא [הבעלים] ראה שמתייבש. רב פפא תרגם [הלשון גבגב] בלסטים מזוין [ובחזקה נטלה ממנו, ומתחילה ידע ומתייבש]. אם כן היינו גולן [אז למה כתוב גם גבגב וגם גולן]. שתי סוגי גולן.

בא ושמע, שטף נהר קוריון¹¹ עצי או אבניו ונתנו בתוך שדה חבירו, הרי אלו שלו [פ"י של חבירו], מפני שנתייבשו הבעלים [פ"י שכל שטיפת נהר כקורות עצים ואבנים, הבעלים ידעו בה מיד, דיש לה קול]. הטעם, שהבעלים נתייבשו, הרי סתם [פ"י כל אבידה אחרת], לא [זכה המקבל שאין לנו לומר שידעו הבעלים, אינו של מוצאה, וקשה על הרבא שאמר יאוש שלא מדעת הרי יאוש]. במה מדובר כאן [בשטר נהר קוריון] כשיכול להציל [וכמו כן בכל מציאה, שרק דבר שיש בו סימן שיכול ליתן הסימן יקח חייב להחזיר, אבל דבר שאין בו סימן, הרי אלו שלו]. אם כן, [איך מובן] הנאמר בסוף [הברייתא], אם היו הבעלים מרדפין אחריהם, חייב להחזיר, אם ביכולין להציל, מה קרה [שכתוב בברייתא דווקא שהבעלים] מרדפים, אפילו אין מרדפין גם כן [חייב להחזיר, שהם סומכים על המציל שיחזירו להם, ולא מתייבשים]. במה מדובר כאן, ביכולין להציל על ידי הדחק [פ"י שאם לא ימהר להציל לא יצילו, אם הבעלים] מרדפים, [אז יודעים אנו שהם] לא התייבשו, [ואם] אין מרדפים, הם התייבשו [והפקירו אותם, שכן הם ידעו מזה ולא הצילו].

בא ושמע, כיצד אמרו התורם שלא מדעת [הבעלים] תרומתו תרומה. הרי [אדם] שירד לתוך שדה חבירו וליקט [עובר הבעל הבית] ותרום שלא ברשות, אם חושש משום גזל [פ"י בזה שתרום תרומתו ללא רשות הבעלים שהם מקפידים על מה שעשה זה], אין תרומתו תרומה. ואם לא, תרומתו תרומה. ומנין הוא יודע אם חושש משום גזל אם לא. הרי שבא בעל הבית ומצאו¹², ואמר לו היה¹³ לך ללכת אצל יפות [ולתרום מהם עבור הכהן], אם כשהתורם הולך למקום שצ"י הבעלים [נמצאו יפות מהן], [אז] תרומתו תרומה, ואם לא, אין תרומתו תרומה. [ואם] ליקטו הבעלים והוסיפו עליהן, בכל אופן תרומתו תרומה. ולמה כאשר נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה, בזמן שתרום לא ידע [משמע שמאחר לכשיודע שהוא מרוצה בזה, אומרים

¹¹ ע"י רמב"ם גולה ואבדה (פ"ו ה"א): קורות ואבנים ועצים וכיוצא בהם ששטפם הנהר אם נתייבשו הבעלים מהן הרי אלו מותרין והן של מצילן ואם אינו יודע אם נתייבשו או לא נתייבשו חייב להחזיר ואין צריך לומר אם היו הבעלים מרדפין אחריהן.

¹² ע"י רמב"ם (תרומות פ"ד ה"ג): התורם שלא ברשות או שירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם ותרום, אם בא בעל הבית ואמר לו כלך אצל יפות אם היו שם יפות ממה שתרום תרומתו תרומה שהרי אינו מקפיד, ואם לא היו שם יפות אין תרומתו תרומה שלא אמר לו אלא על דרך מיחוי, ואם בא בעל הבית וליקט והוסיף בין יפו יפות מהן בין אין לו תרומתו תרומה.

דרך אמונה: התורם שלא ברשות. דהיינו שהיו פירות תלושין ובא אחד ותרום בלי לשאול רשות מהבעלים:

או שירד כו' כדי שיקחם ותרום. היינו שתלש משל בעה"ב לקחתם לעצמו שחשב שבעה"ב אין מקפיד עליו שיקח ויאכל כרצונו ותרום מהם כדי שיוכל לאכול או שרצה לקנותם ממנו וסבר דבדאי ניחא לי' לבעה"ב ומסכים וה"ה אם ליקט לצורך בעה"ב ותרום:

אם בא בעה"ב. וראה שתרום: כלך אצל יפות. ה"י לך לילך אצל יפות מהן וליתן מהן לכהן וכ"ש אם אמר לו יפה עשית או אני מרוצה דתרומתו תרומה ואם שתק ולא א"ל כלום יש דעות בזה:

תרומתו תרומה. ואף על גב שגם הוא תרום מן היפות ולא מן הבינוניות ודרך רוב בנ"א לתרום מן הבינוניות דהיינו מן היפות על היפות ומן הרעות על הרעות והוא הולך ותרום הכל מן היפות אפ"ה כיון שגילה בעה"ב דעתו דניחא לי' ואינו מקפיד תרומתו תרומה ולא אמרי' כיון שאמר לו ה"י לך לקחת יותר יפות מהן הרי גילה דעתו שאין מרוצה במעשיו שלא עשה כן אלא להודיע לשליח שאין לו לחשוש לגזל:

שהרי אינו מקפיד. ר"ל שהרי גילה דעתו שאינו מקפיד ואיגלאי למפרע שניחא לי' ותרומתו תרומה למפרע ואף על גב דביאוש שלא מדעת ק"ל דלא מהני ולא אמרי' איגלאי מילתא למפרע שאני כאן דמצוה היא ופירות לאפרושי מינייהו קיימו וכיון דגלי דעתו דניחא לי' ה"ל כאילו שויה שליח מעיקרא:

שלא אמר לו אלא על דרך מיחוי. דודאי הכי קאמר לי' אם מצאת עוד יפות מאלו היית גוזלן מיהו אם פירש ואמר שכוונתי שיהי' תרומה ל"ל דמועיל:

וליקט והוסיף. גלי דעתו דודאי ניחא לי' וא"כ אפי' אין יפות מהן לא כיון למחות אלא כיון לומר בדרך בדיחותא מ"מ אף דתרומתו תרומה כיון שהשליח תרום ולא הבעלים יכולו הבעלים להוסיף עליהן ולא דמי למפריש כשיעור שאין יכול שוב להוסיף כנ"ל פ"ג ה"ו דבשליח סתמא דעת הבעלים שאם ירצו ויכלו להוסיף ו"א שאין הבעלים יכולין להוסיף א"כ לא גמר השליח עדיין לתרום:

שמתחילה גם כן היה מרוצה בזה, וכן הדבר לענין יאוש, כיון כשיודע לו הוא מתייבש, מתחילה גם כן הוא יאוש].

רבא הסביר [את הברייתא הזאת] לפי דברי אביי, [שכאן מדובר לא באדם שירד לבד, אלא שהבעלים] עשאו שליח. וכן הוא מסתבר, שאם תחשוב שלא עשאו שליח, וכי תרומתו תרומה. והרי הרחמן אמר [פ"י ה' ית' כתב בתורה] "אתם" "גם אתם" [פ"י כתוב] "כן תרימו גם אתם" והמילה "גם" מיותר, ומזה לומדים [לרבות שלוחכם]¹⁴ [שגם הם יכולים לתרום. ודורשים את זה כן] כמו אתם [רק תורמים] לדעתכם, אף שלוחכם, [רק תורמים] לדעתכם [פ"י רק כאשר עשאו שליח].

אלא במה מדובר כאן, כגון שעשאו שליח, ואמר לו, לך תרום, ולא אמר לו תרום מאלה. וסתם [דעת] בעל הבית כאשר [הוא עצמו] תרום, הוא מפריש תרומה מבינונית, והוא [פ"י השליח] הלך ותרום מיפות. ובא בעל הבית ומצאו, ואמר לו היה לך ללכת אצל יפות, אם נמצאו יפות מהן, תרומתו תרומה, ואם לא, אין תרומתו תרומה.

אמימר ומר זוטרא ורב אשי בקרו בפרס של מרי בן איסק, והאריס [מי שעובד בשדה של מרי בן איסק, ומקבל חלק מהפירות] הביא תמרים ורימונים, והגיש לפנייהם. אמימר ורב אשי אכלו, מר זוטרא לא אכל [שהם גזל, שהבעלים לא ידעו שהוא נותן להם]. בינתיים הגיע מרי בן איסק, מצאוהו, ואמר לו לאריס שלו, למה לא הבאת לרבנים מהטובות האלה. אמימר ורב אשי אמרו למר זוטרא, עכשיו למה אתה לא אוכל. והרי למדנו, אם נמצאו יפות מהן, תרומתו תרומה [פ"י שגילה דעתו שהוא מרוצה בזה, וכן הוא כאן]. אמר להם, רבא אמר כך, לא אמרו "היה לך ללכת אצל יפות" [שהוא גילוי דעת] אלא לענין תרומה בלבד, משום שהוא מצוה, ומרוצה בו. אבל כאן, הוא אמר כך משום בושחו.

בא ושמע, [המעלה פירותיו לגג וירד עליהן הטל] אם נשאר טל עליהן ושמת [בטל שעליהם] הרי זה "כבי יותן" [והוכשרו לקבל טומאה. אבל אם] נגבו [הטל מעליהם טרם שמצאם] אף על פי ששמת [עכשיו בטל שירד עליהן].

תרומתו תרומה. וכ"ז דעת רבנו דסגי בגילוי דעת לחוד למיהוי תרומה למפרע אבל דעת רוב הראשונים שאם לא עשאו שליח לא מהני כלל גילוי דעתו שיהא תרומה למפרע ורק אם עשאו שליח ולא אמר לו לתרום מן היפה והלך ותרום מן היפה בזה מהני הגילוי דעת הנ"ל דניחא לי' שהוכיח סופו על תחלתו שאף על היפות עשאו שליח מיהו לענין שיהא תרומה מכאן ולהבא מהני הגילוי דעת אף אם לא עשאו שליח ובש"ע העתיק כדעת רבנו אבל בחז"א כתב שדעת רבנו לא הגענו להבינם וכל הראשונים חלקו ע"ז. האומר לחברו צא ולקוט לך תאנים מתאנתו או מלא לך כלכלה זו תאנים מוציא עליהן תר"מ משל בעה"ב דודאי אדעתא דהכי נתן לו:

¹³ פלך (ערוך השלם).
¹⁴ ע"י רמב"ם (תרומות פ"ד ה"א): עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות שנאמר כן תרימו גם אתם לרבות שלוחכם ואין עושין שליח עכ"ל שנאמר גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית.

דרך אמונה: עושה אדם שליח. דשלוחו של אדם כמותו וא"צ למנות השליח בעדים ואפי' אם הוא טמא יכול למנות שליח להפריש בטהרה והשליח מבדק ולא המשלח ודעת רוב הראשונים דבעינן שליחות ממש ולא סגי בנתינת רשות ומ"מ העושה שליח לתרום א"צ לומר לו בהדיא שיעשה בשליחות אלא אם אומר לחברו צא תרום סתמא מתפרש באופן המועיל ע"פ דין תורה, ואם אמר כל הרוצה לתרום יתרום מהני ג"כ וכ"ש אם אמר כל השומע קולי יתרום דהוי שליח גמור אבל אם אמר כל התורם אינו מפסיד אין זה שליחות ואין יכול לתרום וכן אם אמר לו דבר שמובן מזה שרצונו שיתרום לו הוי כעשהו שליח (ח) ואם א' אומר לבעה"ב אני תורם כדי ליטול רשות והרכיז לו בראשו סגי. (ט) המורד הנאה מחברו אסור לו לשלחו שיתרום לו תרומתו שהרי נהנה ממנו אבל אם אמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום יכול הלה לתרום וע"ל סקכ"ה:

(ב) אדם שליח. (י) ואם מינה אותו שליח לפני שקנה המשלח את הפירות לא מהני שליחותו (יא) אך אם כבר יש לו אפי' אינו חייב עדיין כגון שיש לו קמח ורוצה לעשות עיסה כיון שבידו לעשות יכול למנות שליח להפריש חלה (יב) ו"א דנהי דלא מהני מדין שליחות מ"מ כיון שעשהו שליח ולא חזר בו א"כ זכות הוא לו שיפרישו ויכולין להפריש מדין זכיה דהוי כשליחותו (יג) וכן פסק הרמ"א וכן המנהג (יד) אך דוקא אם מינהו אבל מה שרגיל למנותו הרבה פעמים ועכשיו לא מינהו לא מהני (טו) אך אם רואה שהעיסה תתקלקל אם לא יאפה מיד יכולה להפריש חלה מדין זכיה (טז) ואף שאפשר להפריש אחר אפיה עיקר המצוה להפריש חלה בעודה עיסה והוי זכות בשבילה ובדאי ניחא לה (יז) מיהו אם יש לחוש שהאשה מקפדת ורוצה לקיים בעצמה המצוה לאחר אפיה לא תפריש: ע"י המשך בהערה ה.

אינן "בכי יותן" [ואינם מוכשרים לקבל טומאה]. למה. [וכי] לא משום שלא אומרים, כיון שדבר נתגלה שעכשיו הוא מרוצה בו, מתחילה גם כן היה מרוצה בו [ולא אומרים שעוזר דעתו למפרע, ושיהיה הכשר, וזה קשה על רבא]. שם [בהכשר פירות] שונה, שנאמר "כי יתן", [ואין הכשר פירות] עד שיתן. אם כן, גם בתחילה [למה יש הכשר פירות לקבל טומאה אם רק ירד עליהם טל]. שם כמו רב פפא. שרב פפא סתירה, נאמר "כי יתן" וקוראים "כי יותן", איך [מובן ב' הדברים]. צריכים "כי יותן" [פ"י ממילא] דומה ל"כי יתן", מה "יתן" לדעת, אף "כי יותן" גם כן [רק עוזר אם הוא לדעת] [פ"י שידע בנתינה, והוכשר בעיניו, ועודו הטל עליהן עדיין הן בנתינתו].

בא ושמע, שאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בן יהוודק, מאיפה אנו יודעים שאבידה ששטפה נהר, שהיא מותרת¹⁵, שנאמר "וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה", [וחז"ל דורשים מזה שכתוב "ממנו" שלא נצרך] מי שאבדה הימנו ומצויה אצל כל אדם, לאפוקי זה שאבדה ממנו, ואינה מצויה אצל כל אדם. ואיסור דומה להתיר [כיון שלומדים מפסוק אחד שרק אם היא מצויה אצל כל אדם שיחזור, ושאינה מצויה יזכה בה, אם כן יש הקיש ביניהם]. מה התיר, בין שיש בה סימן ובין שאין בה סימן היא מותרת, אף איסור [פ"י דבר שאסור לקחתו], בין שיש בה סימן ובין שאין בה סימן אסורה [לקחתו, כל שיש לומר שלא ידע בנפליה קודם שהגיע ליד המוצא]. וזה פורך את רבא. וההלכה כמו אביי בע"ל קג"ם [סימני הלכות: יאוש שלא מדעת, עד זומם נפסל למפרע, לחי העומד מאליו, קידושין שלא נמסרו לביאה, גילוי דעת בגט, ומומר אוכל נבילות להכעיס פסול לעדות]. אמר רב אחא בנו של רבא לרב אשי, וכי מאחר שנפרך [דבר] רבא, תמרים שנפלו ברוח, איך אנו אוכלים אותם. אמר לו, כיון שיש שקצים ורמשים שאוכלים אותם, מתחילה [פ"י מלפני שנפלה, הבעלים] מתייאשים מהם¹⁶. [ואם העץ היא של יתומים] [קטנים, ואין הפקירן הפקר], שאינם בני מחילה, מהו [ההלכה]. אמר לו, לא מחזיקים [שכל] בקעה [נמצא] בקרקע [פ"י ברשות] יתומים קטנים [פ"י לא חוששים למיעוט כזה לאסור תמרים, שמא הם מעץ של יתומים קטנים. רב אחא שאל, זה מובן סתם קרקע, אבל אם יש מקום שמוחזק [שהוא של יתומים קטנים] מה [ההלכה,

האם התמרים מותרים או לא. וכן יש לשאול אם יש מקום עצי דקלים] המוקפים [בגדר של אבנים סביב, שאי זהשקטים נכנסים לשם]. מה [ההלכה]. אמר לו, אסורים [לקחת את התמרים שנפלו].

כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו. אמר רבה, ואפילו בדבר שיש בו סימן. שרואים שרבה סובר, סימן העשוי להידרס [פ"י שהמקום שהוא שם רגל בדריסת בני אדם, והחפץ נמוך ונוח להידרס], לא הוי סימן [שאינ בעליו סומך לתת בו סימן, שהוא חושב נשחת הסימן בדריסת הרגלים]. רבא אמר, לא למדנו [הרי אלו שלו] אלא בדבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן, חייב להכריז¹⁷. רואים שרבא סובר, סימן העשוי להידרס, הוי סימן. ויש שלמדו את ההלכה הזאת לבד, סימן העשוי להידרס, רבה אמר, לא הוי סימן, ורבא אמר, הוי סימן¹⁸.

למדנו במשנה, כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו, ברשות היחיד [כגון בשדה זרועה, שאין רוב בני אדם דורכין בה, ויש מיעוט שהולכין בה] נוטל ומכריז. איך מדובר. אם שאין בו סימן, ברשות היחיד מה מכריז. אלא לא [מדובר שאין בו סימן אלא מדובר], שיש בו סימן, ולמדנו, ברשות הרבים הרי אלו שלו, רואים אם כן, שסימן העשוי להידרס לא הוי סימן, וזה פירחה על רבא.

אמר לך רבא, באמת [מדובר] שאין בו סימן, וזה שאמרת ברשות היחיד מה מכריז, מכריז מקום¹⁹ [ואינו מכריז שם האבידה אלא שם המקום: מי שאבדה ממנו אבידה במקום פלוני יבא ויאמר מה איבד, וזה בא ואומר: אבדתי שם חפץ פלוני]. ורבה אמר, מקום לא הוי סימן. שלמדנו, מקום, רבה אמר, לא הוי סימן, ורבא אמר, הוי סימן.

בא ושמע, כריכות ברשות הרבים, הרי אלו שלו, ברשות היחיד, נוטל ומכריז. והאלומות [פ"י עומרים גדולים], בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד, נוטל ומכריז. איך רבה מסביר את זה [אם חוששים לדריסה מה שונה אלומות מכריכות] ואיך רבא מסביר את זה [מה שונה זה מזה אם אין סימן]. רבה מסביר לשיטתו, [שכל זה מדבר ביש בון] סימן, ורבא מסיביר לשיטתו [שאינ בו סימן, ומכריז] מקום [שבו מצא את המציאה]. רבה מסביר לשיטתו בסימן, כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו, משום

רשאים לבצע השורה ולהאמין לו על הן צדק שלו ויכולין לוותר הקבלת חרם לנוכח, ומ"מ אם ירצה להחרים סתם בב"ד שלא בפניו על מי שרוצה לקחת ממנו בחנם, או אחר שיתן יחרים אמאן דגזליה ולא מהדר, אינו יכול למחות בידו, אך אם יש כאן מקום חשד מחמת הוראת היתר וכיוצא, יש לפסוק שיקבל בחרם [פ"ח].

חייב להחזיר מכח דינא דמלכותא - בסימן שני' סעיף ז' כתב כי האי גוונא דבגניבה נוהגין מדינא דמלכותא להחזיר אף לאחר יאוש ושינוי רשות (סמ"ע). או הפקר ב"ד - עיין ש"ך סימן שני' שכתב דאע"ג דמנהג גרוע שהוא נגד תורה לא אזלינן בתריה, יש לומר דהאי מנהג שנתקן כן דפשיטא שיש כח ביד הדור לתקן תקנה, ועוד דגם דינא דמלכותא כן הוא, עכ"ל. אמנם נראה דזה לאו מנהג גרוע אלא מנהג טוב וישר הוא, ותדע דהא כתב הרמ"א סעיף ה' דאם הוא עני ובעל אבידה עשיר א"צ להחזיר, כיון דעיקר הטעם אינו משום דינא דמלכותא דינא, אלא משום דראוי נמי למיעבד לפנים משורת הדין, להכי דייננן הכי בישראל ועשו כפי לעשות הישר והטוב, ולפנים משורת הדין אינו אלא למי שהיכולת בידו, ומשום הכי אין העני מחויב להחזיר ודי לו לעני במשפט כתוב. ועיין מ"ש בסימן שני' (קצה"ח).

ואם יש מכשולות בנהר כו' - פירוש, עצים או אבנים הקבועים בנהר ומעכבים הדבר הנופל לשם מלהלך למרחוק (סמ"ע).

ע"י המשך בהערה ז.
¹⁵ ע"י ש"רע (ח"מ ס' רס ס"ו): הוב"ד לעיל הערה ד.

¹⁷ ע"י ש"רע (ח"מ ס' רסב ס"ח): המוצא ככרות של בעל הבית, וגייז צמר הצבועים, וחתיכות בשר או דג שיש בהם סימן, וכן כל דבר שיש בו סימן, חייב להכריז:

ביאור: וחתיכת בשר כו' שיש בהם סימן כו' - פירוש, כשיש בה סימן, דלא בכל חתיכת בשר או דג יש בה סימן (סמ"ע).

¹⁸ ע"י רמב"ם (גז"א פט"ו ה"ח): מצא פירות מפוזרין, דרך הנחה לא יגע בהם, דרך נפילה הרי הן שלו, וכן אם מצא כריכות קטנות של שבלים ברשות הרבים, שהרי אין בהם סימן, או שמצא עיגולי דבילה וככרות של נחתום ומחרוזות של דגים וחתיכות של בשר וגייז צמר הבאות ממדינתו ואניצי פשתן ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו מפני שאין בהם סימן, ואם יש בהם סימן נוטל ומכריז, שסימן העשוי להידרס הרי הוא סימן. @@@

¹⁹ ע"י ש"רע (ח"מ ס' רסז ס"ז): המדה, או המשקל, או המנין, או מקום האבידה, סימנים מובהקים הם:

ביאור: סימנים מובהקים הן - וסומכין עליהן למי שהביא עדים שאינו רמאי (לפי המחבר בסעיף ו') או שהוא צורבא מרבנן שמתמא אינו רמאי (סמ"ע).

¹⁵ ע"י ש"רע (ח"מ ס' רנט ס"ז): המציל מהארי והדוב וזוטו של ים (פירוש: לשון ים החוזר לאחוריו עשרה או ט"ו פרסאות, ושוטף כל מה שמוצא בדרך חזרתו, וכן עושה בכל יום), ושולוליתו של נהר (פירוש: כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו ופושט), הרי אלו שלו, אפילו הבעל עומד וצווח. מכל מקום טוב וישר להחזיר כמו שנתבאר סעיף ה. ואע"ג דמדינא אין חייבין להחזיר באבידות אלו, אם גזר המלך או ב"ד חייב להחזיר מכח דינא דמלכותא או הפקר בית דין הפקר, ולכן פסקו ז"ל בספינה שטבעה בים שגזר המושל גם הקהלות, שכל מי שקונה מן העכ"ם שהצילו מן האבידה היא, שיחזיר לבעליו, שצריכין להשיב ואין לו מן הבעלים אלא מה שנתן. ואם יש מכשולות בנהר, שעל ידי כן דבר הצף בו עומד שם, אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא לא הוי יאוש: הגה: ואם הוא דבר שאין בו סימן, אם הבעלים יכולים להציל והן רודפין אחר האבידה, או שאינם שם שאילו היו שם, אפשר שהיו מצילין לא זכה בהם המוצא. אבל אם הוא דבר שאינו יכול להציל מיד, והוא עומד ואינו רודף אחריו, ודאי מייאש. וסתמא [לא] הוי יאוש. אוזין ותרגולין שברחו מבעליהן הוי הפקר, וכל המחזיק בהם זכה בהם. ודוקא שאי אפשר לבעליהן להחזיר:

ביאור: זוטו של ים כו' - מקומות יש בשפת הים שדרך הים לחזור לאחוריו, וכשהוא גדול ויוצא חוץ לגדותיו שולל הנמצא (סמ"ע).

הרי הוא שלו - אפילו בא לידו לפני יאוש, ואפילו אמר לא מייאשנה, ואפילו מרדף אחר שטיפה, בטלה דעתיה אצל דעת כל אדם, וה"ל כצווח על ביתו שנפל (סמ"ע).

טוב וישר להחזיר - מי שנלקח מאתו סחורה מחמת העברת המכס, וקדם אחר וקנה מבעל המכס בזול ורוצה לזכות לעצמו, אם זה שהסחורה היה שלו היה מחזר לקנותה, חייב להחזיר, דאף אם היתה של בעל המכס ממש הא קי"ל עני המהפך בחררה כו' (ע"י לעיל רלז ס"א), ובנידון דידן נראה שאפילו לא ידע שהיה זה מחזר לקנותה, מ"מ כיון שרגילות הוא שבעל הסחורה מחזר עליו לפדותה, כאילו ידע דמי. ואפילו שנפסק בס"י רל"ז שאם קונה בזול הוי כמו מציאה ואין דנין בה דין עני המהפך, בנידון דידן שונה, דהתם טעמא דדמי למציאה דהכל מחזרים אחריה, ואין לזה התייחסות לחפץ זה יותר מאחר, משא"כ כאן דודאי זה ראו לו שיחזור אחריה יותר מאחרים. ואף על גב דודאי נתייאש ממנה, מ"מ לא עדיף ממציל מזוטו של ים כו' בסימן רנ"ט סעיף ז' דכתב הרמ"א דטוב וישר להחזיר כמ"ש בסעיף ה', ושם בש"ך מבואר דכייפין להחזיר היכא דהמוצא עשיר, והוא מצד תקנת ב"ד ומנהג המדינה, ובנידון דידן נראה דהוי לחלק בין עני לעשיר. וגם בסימן שני' סעיף ז' ובסימן ש"ב בה"ג כתב דהיינו עכשיו להחזיר כל גניבה אפילו שאי יאוש ושינוי רשות כו', והך תקנה שייך גם בזה. ואם הקונה טען שקנה בסך כן וכך והבעלים לא מאמינים לו, הכל לפי ראות עיני הב"ד, שאם אומד דעתם שרגילות הוא ליתן סך כזה ואין לחשדו שהוא מרבה על המכר,

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

יבא עמי פ"א מהלכות
עומת אובלין הל' ב
ופ"ב הלכה א'
ב ג מו"י פ"א מהלכות
גזילה והפדה הלכה י
סגמ עשין עד ע"ש
ח"מ ס' רע סעף ז'
כא ג ד מו"י פ"ז
מה"ז גזילה והפדה
הל' י סגמ שם ע"ש
ח"מ ס' רע סעף ו'
כב ה הל' שם הל' ח
סגמ שם ע"ש
ח"מ ס' רע סעף ח'
כג ו מו"י שם
כד ה מו"י שם הל' י
ופ"ג הל' ה סגמ שם
ע"ש שם סעף ט וס"ו
רסו סעף ז'

איסורא דומיא דהיתירא - מה שמותר אכזרה ממנו ומכל אדם
ע"כ לא חליטקרא קרא בידע ומתיאש דהא חפילו
במלוין אלל כל אדם מותרת ביאוש אלל לא חליטקרא אלל כי לא ידע
ואט"ג דלכי ידע לא מתיאש אפי' חס יס צו סימן כיון שהיא
אכזרה מכל אדם הל"ג איסורא דהייט
מנויה אלל כל אדם דאכזר כה"ג
דלח (3) ידעינן דמיאש בין יס צו סימן
בין שאין צו סימן ואין להחיר אלל
דמיאש קודם דלחלא לידיה דשריח
רחמנא: **מאחר** דלחיותב רבא
כו' - בשלמא לרבא אט"ג דלחוס
שתחת האילין או בשמךך לילין אסירי
דחוזתו מוכיח עליו אבל תמרי שהרוח
מוליכן ברחוק דלא שייך חוזתו מוכיח
עליו אט"ג שבטלים סבורין שיפלו
תחת האילין מ"מ אס הי' יודעין שהרוח
מוליכן מרחוק היו מתיאשין אלל
לאזי הא הי' יאוש שלא מדעת
שבטלים סבורים שיפלו תחת האילין
ולא יקחוס עובדי דרכים משום
דחוזתו מוכיח עליו ומשני דאפי' לא
אזין שתחת האילין שרו אפילו לאזי
ב"התרא דשכיחי שקלים ורמשים
דמיאש ונ"ל דעבדי דתמרי כמו
תלמיס דאל"כ היו אסורים לאזי דהוי
יאוש שלא מדעת דלמי סובר שיפלו
כיון דלא עבדי דתמרי כמו זתיס
ותרוביס דאכזר כלל דלא עבדי
דתמרי: **דל"א** בני מחילה ניגשו
מאי - בשלמא לרבא כיון דלכי גולי
מיאשי שהתא נמי מוקרי יאוש:
תויבתא דרבא רבא ידע שפיר
קך ברייתא כדמשמע

קלת לעיל (97 כ"ג) דקאמר בזוטו
של יס כ"ע לא פליגי דשרי כדכתיב
למימר לקמן אלל דלא דייק איסורא
דומיא דהיתירא:

ברכתא מאי - אפי' אס יס גדר
סביב האילין מי שרו
אותם שהרוח מוליך אותן חוץ לגדר
דך עליו הלל הבעלים סבורין
שטולן יפלו תחת האילין וס' יסתמרו
משקלים ורמשים:

אי דליכא סימן מאי מכריז - פירוש
למה לריך להכריז המולא מאחר
שהאכזר אין צו סימן ליתן ומשני
דזה מכריז שאותו שאכזר יתן סימן
מקום וכן לשמן (97 כ"ה) דקאמר
כדי שילך לקטף ויחזור שלטש ויכריז
ויס אחז היינו נמי שהמולא מכריז
והאכזר יתן סימן א"ך קשה דכפרק
אלו עובדין (97 מ"ט) וס' ד"ה (יש)
אמרינן ע"ה אין מכריזין על אכזרותו
והי"ך אלו יודעין זה אס הוא של
ע"ה יש לומר דמייירי במולא במקום
דשכיח ע"ה ורש"י שפירש דהמולא
מכריז מקום שיאמר מולאחי חפך
במקום פלוני והוא יאמר חפך פלוני
ויקחנה ק"ק דהא תנן בפירקין (97
כ"ה) אמר אבידה ולא אמר סימנין
לא אמר כלום אבידה בנה שמכין
חפך לינו סימן וי"ל דהתם נמי לאו
משום שהוא חשוד לשקר שהפסיד
חפך אלל משום דאיל' כי היכי דאח

פ"א כיון דליכא חתרא

[97] קודם ד"ה מאחר

רבינו הגנאל

ייתן: פ"י סימן העשוי
לידרם כגון קשירת
כריכות וכיוצא בהן
שאם ידרסו יתרו
הקשרים ובשל היסיון -
ורקנין סימן העשוי
לידרם רבה אמר לא
הוי סימן ורינו כדון
דבר שאין בו סימן
ורבא אמר הוי סימן -
ואקש' עליה דרבא
פסתני' דקתני כריכות
ברשות הרבים הרי אלו
ברשות הרבים והרי נופל
ומכריז מאי לאו דאית
בהו סימן העשוי לידרם
י'ברשות הרבים דשכיחי
רבים ודרסו עליה
ובבילי מיאש לפיכך הרי
אלו שלו אבל ברשות
החודר דלא מירדסי
חייב להכריז אלמא סימן
העשוי לידרם לא הוי
סימן ודחי רבא לא
תמני' ברליכא בהו סימן
כלל וברשות החודר
אמאי מכריז סבורי
מקום שהמקום הוא
הסימן - ורבה אמר
מקום לא הוי סימן -
פ"י בעושפתו תתלולין
ברגלי בני אדם. פ"י
כיון דיקרי לא בעושפתו
כיון שאין כבדים אינן
שהתלולין ברגלי בני אדם

הנהגות ה"ה
(6) רש"י ד"ה רבא
מקדן וכו' שיש צו סימן:
(3) תוס' ד"ה איסורא
וכו' דלא ידע דמיאש בין:

אינן צבי יותן - ולא אמרינן כיון דהשתא ניחא מהני האי דשהא
למעיקרא ותיאוי הכשר וקשיא לרבא: כתיב פי יתן - ולא כתיב כי
יותן: לדעת - שידע בנתינה והאכזר צבינו ועודוהו הגנל עליהן
עדין הן בנתינתו: ממנו - קרא יתירא הוא לאשמועינן שאינו אכזר -
חורה אור אלל היתירו: ואיסורא דומיא דהיתירא -

אינן כבי יותן טעמא מאי לאו משום דלא
אמרינן כיון דאיגלאי מילתא דהשתא ניחא
ליה מעיקרא נמי ניחא ליה שאני החם
דכתיב כי יתן עד שיתן אי הכי רישא
נמי החם *כדרכ פפא דרב פפא רמי בתיב
כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד בעינן כי
יותן דומיא דכי יתן *מה יתן לדעת אף כי
יותן נמי לדעת ת"ש *דא"ר יוחנן משום
*דבי ישמעאל בן יהוצדק זמנין לאבידה
ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב וכן
תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן
תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו
ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל
כל אדם יצאתה זו שאבודה ממנו ואינה
מצויה אצל כל אדם ואיסורא דומיא דהיתירא
מה היתירא בין דאית בה סימן ובין דלית
בה סימן שרא אף איסורא בין דאית בה
סימן ובין דלית בה סימן אסורה תיובתא
דרבא תיובתא *והלכתא כוותיה דאביי
*ביע"ל קג"ס א"ל רב אחא בריה דרבא לרב
אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני תמרי
דויקא היכי אבלין להו אמר ליה זביון
[א] דאיכא שקצים ורמשים דקא אבלי להו
מעיקרא יאוש מיאש מנייהו *יחמי דלאו
בני מחילה ניגשו מאי אמר ליה באגא
בארעא דיתמי לא מחוקינן מחוק ועומד
מאי ברכתא מאי אמר ליה *אסין: כריכות
ברה"ד הרי אלו שלו: אמר רבה ואפילו
בדבר שיש בו סימן אלמא קסבר רבה סימן
העשוי לידרם לא הוי סימן רבא אמר *לא
שנו אלא בדבר שאין בו סימן אבל בדבר
שיש בו סימן חייב להכריז אלמא קסבר
רבא סימן העשוי לידרם הוי סימן ואיכא
דמתני להא שמעתא באגפי נפשה סימן
העשוי לידרם רבה אמר לא הוי סימן ורבא
אמר יהי סימן תנן כריכות ברה"ד הרי אלו
שלו ברה"י נוטל ומכריז ה"ד אי דלית
בהו סימן ברה"י מאי מכריז אלא לאו
דאית בהו סימן וקתני ברה"ד הרי אלו
שלו אלמא סימן העשוי לידרם לא הוי
סימן תיובתא דרבא אמר לך רבא לעולם
דלית בהו סימן ודקא אמרת ברה"י מאי
מכריז מכריז מקום ורבה אמר מקום לא
הוי סימן דאיתמר מקום רבה אמר לא הוי
סימן ורבא אמר *הוי סימן ת"ש כריכות
ברה"ד הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז
*דהאלומות בין ברה"ד ובין ברה"י נוטל ומכריז
רבה היכי מתרין לה ורבה היכי מתרין לה
רבה מתרין למעמיה בסימן ורבא מתרין
למעמיה במקום רבה מתרין למעמיה בסימן
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום
דמורסא

לכ - רבה דאמר טעמא דרש"י משום דלדורס מאי שגא אלומות:
ורבא - דמוקיס לכריכות כשאין צו סימן מאי שגא כריכות ומאי
שגא אלומות: רבה מפרץ לטעמיה. דטעמא *דרשות הרבים
דכריכות משום סימן ודכדבר שיש (6) צו סימן: במקום - טעמא
דכריכות *דרשות הרבים משום מקום ודכדבר שאין צו סימן:
דמורסא

לכ - רבה דאמר טעמא דרש"י משום דלדורס מאי שגא אלומות:
ורבא - דמוקיס לכריכות כשאין צו סימן מאי שגא כריכות ומאי
שגא אלומות: רבה מפרץ לטעמיה. דטעמא *דרשות הרבים
דכריכות משום סימן ודכדבר שיש (6) צו סימן: במקום - טעמא
דכריכות *דרשות הרבים משום מקום ודכדבר שאין צו סימן:
דמורסא

קדושין נ"ט:

לקמן כ"ו.

[97] ר' ששון
וכ"ה זילקוט]

[קדושין נ"ב.
בבא קמא ע"ב.
סנהדרין כ"ו.]

[פסחים ג']

הנהגות
הגר"א
[א] גמ' דליכא
כו'. ל"ב מתמת
מתקופת
רמב"ם משא"כ
שאר פירות
מ"ה: [ב] תוס'
ד"ה כרכתא
כו'. ל"ב אלל
הרמב"ם כ"ב
אם הקטר
והקוף כו' סברי
גילה דעתו
שלא מחל:

גליון
הש"ס
גמ' ביע"ל
ק"ס. עיין
שבת 97 ק"ה
ע"ה תוס' ד"ה
והלכתא:
שם יתמי דלאו
בני מחילה גליון
כ"ב 97 קמ'
ע"כ תוס' ד"ה
ה"ה:
אם:
ד"ה ו' דליכא
כו' אף קשה.
עיין תבונה
כד"ה מ"ד
סימן ר"ג:

שנדרסים [והוא סימן העשוי להידרס], ברשות היחיד נוטל ומכריז, שלא נדרסים, והאלומות בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד נוטל ומכריז, כיון שהם גבוהים לא נדרסים.

ורבא מתרין לשיטתו [שהוא מכריז] המקום [שבו נמצא האבידה]. כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו, שמתגלגלים [ברגלי אדם ובהמה, ואינה נמצאים במקום שנפלו בתחילה], ברשות היחיד חייב להכריז, שלא מתגלגלים, והאלומות בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד נוטל ומכריז, כיון שכבדים, לא מתגלגלים.

כא ושמע, ככרות של נחתום, הרי אלו שלו. הרי [רואים אם הם ככרום] של בעל הבית, חייב להכריז [ואע"פ שזה כתוב בפירושו במשנה עכ"ז מאחר ושואלים על רבא מככרות ברשות הרבים, שואלים עליו גם מדיוק שזה]. למה [חייב להכריז ככרות] של בעל הבית, כיון שיש בו סימן, ידוע שהלחם של אדם, הוא שלו, ולא משנה [אם זה נמצא ב]רשות הרבים ולא משנה [אם נמצא ב]רשות היחיד, נוטל ומכריז. רואים אם כן, שסימן העשוי להידרס הוי סימן, וזה פורץ את רבה. אמר לך רבה, שם הטעם, משום שאין עוברים על האוכלים²⁰ [פ"י המוצא אוכלים בדרך אסור לעבור עליהם ולהניחם שם, הלכך לא נדרסו, שמי שמצאן ראשון הגביהן]. והרי יש גוים [שלא חוששים לזה, והם ידרסו עליו]. גוים חוששים [שאוכל מונה משום שם] כשפים [כדי להכשיל הדורסים עליהן, ואע"פ שאין מגביהים אותם, מיהו לא דורסים עליהן]. והרי יש בהמה וכלבים [שידרסו עליהם. המשנה מדבר רק] במקום שלא שכח בהמה וכלבים.

אולי נאמר [שהמחלוקת רבה ורבא] היא כמו המחלוקת התנאים הזה: רבי יהודה אומר, כל דבר שיש בו שינוי, חייב להכריז. כיצד. מצא עיגול ובתוכו חרס, [או] ככר ובתוכו מעות. [מזה שרבי יהודה מדגיש את זה] משמע שהתנא הראשון סובר, הרי אלו שלו. [כעת בעלי הגמ' חושבים, שלפי כולם [גם רבי יהודה, וגם התנא הראשון] סימן הבא מאיליו [פ"י סימן הראוי לבא מאיליו, כגון חרס פעמים שנפול בעיגול], הוי סימן [שאומרים, שהבעלים שמו את זה שם ולא נפל מאיליו], ועוברים על האוכלין. במה [חולקים וכי] לא, בסימן העשוי להידרס חולקים, אחד סובר, לא הוי סימן, ואחד סובר, הוי סימן.

אמר רב זביד בשם רבא, אם תחשוב שהתנא קמא סובר סימן העשוי להידרס לא הוי סימן, ועוברין על האוכלין, ככרות של בעל הבית ברשות הרבים למה מכריז. אלא אמר רב זביד בשם רבא, כולם סוברים סימן העשוי להידרס, הוי סימן, ועוברים על האוכלין. וכאן חולקים בסימן הבא מאיליו. שהתנא הראשון סובר, סימן הבא מאיליו, לא הוי סימן ורבי יהודה סבר, הוי סימן. ורבה אמר לך, לפי כולם סימן העשוי להידרס, לא הוי סימן, ואין עוברים על האוכלין. וכאן חולקים בסימן הבא מאיליו. התנא הראשון סובר, לא הוי סימן, ורבי יהודה סבר, הוי סימן.

יש שאמרו, [בעלי הגמ'] חשבו שלפי כולם סימן הבא מאיליו הוי סימן, וסימן העשוי להידרס, לא הוי סימן. במה [מדובר, וכי] לא חולקים בעוברים על האוכלין, שאחד סובר, עוברים, ואחד סבר, אין עוברים. אמר רב זביד בשם רבא, אם תחשוב שהתנא הראשון סובר סימן העשוי להידרס לא הוי סימן, ועוברין על האוכלין, ככרות של בעל הבית ברשות הרבים למה מכריז. אלא אמר רב זביד בשם רבא, כולם סוברים, סימן העשוי להידרס, הוי סימן, ועוברין על האוכלין. וכאן חולקים בסימן הבא מאיליו, שהתנא הראשון סובר, סימן הבא מאיליו, לא הוי סימן, ורבי יהודה סבר, הוי סימן. ורבה אמר לך, לפי כולם סימן העשוי להידרס, לא הוי סימן, ואין עוברין על האוכלין. וכאן חולקים בסימן הבא מאיליו, התנא הראשון סובר, סימן הבא מאיליו, לא הוי סימן, ורבי יהודה סבר, הוי סימן.

אמר רב זביד בשם רבא, הכלל של [חייבי השבת] אבידת²¹, כיון שאמר [הבעלים] אי לחסרון כיס [שלי שנאבד לי זה], הוא מתייבש ממנה. ואמר רב זביד בשם רבא, ההלכה, [היא ש]כריכות ברשות הרבים, הרי אלו שלו, ברשות היחיד, אם [נמצאן] דרך נפילה, הרי אלו שלו [שכן אין סימן במקומו, שלא ידע איפה נפל ממנו, אבל] אם [נמצאן] דרך הנחה, נוטל ומכריז²² [את מקום האבידה].²³ וזה וזה בדבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן [היינו רבא לשיטתו שסימן העשוי להידרס הוי סימן], לא משנה ברשות הרבים ולא משנה ברשות היחיד, בין דרך נפילה ובין דרך הנחה, חייב להכריז.

בשפת הנהר, אינו סימן, שהכל פורקין שם. המוצא חביות של יין ושמן וכיוצא בזה, קודם שנפתחו האוצרות, חייב להכריז, שיש ברישומן סימן. לאחר שנפתחו האוצרות, אין רישומן סימן, ואין חייב להכריז. ודוקא אם כל החביות שוין, והן מלאים. אבל אם חסרים הם, יש סימן במדה במה שבהן:

ביאור: כריכות קטנות של שבלים ברשות הרבים - האי רשות הרבים לאו דוקא הוא, אלא כל שמצאו במקום הליכת בני אדם, רשות הרבים מיקרי [סמ"ע].

שהרי אין בהם סימן - פירוש, לא מצד עצמן, שכולן שוות. ולא מצד מקומן, מפני שמתגלגלים ברגלי בני אדם, ואינו סומך על מקום הנחתו לבוא לומר במקום זה הנחתיהן, משא"כ בנמצאו ברשות היחיד, דסמך על מקום הנחתן [סמ"ע].

אם הוא דרך נפילה - כגון שמצאן מפוזרים ובאמצע השדה, ודרך הנחה הוא שמנוחין יחד ומן הצד [סמ"ע].

אלומות - הן כריכות גדולות, שאפילו ברשות הרבים במקום הליכת בני אדם, אין דרך בני אדם לזוזן ממקומן [סמ"ע].

שיש ברישומן סימן - פירוש, כל בעל הבית אף שיש לו למכור כמה חביות, לכולן יש רשימה אחת במקום מגופתן, אבל אין רשימת חביות של בעל הבית זה כמו רשימת חביות של בעל הבית אחר, משו"ה אם מצאו קודם שנפתחו האוצרות למכור החביות, צריך להכריזו. ואם יבוא בעל הבית ויתן סימן רשימתו, מחזירו לו. ואין חוששין שמא מכרו ומהלוקח נפל והבעל הבית יודע סימן רשימתו, כיון עדדין לא הגיע הזמן למכור. וכן אם יבוא אחד ויאמר אני לקחתי מפלוני זה שמצאתו וסימן זה יש בו ברשימה, מאמינין לו, ולא אמרינן דמהמוכר נפל, דא"כ איך ידע הוא הסימן, ולא חיישינן נמי שמא הוא לקח חביות ממנו וחביתו בידו ומזה ידע סימן חבית של בעל הבית וגם אחר קנה מבעל הבית זה וממנו נפל וזה רמאי הוא ואמר דמידו נפל, דכיון דלא הגיע זמן מכירת החביות לא חיישינן שמכר עוד לאחרים, משא"כ אחר שנפתחו האוצרות דאיכא למיחש לשני החששות, לכך אין מחזירין אותו לא לבעל הבית המוכר ולא להלוקח בסימן הרשימה [סמ"ע].

שם - ועי' שו"ת בית יעקב (צווימיר) סימן קסו: מפורש בגמ' ב"מ כב ע"ב [דסימן העשוי להידרס] הוי סימן וצריך להחזיר וכו' וכן משמעות השו"ע רס"ב ס"ט, ומה שנראה לחדש בזה הוא באם מתקלקל החפץ גופא ע"י רגלי בני אדם, כגון שמתחילה היה שוה החפץ ד' זוזים וע"י הקלקול של רגלי בני אדם אינו שוה רק ג' זוזים אז אפילו לא שמעינן ליה דמייאש אמרינן דמסתמא מייאש כשיעור זוז שהוא שיעור שרגל להתקלקל על ידי רגלי בני אדם, והדין הוא אם מצא אותו איש אחר קודם שנתקלקל אז הדין דכשיעור זוז שרגל להתקלקל הוא של מוצאו והמותר היא של בעל אבידה.

²³ ולא משאירים אותו שם שמא יבא גוי ויקח אותו, או שהבעלים שכחו איפה הניחו אותו.

²⁰ כאן משמע דאין איסור דאורייתא ואף לא איסור דרבנן, אלא הנדון כאן הוא משום בזיון אוכלין גורם עניות. וצ"ע, דהרי לא תוכל להתעלם הוי איסור דאורייתא, וכן יש כאן עשה דהשב תשיבם ואיך אמרינן שמצד אבידה לא אכפת לאינשי ודורסים, ומשום ביזוי אוכלין נמנעין מלדרוס וכו' דמייירי בגוונא שפטור מהשבה וכזקן שאינו לפי כבודו, מ"מ תפוק ליה שאסור לדרוס מצד איסור מזיק. וי"ל דודאי כאן לא מייירי דדורס במזיד, אלא דהאנשים לא שמימים לב, וכרפ"ג בד"ק, ומה שאין כן כשיש חשש עניות, הרי מלכתחילה נזהרים בזה שלא יגיע לדריסה כלל (הגריש"א). באומרו חשש עניות, היינו מש"כ בגמ' חולין קה ע"ב, והובא באו"ח (ס"י קפ ס"ד): אף על פי שמוותר לאבד פרוין שאין בהם כזית, מכל מקום קשה לעניות.

מ"ב: קשה לעניות - ודוקא לדרוס עליהם דהוא בזוי גדול אבל כשמשליכן למים אפילו כשנאבדין ע"ז אין חשש כיון שהוא פחות מכזית ויש מחמירין כשיש הרבה פירוין ויצטרפו לכזית.

²¹ עי' שו"ע (ח"מ ס' רסב ס"ה): מצא דבר שנתיאשו הבעלים ממנו, כגון שאמרו וי לחסרון כיס, אפילו יש בו סימן, הוא של מוצאו. וכן המוצא דבר שמוכיח בו שיש זמן רב שנאבד מבעליו, ונתיאשו הבעלים, הוא של מוצאו, אפילו יש סימן בגופו או במקומו: הנה: הא דאמרינן דכשאמר וי לחסרון כיס הוי יאוש, היינו באבידה וכיוצא בזה. אבל מי שיש לו חוב אצל עכ"ר, שמסתמא אינו יאוש, אע"פ שאמר וי לחסרון כיס, לא הוי יאוש. דהואיל שכל חוב הוי ספק אי משתלם אי לא, מספיקא אמר כן ולא גמר ומייאש:

ביאור: דבר שנתיאשו הבעלים - והנה הא דיאוש קונה, נראה דלא יצא ע"י יאוש מרשות בעלים עד דאתי ליד זוכה, ואם כלה היאוש קודם דאתי ליד הזוכה, אב"צ לחזור ולזכות בו שונה מהפקד דהוי הפקר אף על גב דלא אתי לרשות זוכה, ואפילו הוא בעצמו צריך לחזור ולזכות בו (נתה"מ). [וכן כתב הקצה"ח (ס"י תו ס"קב) כדברי הנתה"מ, ועי' לקמן ס' רס"ד ס"ק]. וכל דברי הנתה"מ היינו דוקא אם הבעלים שם ורואין שכלה היאוש, משא"כ היכא שהבעלים סוברין שעדיין יש להתיאש ממנו, הוי שפיר עדיין הפקר דעוד נמשך היאוש (בית יצחק יו"ד ח"א ס' קנז).

שיש זמן רב שנאבד כו' - דדקדק לומר שנאבד, שאז מסתמא מייאש ממנו, לאפוקי אי מצאו במקום המשתמר או טמון באשפה או בחור, דאיכא למימר דדרך הינוח או מטמון בא שמה וכמ"ש בסימן ר"ס סעיף א', ט', י"א (סמ"ע).

אצל עכ"ר - עי' לעיל ס' צח ס"א [דה"ה חוב אצל יהודי] (רע"א).
²² עי' שו"ע (ח"מ ס' רסב ס"ט): מצא כריכות קטנות של שבלים ברשות הרבים, הרי אלו שלו, שהרי אין בהם סימן. ואם מצאם ברשות היחיד: אם דרך נפילה, הרי אלו שלו. ואם דרך הנחה, חייב להכריז. שאע"פ שאין בהם סימן, המקום הוי סימן. אבל אם מצא אלומות, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, נוטל ומכריז: הגה: שמקומן סימן. ומיהו במקום שהכל נותנין שם, כגון חביות

ומחרוזות של דגים. למה [הרי אלו שלון]. שהקשר יהיה סימן²⁴. [מדובר בציור, שקשר ב]קשר הציידים, שכולם קושרים כך [ואין בזה סימן]. שיהיה מנין [הדגים] סימן. [מדובר בציור, שמספר הדגים] במספר שוים [שנהגו הציידים לחרוז כמספר זה בחרוז אחד].

שאלו את מרב ששת, מספר הוא סימן או אינו סימן. אמר רב ששת, למדנו אותו, מצא כלי כסף וכלי נחושת, שברי חתיכות של אבר וכל כלי מתכות, הרי זה לא יחזיר, עד שיתן אות או עד שיכווין משקלותיו [פי' שיאמר משקלו ויכווין האמת]. ומזה שמשקל הוא סימן²⁵, מדה ומנין גם כן הם סימן.

וחתיכות של בשר וכו'. למה [הרי אלו שלון]. שהמשקל יהיה סימן. [מדובר שהבשר הוא] במשקל שוה [שנהגו הטבחים לעשות החתיכות במשקל הזה]. ושיהיה החתיכה עצמה סימן, [שיאמר המאבד] או של הצואר או של ירך²⁶. וכי לא למדנו, מצא²⁷ חתיכות דגים [חשבו שסימנו הוא או של הראש או של הזנב] או דג נשון [והוא הסימן שלון], חייב להכריז, חביות של יין²⁸ או של שמן או של תבואה או של גרוגרות או של זיתים, הרי אלו שלו. במה מדובר כאן [שדגים צריכים להכריז], כשיש סימן בחיתוך [שלא נחתכה כדרך החותכין]. כמו [ההלכה ה]זה של רבה בר רב הונא [כשהיה שולח בשר לאשתו ביד גוי] חותך אותו עם שלש קרנות [פי' בצורת משולש]. וכן מדויק, שכתוב [חתיכות דג] דומה לדג נשון [שיש בו סימן, וכך למסקנה] לומדים מזה.

אמר מר, חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו. והרי למדנו במשנה, כדי יין וכדי שמן חייב להכריז. אמר רבי זירא אמר רב, המשנה שלנו [מדובר בכד] שרשום [פי' חביותיהם של חרס היו, וסוגרים אותו בכסוי של חרס ומחברים אותו בטיט, וכיסוי זו נקרא רשום]. משמע שהברייתא [של חביות יין מדובר בחבית] פתוחה, אם [החבית] פתוחה, זה אבידה מדעת [שהניחה פתוחה וכל שקצים ורמשים ונחשים שותים הימנה וזה פשוט למה צריכים לכתוב אותו²⁹]. אמר רב הושעיא, [מדובר בחבית שיש לון] כיסוי [אבל לא מחובר בטיט, שיש בו סימן ואינו אבידה מדעת]. אביי אמר, אפילו אפשר לומר ששניהם [מדובריים, ברשום, ואין קושי [פי' סתירה], כאן [שחייב להכריז מדובר], קודם שנפתחו האוצרות [פי' שעדיין לא הגיע זמן מוכרי החביות, ויחיד בעלמא הוא שעשה, והוי רשום סימן], כאן [הרי אלו שלון], לאחר שנפתחו האוצרות [ואז אין הרושם סימן]. כמו [ההלכה ה]זה שרב יעקב בר אבא

מצא חבית של יין לאחר שנפתחו האוצרות, בא לפני אביי, אמר לו, לך תקח לעצמך.

רב ביבי שאל את רב נחמן, [האם] מקום הוי סימן, או לא הוי סימן. אמר לו, למדנו אותו, מצא חביות של יין או של שמן או של תבואה או של גרוגרות או של זיתים, הרי אלו שלו. ואם תחשוב שמקום הוי סימן, שיכריז מקום. אמר רב זביד, במה מדובר כאן, בשפת הנהר [שהיין בא לעיר בספינה, והלוקחים מפנים הספינה ומניחו על שפת הנהר, ונושאים אחת אחת, ופעמים ששוכח]. אמר רב מרי, למה אמרו רבנים שפת הנהר אינו סימן, שאומרים לו, כמו שהיה מקרה לך [ששכחת החבית שם] גם הקרה לחבר שלך. יש שאמרו, אמר רב מרי, למה אמרו רבנן מקום לא הוי סימן, שאומרים לו, כמו שהקרה לך מקום זה, גם הקרה לחברך מקום זה [וזה שונה שאפילו אמר מקום מושבה מסוים אינו סימן, שונה משפת הנהר³⁰].

היה איש שמצא זפת [שהוא דבר שיש בו סימן] בבית הבר, הגיע לפני רב. אמר לו, לך תקח לעצמך. ראה [רב שהאדם] היה מגמגם בדבר [שלבנו נוקפון], אמר לו, לך חלוק [מהזפת] לחייה בני. [ולמה רב התיר את זה] שזאמר שרב סובר שמקום איננו סימן. אמר רבי אבא, [לא, רב לא התיר בגלל מקום אינו סימן אלא] משום יאוש בעלים נגעו בה, שראה שספרד גדל עליו [רואים שהיה שם הרבה זמן שהבעלים התייאשו ממנו].

רבי שמעון בן אלעזר אומר וכו'. מהו "אנפוריא". אמר רב יהודה אמר שמואל, כלים חדשים שלא שבעתן העין [פי' שעדיין לא הורגל בראייתן ותשמיען שיהא מכירן יפה]. איך מדובר. אם יש בהו סימן, כשלא שבעתן העין מה יש. אם שאין בו סימן, כאשר שבעתן העין מה יש. לעולם שאין בו סימן, ויוצא מזה [חילוק הלכתי, כשהמאבד הוא תלמיד חכם] להחזיר לתלמיד חכם³⁰ בטביעות עין. [ורק אם] שבעתן העין, הוא מכיר אותו, ומחזירים לו. כאשר לא שבעתן העין, לא מכיר אותו ולא מחזירים לו. שאמר רב יהודה אמר שמואל, בג' דברים אלה רבנים נוהגים לשנות דבריהם, במסכת [פי' האם הוא יודע מסכתא זו, ואע"פ שסדורה לו יאמר שלא וזה מדת הענוה], ובמטה [אם שמת המטתך ויאמר לו, שזה מדת הצניעות],

ויתגנה) או באושפיא. (פירוש: כדאמרין בערכין מברך רעהו בקול גדול וגו' קללה תחשב לו (משלי כז ד) שלא יספר בשבחו שקבלוהו בסבר פנים יפות, בין בני אדם שאינם מהוגנים, שלא יקפצו עליו ויכלו ממונו), וכשהוא מקפיד על חלוקה להפכו, בענין שלא יראו התפירות המגוננות: הגה: ודוקא אם מצאו במקום שתלמידי חכמים מצויין, כגון בבית המדרש, אבל בלאו הכי אינו חייב להכריז. וכל תלמיד חכם הוא בחזקת שאינו משנה כי אם בדברים הנזכרים לעיל, עד שיביא המוצא ראה שאינו נזהר:

ביאור: אם כלי חדש הוא כו' - שאז אין שייך בו טביעת עין אפילו לת"ח, כיון שעדיין לא היה רגיל בו (סמ"ע).

שטבעתו העין - לשון טביעת עין (סמ"ע).

חייב להכריז שאם יבוא ת"ח כו' - אף במקום שאין תלמידי חכמים יושבין, והרמ"א חולק (סמ"ע).

או במסכתא כו' - כיצד, היה עוסק במסכת נדה ואמר במקואות אני שונה, כדי שלא ישאלוהו בענין נדה, או שישן במטה זו ואמר בזו אני ישן שמא ימצא שם קרי, או שנתארח אצל שמעון ואמר אצל ראובן אני מתארח כדי שלא יטריח על זה שנתארח אצלו, או שהביא שלום בין אדם לחבירו והוסיף וגרע כדי לחבנן זה לזה, ו"א ש"במסכת" היינו שאם שאלוהו יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו, אף על גב שסדורה היא לו יאמר לאו, ומדת ענוה היא. "בפוריא" שימשת מטתך, יאמר לאו, מדת צניעות הוא. "באושפיא" שאלוהו על אושפיאז אם קבלו בסבר פנים יפות, ואמר לאו מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינם מהוגנים לבא תמיד עליו, ויכלו את ממונו, ויש נ"מ שלדעה הראשונה לית בהשינוי צד מצוה, אלא מותר לשנות בהם כי הן דרך ארץ, לכך כתב בשלשתן "ואמר", משא"כ לפירוש הב' דיש בהם צד מצוה צניעות וענוה (סמ"ע).

וכל ת"ח הוא בחזקה כו' - צ"ע אם בזמן הזה ג"כ יש לת"ח דין זה, מאחר שמצינו שבכמה דברים אין נוהג בזמן הזה דין ת"ח, לענין ליטרא דדהבא ב"ר"ד סימן רמ"ג סעיף ז' ושל"ד סעיף מ"ז, ולענין היתר נדרים ביחיד ב"ר"ד ריש סימן רכ"ח, גם לענין לדון יחיד, ועי' לקמן רפ"ז ס"ב (סמ"ע), נראה כיון דאין כאן אפקועי ממונא משום אדם בבירור, יש לסמוך על זה שיש ת"ח בזמננו, משר"ה כתב רמ"א כאן סתמא (ט"ז ורע"א), ואין ספיקו של הסמ"ע מוציא מידי ודאי של רמ"א דכל ת"ח הוא בחזקת כו', והיכא דתפס בעל האבידה ואית ליה מיגו ודאי לא מפיקין מיניה אפילו בעם הארץ [באם מצאו זה קודם שידעו הבעלים שנאבד מהם], וכ"ש בת"ח שאפילו לכתחילה מותר לתפוס כי האי גוונא (עי' לעיל סי' ד ד"ה יוכל לעשות) (פ"ת).

²⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' רסב ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 8.

עי' שו"ע (ח"מ סי' רסב ס"ו): לפיכך: המוצא מעות מפזורים, ועיגולי דבילה, וככרות של נחתום, ומחרוזות של דגים שאין בהם סימן לא בקשרים ולא במנינים, וחתיכות של בשר שאין בהם סימן, ולשוניות של ארגמן, וגייזי צמר שאינם צבועים, ואניצי פשתן, הרי אלו שלו. שבכל אלו, מסתמא הרגישו הבעלים בנפילתם, וכיון שאין בהם סימן, מתייאש:

ביאור: לפיכך המוצא כו' - האי לפיכך קאי אמ"ש בסעיף ג', דאם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגיש בו מיד כו' הרי הוא של מוצאו, אזה כתב דמהאי טעמא מעות ואינך דקחשיב הן של מוצאן (סמ"ע), אמנם אם ידע שנחסר לו הדינר, רק שלא ידע שנפל, אלא סבר שנתנו לפלוני, אז אין יאוש. וכן באופן שהיו לו הרבה דינרין בכיס ונאבד אחד מהן, כגון זה אין אדם מרגיש מיד עד שימנה המעות (ט"ז).

ומ"ש - וככרות של נחתום, לאפקוי של בעל הבית שאין אחד אופה כמו חבירו, ויש לכל בעל הבית סימן בלחם אפיתו (סמ"ע).

מסתמא הרגישו הבעלים - ולא הוי יאוש שלא מדעת (נתה"מ).

²⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 19.

²⁶ רשב"ם פח ע"א.

²⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' רסב ס"ח): הוב"ד לעיל הערה 17.

עי' שו"ע (ח"מ סי' רסב ס"ט): הוב"ד לעיל הערה 6.

²⁸ עי' שו"ע (ח"מ סי' רסב ס"ט): הוב"ד לעיל הערה 22.

²⁹ ולכא' כונתו דבכה"ג א"צ לד' הברייתא דהוי דבר שאין בו סימן, דאפי' אם היה בה סימן הרי הן שלו מדין אבידה מדעת. ולכא' התינוח לדעת הטור דאבידה מדעת הויא הפקר, אבל לדעת הרמב"ם דאבידה מדעת ל"ה הפקר אלא שאין בה חיוב השבה, אינו מובן מאי מקשי' דאבידה מדעת היא, הא איכא נפק"מ בדינא דהברייתא דכיון שאין בהם סימן הרי אלו שלו. וכבר עמד בזה התרוה"כ בסי' רס"א (הגרנ"ם).

³⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' רסב סכ"א): המוצא כלי מכלים שצורת כולם שוה: אם כלי חדש הוא, הרי הוא שלו. ואם היה שטבעתו העין, חייב להכריז. שאם יבא תלמידי חכם ויאמר אע"פ שאיני יכול ליתן בכלי זה סימן, יש לי בו טביעות עין, חייב להראותו לו. אם הכירו ואמר שלי הוא, מחזירין אותו. במה דברים אמורים, בתלמידי ותקי שאינו משנה בדיבורו כלל, אלא בדברי שלום, או במסכתא (פירוש: אם ישאלוהו על מסכתא אחת אם היא סדורה בידו, יענה לאו, דרך ענוה) או בפוריא (פירוש: אם שאלוהו חבירו שכבת על מטה זו, יאמר לא, פן יראו בה קרי

אלו מציאות פרק שני בבה מציעא

כד

עין משפט
גד מצוה

באושפיוא - שאלוהו על אושפיוא אס קבלו כסבר פניס יפות ואמר
לאו מדה טובה היא כדי שלא יקבלו בו בני ארס שאין מהוגנין
לכא תמיד עליו ויכלו את ממונו: אנגיב ליה כסא דכספא - כלי
של אושפיוא היה: כדי מחטין וליגוריות - לקמיה מפרש כדי מחטין
שחולין בו מחטין: וליגוריות - מולגות
קטנים שקטות בו והב: אסא אסא -
בד אחס ומחרוזת אחד: חייב להכריז -
למנין הוי סימן: שוכי - ענפים של
אילן: עלא אחד כבד אחד - [בזמס]
סוכה (דף מד): גבי ערבה שנקטרו
מקלת עליה ונשתחייבו בה ששה עלין
לחין וליכא דלמרי אפילו עלה אחד
כבד אחד כשריה: כדלמס - לזבוע
וי"א פוסק"א [אדרך להרוג אחוים
והרנגולים: וכל מקום שסרבים כו' -
ואפילו דבר שיש בו סימן: פליגי
רבנן עליה - בתיורה: הסמאלא מפות -
קא ס"ד לזבועי מעות דקתני מתני'
חייב להכריז והכא הואיל ורבים מזויין
שם הרי אלו שלו שנתחייבו הבעלים:
דלוי כתר רובא - לומר שהסך
בדיון מליאה אחר טעם רבים מליאים
שם: כרוב ישראל - דחסס כתי
כנסיות ישראל בהן: כמפורסם -
ורבנן היא דמודו במפורין דתנן
מעות מפורין הרי אלו שלו: כנסיות -
לכופת מקום שמתכנסים שם להתייען
ולתועד: דיתני בהו כנענים - סתן
חון לעיר ומוסיבין בה כנענים לשמור:
מלא בה אבידה - משנה היא בסדר
ספרות בעיר ישראל וכנענים דרים
בה במסכת משכירין: ופספוס מיהא -
מקלט משאלותין דמודו רבנן ברוב
כנענים מפליגי ברוב ישראל: כנענא
דכיון דממונו לאו אבידה היא הלכך
כרוב ישראל יכריז: שאינה עשויה
לפנות - רגילים היו בעלים להניחה
ימים רבים ולא לפנותה מיד: ונמלך
עליה לפנותה מיד ועל כרחו או יעלו
או יהא הפקר להכי נקט (ג) שאינה
עשויה לפנותה דלוי עשויה לפנות אבידה
מדעת היא שיהיה לו לחוס שמה יפכה:
ואיבעית

[ג'ל דכתיב
ע"כ]
[כ"ב קפ"א]

סוכה מה:
[פ"ט דמילא
הוא]

[לקמן כו']

[ע' תוס' כ"ב
כ"ג ד"ה חון]

[לעיל כ"א]

ס"א צבורין
ועיין הש"ע

מכשירין פ"ב
מ"ח ע"ט

לקמן כ"ה:
שם

ומודה ר"ש ככלל שצבעתן העין כו' - מדרקאמר ומודה משמע
ללרצן אפילו לא שצבעתן העין חייב להכריז וכן מלניו
ברכה בר בר חנה דלמר בפ"ק (לעיל דף י"ט) אי כביעות עינא
אית לי בגויה וגמ לא שצבעתו העין דלא משהה אינטי גיטא בידיה
וקשה דלא מלניו דלמרו רבנן זה
צפירוס וי"ל דלמנקט במתני' כריכות
ועינולי דבילה ומחרוזות וככרות הרי
אלו שלו ואלו דכריס חין דרכן להיות
בהן כביעות העין משמע דכריס
שדרכן להיות בהן כביעות עין בכל
ענין חייב להכריז אפילו לא שצבעתן
העין אי מלא במקום דשכימי רבנן:
אבל שנים חייב להכריז - למנין
הוי סימן ומתניתין דקתני

לד א מיי פירי מה'
גולה ואכרס סלס
ג סמנ עיני פד מוס'ט
ח"מ כ"י רכס פתח בל'
לד ב מיי פט"ז שם ס'
א סמנ פט"ז עד
קוס'ט ח"מ ס' רכס
ספ"ק פו:
לד ג מיי' שם פ"ז ס' כ
ועיין בהשגות ונבג'ט
מסנ סמנ שם פוס'ט
ח"מ ס' יכט פט"ז ז:
לד ד חו מיי' שם ס' י"א
ל' סמנ שם פוס'ט
שם ספ"ק ג וע"ט:

רבינו חננאל

הליה שפיר עבד שאין
ד רך ארץ גללות
בני ארס שיתחם עם
נשיהם לבני ארס וכן
בשופטים אס כיברו
אם שפיהא אס כיברו
ועשה לו מפסמים הרבה
ותיקן הבית בכלים
מכובדים ושנת האורח
מפני כי פחד שלא
ירבו בני ארס וירדו
אחריו בביתו כדכתיב
מכיר רעהו בקול גדול
וגו' וישנה כל שנוי
בענין זה אין מחויבין
אותו בשקרי אלא הרי
דוא באבותו ואם יאמר
בר' י' שאלו בלי תן
מחויבין אותו בפביעות
עין בלבד בלא נתינת
סיבגן למיכר מודה ר'
שפטין בן אלעזר בכלים
הרשים שצבעתן העין
שחייב להכריז מאי
מטעם דלפני אתי צורבא
מ ר ב בן דלא משנה
ברוביה דאמר בפביעות
עינא אית לי בהו ושקיל
לוי ואלו תן (ח) כלים
הרשים שאין חייב
להכריז בדי מחטין
וצינוריות ומחרוזות
[של] קרדומות שמצאן
אחד אחד וכן היה ר"ש
אומר המציל מן הארץ
ותן הדוב ומחוטו של ים
ומשוליותו של נהר
ואימצא
ופלטיא ומעות בבתי
כנסיות ובתי מדרשות
ואפי' ציריין ובכל מקום
שהרבים מצויין שם הרי
אלי שלו מפני שהבעלים
מתיאשים סתן ואיבעיא
לן ברוב כנענים או אפי'
ברוב ישראל בני הרי
אלו שלו ולא איפשטא
ויקומא לן תיקו דמסנתא
לקולא מן מעשה דמר
וזמרא חסידא פשוטה

מחרוזות וככרות הרי אלו שלו אי
מיידי דרך נפילה אחי שפיר דלאו לא
היה מנין סימן שאיט זודע שנפלו
בבת אחת א"כ מיידי דרך הניח
ולכא אלא מחרוזת אחת וכן עיגול
וככר והא דקאמר מחרוזות היינו
מחרוזות דלמלא ולקמן (דף כ"ה) גבי
לזבועי פירות וגבי לזבועי מעות דפרקין
ש"מ מנין הוי סימן ולא משני לזבועי
דלמלא דמניא דרישא מחרוזות ועיגול
וככרות וכריכות היינו משום דלא
הוה ליה למתני אלא מעות לזבועות
ופירות לזבועות דקתני מעות מפורות
ופירות מפורות: כ"י קאמר ר"ש
כרוב כנענים - ואל' ח"כ מה לר'ך
טעם מפני שהבעלים מתיאשים ח"ל'
דיש לתלות דמכנענים נפל דהו רובא
וי"ל דליתקטל דלפילו זודע והאי
שמישראל נפל קאמר הרי אלו שלו
דלמספיד מתיאש וחומר דכנענים
סקלי ליה ואפילו אס ישראל ימלאס
לא יכריז דתולה דמן הכנענים נפל דהו
רובא: אפ"ר כרוב ישראל נמי -
הוי שלו וטעמא משום דליכא אינטי
ללא מעלי ושקלי לה:

אם תמני לומר פליגי פליגי
כרוב כנענים או לא - לך
גירסא מספקא אי פליגי אפילו
כרוב ישראל ואיט ספרים דלא
גרסי הכי אלא גרסי אפילו
כרוב ישראל פליגי רבנן עליה כרוב
כנענים או לא ולהך גירסא פשיטא
ליה דרבנן פליגי עליה כרוב ישראל
וחייב להכריז ולא חייסין לאינטי
ללא מעלי וכן נראה דהא תנן אלו
שחייב להכריז מלא פירות ככלי וכן
כולהו דליה כהו סימן ומשמע דלפילו
כרוב דרבים מזויס שם חייב להכריז
ללא מדכר רה"י אלא גבי כריכות
ודוחק הוא להעמיד כמסמא וכן
לקמן אחר לעולם רבנן כו' וימי קתני
הרי אלו שלו חייב להכריז קתני
ויניח והשחא מ"מ תפשוט דפליגי
רבנן כרוב ישראל דקתני אס רוב
ישראל חייב להכריז אלא דהאי הא לא
מספקא ליה אס פליגי כרוב ישראל
ופשיטא ליה דפליגי מכה מתני'
כדפרישית: מאן שמעת ליה דאזיל בתר רובא - פירוש גבי מליאה ולא שייך הא לפנותה דחייסין למיעוט:
ותפשוט מיינה דמודו רבנן לר"ש כו' - ואל' אי צעי למפסט דמודו רבנן נימא ר"ש היא וי"ל דמי' תפשוט דלא מלניו למימר
דלר"ש אפילו כרוב ישראל הרי אלו שלו ולרבנן אפילו כרוב כנענים חייב להכריז דאי כר"ס אחיה אס כן כרוב ישראל
חייב להכריז לר"ש ולי כרוב כנענים הרי אלו שלו: ובמסמא - ולא עלה לזבועי אפילו כרוב כנענים חייב להכריז דאי כר"ס אחיה אס כן כרוב ישראל
רוב העיר כנענים לרוב העיר ישראל משמע שמלא במקום שרוב בני העיר כנענים חייב להכריז דאי כר"ס אחיה אס כן כרוב ישראל
רוב העיר אלא אס רוב כנענים או ישראל שכימי במקום שמלא ואל' ובעטון למה יגע בו אי משום שפיה אורתה המפנה יקחנה ויכריז
וי"ל דשחא המפנה יהיה כנעני או שחא לא ימלאה המפנה וישליכנה לחון עם הזבל ואל' וחמאי יכריז יקחנה לעלמו דכשלא ימלאה בעליה
יתיאש ויחמר שארס שאינו הגון לקחה ואל' דליכא רובא ישראל דהיינו טעמא דר"ש דשרי כרוב ישראל וי"ל דהוי יאוש שלא
מדעת דכשעה שוקחה ערין לא ידע האובד שנקחה וכרוב כנענים הוי שלו דחילין דכנענים הסמיניה דהו רובא:

ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני
שהבעלים מתיאשים מהן מאן שמעת ליה דאזיל בתר רובא ר"ש בן אלעזר
שמעת מינה אפילו ברוב ישראל נמי הב"ע במפורין אי במפורין מאי
אריא מקום שהרבים מצויין שם אפילו אין הרבים מצויין שם אלא לעולם
*בצורין והבא במאי עסקין בבתי כנסיות של כנענים בתי מדרשות מאי
איכא למימר בתי מדרשות דידן דיתבי בהו כנענים השתא דאתית להכי בתי
כנסיות נמי דידן דיתבי בהו כנענים ת"ש *מצא בה אבידה 'אם רוב ישראל
חייב להכריז אס רוב כנענים אינו חייב להכריז מאן שמעת ליה דאמר אולינן
בתר רובא רשבי'א שמעת מינה כי קאמר רשב"א ברוב כנענים אבל ברוב
ישראל לא הא מני רבנן היא תפשוט מינה דמודו ליה רבנן לרשב"א ברוב
כנענים אלא לעולם רשב"א היא ואל' ברוב ישראל נמי והבא במאי עסקין' במסמא
אי במסמא מאי עבידתיה גביה והתנן *מצא כלי באשפה מכוסה לא יגע בו
מגולה נומל ומכריז *כדאמר רב פפא באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך
עליה לפנותה הבא נמי באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה
ואיבעית

גהות הב"ח

(ה) גמ' תינא ומודה
ר"ש: (ג) רש"י ד"ס
ונמלך וכו' להכי נקט.
כ"ב ע"ל דהו כה ע"כ:

גהות הגרא

[א] גמ' כתי מתניין.
כ"ב דמנכ"ס וצ"ע לא
כתי כתי אלא מתניין
כו' גמ' דבין וע' רל"ש
ומנכ"ס (כס"ג רס"ז ס"ק
כ"ג): [ב] שם דתני.
רש"י קו עליו זכ"י
דלמנין זכ"י גמ' ד"ס
וה"ל: [ג] ש"י ד"ס
עלה: גמ' סוכה גבי
כו'. ג"כ תמוה מלה
(וע' דבגרי כתינו בלח
ס' תמנ"ז ס"ק י"ד):

גליון הש"ס

גמ' פליגי רבנן עליה.
כעין זה מדים כ"ב ע"כ:

ככר

ובמארה [פי] אם שאלוהו על המארח שלו אם קבלו בסבר פנים יפות, ואמר לא, מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינן מהוגנין לבא תמיד עליו, ויכלו את ממונו. מהו יוצא ממנו [חילוק הלכות]. אמר מר זוטרא, להחזיר לו אבידה בטביעות עין, אם יודעים בו שלא משנה [דיבור] אלא בג' [ענינים] אלה³¹, מחזירים לו, ואם [הוא] משנה [את דבריו] בדברים אחרים, לא מחזירים לו.

מר זוטרא החסיד נגנב לו כוס כסף ממארח [שלו, ומר זוטרא] ראה תלמיד שנטל ידיו וניגב ידיו בטלית של חבירו. אמר, [הגנב] הוא זה שלא איכפת לו מממון חבירו. [מר זוטרא] כפהו [פי] הלקהו בשוט [והודה [שגנבו]].

למדנו, רבי שמעון בן אלעזר [שאמר במשנתנו, כלי אנפוזיא אין חייב להכריז] מודה בכלים חדשים ששבעתן העין, שחייב להכריז. ואלו הן כלים חדשים שלא שבעתן העין, שאינו חייב להכריז, כגון בדי מחטין וצינוריות [מזלגות קטנים שטוות בו זהב], ומחרוזות של קרדומות. כל אלו שאמרו, מתי הם מותרים³² [ואינו חייב להריז], בזמן שמצאן אחד אחד [פי] בד אחת ומחרוזת אחת, אבל מצאן שנים שנים, חייב להכריז [שהמנין הוא סימן]. מהו "בדי", ענפי [אילן שתולים בו מחטים]. ולמה קראו "בדי". [משום שהוא] דבר שתולים בו דבר, לכן קראו "בד". כמו זה שלמדנו שם, [בענין די' מינים בסוכה, שערכה כשרה אם יש] עלה אחד כבוד אחד.

וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר, המציל מן הארי או מן הדוב או מן הנמר או מן הברדלס [צבוע, אשר דרכו להרוג אוזנים או תרנגולים]³³, או מן זוטו של ים או משלוליתו של נהר, [וכן] המוצא בסרטיא [פי] מסילה שהולכין בה מעיר לעיר או פלטיא [פי] ברחבה של עיר, ששם מתקבצין [לסחורה] גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויין שם [אפילו אם יש בו סימן], הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן³⁴.

שאלו [על זה]. זה ש[רבי שמעון בן אלעזר] אמר, ברוב נכרים³⁵, אבל ברוב ישראל, לא, או אולי, אפילו ברוב ישראל גם כן אמר. אם תרצה לומר אפילו ברוב ישראל גם כן אמר, נחלקו רבנן עליו [בשניהם] או לא נחלקו. ואם תמצא לומר נחלקו, ברוב ישראל ודאי נחלקו, ברוב נכרים נחלקו או

לא נחלקו. ואם תרצה לומר נחלקו אפילו ברוב נכרים, הלכה כמותו או אין הלכה כמותו. אם תרצה לומר הלכה כמותו, דוקא ברוב נכרים או אפילו ברוב ישראל.

בא ושמע [כעת הגמ' חושב שמדובר במעות צבורים], המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובכל מקום שהרבים מצויין שם, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשים מהם. מי שמע שהולכים אחרי הרוב [במצות השבת אבידה], רבי שמעון בן אלעזר. לומדים מזה, אפילו ברוב ישראל גם כן [דינו כן, שכן בסתם בתי כנסיות הם של ישראל]. במה מדובר כאן, [במצות] מפורשים. אם במפורשים מה קרה [שהזכיר] מקום שהרבים מצויין שם. אפילו אין הרבים מצויין שם. אלא באמת [מדובר] בצבורים, ובמה מדובר כאן, בבתי כנסיות של נכרים [מקום אסיפה שמתכנסים להתיעץ].

[מובן הלשון בתי כנסיות של נכרים, אבל איך מובן לשון] בתי מדרשות, מה אפשר לומר. בתי מדרשות שלנו, שיושבים בהם נכרים [לשמרם, שהם עומדים מחוץ לעיר]. עכשיו שבאנו לזה, [אפשר להסביר את הברייתא ב]בתי כנסיות גם כן שלנו, שיושבים בהם נכרים. בא ושמע, [למדנו במשנה במסכת מכשירים] מצא בה אבידה, אם רוב ישראל, חייב להכריז, אם רוב נכרים, אינו חייב להכריז. מי שמענו עליו שאמר שהולכים אחרי הרוב, רבי שמעון בן אלעזר, שמענו מזה, כאשר רבי שמעון בן אלעזר אמר [את ההלכה שלו], ברוב נכרים, אבל ברוב ישראל, לא.

מי זה [המחבר של הברייתא], הוא הרבנים. תפשוט מזה שהרבנים מודים לרבי שמעון בן אלעזר ברוב נכרים [וחולקים ברוב ישראל]. אלא, באמת [המחבר של הברייתא] היא רבי שמעון בן אלעזר, ואפילו ברוב ישראל גם כן, ובמה מדובר כאן, בטמון [וממילא איננה אבידה, ובמקום רוב ישראל חייב להכריז]. אם בטמון, למה זה נמצא אצלו [אסור לו לנגוע בו], והרי למדנו, מצא כלי באשפה, מכוסה, לא יגע בו, מגולה, נטל ומכריז. כשאמר רב פפא, באשפה שאינה עשויה לפנות [מיד, אלא הבעלים מניחים אותו לימים רבים], ונמלך עליה לפנותה [מיד, ולכן אם לא יקח אותו יהיה הפקר, אבל בעשוי לפנותה היא אבידה מדעת]. וכן כאן [מדובר], באשפה שאינה עשויה לפנותה, ונמלך עליה לפנותה.

31 ע"י שר"ע (ח"מ סי' רסב ס"א): הוב"ד לעיל הערה 30.
32 ע"י שר"ע (ח"מ סי' רסב ס"א): המוצא מחטים וצינורות ומסמרים וכיוצא בהם, אם מצאם אחת אחת, הרי אלו שלו. שנים שנים או יותר, חייב להכריז, שמנין סימן:
ביאור: אחת אחת הרי אלו שלו שנים שנים כו' - ר"ל שאפילו מצא הרבה מהן כשהן מונחין הרבה אחת אחת, הוי דרך נפילה ואין בו סימן והן של מוצאן, אבל כשמצאן מונחין זוגות שנים שנים ה"ל סימן הינוח, ואפילו לא מצא אלא שני זוגות הוי מנינם סימן דיאמר ארבע מצאת והוי מונחות זוגות זוגות, וה"ה אם מצא ג' מונחים יחד וידוע שהונחו כאן חייב להכריז דאיכא סימן במנין (סמ"ע).
שמנין סימן - דברים אלו אינן מצויין אצל בני אדם, משר"ה כל שנושא אצלו מאלו הדברים יודע מנינם, משא"כ מטבע (סמ"ע), ו"א דווקא שהם מקושרים יחד (נתה"מ), במחטין כל שמוצאן זוגות זוגות הוי דרך הינוח (ט"ז).

33 ע"י שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 15.
34 ע"י הרא"ש בפסקיו (סי' ו') ובתוספותיו כתב דהך טעמא דקתני מפני שהבעלים מתיאשין מהן קאי רק אסרטיא ופלטיא גדולה ומקום שהרבים מצויים שם, אבל בדינא דרישא דהמציל מן הארי ומזוטו של ים הרי אלו שלו אין הטעם מפני שנתיאשו הבעלים דהא אפי' בעומד וצווח שאינו מייאש הרי היא של מוצאה, דנעשה כצווח על ביתו שנפל.
והנה כבר נתבאר לעיל בריש פרקין (אות ו"ג) דנח' הראשונים בדינא דאבודה ממנו ומכל אדם, דמד' התוס' בב"ק דס"ו מבואר דהך היתירא ל"ה מדין יאוש והוי זה גז"ח בפי' דכל שהיא אבודה מכל אדם אפקרה רחמנא, וכ"כ השטמ"ק שם בשם הרא"ש. אולם מד' הר"ח בדכ"א ע"ב והרמב"ם בפי"א גז"ח ה"י מבואר דהך היתירא הוא מדין יאוש, וכן נתבאר בדעת רש"י.
וכמובן שהרא"ש בסוגיין אזיל לטעמיה דהיתירא דאבודה ממנו ומכל אדם ל"ה מדין יאוש, ולכן נדחק הרא"ש לפרש דהך טעמא דמפני שנתיאשו הבעלים קאי רק אסיפא דברייתא, דברישיא א"צ לדין יאוש. אולם להנך רבנותא דסברי דהיתירא דאבודה מכל אדם הוא מדין יאוש יש לבאר את ד' הברייתא בפשיטות, דהך טעמא שהבעלים מתיאשין מהן קאי על כל הברייתא, דגם ברישא דמיירי באבודה מכל אדם טעם ההיתירא הוא מדין יאוש, וכ"כ המ"מ בפ"ו מהל' גזילה ה"א לדעת הרמב"ם סיום הברייתא דידן "מפני שהבעלים מתיאשין מהן" קאי גם ארישא יע"ש. וכן הכריע הריטב"א בסוגיין בסוד' וז"ל אלא לעולם אכולה מתינית קאי, דזוטו של ים ושלוליתו של נהר להכי שרייה רחמנא משום דאיכא יאוש בעלים ומשם למדו בירושלמי דיאוש קונה במציאה, ומיהו אף על גב דצווח דלא מייאש אין בכך כלום דשקורי משקר או בטלה דעתו אצל כל אדם ומשר"ה נעשה כצווח על ספינתו שטבעה בים ואין בדבריו כלום עכ"ל. אכן בדעת הרמב"ם עצמו אין הדברים מוכרחים, דמד' הרמב"ם עצמו נראה שפי' לרישא דהברייתא באופ"א וכמשי"ת להלן (הגרנ"פ).

35 ע"י שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 10.

36 ע"י שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 10.

ואם תרצה לומר, באמת [מחבר של הברייתא הוא] רבנן [ולא מדובר בטמון, ואין להוכיח שרבנים מודים ברוב גוים], וכי כתוב הרי אלו שלו [רק] כתוב אינו חייב להכריז [כיון שרוב גוים אולי הוא של גוים, אבל איננו שלו, שהרבנים לא הולכים אחר הרוב בעניני כסף], ויניח ויבא ישראל ויתן בו סימן, ויקח אותו.

בא ושמע שאמר רב אסי, מצא חבית יין בעיר שרובה נכרים, מותרת משום מציאה [ואינו אפילו חייב להכריז עליה]³⁶, ואסורה בהנאה³⁷. [אבל אם] בא ישראל ונתן בה סימן [אז הפסיק להיות יין של גוים, שאסורה], מותרת בשתייה, [אבל מאחר והבעלים נתייאשו, זה] למוצאה. כמו מי [הולך דברי המשנה], כרבי שמעון בן אלעזר. לומדים מזה, רבי שמעון בן אלעזר אמר [את דבריו] ברוב נכרים, אבל ברוב ישראל, לא.

באמת אמור לך רבי שמעון בן אלעזר גם אמר אפילו ברוב ישראל, ורב אסי סובר כמותו [בהלכה] אחת [במה שהוא סובר שכרוב גוים הרי אלו שלו], והולק עליו באחת [בענין רוב ישראל, שבוה הוא נחלק עליו, וסובר שחייב להכריז]. וכי מאחר שאסורה בהנאה, לאיזה הלכה היא מותרת משום מציאה. אמר רב אשי, לקנקה.

איש אחד מצא ארבעה כסף מונחים בסדין ומושלכים בנהר בירן. ובא לפני רב יהודה. אמר לו, לך תכריז [שמצאת כסף בנהר זו, ומי שיתן סימנים יקבלם]. והוא שאל לרב יהודה למה הוא חייב להכריז [הרי [הנמצא בנהר] הוא זוטו של ים. רב יהודה ענה לו] נהר בירן שונה [משל ים], כיון שיש בו מכשולים³⁷, [פי' אבנים וסתומות גדר שעושים לדגים], ולא מיאש, [וסבר לא יוכל הנהר להוליכם חוץ למכשולים, ורגילים היו לסוכרו ולנקותו ולכרותו שישטפו מימיו, וסומך שימצאם כשיסכרו אותו וינקום].

[ומקשה הגמ', למה הוא חייב להכריז] הרי זה [מקום] שהם רוב נכרים. לומדים מזה שאין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, אפילו ברוב נכרים. [עונה הגמ', אין להוכיח כך] נהר בירן [שונה], שישראל עשו לו סכר, וישראל כרו לו. וכיון שישראל סכרו לו, אגיד [שהכסף] נפל מישראל [וממילא חייב להכריז, ולא אומרים שיניח אותו במקומו], וכיון שישראל כרו לו, לא מיאש [שהבעלים חושבים שהכורה היא מציאה].

[פעם] רב יהודה הלך אחרי מר שמואל בשוק של בית הדייסא [שמוכרים שם חטים כתושין לדייסא, ורבים מצויין שם]. אמר לו, [מי ש]מצא כאן ארנק מהו [ההלכה]. אמר לו, הרי אלו שלו. בא ישראל ונתן בה סימן מהו. אמר לו, חייב להחזיר. שניהם [פי' הרי איך אפשר לעשות שני הלכות הסותרות זו את זו]. אמר לו, [החייב השבה היא רק] לפני משורת הדין³⁸. כמו [המקרה] זה של אביו של שמואל שמצא חמורים אלה במדבר, אחרי י"ב חדשי שנה [פי' שידוע שהבעלים איבדו אותם לפני י"ב

חדש], והחזירם לבעליהם, [ואע"פ שלא היה חייב, עכ"ז עשה] לפני משורת הדין.

[פעם] רבא הלך אחרי רב נחמן בשוק של רצענים, ויש אומרים [שמקרה זה היה] בשוק של הרבנים. אמר לו, מצא כאן ארנק מהו [ההלכה]. אמר לו, הרי אלו שלו. בא ישראל ונתן בה סימן מהו. אמר לו, הרי אלו שלו. והלא [הבעלים] עומד וצווח. נעשה כצווח על ביתו שנפל, ועל ספינתו שטבעה בים.

[היה מקרה] שעזנייה [מין עוף] לקח בשר בשוק, וזרקו בין דקלי של בית "בר מריון". בא [מי שמצאו שם] לפני אביי. אמר לו, לך תקח [את הבשר] לעצמך³⁹. [ויקשה המוצא, למה זה מותר] הרי [זה מקום] שרוב ישראל הם. לומדים מזה, הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפילו ברוב ישראל. [אביי ענה] עזנייה שונה, [שהוא] כמו זוטו של ים.

[עוד הקשה הגמ'] הרי רב אמר, בשר שנתעלם מן העין אסור⁴⁰ [שמא הוא נתחלף בנבילה. מדובר שכל זמן שהעוף לקח הבשר, המוצא] רואהו. רבי חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי [והרבנים] התירוהו לו. אמר רבי אמי, התירוהו לו משום מציאה, כרבי שמעון בן אלעזר, [וגם התירוהו] משום שחיטה, כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי. שלמדנו, מי שנאבדו לו גדיי ותרנגוליו הלך ומצאן שחוטין, רבי יהודה אסר, ורבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתייר. אמר רבי, נראים דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה⁴¹ [שכן דרך לשלוח נבילות לאשפה], ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית.

מזה שהתירוהו לו משום שחיטה, [צריך לומר שמדובר במקום] שהם רוב ישראל, לומדים מזה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפילו ברוב נכרים ורוב נכרים, [אין להוכיח כך, אלא מדובר שהוא מקום שיש] רוב נכרים ורוב נכרים [הם] ישראל [ולכן אפשר לסמוך על זה שאם נשחט, נשחט על ידי ישראל].

רבי אמי מצא גולוזת שחוטות בין טבריא לציפורי, ובא לפני רבי אסי, ויש אומרים לפני רבי יוחנן, ויש אומרים [שהוא בא עם השאלה שלו] לבית המדרש. ואמרו לו, לך תקח לעצמך.

רבי יצחק נפחא מצא פקיעות? [של טווי לרשתות] במקום שהציידים נמצאים, בא לפני רבי יוחנן, ויש אומרים [שבא עם השאלה] לבית המדרש, ואמרו לו, לך תקח לעצמך.

משנה. ואלו חייב להכריז⁴². מצא פירות בכלי [סתם כלי יש בו סימן], או כלי כמות שהוא [פי' ריקן], מעות בכיס⁴⁰ [ויש בו סימן לבעלים], או כיס כמות שהוא, צבורי פירות, צבורי מעות⁴³.

אבל לרדת לנכסיו מודה דכייפנו, או אפשר שאפילו לרדת לנכסיו לא כייפנו אבל בשמטא כייפנו [רע"א בשם צ"צ], הך כופין היינו בדברים [פ"ת].

³⁹ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ו): מקום שרובן עכ"ם ורוב טבחים ישראל, בהמה או עוף הנמצא שם שחוט, מותר והוא של מוצאו. ואם עוף חטף בשר והשליכו למקום אחר, אפילו אם רוב ישראל היא של מוצאו, שודאי נתייאשו בעליו:

ביאור: ורוב טבחים ישראל - פירוש, רוב המוכרים לבני העיר אפילו לגוים המה ישראל, משר"ה מותר אפילו באכילה הן דאבדה גוי הן דאבדה ישראל, דודאי נתייאש ממנה כיון דרוב העיר גוים, ומשום חשש טריפה ליכא למיחש דמיירי שמצא בשלימותו ואין לחוש לטריפתו שהרי בידו לבדקו, וגם לשחיטה שאינה ראויה ליכא למיחש, דרוב ישראל המצויים אצל שחיטה מומחים הם והרי גם כן רוב טבחי ישראל, ומיירי גם כן דנמצא בענין דליכא לאסורה משום בשר שנתעלם מן העין, והוא באחד משני ענינים, או דבהמה או עוף הנמצאים ניכרים הם שלא באו מעלמא אלא משל אחד מבני העיר הזאת, והרי כאן הם רוב טבחי ישראל, ומשר"ה נמי ל"ל דנקט בהמה או עוף שהן בשלימותם והן ניכרים וידועים של מי הם, או שראה המוצא מרוחק שנפלה מיד אדם ואף שאינו יודע אם מישראל אם מגוי הוה, ובנמצא אפילו ביד גוי והן במקום דרוב טבחי ישראל קי"ל דלא אסרינן משום בשר שנתעלם, דלא שייך לומר שנתחלף ובא במקום אחר אלא כשמונח בקרן זוית ולא כשהוא ביד אחד אפילו הוא גוי, דלא חיישינן לאיסור בשר שנתעלם מן העין אלא במקום דאיכא ריעותא לפנינו, כגון אם אבד הבשר ומצאו אחר⁴⁴ או שנטלו העוף לפנינו והחזירו, דכיון שנאבד או ניטל מנגד עיינינו חיישינן שמא נתחלף, משא"כ בשלא נאבד אלא נמצא ביד ישראל או גוי או שראה אחד שנופל מידם דליכא ריעותא לפנינו, אלא אמרינן זה הנמצא בידו עתה הוא שהיה בידו מקדם ולקחו מטבחי ישראל (סמ"ע).

עוף הנמצא - עיי' ש"ך י"ד סי' א ס"ק"ח [ודוקא בבהמות מהני רוב טבחים אבל לא בפרגיות וכיוצא בהם שדרךן לשחטן בבית אלא בעינן דוקא שיהיו רוב צידי עופות ישראל ששוחטים מיד כשצדיקן, וצ"ל שמש"ב בח"מ סי' רנט ס"ו "מקום שרובן עובדי כוכבים ורוב טבחים ישראל בהמה ועוף הנמצא שם שחוט מותר", מיירי בעוף גדול] (רע"א).

עיי' המשך בהערה יב.

⁴⁰ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רסב ס"כ): הוב"ד לקמן הערה 45.

³⁶ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ד): לפיכך המוצא חבית של יין בעיר שרובה עכ"ם , יינה אסור בהנאה, והקנקן מותר. ואם בא ישראל ונתן בה סימן, ודאי של ישראל היא ונתייאש ממנה, ומותרת למוצאה בשתייה אם היא סתומה, ועיי' ב"ד סימן קטט מדין זה:

ביאור: והקנקן מותר - ואפילו אם הוא דבר שלא הרגיש בעלה בנפילתה מיד, לא אמרינן שמא דישראל הוא והוה יאוש שלא מדעת, אלא תלינן אותו ברוב גוים ובדודאי של גוים היה, ולכן הקנקן מותר (סמ"ע).

ונתייאש ממנה - פירוש, מסתמא מייאש ממנו כיון שרוב גוים שם, ומיהו צריך שיהא דבר שמרגיש בו מיד בנפילתו וכמ"ש בסעיף שלפני זה (סמ"ע), ור"א דכאן כיון דאיכא רוב נכרים והמוצא זוכה בו בהיתר, דתולה בנכרים ומחזיקו לעצמו, אין עליו שם שומר בזה, וממילא מהני היאוש שלא"כ, אפילו בדבר שלא מרגישים כשנפל, בעוד שלא נודע להמוצא שהיא של ישראל, וצ"ע לדינא (רע"א). אם היא סתומה - פירוש, דאינה פתוחה, דאז ליכא למיחש שמא נגע בה הגוי ואסרה בשתייה, דאם פתחה גוי, לא היה סותמה כשמוצאה בדרך, אלא הוה מוליכה לביתו או לפחות היה מניחה פתוחה והולך לו. ולא דמי למפקיד ביד גוי דבעינן שיהא חתום בחותם בתוך חותם, דהתם מירתת מהמפקיד שהפקידו בידו שיחזור ויראנה ויש לחוש שזייפו וחזר וסתמו וכמ"ש ב"ד סימן ק"ח ע"ש (סמ"ע).

³⁷ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 15.

³⁸ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רנט ס"ה): אע"פ שמן הדין במקום שרוב עכ"ם מצויים, אפילו נתן ישראל בה סימן אינו חייב להחזיר, טוב וישר לעשות לפני משורת הדין להחזיר לישראל שנתן בה סימן: ואם הוא עני ובעל אבידה עשיר, אין צריך לעשות לפני משורת הדין:

ביאור: לפני משורת הדין - וכן אנו נוהגים להחזיר ואפילו כייפנו להחזיר היכא דהמוצא עשיר (ש"ך), עיי' לעיל סי' י"ב ס"ב ברמ"א [ואין בית דין יכולין לכופו ליכנס לפני משורת הדין, אף על פי שנראה להם שהיה מן הראוי, ויש חולקים], ובב"ח שם [כדעת ה"ח שאפשר לכופו, והאי דכייפנו ליה למיעבד לפני משורת הדין, היינו אם היכולת בידו לעשות שהוא עשיר] (רע"א). מש"כ עשיר פי' שאינו עני, ומ"ש שאין כופים ליכנס לפני משורת הדין, דאין כופין בשוטינן,

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

לח א ב מו' פ"א מה' ג' נגלה וזכרה ה' ו' ופי' מלכות מלכות אלוהות ה' כח אמת ענין עד עושה ח"מ ס' נעט סעף ד' ופ"א י"ד ס' קעט סעף י' :
ל"ג ג עושה ח"מ ס' נעט סעף ז ופ"א י"ד ס' קעט סעף י' :

[עין רמ"ז ברכות נ"ה ד"ה כנלי אונד]

מ ד ה מו' פ"א מה' ג' נגלה וזכרה ה' ו' ופי' מלכות מלכות אלוהות ה' כח אמת ענין עד עושה ח"מ ס' נעט סעף ז ופ"א י"ד ס' קעט סעף י' :
מ ד ה מו' פ"א מה' ג' נגלה וזכרה ה' ו' ופי' מלכות מלכות אלוהות ה' כח אמת ענין עד עושה ח"מ ס' נעט סעף ז ופ"א י"ד ס' קעט סעף י' :

מ ד ה מו' פ"א מה' ג' נגלה וזכרה ה' ו' ופי' מלכות מלכות אלוהות ה' כח אמת ענין עד עושה ח"מ ס' נעט סעף ז ופ"א י"ד ס' קעט סעף י' :

רכיני הנאל

היא וכו' הא דא"ר אבי ה"א ה"בא ש"ן ב"עיר שרובה כנענים בקניה מותר [משום] מציאה וינהא אכר אפי' בהנאה בא ישראל ונתן סימנה מותרת אפי' ברתיה למוצאה . ש"ס ברוב כנענים הרי הן שלו . והוא ראשון ד' וזו דעיידי בסרינא בנהר בירון כ"ו ואסקינא כיון דישתא כרוז ליה ישראל סברו ליה אימורי ישראל פול ולא מיאש . רב יהודה הוה אייל בתריה דרש שמאל בשוקא דבי דיסא אכר ליה דבי כאן ארנקי מהו אמר ליה ה"ה ה"ה . בא ישראל ונתן סימנה מתי אכר לו ארצה לעשות לפנים משורת הדין מותר כדאמרינן דשמאל אשכח המרא בסברא ואהדיננו בתי י"ב ירחי שתא והא דרבה דאמר ליה רב נחמן מצא ארנקי בשוקא דברוקן הרי הן שלו ואפי' ה"ה עופר וצווח נעשה כצווח על ביתו שכל רעל ספיניו שמסבבה ביסבלובי כשם מי שמכנה ספיניו המציל מפנה הרי הן שלו ואפי' שבעיה עופר וצווח כדאמרינן המציל מופסד שלו ה"ה התורה התירו לו כן ג"ה מותר למצוא ש"ס אפי' ברוב ישראל . עוף הנקרא דיו שקול בישראל ונתן בצנייתא דבי בר מריון . ואיסקנא אם היא עומד וראת את המקום שהופסד זה הבשר מפנה וראת מישראל מותר לו רכושו של י' [דמי] ואם לאו אכר באכילה כרב דאמר בשר כיון שנתעלם מן העין אמר באכילה . והא דרב הנינא ראשון גרי' תשום בין סברא לצפורי ותתירוהו לו משום מציאה כ"ש בן אלעזר ומשום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא . פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . וכן רב יצחק אשכח קיבורי דאילוי בי אולוי ואל"ר ר' יהונתן ויל שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

מבר כוותיה בחדא - ולא צעי למימר דסבר כרבנן דא"כ תפשוט דמודו רבנן ברוב כנענים ומכל מקום יש לפשוט להלכה כמותו ברוב כנענים : **לביתר** תריסר ירחי שחא כו' - פ"ה הן עלמנן החזיר אע"ג דלא היה לריד ליתן רק דמיהס דתמן בפרקין (דף כ"ה) כל דבר שטושה ואוכל מטפל בו י"ב חדש מכאן ואילך שם דמינן ומינן אכל רש"י פירש שמאלן אחר י"ב חדש שנאבדו קשה דמנלן *שיחא בשביל כך למואל האובד אינו מתיאש סבור שהמואל יסבור

לפנים

שמקורו נאבדו ויכריז : מאשר יעשון נפקא לן לקמן בפרקין (דף ל"ג) תימה דלא מיייתי קרא הכא כדמיייתי לקמן בעובדא דר' ישמעאל ובהגוזל קמא (כ"ק דף ק' וס' ד"ה לפניס) בעובדא דרבי חייל במראה דינר לשולחני ומאלא רע ולקמן בסוף פרק האומנין (דף פ"ג) מיייתי קרא אחרינא למטון תלה בדרך טובים שהוא מדברי קבלה ושביק קרא דאשר יעשון הלא מדברי תורה וי"ל דלא מיייתי קרא דאשר יעשון אלא במקום שחורים חייבין והוא פסור כמו במראה דינר דחורים דבטו למילף חייבים ור' חייל דלא צעי למילף פסור ולפנים משורת הדין שילס כמו חורים וכן בעובדא דרבי ישמעאל דוקן וחינו לפי כבודו הוה ועשה לפניס משורת הדין כמו חורים והכא בשמעתינן והדריננו בחר תריסר ירחי שחא כ"ע פטורים לכך לא מיייתי קרא הכא ומ"מ משום לפניס משורת הדין צעי ליה לאהדורי כיון שאינו מתחסר ממונא אכל בסוף האומנין (ס'ס) בהגהה שקולתי ששכרו לו החזיט ועשו לו הפסד גדול משום לפניס משורת הדין אין לו להפסיד לכך מיייתי קרא למטון תלך בדרך טובים : **אתא** לקמיה דרב גרסי' כדמשמע בירושלמי פרק אין מעמידין ואפלו בעל פסדים גרסי' אכ"י דר"ק שפיר מנכסר שנתעלם מן העין דר"ק ע"ג דלא קיימא לן כרב כדפרישית לעיל (דף כ"ג ד"ה מחרזות) מדפריד דעיידי בסרינא בנהר ורב הו"י אכיל בשרא מ"מ פרק שפיר דכיון דחזי המונא שהעוף השליכס סס אפילו מאן דפליג ארבי מודה הכא דאכור דאימור נעלה מעיר שרובה כנענים ומסני בעומד ורואהו שנתעלם מעיר שרובה כנעני ישראל ולרב מיייר בעומד ורואהו שנתעלם לפני טבחי ישראל :

הרי שאבדו כו' - ה"ה נגנבו

ואע"ג דעבר על לא תגנוב לא עבר על לאו דנבילה וכתוספתא (פ"ב דחולין) תניא כהדין הרי שאבדו או נגנבו והכא נקט אבדו אורחא דניולתא : **שמציאה** בפי' דחולין (ד' י"ב) מפרש' נראין דבברי רבי יהודה לרבי חנינא כשמאלן באשפה כששוק שאף רבי חנינא לא פליג עליה אלא באשפה שבבית ובעובדא דהכא שמאלן בדרך בלא אשפה הוי באשפה שבבית : **אתא** לקמיה דרבי אסי גרסי' אע"ג דבכל דוכתי תשיב רבי אמי ברישא כדאמר (גיטין דף נ"ט) רבי אמי ורבי אסי כהני תשיב דלרעא דישתאל אף על גב שגדול ממנו אין תימה שכל לפניו לישאל לפי שחזירו היה אכל או גרסוין רבי אבא קשה דרבי אבא היה תלמידו של רבי אמי כדמוכח גבי נכסא דרבי אבא (שנועות דף מ"ז) ואף היה כל לפניו (*לעולם) :

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל יהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי *מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למציאה כמאן כ"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ללכקנה : ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דעיידי בסרינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריו והא זוטו שלימ הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים ניהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סברו ליה וישאל כרו ליה כיון דישאל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישאל כרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמאל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה *לפנים משורת הדין כי הא דאבוב דשמואל אישכח הנך חמדיבמדברא ואהדריננו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפניס משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"ג *בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה *הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאבוי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל ניהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דבוטו של יום דמי והא *אמר רב 'בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו : ר' חנינא מצא גרי' שחוטט בין סברא לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו *משום מציאה כ"ש בן אלעזר משום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא : פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל יהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי *מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למציאה כמאן כ"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ללכקנה : ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דעיידי בסרינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריו והא זוטו שלימ הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים ניהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סברו ליה וישאל כרו ליה כיון דישאל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישאל כרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמאל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה *לפנים משורת הדין כי הא דאבוב דשמואל אישכח הנך חמדיבמדברא ואהדריננו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפניס משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"ג *בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה *הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאבוי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל ניהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דבוטו של יום דמי והא *אמר רב 'בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו : ר' חנינא מצא גרי' שחוטט בין סברא לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו *משום מציאה כ"ש בן אלעזר משום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא : פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל יהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי *מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למציאה כמאן כ"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ללכקנה : ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דעיידי בסרינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריו והא זוטו שלימ הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים ניהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סברו ליה וישאל כרו ליה כיון דישאל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישאל כרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמאל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה *לפנים משורת הדין כי הא דאבוב דשמואל אישכח הנך חמדיבמדברא ואהדריננו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפניס משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"ג *בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה *הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאבוי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל ניהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דבוטו של יום דמי והא *אמר רב 'בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו : ר' חנינא מצא גרי' שחוטט בין סברא לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו *משום מציאה כ"ש בן אלעזר משום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא : פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

ואיבעית אימא לעולם רבנן - ובשאינה טמון ולא תפשוט מינה דמודו ליה ברוב כנענים : מי קתני כו' אינו חייב להכריז קתני . דכיון דרובא כנענים דלמא דכנענים הוא וטלו נמי לא הויא דלא אולי רבנן בחר רובא בממונא : מותרת משום מציאה - דליתו חייב להכריז : ואסורה בהנאה - ולקמיה פרקין א"כ מה היסר ין במולותה : כל ישראל ונתן סימן - יאלת מספק יין כנענים ומותרת בשקיה למולאה דכיון דרובא כנענים נתייאשו הבעלים : ושדו בנהר בירן - ומושלכין בנהר בירן : דמתקיל - יך שו ממשולין לגימס אכנים וסתימת גר שבוטין לגימס ולא מיאש סבר לא יוכל הנהר להוליכס חוץ למכשולים ורגילים היו לסוכרו ולנקותו ולכרותו ששטפו מימיו וסומך שימאלס כשיסכרו אותו וינקוס : סברו ליה - שקורין נשמי"ש בלע"ז כמו עושי שער *אמיני נפש (ישעיה י"ט) : אימא מישראל נפיל. לפיכך חייב להכריז ולא אמרי' ייח כדאמרינן לעיל ברוב כנענים לרבנן : לא מציא - שהכורה וסתימת : דבי דיסא - דהוא סרינא שס חתוין לדייסא ורביס מלויין סס : בחר תריסר ירחי שחא - מלסא : דגלדאי - רלעניס : דיו - טוף שקורין אולוטו"ר והוא לשון דיה : ושדיה בלנייהא דבי בר מריון - השליכתו בין דקלים של בר מריון : אסור - שמא נתחלף בכבילה : ורואהו - שנתעלו עד השליכו : כשמלוא באשפה - שדרך כבילה להשליכה באשפה : פגיוות - גוזלות : אשכח קיבורי דאילוי ביה אולוי - מלא פקיעות של טווי למכמורות ורשוחס במקום שהלידיין מלויין : אולוי - לידים העושים מכמורות : מתני' מלא פירות בכלי - וססס כלי ין בו סימן : כמוס סהוא - ריקן : כים - ין בו סימן לבעלים : לבורי פירות - בגמ' מפרש סימנייהו או מנין או מקום : שלשה

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל יהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי *מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למציאה כמאן כ"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ללכקנה : ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דעיידי בסרינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריו והא זוטו שלימ הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים ניהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סברו ליה וישאל כרו ליה כיון דישאל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישאל כרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמאל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה *לפנים משורת הדין כי הא דאבוב דשמואל אישכח הנך חמדיבמדברא ואהדריננו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפניס משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"ג *בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה *הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאבוי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל ניהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דבוטו של יום דמי והא *אמר רב 'בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו : ר' חנינא מצא גרי' שחוטט בין סברא לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו *משום מציאה כ"ש בן אלעזר משום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא : פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל יהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי *מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למציאה כמאן כ"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ללכקנה : ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דעיידי בסרינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריו והא זוטו שלימ הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים ניהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סברו ליה וישאל כרו ליה כיון דישאל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישאל כרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמאל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה *לפנים משורת הדין כי הא דאבוב דשמואל אישכח הנך חמדיבמדברא ואהדריננו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפניס משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"ג *בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה *הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאבוי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל ניהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דבוטו של יום דמי והא *אמר רב 'בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו : ר' חנינא מצא גרי' שחוטט בין סברא לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו *משום מציאה כ"ש בן אלעזר משום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא : פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח וייתי ישראל יהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי *מצא חבית יין בעיר שרובה כנענים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למציאה כמאן כ"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי ללכקנה : ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דעיידי בסרינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אכריו והא זוטו שלימ הוא שאני נהר בירן כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנענים ניהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים שאני נהר בירן דישאל סברו ליה וישאל כרו ליה כיון דישאל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישאל כרו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמאל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה *לפנים משורת הדין כי הא דאבוב דשמואל אישכח הנך חמדיבמדברא ואהדריננו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפניס משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"ג *בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה *הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאבוי א"ל זיל שקול לנפשך והא רובא דישאל ניהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דבוטו של יום דמי והא *אמר רב 'בשר שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו : ר' חנינא מצא גרי' שחוטט בין סברא לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו *משום מציאה כ"ש בן אלעזר משום שחיטה כ"ו יוסף בר הנינא וכו' ופשיטה היא : פ"י פגיוות צפורים סהורים . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך . רב אמי אשכח פגיוות בין סברא לצפורי וא"ל ר' יהונתן שקול לנפשך : כ"תנ"י ואלו חייב להכריז

שלשה מטבעות זה על גב זה⁴¹, [אין כריכות ברשות היחיד⁴², או ככרות של בעל הבית⁴³, או גיזי צמר הלוקחין מבית האומן, [אין כדי יין או כדי שמן, הרי אלו חייב להכריז.

גמרא. הטעם [שהחייב להכריז], שמצא פירות בכלי, או מעות בכיס [ואומרים שהפירות והמעות של בעל הכלי]. הרי [אם מצא] כלי ולפניו פירות⁴⁴, [או מצא] כלי ולפניו מעות⁴⁵, הרי אלו שלו [אע"פ שהכלי יש בו סימן, והכלי חייב להכריז, ולא אומרים שהפירות נפלו מהכלי]. למדנו [ראיה מכאן] לזה שהרבנים למדו, מצא כלי ולפניו פירות, [אין] כלי ולפניו מעות, הרי אלו שלו. [אבל אם מצא פירות, ש]מקצתן בכלי ומקצתן על גבי קרקע, [או מעות ש]מקצתן בכיס ומקצתן על גבי קרקע, חייב להכריז [שהדבר מוכיח שאלה הפירות, והמעות שעל גבי קרקע באו מהכלי הזה, וחייב להחזירם למי שיתן סימן בכלי].

ושאלו סתירה מברייאתא, מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן⁴⁶ [כמו כלי עם מעות לפניו], חייב להכריז [על הכל, וינתנו המעות לבעל הכיס. ואם] בא בעל הסימן [ונותן סימן] ונוטל את שלו [פי' את הכיס, ואם אמר בעל הכיס, אין המעות שלי], זכה זה [פי' המוצא] בדבר שאין בו סימן.

אמר רב זבדי, אין קושי, זה [שכתוב הרי אלו שלו מדובר] בגיגית ופשתן [מונח לפניו, שודאי שהפשתן לא נפל מהגיגית, שאם היה נופל ממנו, היה נשאר פשתן בתוכו], וזה [שכתוב חייב להכריז מדובר], בכד ופירות [שקורה שנופלים כל הפירות ממנו].

רב פפא אמר, שניהם מדוברים בכד ופירות, ואין קושי זה [שכתוב חייב להחזיר מדובר] שנשאר בה [בתוך הכד] דבר [מהפירות, ולכן יש לומר שאלה שבחוץ נפלו ממנו], וזה [שכתוב הרי אלו שלו מדובר] שלא נשאר בה כלום [וסתם כדי שיש לו שפה כפול לתוכו, ואם נפלו מתוכו היה נשאר בה, שהשפה מעכב אותן]. ואם תרצה לומר, שניהם מדוברים שלא נשאר בה כלום, ואין קושי, זה [שכתוב חייב להחזיר] מדובר שפיו [של הכד] פונה לפירות, וזה [שכתוב הרי אלו שלו מדובר], שאין פיו [של הכד] פונה לפירות. ואם תרצה לומר, שניהם מדוברים שפיו [של הכד] פונה לפירות, ואין קושי, זה [שכתוב הרי אלו שלו מדובר] שלכדי יש שפה [אם כן רואים שלא נפלו הפירות ממנו, שאם נפלו ממנו היה נשאר בה משהו], וזה [שכתוב חייב להכריז מדובר] בכד שאין בו שפה.

צבורי פירות וצבורי מעות [חייב להכריז]. לומדים מזה, שמנין הוא סימן [שאם לא כן, איזה סימן יש. ועונה הגמ', שאין ללמוד כך, שהגרסא הנכונה היא] שלמדנו, צבור פירות [פי' שמצא צבור אחד של פירות. ואם כן, אין כאן מנין שיוכל לתת בו סימן]. לומדים מזה, שמקום הוי סימן. [עונה הגמ', לא כך, אין לשנות הנוסח אלא] למדנו, צבורי פירות [וכיון שכן, אכן על כרחך מוכח ממשנתנו שאחד משני הדברים, מקום או מנין, הוי סימן. אבל אין ראיה ממשנתנו לצד זה או לצד אחר].

שלשה מטבעות זה על גב זה. אמר רבי "יצחק מגדלאה", [זה שכתוב חייב להכריז] הוא שעשויים כמגדל. וכן למדנו, מצא מעות מפוזרות, הרי אלו שלו, [אבל אם] עשויים כמגדלים, חייב להכריז. ואלו הן "העשויים כמגדל", שלשה מטבעות [שאין דומות זו לזו ברחבם] זה על גב זה. זה

⁴¹ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ב): מצא שלשה מטבעות זה על גב זה, והם עשויים כמגדל: הג"ה: דהיינו הרחב למטה, והאמצעי רחב מן העליון. או שהיו מונחים כסולם, דהיינו רובו של אמצעי על גבי תחתון, ורובו של עליון על גבי האמצעי. או שהיו אחד מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהם, כדי שאם יכניס קיסם ביניהם ינטלו בבת אחת, חייב להכריז. היו עשויין כשיר (פירוש: כאצעדה שהוא עגול) או כשורה, או כחצובה (פירוש: כג' רגלי הקנקן, כל אחד כנגד אורו של שני) הרי זה ספק, ולא יטול:

ביאור: עשויים כמגדל - אם מצא ג' מטבעות מונחים זו ע"ג זו עשויין כמגדל, התחתון רחב מהאמצעי והאמצעי רחב מהעליון, שודאי כך הונחו שם, ויכריז מטבעות מצאתי וזה יאמר ג' הן, וא"צ שיאמר שעשויין כמגדל, אבל שנים מונחים זה על זה בדרך זה אין מזה ראיה וכמ"ש בסמוך ס"ק, דילמא איתרמי ונפלו כך, ויכריז מטבעות מצאתי והוא יאמר סימן מנין, ומפני שמיעוט רוב שנים והרי גם הוא הכריז מטבעות מצאתי לשון רבים, מש"ה בשנים לא הוי סימן עד שיאמר ג' הן (סמ"ט), אין דרך להניח מעות ע"ג קרקע בלא כיס, ע"כ לא אמרין שהוא דרך הנחה אפילו מספק (ט"ז).

ורובו של עליון על גבי האמצעי - אבל מצא ב' אפילו עשויין כמגדל, או אפילו ג' ואין עשויין כמגדל אלא כולן מונחים זה על גב זה וכולן שוין ברוחב, מקצתו של זה ע"ג זה ומקצתו של זה ע"ג הקרקע, הרי הן שלו (סמ"ט).

כשיר - פירוש, כעיגול, כזה, כחצובה הוא כלי שיש לו ג' רגלים, כזה (סמ"ט).
⁴² ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ט): הוב"ד לעיל הערה 22.

⁴³ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ח): הוב"ד לעיל הערה 17.

⁴⁴ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ט): מצא כלי ולפניו פירות, הפירות שלו והכלי נוטל ומכריז, שאני אומר הכלי של אחד והפירות של אחר, והרי אין בהם סימן. ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד, חייב להכריז. כיצד, היו אחורי הכלי

עצמו קשה [שכן הוא סותר את דברי עצמו], אמרת, מצא מעות מפוזרות, הרי אלו שלו, הרי [משמע מזה שאם] משלחפי שלחופי [פי' מקצת זו על חבירתה, ומקצת על גבי קרקע], חייב להכריז [אם כן כזה איננו דרך נפילה]. אבל נאמר בסוף, [אם המטבעות] עשויים כמגדל חייב להכריז. הרי [משמע מזה] משלחפי שלחופי, הרי אלו שלו. [אלא כך] למדנו, כל שאין עשויים כמגדל, הם נקראים מפוזרות⁴⁷.

אמר רבי חנינא, לא שנו אלא של שלשה מלכים [כעת הגמ' חושב שפירושו שאין צורותיהם דומות, שכל מלך כותב שמו וצורתו על מטבע שלו], אבל של מלך אחד, אינו חייב להכריז. איך מדובר. אם שעשויים כמגדל [שאין שוין ברחבן], ומונחים שהכי רחב למטה ואמצעי באמצע והכי קטן למעלה], אפילו של מלך אחד גם כן [חייב להכריז אם צורת שלשתם שוות], ואם שאין עשויים כמגדל, אפילו של שלשה מלכים גם כן [לא יהא חייב להכריז] אלא, אם תאמר, תאמר כך, לא שנו אלא של מלך אחד כעין שלשה מלכים [שצורת שלשתן שוה, והן כעין שלשה מלכים שחלוקין ברחבן], (אבל של מלך אחד אינו חייב להכריז). ואיך מדובר "שעשויים כמגדל", [היינו, המטבע] הרחב הוא התחתון, והבינוני [מונח] עליו, והקטן [מונח] על האמצעי, שאומרים [שהבעלים] הגיחו כך.

אבל של מלך אחד, שכולם דומים [ברחבם], אף על גב שמונחים יחד [פי' זה על זה], הרי אלו שלו, שאפשר לומר שהקרה אותם כך, ונפלו יחד [ואינו דרך הינוח ואין לו סימן בהם, ואין מקום סימן שלא ידוע איה נפל]. ורבי יוחנן אמר, אפילו של מלך אחד גם כן [חייב] להכריז [מאחר והם זו על גב זו, יש כאן סימן שלא נפלו כך. ושואל הגמ' מה הוא מכריז, מנין [פי' הוא אומר שמצאתי כזה מספר מטבעות, והמאבד צריך לומר שעומדים כמגדל], מה קרה שלה, אפילו שנים גם כן. אמר רבינא, הוא מכריז מטבע [מטבעות מצאתי, הלכך שנים איננו סימן, שמיעוט מטבעות היא שנים].

רבי ירמיה שאל מה [דינו אם המטבעות מונחים] "כשיר" [פי' שמוטלים בעגול כמו צמיד], מה [דינו אם המטבעות מונחים] כשורה [פי' בשורה אחת], מה [דינו אם המטבעות מונחים] כחצובה [כג' רגלי קנקן,

וכל א' כנגד אורו של השני ●], מה [דינו אם המטבעות מונחים] כסולם [פי' רוב אמצעי על התחתון, ורוב העליון על האמצעי]. הרי [אפשר] לפשוט אחד [מהם], שאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, כל שאילו מכניס לה קיסם ביניהן ונוטלים בבת אחת, חייב להכריז [והיינו כסולם]. רב אשי שאל,

לפני הפירות, הרי אלו שלו. היו פני הכלי לפני הפירות, חוששין שמה מן הכלי נשפכו. ואם היו אוננים (פירוש: שפת הכלי כפולים לתוכו) לכלי, אע"פ שפניו כלפי הפירות, הרי אלו שלו, שאילו נשפכו מהכלי היה נשאר מהם בתוכו מפני האוננים. היו מקצת הפירות בכלי ומקצתם בארץ, חייב להכריז:

ביאור: ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד - "א עד ד' אמות, ו"א עד אמה (קצה"ח), ו"א דהשיעור הוא כל שלפי האומדן בשעה שנפל הכלי ומתפזר באיזה ריחוק שיכול ליפול נקראין מקורבים, ואמרין כן דווקא כשבעל האבידה אמר שהיו בכלי הפירות כאלו, והוה כעין סימן מקום, וגם שפי הכלי כלפי הפירות, שאז נראין הדברים כך כמו שאומר, אבל בשאר שתי אבידות סמוכין זה לזה, ודאי דלא אמרין כן אפילו בעל האבידה אומר כך, וכן אפילו בפירות בכלי והכלי כלפי הפירות ואין בעל האבידה כאן רק היורשים, אין ראיה מהכלי לפירות (נתה"מ).

היה נשאר מהן בתוכו - צ"ע למה הרמ"א לא הביא שיש חולקים בזה, וסוברים שבפירות אפילו אם לא נשאר כלום מבפנים חייב להכריז, ודווקא בפשתן לא (סמ"ט).

⁴⁵ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסב ס"ב): המוצא מעות מפוזרים, הרי אלו שלו. אפילו היו מקצת מטבעות זה על גב זה, הרי הם כמפוזרים. אבל אם מצא צבור מעות, חייב להכריז:

ביאור: מעות מפוזרות הרי הן שלו - ידיד בנפילתן מיד כמ"ש בסעיף ו' (סמ"ט). צבור מעות כו' - דודאי הונחו שם, ויש סימן במנין ובמקום שהונחו שם דהמוצאן אינו מזיזן ממקומן (סמ"ט).

⁴⁶ ע"י רמב"ם (גז"א פ"ד ה"א): המוצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן חייב להכריז, בא בעל הסימן ונטל את שלו ואמר שזה בלבד נפל ממנו זכה המוצא בדבר שאין בו סימן.

מהו [ההלכה אם מצא מטעות בצורה של] אבני בית קוליס [פי' מרקוליס, והוא שם עבודה זרה, ושינו לגנותן]. בא ושמע, שלמדנו, מצא מעות מפורזות, הרי אלו שלו, כאבני בית קוליס, חייב להכריז⁴⁷. ואלו הן אבני בית קוליס, אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן [פי' על שניהם, חצי על זה חצי על זה].

הרבנים למדו, המוצא סלע בשוק, ומצאו חבירו ואמר [המטבע הסלע הזה שמצאת] שלי היא [ואני אגיד לך סימנים], היא חדשה, היא נירונית [פי' יש צורה של מלך נירון קיסר, און היא של מלך פלוני, לא אמר כלום. ולא עוד, אלא אפילו שמו [של המוצא] כתוב עליה, לא אמר כלום⁴⁸, לפי שאין סימן למטבע, שאומרים אולי הוציאה, ונפל מאיש אחר.

משנה. מצא גזולות מקושרים אחורי הגפה⁴⁹ [סתומת כותל של עץ או של קנים] או אחורי הגדר [של אבנים], או כשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהם. מצא כלי באשפה, אם [היא] מכוסה, לא יגע בו [שאינו זו אבידה שיהא מוזהר עליה ב"לא תוכל להתעלם" שמשתמר הוא, אמנם] אם מגולה, נוטל ומכריז⁵⁰.

גמרא. למה [כתוב בגזולות שלא יגע בדברים אלו]. שאומרים, שאדם הצניע אותם [שם], ואם תקח אותן, אין לבעלי סימן בהם, לכן משאירים אותו עד שיבא הבעלים ויקח אותו. ולמה [נחשב שאין לו סימן]. שיהא הקשר [שלם] סימן. אמר רב אבא בר זבדא אמר רב, [מדובר בגזולות] שמקושרין בכנפיהן, שכולם קושרים [גזולותיהם] כך. ושיהא המקום סימן. אמר רב עוקבא בר חמא [המשנה מדבר בגזולות] שזוים [ממקום למקום]. אם זוים, [שנאמר שגזולות] הגיעו מהעולם [ולא שהבעלים הניחו אותם שם, ואז צריך להיות], מותרים [שכן אין להם סימן]. יש לומר שבאו מהעולם, ויש לומר שאדם הצניע אותם [שם, שכן הם מקושרים], והוא ספק הניח, ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב, כל ספק הינוח⁵¹, לכתחילה לא יטול [שכן אין לבעלים סימנים להשיב להם, והם יפסידו], ואם נטל, לא יחזיר [שכן אין אפשרות לתת סימן].

⁴⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רסב סי"ב): הוב"ד לעיל הערה 41.

⁴⁸ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רס ס"ז): כיצד, מצא טלית או קרדום בצד הגדר, הרי זה לא יגע בהם. בסרטיא (פירוש: דרך רחבה שהולכים שם רבים תדיר) נוטל ומכריז. מצא גזולות מקושרים בכנפיהם, ומדדין אחר הגדר (פירוש: גדר של אבנים) או אחר הגפה (פי' גפה סתומת כותל של עצים או של קנים) או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהם, שמא בעליהן הניחו שם. ואם נטלם, הרי אלו שלו. ואם היו קשורים קשר שהוא סימן, חייב להכריז. וכן אם מצאם קבועים במקומם, חייב להכריז, שהמקום סימן: הגה: כל אלו דברי הרמב"ם, אבל יש חולקים בכל זה, וסבירא להו, דג' חילוקים בדבר. דאם הדבר משתמר, כגון טלית או קרדום בצד גדר, והוא ספק אם הניחו בעלים שם, לא יגע בהם, בין יש בו סימן בין אין בו סימן. עבר ונטלו והולילו לביתו, אם יש בו סימן, יכריז. אם אין בו סימן, יחזיר עד שיבא אליהו. לא הולילו לביתו, יחזרו ויניחו על מקומו. ובמקום שאינו משתמר כלל, אפילו ודאי הונח, ואין בו סימן לא בחפץ ולא במקום, הוי של מוצאו. ואם יש בו סימן, נוטל ומכריז. ובמקום שמשתמר קצת, כגון שבילין שבשדות, אפילו ספק הינוח, יש בו סימן, נוטל ומכריז. ואם אין בו סימן, לא בגופו ולא במקום, לא יטלנו. ואם נטלו רק בידו ולא הולילו לביתו, לא יחזיר, שהרי אין המקום משתמר היטב, ויהא מונח עד שיבא אליהו. וכן נראה לי עיקר: ביאור: כיצד כו' - בא לפרש איזהו דרך הנחה, וקאמר דהיינו במצא טלית בצד גדר, ודרך נפילה כשמצאו בסרטיא דהוא מקום רשות הרבים, וכבר נתבאר טעמם בסעיף שלפני זה ע"ש (סמ"ע).

מקושרים בכנפיהם - והקשר לא הוי סימן, דכ"ע הכי קטרי להו. גם במקום אי אפשר לומר בו סימן, כיון דמדדין, אמרינן דמעלמא נדדו שם, ואין כאן סימן מקום. דמייירי שאין שובך סמוך להם בתוך נ' אמה, וה"ל ספק הינוח שם מבעליהן בכונה או ספק נפילה שלא בכונה, וכל ספק הינוח במקום שאין משתמר כ"כ, דינו דלא יגע בו, ואם נטלו ממקומו, זכה בו המוצא מוטעם שכתבתי בסעיף שלפני זה ס"ק (סמ"ע), ו"א דמייירי שיש שובך קרוב תוך נ' אמה, והלכך לא חיישינן לנפילה, דהיכא דמציינן למימר דמשובך בא, לית לן למיתלי בנפילה, ולעיל ס"ח מייירי שאין מקושרין (ש"ך), ויש חולקים על הסמ"ע כאן ואפילו ביש שובך תוך נ' והגזל אינו מפריח אלא מדה, מ"מ לא שייך כאן לומר דתלינן בשובך, דשאני כאן דחזינן שהוא מקושר בכנפיו, וכבר הכינו איזה אדם לעצמו, נמצא שעל"פ לא בא כאן מן השובך, רק שאין בירור אם הכינו אדם אחד כאן, או נאבד מן אדם אחד וע"י ידיו וטלטול בא כאן אחורי גדר וכיון דאין בו סימן הוי יאוש, משא"כ בההיא דסעיף ח' דאינם מקושרים ודאי תלינן דמהשוברך בא. והך מדדין שהוזכר כאן לא בא אלא לאורוי דלא מייירי בקבועין ושוכבים במקום אחד, דאז הוי מקום סימן, וכמ"ש אח"כ וכן אם מצאן קבועים כו' (ט"ו).

אבל יש חולקים בכל זה וסבירא להו דג' חילוקים בדבר כו' - א', במצאו במקום שאינו משתמר כ"כ אין קצת, ונטלו, והוי כיון בו סימן דהוא של מוצאו, ושאר הפוסקים ס"ל דהיא מונח בידו עד שיבאו אליהו וכן דבא לידו באיסורא וה"ל יאוש שלא מדעת. והשני, בספק הינוח במקום שאין משתמר כ"כ ויש בו סימן, דלכתחילה לא יגע בו, ושאר הפוסקים חולקים וס"ל דלא אמרו ספק הינוח לא יגע בו אלא

מצא כלי באשפה, מכוסה לא יגע בו. מגולה, נוטל ומכריז. ושאלו

סתירה מברייתא, מצא כלי טמון באשפה, נוטל ומכריז, שכן דרך אשפה לפנות [ואם הוא לא יקח אותו לכשיפנה יטלנה גוי או ישראל חשוד, ולכן גם עכשיו היא אבידה והוא מוזהר עליו]. אמר רב זביד, אין קושי, זה [מדובר] ב"כובי" ו"כסי" [שהם טמונים בדעת], וזה [מדובר] בסכנים והמניק? [שהם כלים קטנים והם אבדה, שהשליכם שם עם האשפה שהוציאים מן הבית]. בכובי וכסי, לא יגע, בסכני והמניק, נוטל ומכריז.

רב פפא אמר, שניהם [מדוברים] בכובי וכסי, ואין קושי, זה [מדובר], באשפה העשויה לפנות, וזה [מדובר], באשפה שאינה עשויה לפנות. אשפה העשויה לפנות אבידה מדעת היא⁵² [שהיה צריך לדעת שיפנה, ואם כן צריך להיות הרי אלו שלו]. אלא, באשפה שאינה עשויה לפנות, ונמלך עליה לפנותה. זה מוכן לרב פפא, היינו שכתוב "שכן דרך אשפה לפנות" [שהבעלים נמלכים לפנות], אלא לרב זביד מהו "שכן דרך אשפה לפנות" שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים [מן הבית שלא מדעת].

משנה. מצא בגל ובכותל ישן⁵³ [פי' גל אבנים מחומה שנפלה], הרי אלו שלו. מצא בכותל חדש [באחד מהחורים שם] מחציו ולחוץ [באחד מחורי כותל הסמוכים לרשות הרבים מצאה, מחציו עוביו של כותל ולחוץ, הרי אלו] שלו [שאומרים אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח], מחציו ולפנים, של בעל הבית. אם היה משכירו לאחריים⁵⁴, אפילו בתוך הבית [שלא ידוע של מי הוא והבעלים נתיאשו מהם] הרי אלו שלו.

גמרא. למדנו [המוצא מציאה בגל של כותל ישן מותרת] מפני שיכול לומר לו [לבעל הגל או לבעל הכותל], של אמוריים הן [פי' של הגויים שהיו גרים פה לפני שנים ולא שלך. וקשה וכי כשמחציו ולפנים למה הוא שלו, הרי הבעל הבית משתמש בה כמה שנים]. וכי אמורים מצניעים [דברים בכותל], וישראל לא מצניעים. לא [פי' אין החילוק בין ישראל לגוי אלא], צריך [לומר שמדובר],

דבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן נוטל ומכריז (סמ"ע), דעת הרמ"א הוא דכיון דהדין הוא דלא יטלם, לכך אף אם עבר ונטלם לא מיקרי מוחזק כיון שהחזיק בו שלא כדין ולכן ספיקא לחומרא וחייב להכריז (פ"ת בשם הנוב"י).

דאם הדבר משתמר כו' - כלומר שהוא במקום המשתמר לגמרי, אפי' יש בו סימן, אינו חייב בהשבה, הלכך לא יגע בהם (ש"ך).

הוא ספק אם הניחו כו' - הלשון מגומגם, דהא כיון דיש בו סימן, טעמא דלא יגע בהם הוא משום שלדעת הונח במקום המשתמר, וא"כ הוי ודאי הניח (ש"ך). והולילו לביתו כו' - דאז איכא למיחש שמא בא בעל אבידה וביקש ליטלו במקום זה שהניח שמה ולא מצאנו, ושוב לא ילך שם לבקשו, נמצא דיפסידו זה עתה בהנחתו שמה, לכך יהיה בידו ויכריז, ובאם אין בו סימן, יחזיר מונח כיון דבאיסורא בא לידו כמש"כ בס"ק (סמ"ע).

לא הולילו לביתו - פירוש, אלא הגביה ונטלו בידו אבל לא זז משם, דאז לא שייך טעם הנ"ל בס"ק, דהרי ראה דלא בא בעל אבידה לבקשה, יחזור ויניחנה כיון דהמקום הוא משומר (סמ"ע). משמע דקאי גם על יש בו סימן, דלא אמרינן דנתחייב בהשבה, דשמא הוא דרך נפילה, וצ"ל דבמשתמר לגמרי אמרינן דמסתמא הוא דרך הינוח (רע"א), נראה לי, הוא הדין אם הולילו לביתו והעמיד שם אחד לראות אם יבוא שם אדם לבקש מיד, דג"כ יכול להחזירו אח"כ, כיון שלא בא שם שום אדם, אבל אם לא העמיד אדם שם, לא מהני ליה מה שיעידו עדים שלא היה שם אדם, דאפשר שבא ולא אדעתיהו, דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה (ט"ו).

ובמקום שאינו משתמר כלל כו' - דאמרינן מתחילה הניחו בעליהן שם להקל ממשאם ושכחום שם, ונתייאשו כיון שאין בהם סימן לא בחפץ ולא במקום (סמ"ע ונתה"מ), היינו דווקא בחפץ שמסתמא מיד נתייאשו הבעלים קודם שמצאו זה, והילכך בהיתרא אתי לידיה הרי אלו שלו, ע"ל סי' רס"ב סוף סעיף י"ב (ס"ט - נתה"מ), ולולא זה יחזיר מונח עד שיבא אליהו (ש"ך).

ובמקום שמשתמר קצת כו' - כיון שאינו משתמר כל הצורך, לכך נוטל ומכריז דבר שיש בו סימן, ובאין בו סימן לא יטלנו דשמא בעליהן הניחו שם ויבואו ויקחו שלהן, ואם יטלנו יפסיד לבעליהן שהרי אין בו סימן, ואם נטלו אפילו בידו ולא הולילו משם, וראה שלא בא בעליהן ליקחנו, כבר נתחייב בהשבה מעליא ולא יחזירונו למקומו, כיון שאין המקום משתמר היטב (סמ"ע).

אפי' ספק הינוח יש בו סי' - לישנא "ואפילו" קאי אסיפא, דאפי' ספק הינוח לא יטול באין בו סי', אבל ספק הינוח ומשתמר לגמרי או ודאי הינוח ומשתמר קצת לא יטול (רע"א).

ואם נטלו כו' - ו"א בכי האי גוונא יחזיר למקומו, כל שלא הולילו לביתו, דמ"נ אם הבעלים הניחו שם לדעתם, כיון שמקום זה משתמר הוא לדעת בעלים יכול להחזירו. ואי מעלמא אתי, כיון שאין בו סימן, הרי הוא שלו. וכיון שיכול להניחו בביתו, למה לא יחזיר רשאי להניח במקום שנטל (ש"ך), וטעם מחלוקתם הוא, שהרמ"א ס"ל דתלינן בהינוח ושכחו וחשיב כאבידה ונעשה שומר אבידה, וה"א בש"ך ס"ל דכל שהוא משומר קצת לא תלינן שהוא שכחו, וממילא יכול להניחו במקום שהניחו שם הבעלים מדעת (נתה"מ).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

מסורת
הש"ס

כאבני בית קוליס • מכאן אר"ת דלין שם ע"ז מרקוליס חלא קוליס כדאמרין הכא והא דקרי ליה בעלמא מרקוליס היינו חילוף קולוס דהס קוליס לשון שבה וחכמים החליפו לגנלי לשון לגנן וקולס (ההלס מד) ומר דפרק גיד הגשה (חולין 77 ד:) ומר דפרולא דהגול בתרא (ב"ק קנ"ג):

כאבני בית קוליס • מרקוליס והוא שם ע"ז ולקמיה מפ' היכי עבדי: אסא מכאן ואסא מכאן • והשלישית חליה על זה וחליה על זה: נירוניס היא • נירון קיסר כחוב עליה: **בתנאי** מלא אחר הגפה (או אחר הגדר) גזולות מקושרין • גפה סתימת כותל של עץ או של קנים: גדר • גדר • אבנים: לא יגע בהן • עטמא מפ' בגמרא: אסא מכאן לא יגע בו • דלין זו אבידה שהיא מוזחר עליה בלא חובל להשתעל דמשמיר הוא: **גמ'** במדין • ממקום למקום: מעלמא אסו • ואין זה היטות וכיון דלין בהן סימן נימא הרי אלו שלו: ואיכא למימר איניש אלגעינשו • הואיל ובקושרין • ספק סינון • בדבר שאין בו סימן וכו' • ודאי היטות: לפתילה לא יטול • דאי שקלת לה ליכא למרייהו סימנין למיטב זהו ויפסוד הלכך לא יטול והבעלים יזכרו ויבאו ויטלו: ואם נטל לא יחזיר • דהא ליכא דיהיב סימנא: שכן דרך אשפה לפנות • ואי לא שקיל ליה האי השאול לכפשיה יטלנה נכרי או ישראל חסוד הלכך אבידה היא ומוזחר עליה: כובי ופסי • עמונים מדעת הוא ולא יגע בהן: פסיני והמניק • שהן כלים קטנים אבדה הן השליטים שם עם האשפה שהאילאס מן הבית לקמן פריך מאי שכן דרך אשפה לפנות: אבידה מדעת היא • דהוא ליה לאסוקי ארעמיא שימנה: היינו דקמי שכן דרך אשפה לפנות • שהבעלים נמולכים לפנות: לפנות לה כלים קטנים • מן הבית שלא מדעת: **בתנאי** מלא בגל • גל אבנים מוזמה שפלה: הרי אלו שלו • בגמרא מפרש: מחזיו ולחון • בחד מחזרי כותל הסמוכים לרשות הרבים מלאה מחזי עובדי של כותל ולחון שלו דלמריקין אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח דלע"ג דלמרון לעיל ספק היטות לא יטול והאי דלוי היטות הוא הא מוקמי' למתני' בגמרא דשתיק טפי דאיכא יאוש בעלים: אפילו מלא כחך פסיו כו' • דלא ידוע דמאן יניחו ובעליו נוטלי: **גמ'** תנא • גבי גל וכותל יסן • שיכול לומר לו • לבעל הגל או לבעל הכותל: של אמוריסי • שהרישו אבותיו היו: ישראל לא מלגטי וימחלו לפנים אמאי • שלו הרי בעל הבית זה משתמש בה זה כמה שנים: דשתיק

[ע"ז ב:]

הגרות
הבי"ח

(ה) גמ' הוי

בין הבית

הוא וכו' אל

(ב) חז"ל אמר

מי הוא עתה:

[לעיל כו: כ:]

[לעיל כו: כ:]

לקמן לו:

[לעיל כו: כ:]

[ע"ז תוס' ב"ב

דף ר"ח

הרשב"א

ר"ש אפילו

מצא וכו' לקמן

[לעיל כו: כ:]

[לקמן לו:]

אחר

קלת אבל מלא במקום שאין משתמר כלל ודאי אבידה היא ונתייאשו הבעלים כיון שאין בה סימן ולא מיירי הכא במשמיר לגמרי מדפריך בגמרא ולהוי קשר סימן כלומר ויטול ויכריז ומקום המשתמר חסין יש בו סימן לא יגע בו דהא חסין מלא כלי עמון באשפה לא יגע בו וביש בו סימן מיירי מדקאמר ואם מנולה טעול ומכריז וכן לטעול (דף כד) חייב מלא אבידה חס רוב ישראל חייב להכריז ח"כ ביש בהן סימן מיירי ומקוי לה בעמון באשפה ומגל עליה לפטתה אבל חס לא נמלך לא יגע בה ולרבה דאמר מקום הוי סימן נקט דוקא גזולות ומדרין אבל דבר אחר לא דהוי מקום סימן ויטול ויכריז כיון דליתו משתמר לגמרי ולרבה דאמר מקום חס הוי סימן נקט גזולות לאשמועינן דלע"ג דהוי ספק היטות דאיכא למימר דמעלמא אסו לא יגע בהן:

ואמר

ר' אבה בר זבדא אמר כד ספק היטות למתא חליה כדמפרש לעיל בלמא חליה אלגעינשו: **יאם** נטל לא יחזיר • יש מפרש דהיינו דוקא כשנטלה והוליקו לביתו דיש לחוש שמא בלא בעלים כתיב דין וכלא מה שהיטות שם וטוב לא יחזירו לבקשה לכן לא יחזיר למקום שנטל אבל חס נטלו ולא זו משא ורואה שלא בלא בעלים כתיב דין וכלא וכן יש צירוף שני עובדא דברי אבה בר זבדא גופיה דקאמר רבי אבה בר זבדא אשכח חמרא מכוסה בחפיסה וכשדל אהא ושאלו צבי רז אמרו ליה לכו יאות עבדת אמר לכו אהדיה ח"ל לא דלמא אהא מריה ולא אשכחיה ומיחא מיניה ומיחו חס נטל לא יחזיר משמע רק שנטלה ואע"ג דלא הוליקה לשום מקום לא יחזיר ויש מפרש מיירי הכא בספק אבידה דלפי' היטות בעלים שם מדעת דומה ששכחוהו דכלא משתמר כ"א קלת מיירי דומיא דמתני' דעל מתני' קלי רבי אבה ולכך חס נטל לא יחזיר דהשתא אבידה היא ושכחוהו הבעלים וכיון שחאס היה יודע שאלא אבידה היה מחויב בהשבתה שלא שום הגבהה חס הוא יודע של מי הוא דכיון שהוא משתמר קלת לא שטר עד שחבל ליה הבעלים ולא דמי לזון ואינה לפי כבודו דאמר רבה דפרקין היטות מחייב בה ואמרין בההוור את הספינה (ב"ב 77 דף פה) אמר דאמר רבה דבעלי חיים דלנקטינהו נגרי דייסתא אבל בשאר דברים לא היינו משום דוקא לא מיחייב בהשבה כלל ודף כן יחזיר למקומו חייב בהשבתה חייב ללוותה דפרק הספינה (שם 77 דף פה) לא היינו מחייבין כלל בעלמא אבידה מדעת (שם) חייב חייב כלל בהשבתה אבל הכא חס היה יודע שחייב ללוותה ליקמיה חס הרי יודע של מי חס עשה שהוא ספק חס הגביה חייב בהשבתה כיון אבידה ממש וכן משמע דפרק הספינה (שם) דקאמר ללוותה אבידה מדעת היא משמע דחאס לא היה אבידה מדעת ח"ל דמחייב בגמליההו ועובדא דירושלמי דקאמר דלחזיר אהא מריה ולא אשכחיה מיירי שנטלו בעמון שמשמיר לגמרי שלא היה אבידה וליה בה השבה ולכך חייב לא ליה לן לניחא לאחא מריה יחזיר שפיר וכן משמע דסתם תפיסה לא הוי סימן ואי לא הוי משתמר לגמרי ח"כ שפיר עשה שנטלה אמר דלחו יאות עבד וכן דהתיק לקמן (דף ג' ר"ח) מלא עתים או קורדוס בלד גדר חסין או אפילו יש בו סימן מיירי משתמר לא נמי האתיק לנתת הואן שם ולא יגע בו אפילו יש בו סימן דדרך פועלים שמיחיס פולין או קורדוסם בלד גדר של אורחא שדה ולפירוש ר"ש דפירש דלא יחזיר לליכא חייב דיהיב סימנא קשה דפשיטא דלא יחזירו לשום אדם שחזו יודע מי הם הבעלים כיון שאין בו סימן:

א א ב מ"י פ"ז ה"ג
אבדה נכנס ב סוג
עשין ע"ז מ"ט ח"מ
ס' רבנן ספיקי א

[ע"ז תוס' סנהדרין פ"ד
ד"ה מרקוליס ע"ז כ
ד"ה אבני]

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ה י סג ע"ס
ע"ט ע"ס ספיקי ג:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

ס ב ד מ"י פ"ד
ה"ו ו ע"ין הגהות
ובמ"א פתח ע"ז ע"ט ע"ס
ח"מ ס' ר"ח ע"ס פ"ד:

רבינו הגנאל

כחצובה זה לפעולה מזה בבב"ק (פ"ד מרדכי) כסולס נתינים כסוד בארץ והפרש ענינו: הויב סברו אס הוי עשויים כמגליה • אמר רבינא סיבטא מתני' ויבא עיבהו יסרון סימטא ויפלא • אבני בית קוליס בית ע"ז שהם מרקוליס עבודתו גרימא א ב ג י • ועיקר ג' אבנים שהיו בו כנמר זו ודאד על גביהו • ואם מצא סמכותו כי האי גונא חייב להכריז: ח"ר המוצא בעלים ח"ר ומכר לו חבירו שלי דהי גרונית היא פי' כמפסע נירון קיסר היא כו' ע' ולא עור אפי' שמו כתוב עליה לא אמר כלום שאין סימן למפסע דממדי' אפוקי אפקה ובאחרינהו נפל: כ"ר נ"ב מצא אחר הגפה פי' הגפה סגירה מלשון גיפוי הרלוות ובהתנן מן האקן ולפניהו גזולות • ספקירותא זו בשבילין ששברותה הרי הו יאגע בהן ואוקימנא בגרית בהו י' ס' ובמדין ראיבא למי' מעלמא אסו ואיכא למימר איניש אצטענהו פיי ליה ספק היטות חל ספק היטות חל ספק היטות חל יטול ואם נפל לא יחזיר • חלמיר ארין ישראל ר' אבה בר זבדא אמר חסר מכוסה בחפיסה ונכסיהו אהא שאלו חל יטול יאמר ליה לא יחזיר דבימי דהי' אבדא איהו אמר ליה לא יחזיר

דבימי דהי' אבדא איהו אמר ליה לא יחזיר • חלמיר ארין ישראל ר' אבה בר זבדא אמר חסר מכוסה בחפיסה ונכסיהו אהא שאלו חל יטול יאמר ליה לא יחזיר דבימי דהי' אבדא איהו אמר ליה לא יחזיר

(*) ע"י בערוך ערך חכא ח' שכתב זה למעלה מזה במקום מודר ע"ל ונראה שכן י"ל גם כאן דבריו נכונים וע"ש עוד פי' אחר.

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

כו

עין משפט
גד מצוה

דשתיך עפי. העלו תלודה רבה דכולי האי לא שביק להו: פנינא. הנמלא באחד מחורי הכותל: **בחד קמא.** אזיל אי קמיה לגוי בני הבית נתנוהו שם אי קמא לבר בני רשות הרבים נתנוהו שם שכן דרך אחיזהו וכן כיסא בחד שגליה אשטדל"א בלע"ז: **באודרא.** מוכין: **נסכא.** פלגא של כסף: **ממולא.** מן התפס שמזויק כל רוחב הכותל: **לא זריכא דמשפט.** הכותל לחד גיסא: **מסו דמימא.** בחגי הגובה היה תחילה ואשתפוכי אשתפוך ללד הנמוך קמ"ל: **לפני סוחרי כהמה.** בירושלים: **לעולם.** בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל: **מנשר.** שרוב שרן הנאכל בירושלים מעשר לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו ונתן מעות מנשר לעני העיר או לחרביו ויבני העיר ורוב הולאות מעשר לוקחין בהן בהמות לשלמים כדגמור שם שם מעשר משלמים במסכת מנחות (דף פג.) **וכסר הבית חולין.** ואפילו בשעת הרגל ואע"פ שרוב מעות שבעיר מעשר שנולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם לא שביקין רובא דהתא ואזליין בחד רגל אלא אמרי' מלפני הרגל נפלו כאן וחולין הן: **ובירושלים.** בשאר שווקים שבה: **בשאר ימות השנה חולין.** לרוב מעות שבעיר חולין: **ובשעת הרגל מעשר.** שרוב מעות העיר מעשר: **ואמר רב שמעיה בר עירא מאי טעם.** בירושלים בשעת הרגל מעשר ולא אמרי' מלפני הרגל נפלו כדאמרן בחד הבית: **ושוקי ירושלים עשוין להסכד ככל יום.** ואם נפלו שם לפני הרגל כבר מלאום מכבדי השוק אכל הר הבית אין לרד להסכד ככל יום שאין טיט ועפר קולט שם מותר שהוא משופע ועוד שאין אדם נכנס שם בזמנא ובאבק שעל רגליו: **אלמא.** בדבר שעשוי להסכד אמרי' קמאי קמאי אזיל והני אחריני נינהו: **הכא נמי.** סתם שוכר בית כשהוא יולא מחפש כל זיוותיו ונטול את שלו ויולא ונימא

פסחים י
שקלים יא

בני אדם ר"ע
[לעיל דה]

[ע' בראש
ג' אחרת]

ע' רש"א

דשתיך. ור"מ וליקני ליה חזירו לבעל הגל או לבעל הכותל [ב] וי"ל דאין חזר קונה דבבר שיכול להיות שלא ימלאנו לעולם כמו הכא שהוא מולגט בעובדי הכותל וכן מוכח לקמן (עמוד ב) דתנן מלא בהמות ובשולחנות הרי אלו שלו ואין חזירו קונה לחטוי או לשולחני לפי שהמעות הם

[א] דשתיך טפי: בכותל חדש מחציו ולחזין שלו מחציו ולפנים של בעל הבית: **אמר רב אשי** פנינא בחד קמא וכיסא בחד שניציה ואלא מתני' דקתני מחציו ולחזין שלו מחציו ולפנים של בעל הבית ולחזי אי קתא לנאו אי קתא לבר אי שניציה לנאו אי שניציה לבר מתני' 'באודרא ונסבא תנא 'אם היה כותל ממולא מהן חולקין פשיטא לא צריכא דמשפע בחד גיסא מהו דתימא אשתפוכי אישחפוך קמ"ל: אם היה משכירו לאחרים אפילו (מצא) בתוך הבית הרי אלו שלו: **ואמאי** ליזיל בחד בתרא מי לא *תנן ימעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בחד הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין בשעת הרגל הכל מעשר ואמר ר' שמעיה בר עירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום אלמא אמרינן קמאי קמאי אזלו והני אחריני נינהו דהבא נמי קמא קמא אול והני דבתרא הוא אמר ריש לקיש משום בר קפרא כגון שעשאו פונדק לשלשה *ישראל שמע מינה הלכה כר"ש בן אלעזר *אפי' ברוב ישראל אלא אמר רב מנשיא בר יעקב 'כגון שעשאו פונדק לשלשה עובדי כוכבים רב נחמן אמר רבה בר אבא אפי' תימא לשלשה ישראל מאי טעמא הוא דנפל מיניה מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדי אלא הני אמרי קמיהו כמה זמני ליהדרו לי ולא הדרו לי והשתא ליהדרו אי דעתיהו לאהדרוה אהדרוה ניהלי והאי דלא אהדרוה לי בדעתיהו למיגזלה *אודא רב נחמן למעמיה דאמר רב נחמן ראה סלע שנפל

דבר קטן ואין כופר הוה לימלא וכן לקמן (דף קז ב.) דקאמר לא שנו אלא בזוקא מן התגר דלא הוי שלו ולא אמרי' דקנה אוחס, תגר כשהיה בראשו: **בכותל** חדש מחציו ולחזין שלו. ור"מ והא אמרינן ספק הניח לא יעול ועוד דהכא כי נמי נטל להוי מקום סימן ויכריז ועוד דמשמע דמתני' מיירי אפילו ביש בו סימן דבגמרא הוה צבי לאוקמי מתני' בכסין וכיס אלא מחמת פירכא אחריני מוקי לה באודרא ונסכא וי"ל דאיירי בשתיך דומיא דכותל ישן ומסתמא כבר נבאקו בעלים ולא מלאו ונתייחסו אכל מחציו ולפנים של בעל הבית לחטוי שוכח תפלו ימים רבים:

בתוך הבית הרי אלו שלו. מיירי שאלא כזה, הענין שגראה שהיא אבידה: **וניזיל** בחד בתרא. דהיינו בעל הבית דמסתמא לעולם הוא דר בביתו עם השוכרים וטרם שהלכו חפשו חפליהם וכדו הבית ולא שכתו דבר ואין לתלות המניעה שהיא שלהם אלא בבעל הבית שעדיין נשאר בביתו בחתימה כגון מעות דתלין בחד בתרא לפי שמכבדין השווקים בכל יום ואפילו אין בו סימן דאין בעל הבית מתיישב מה שמפסיד בביתו כסבור שימלאנו היום או למחר כיון שאין נכרים עמו דרים בביתו וכי משגי טעשה פונדק לשלשה בני אדם אפילו כי יש סימן מתיישב: **לעוררם** מעשר. ואין לתלות דמן המוכרין נפלו וכבר מעות חולין הן שנחתלו על הבהמה דלחזין בחד לוקחין דהווי רובא דמוכר אחד מוכר לכמה בני אדם ועוד דמוקמינן

לאו אחזקה דהוי מעשר: **בהר** הבית לעולם חולין. ור"מ והא אמרינן פרק הרואה (נרכות דף קז סב.) לא יכנס אדם בחד הבית במעות הרורים לו בסדינו א"כ מסתמא של הקדש הם ונפלו מן המזליין לנשכה דניסין וי"ל דאין חסור ליכנס אלא במעות הרורים לו בסדינו כפרהסיח דנראה שנושא אותם לסחורה וגנלי הוא וכענין זה אפילו של הקדש חסור אכל *בידו אפילו הם של חולין מותר ליכנס [ועיין הו"פ פסחים ז']:

עשוין להסכד ככל יום. ור"מ והא אלא בשביל שגריס שלא יעמאוו הטוהרות ולא בשביל המעות ובגדה (דף נו: ו) ושם ד"ה ש"מ מוכח דמבוי דאיהו בחזקת בדוקה משגריס אע"פ שכדוהו אינו מועיל כיון שלא בדקו משגריס בשעת כיבוד וי"ל כיון שבדוקין משגריס שלא יהא אפילו עגס כבעדשה אי אפשר שלא ימלא מעות אם היו שם:

הכא נמי קמא קמא אזיל ליה. ור"מ ולוקי מתני' כגון שנמלא בגומא שלא נמלא ע"י כיבוד כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז' ו) ושם) גבי תיבה ששסתמא בה מעות מעשר וחולין דלע"ז שביבד התיבה אזליין בחד רוב מעות שסתמא שם ולא בחד בתרא כשנמלאו בגומא ויש לומר שיש גומא שנבדקה על ידי כיבוד כדאמר פרק דס גדה (גדה נו: ושם ד"ה גומא) ויש גומא שהיא עמוקה או סדק שהוא עמוק שאינו נבדק ע"י כיבוד כי הריא דפסחים ומתני' דקתני מלא בתוך הבית לא משמע שמלא בסדק עמוק או בגומא עמוקה על כך שלא יוכל לו למלאו בשעת כיבוד: **לשלשה** עובדי כוכבים. בפחות משלשה לא מקרי רוב ומיירי שעדיין יכנס בית דאי לא הוה הוי דבעל הבית שהוא בתרא: **ואמרי** קמאי קמאי אפילו לשלשה ישראל. מלמיה דבר קפרא מפרש דאמר לשלשה בני אדם מיירי אפי' בשלשה ישראל ואפילו רבנן דאמרי ברוב ישראל חייב להכריז הכא הוי שלו כדמפ' דמתיישב ור"מ ולמה לי שלשה בתרי ובעל הבית סגי דכל אחד יאמר חבירו לקחה כדאמר בסמוך גבי ראה סלע שנפלה משלשה וי"ל דלא סגי בפחות משלשה דאימר דמאחד מן השוכרים אכל והם אינם חושדים את בעל הבית ולכך אין האובד מתיישב דסבור ודאי חבירו לקחה ויחזירו לו (וע"ל דבעי לאוקמי אפילו אין בעל הבית עמהם): שנפל

עב א מיי' פנ"ז מה"ל
גולה ואכרה ה"ל י
סננ עשין עד טו"ש
ח"מ ט' כ"ד טע"א פ'
עב ב ג מיי' שם ה"ל פ'
י קו"ש ע' שם טע"א
פ':
עד ד מיי' שם ה"ל פ'
טו"ש ע' שם טע"א
פ':
עה ה מיי' פ"ו מה"ל
מעשר שני הלכה י:
עו ו מיי' פנ"ז מה"ל
גולה ואכרה ה"ל י
ועיין בהשגות ובמ"מ
וככ"מ סננ עשין עד
טו"ש ח"מ ט' כ"ד
טע"א ג':

רבינו הנאל

היה ר"מ. דשתיך טפי
עלה בתן סין הרבה.
כדאמר משנים רבות רב
נתיבים ביה הפקין
לפיכך עלה [בתן סין]
מ' קתא די הסכין נקרא
קתא שני ריעיות
שהביס קשור בהן.
שהרציות נקראות
שני: מתייחין דקתני
מצא בכותל חדש מחציו
לחזין למצואו מחציו
ולפנים לבעל הבית
אוקמינן באודרא ונסבא
דלית להו לא קתא ולא
שנצייבן כל כיוצא בהן.
אם משכירו לבית זה
לאחרים אפי' מציא
בתוך הבית הרי אלו
שלו אוקמה רב נחמן
בשעשאו פונדק ואפי'
לא עשאו אלא לשלשה
ישראל אלו שלו
מאי טעמא הוהא דנפל
מינה נתיישב. ואודא
רב נחמן למעמיה דאמר
ראה סלע שנפל

הנהרות דגרי' א'
[א] גב' דשתיך. כי
גיכה הרמ"ס דשתיך
[וע"ל רבנו בת"מ ט'
דס ס"ג (ב) תוס'
ד"ה דשתיך כ"ו ו"ל כ"ו.
כ"ב ע"י ה"ה כ"ב
דלתי"ה:
ס"א כנענא כביסו

שהוא מאוד חלוד [ואף א' לא משאיר דבר כזה הרבה זמן ללא להתיימש ממנו]⁴⁹.

בכחול חדש מחציו ולחורן שלו מחציו ולפנים של בעל הבית. אמר רב אשי, [אם הוא מצא בחור הכותל] סכין⁵⁰ [לא מתייחסים לאיזה חצי הוא אלא הולכים] אחרי הידית [שאם הידית בפנים אז אומרים שבני הבית נתנוהו שם, אבל אם הידית לצד חורן, אומרים שבני רשות הרבים נתנוהו שם, שהן דרך אחיזתן], ו[כך] בכיס [של מעות] הולכין אחר הרצועות [שקושרים אותו בו, שאם זה לצד פנים, זה של בני הבית, ואם לצד חורן של בני רשות הרבים]. אלא [קשה מ]המשנה שלנו, שכתוב מחציו ולחורן שלו מחציו ולפנים של בעל הבית [ולמה מדברים על חציו, אם זה סכין] שתראה אם הידית לצד פנים או לצד חורן, [ואם זה מדובר בכיס, תראה אם] אם הרצועות לצד פנים או לצד חורן. המשנה שלנו [מדובר] במוכסים, או בחתיכת כסף.

למדנו, אם היה כותל ממולא מהן [פי' מן החפץ, שמחזיק כל רוחב הכותל], חולקים [אותו המוצא והבעל הבית]. זה פשוט. לא [זה לא פשוט, אלא] צריך [לומר שמדובר] [שהכותל] משופע לצד אחד, מה הייתי אומר [שזה הונח בתחילה בחצי הגבוה] ונתגלגל [לצד הנמוך], לכן לומדים [שלא אומרים כך, אלא אומרים שזה הונח בכל אורך הכותל].

אם היה משכירו לאחרים אפילו (מצא) בתוך הבית הרי אלו שלו. למה [דינו שהרי אלו שלו]. שילך אחר האחרון. וכי לא למדנו, מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה [בירושלים], תמיד [הם נחשבים ככספי] מעשר [בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל, שרוב בשר הנאכל בירושלים מעשר, לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו, ונותן מעות מעשר לעניי העיר או לאוהביו יושבי העיר, ורוב הוצאות מעשר לוקחין בהם בהמות לשלמים. אבל מעות הנמצאים] בהר הבית, [נחשבים כ]חולין [בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל, ואף על פי שרוב מעות שבעיר מעשר, שעולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם, לא הולכים אחרי הרגל נגד כל השנה אלא אומרים: מלפני הרגל נפלו כאן, וחולין הן]. ו[מעות הנמצאים] בירושלים [בשאר השווקים חוץ ממוכרי בהמה], בשאר ימות השנה, חולין [שכן רוב המעות שבעיר הם חולין, אמנם מעות הנמצאים] בשעת הרגל, הכל מעשר [שרוב מעות העיר מעשר]⁵¹.

ואמר רבי שמעיה בר זעירא, למה [בירושלים בשעת הרגל מעשר, ולא אומרים מלפני הרגל נפלו, כמו שאמרו בהר הבית], הואיל ושוקי ירושלים עשויים להתטות בכל יום [ואם נפלו שם לפני הרגל כבר מצאום מכבדי השוק, אבל הר הבית אין צריך להתכבד בכל יום, שאין טיט ועפר קולט שם מתוך שהוא משופע, ועוד שאין אדם נכנס שם במנעל ובאבק שעל רגליו]. א"כ אומרים [בדבר שעשוי להתטות], הראשונים [שהיו פה], הלכו, ואלה אחרים. כמו כן כאן [סתם שוכר בית כשהוא יוצא מחפש כל זיוותיו, ונוטל את שלו ויוצא, ונאמר] הראשונים [שהיו פה], הלכו, ואלה של האחרון [שאלו הראשונים שכחוהו, כבר מצאו האחרונים]⁵².

אמר ריש לקיש בשם בר קפרא, [המשנה מדובר] כגון שעשאו פונדק לשלשה ישראל [פי' השכירו לשלשה אנשים בבת אחת, וכל שכן אם היו נכרים, ומי שנפל ממנו מיאש, שלא ידע ממי לבקשו]. לומדים מזה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפילו ברוב ישראל [שאנשים מתיישים, ולא סומכים שיחזירו לו, של אמחלקים בין דבר שיש בו סימן לדבר שאין בו יסמין]. אלא אמר רב מנשיא בר יעקב, כגון שעשאו פונדק לשלשה נכרים [ודאי אבדה האבידה מנכרי, שהרי הוא זה שדר אחרון בבית, ואינו חייב להחזיר לו].

רב נחמן אמר רבה בר אבוה, אפילו אפשר לומר [שהשכיר] לשלשה ישראל [ולא תפשוט דהלכה כרבן שמעון בן אלעזר, שכאשר הרבנים חלקו עליו, היינו במקום שנפלה במקום שהרבים מצויין, שסבר האובד ויאמר לעצמו ההוא דאשכח לא ידע ממי נפלה, ולכשיגיע הרגל יכריז עליה ואתן סימן ואטול], למה. אותו שנפל ממנו מתייאש. הוא יאמר, הרי איש אחר לא היה איתנו אלא אלה, ואמרת לפניהם כמה פעמים שיחזירו לי, ולא החזירו לי, ו[כך] עכשיו יחזירו. אם דעתם [הוא] להחזירו, היו מחזירים לי [כבר], וזה שלא החזירו לי, בדעתם לגולו.

ורב נחמן הולך לשיטתו, שאמר רב נחמן, ראה סלע

ביאור: אבל אם הודה שהוא מציאה כו' - דחצירו של אדם אינו קונה לו בדבר האבידה כ"ל ס"ק, אלא שהיינו אומרים שלו או של אבותיו היה, והרי הוא מודה דהוא מציאה (סמ"ע).

לפיכך אם היה משכיר כו' - כיון דאם הוא מודה שהיא מציאה הרי היא של מוצא שאין חצירו קונה לו, מש"ה אם השכיר לג' גוים דבר הנמצא בו הוא של מוצאו, ואין בעל הבית יכול לומר חצירי זכתה לי מה שנפל מהגוים (סמ"ע). הרי הם כו' - מיירי שהבעל הבית אינו דר עמהן, דאם לא כן הרי הוא של בעל הבית, שהוא אחרון (ש"ך), ו"א דהמחבר מיירי שאין הבעל הבית דר שם והשוכר עדיין דר שם, ולכן הוא של השוכר האחרון שדר שם עדיין (תת"מ).

של שוכר האחרון - פירוש, אם הוא ישראל, דישראלים הראשונים שיצאו משם, ודאי כבר כיבדו וחיפשו ובדקו, והוציאו מהבית כל מה שהיה להן כשיצאו מהבית (סמ"ע), ואם שוכר אחרון הוא עכ"ל, הוא של מוצאו, דישראלים הראשונים שיצאו משם ודאי כבר כבדו וחיפשו ובדקו והוציאו מהבית כל מה שהיה להן כשיצאו מהבית, ואם נמצא בבית בסדק עמוק או בגומא עמוקה, בענין שאפשר שלא נמצא ע"י כבוד, לא תלינן בשוכר אחרון או בבעל הבית ואפשר דמן הראשונים הוא ונתייאשו, כיון שחפשו ולא מצאו, והרי הוא של מוצאו. וכל זה דוקא דבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן, נוטל ומכריז אם לא העלה חלודה. ומיירי שאין בעל הבית דר שם, ואם הבעל הבית דר שם עמהם, נוטל ומכריז בדבר שיש בו סימן אפילו העלה חלודה, דאין בעל הבית שוכח חפצו ימים רבים. אבל כשאין בו סימן מתייאש הבעל הבית ג"כ כשאחרים דרים עמו. ואם עכ"ל דרים עמו, אז אפי' בעל הבית דר עמהם, ויש בו סימן ולא העלה חלודה, הרי הוא של מוצאו, דבעל הבית מתייאש, כיון שעשאו פונדק לג' עכ"ל (ש"ך), דמסתמא ישראלים שיצאו חיפשו בעת שיצאו, ומזה נלמד דאם יצאו הראשונים בבהלה לא הוי של אחרון (ט"ז), הא דתולין בשל שוכר האחרון הוא מטעם דאמרין דהשוכרים הקודמים, לפי שעזבו, חיפשו ולא מצאו, וכשעברו לגור במקום אחר, ודאי נתייאש מפני השוכר הבא אחריו, ואין ראייה לומר דבדואי של אחרון הוא, דהא לפעמים הוא מונח בגומא ולפעמים הוא שוכח, רק תולים שהשוכרים הקודמים ודאי נתייאשו ממנו, שחושבים אפילו אם השוכר החדש ימצא, לא יכריז שהרי אין בו סימן. אבל כשיש בו סימן לא מתייאש שבדאי יכריז, אבל כשהעלה חלודה שנראה שנאבד ממנו כבר, וע"ז חושב המאבד שבדואי כבר מצא א' מהשוכרים שבאו אחריו, ומזה שלא הכריזו, גזלו, וממילא נתייאשו, ואין חילוק בין יש בו סימן או לא, וקונה אותו השוכר האחרון כשמונח במקום המשתמר ועשוי שהוא ימצא אותו, ואז קנה לו חצרו. אבל כל שלא נמצא בגומא תלינן שהוא של אחרון בדואי אפילו ביש בו סימן, דהדיירים שלפניו שיצאו בדואי חיפשו ובדקו.

ע"י המשך דבריו בהערה כד.

⁴⁹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רס ס"א): הוב"ד בהערה כב.

⁵⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רס ס"ב): במה דברים אמורים, במוכין או בנסכא, שאין הוכחה מאיזה מקום בא לשם. אבל סכין או כיס, הוא מוכיח על עצמו מאיזה מקום בא, שאם די הסכין ורצועת הכיס לצד חוץ, ודאי מחוץ בא שם, והיא של מוצאו, ואפילו מחציו ולפנים. ואם הם לצד פנים, הם של בעל הבית, אפילו מחציו ולחוץ:

ביאור: אם כיס הוא מוכיח כו' - משמע אפי' בממלא כל הכותל אזלינן בתר מוכיח (ש"ך).

ואם הם לצד פנים - כיון שהיד או הרצועה הן לצד פנים מורה שבעל הבית הניח שם, מש"ה אפילו נמצא הסכין או הכיס מחציו ולצד חוץ הן של בעל הבית, ואם הוא איפכא הן של המוצא אפילו נמצא מחציו ולפנים (סמ"ע).

⁵¹ ע"י רמב"ם (מעשר שני ונטע רבעי פ"ו ה"י): מעות הנמצאות לפני סוחרי בהמה בירושלים לעולם מעשר, שחזקת רוב העם מביאין מעות מעשר וקונין בו בהמות, והנמצאות בהר הבית לעולם חולין, שחזקתן מתרומת הלשכה שחללום הגזברין על בהמה.

דרך אמונה: לעולם מעשר. שרוב המעות הנמצאות שם אפי' בכל השנה הוא ממע"ש שבאין לקנות שם בהמות לזבחי שלמים והבאים ברגל אין מספיקין לאכול כל מעות מע"ש שלהם ברגל ונותנין אותם לעניים או לבני העיר בטובת הנאה והן אוכלין אותן כל השנה בקדושתן:

שחזקת רוב העם כו'. ותלינן שמהם נפל ולא אמר' שמהמוכר נפל שכמה אנשים עומדים על מוכר א' והם הרוב ויש מי שאומר דמיירי במעות צרורים דודאי מהלוקח נפל אבל רוב הראשונים לא כתבו כן:

לעולם חולין. ואפי' ברגל שהר הבית אין מתכבד בכל יום מתוך שהוא משופע והרוח מכבדתו מעפרו ועוד שאין אדם נכנס שם באבק שע"ג רגליו ולכן אזלי' בתר רוב השנה שהמעות חולין:

שחזקתן מתרומת הלשכה. ר"ל אף על גב שמביאין שם המעות לשקלים והר"ל למיחש אולי הוא מעות הקדש דשכיחי מ"מ לא חיישי' לזה שמעות אלו היו נזהרין בהם וחזקתן שהן מהמעות שחיללום כבר הגזברין על הבהמה והן חולין:

⁵² ע"י ש"ע (ח"מ סי' רס ס"ג): במה דברים אמורים, שמחציו ולפנים של בעל הבית, כשהוא טוען שהוא שלו או שהיה יורש, שאנו טוענין לו שמה של אביו היה. אבל אם הודה שהם מציאה, הרי היא של מוצאה, לפיכך, אם היה משכיר לאחרים, הרי הם של שוכר אחרון. ואם השכירו לג' עכ"ל כאחת, הרי עשאו פונדק, וכל הנמצא בו אפילו בתוך הבית הרי הוא של מוצאו, מפני שאין אחד יכול לטעון שהם שלו או שהוא טמא, שהרי עשאו פונדק:

שנפל משנים, חייב להחזיר. למה. אותו שנפל ממנו לא מתיישב, [שהוא] אמר [לעצמן] הרי לא היה איש אחר איתנו אלא זה, אני אקח אותו [לבית דין] ואגיד לו, אתה הוא שלקח אותו [אשביע אותו שבועת היסת, ולא נתייאש מיד כשממש ולא מצא, ונמצא שבא ליד זה לפני יאוש, והלכה כאבי, שיאוש שלא מדעת אינו יאוש. אבל אם זה נפל מאדם כאשר היו [שם] בשלשה אינו חייב להחזיר, למה, אותו שנפל ממנו ודאי מתיישב. [שהוא] אמר [לעצמן], הרי היו שנים איתי, אם אקח אותו [לבית דין] איני יכול להשביע אותו בטענת שמה, שאין נשבעים בטענת שמה, הוא יגיד לא לקחתי, ואם אני אקח זה, יאמר לא לקחתי אותו.

אמר רבא, זה שאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר, לא אומרים [את זה] אלא שאין בו שוה פרוטה לכל אחד ואחד, אבל [אם] יש בו שוה פרוטה לכל חד וחד, חייב להחזיר. למה. אומרים [אולי] הם שותפים, [בסלע זו, ונאמנים זה על זה, ואין האחד חושד את חברו בחלקו, ולכי מישמש בכיסו ולא מצאה], לא מתיישב, [ואומרים, אחד מן השותפים מצאה, ולצערני הוא שותק, ונמצא, כשבאת ליד זה, לפני יאוש באת לידו, הלכך אף על גב שסלע דבר שאין בו סימן הוא, חייב להחזיר, אבל כי אין בו שלש פרוטות, אם הם שותפים אין כאן משום השבת אבידה, ואם הוא של אחד מהם או של שנים, מתיישבים, ואומרים החבר השלישי גנבו, והרי משמט ואמר לא לקחתי]. יש שאמרו, אמר רבא, אף על גב שאין בו אלא שוה שתי פרוטות חייב להחזיר⁵³. למה. אומרים [אולי] הם שותפים, ואחד מהם מחל חלקו לחבירו.

ואמר רבא, [מי ש]ראה סלע שנפלה [מחבירו]⁵⁴, אם המוצא [נטלה לפני יאוש כדי לגזולה, עובר בכל [העבירות האלה]: משום "לא תגזול" ומשום "השב תשיבם", ומשום "לא תוכל להתעלם". ואף על גב שהחזירו לאחר יאוש, הוא נותן לו מתנה [ולא קיים המצוה של השבת אבידה], והאיסור שעשה, נעשה. [אבל אם המוצא] נטלה לפני יאוש כדי להחזירה, ולאחר יאוש [של הבלעים, אז] חשב לגזולה, עובר [רק] משום [איסור] "השב תשיבם". [ואם המוצא] המתין עד שנתיישבו הבלעים [ורק אז] נטלה, אינו עובר אלא משום "לא תוכל להתעלם" בלבד.

⁵³ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ב): אפילו אבידה ששוה הרבה, אם היא של שותפים הרבה, שאין מגיע לכל אחד שוה פרוטה, אינו חייב להחזירה. במה דברים אמורים, שידוע שהם שותפים בה. אבל בסתם, שראה חפץ או מטבע שנפל משלשה, ואינו שוה אלא שתי פרוטות, חייב להחזיר. דשמה שותפים הם בו, ואחד מהם מחל חלקו לחבירו, והרי יש בו שוה שתי פרוטות לשנים. ואם אחר כך נודע, שלא מחלו אחד לחבירו, הרי הוא שלו, אפילו בא לידו קודם שנודע. ואם היה שוה פחות מב' פרוטות, הרי הוא שלו. דלא חיישינן דילמא שנים מחלו לאחד:

ביאור: שידוע שהן שותפין בה - פירוש, שעדיין שותפין בה (סמ"ע). דשמה שותפין הן בו - אבל אם נאמר דלא היו שותפין בו, אפילו שוה הרבה מייאש נפשו, שיאמר האובדה, הרי אמרתי להחזיר עמי כמה פעמים, דבר זה אבדתי, ולא אהדר לי, ודאי דעתם לגזול, ואין בידי לתובעם, דכל אחד יאמר, אני לא מצאתיה, שמה השלישי שהלך איתנו מצאו. משא"כ כשהן שותפין, דאין האובד חושד לשותפין שדעתם לגזול, אלא שמשתיין בידן לצער זמן מה, ואינו מייאש מאבידתו. וכן כשהן רק שנים, דאינו מייאש באבידתו, דאף אם יכפרנו זה שהלך אתו, ורוצה לישבע שלא מצאו, סובר האובד, היום או מחר אתפוש גם אני משלו ואחזיק בו, תחת זה שמחזיק הוא באבידתי (סמ"ע), ע"י בסמ"ע בסי' ע"ה סקמ"ט (ט"ז ורע"א).

אפילו בא לידו קודם שנודע - דלא בידיעתו תליא מילתא, כיון דעכ"פ אין שם אבידה עליה דאין לאחד בו שוה פרוטה (סמ"ע).

ע"י ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ד): ראה אבידה שנפלה משנים, או משלשה, צריך להחזיר אפילו אין בו סימן. שאם ראה ממי מהם נפל, יחזירו לו. ואם לא ראה ממי מהם נפל, אם יש בו סימן, יכריז ביניהם. ואם אין בו סימן, יהא בידו עד שיבא אליהו: ודוקא ששוה שתי פרוטות, כמו שנבאר ס"ב:

ביאור: שנפלה משנים או משלשה כו' - ובשנים בין הן שותפין בין אינן שותפין אינו מייאש, ומשלשה דוקא כשהן שותפין אינם מתיישבים, ולכתחילה צריך להכריז שמה שותפין הן בו, אבל כשנודע שאין שותפין, או אין בו אלא שוה פרוטה, אין צריך להחזיר, דמסתמא שנים לא מחלו לאחד כדלעיל בסעיף ב' (סמ"ע), אבל כשנודע שאין שותפין בו, או שהם מודים שאינם שותפין, וכל א' אומר שלי הוא, הרי הוא של מוצאו, או שאין בו אלא פרוטה ומחצה, כיון שאינו ב' פרוטות שלמים הרי הוא של מוצאו (ש"ך).

אפילו אין בו סימן - דאינו מייאש נפשו ממנו, דסובר דהחלכין איתו מצאו, והן ידעי שממנו נפל (סמ"ע).

עד שיבא אליהו - אף על גב דלעיל סי' ר"ס ס"ט כתבתי דס"ל להמחבר ביאוש שלא מדעת זכה בו ואינו חייב להחזירו, כל זמן שלא נתברר של מי הוא, לא אמרינן יהא מונה, שאני כאן כיון שנפל מב' או מג', יש לומר דאינו מתיישב לעולם וחושב לעולם שהוא אצלם ויחזירו לו (ש"ך).

אמר רבא, מי שראה שנפל כסף מחברו בחוליה⁵⁵, ומצאו ולקחו, לא חייב להשיב לו. למה, ההוא שנפל ממנו הוא מתיישב, אף על גב שראה שהביא כברה ומכר?, [שהוא] אמר [לעצמן], כמו שנפל ממני, כך נפל מאנשים אחרים, ואמצע משהו [אבל הוא באמת התיישב ממנו].

משנה. מצא [דבר שאין בו סימן] בחנותי⁵⁶, הרי אלו שלו [מאחר וכולם נכנסים לשם, הבעלים מתיישבים ממנו. ואם מצאן] בין הדלפק למוכר [פי' שהמוכר יושב לפני הדלפק, והקונים באים בצד השני, הוא] של חנוני [שכל מה שנפל שם, הוא נפל רק מיד המוכר. אבל אם מצא דבר שאין בו סימן] לפני "מחליף מעות", הרי אלו שלו [שגם הוא וגם הבעלים נותנים כספם שם, ואפשר שהכסף שמצא הוא של הבעלים והם נתיישבו ממנו, ואם הם של המחליף מעות עצמו, זה היה צריך ליפול בינו לשלחנו, ולכן אם מצאם] בין הכסא למחליף מעות, הרי אלו של המחליף. הלוקח פירות מחבירו⁵⁵ או ששלח פירות לחבירו, ומצא בהם מעות, הרי אלו שלו. [אבל] אם היו צוררין [שם], נוטל ומכריז [שכן יש בו סימן או קשר או מנין שבהם].

גמרא. אמר רבי אלעזר, [אפשר לדייק מהמשנה ש]אפילו [המעות] המונחים על גבי שולחן [הרי אלו שלו]. למדנו במשנה, לפני המחליף [פי' על הקרקע], הרי אלו שלו, הרי [משמע שמה שמצא] על גבי שולחן, הוא של המחליף. [אבל] כתוב בסוף, [מה שמצא] בין הכסא ולמחליף, [הוא] של המחליף, הרי [אפשר לדייק, שמה שמצא] על גבי שולחן, [הרי זה] שלו.

אלא, מזה אין ללמוד. ורבי אלעזר, מאיפה הוא ידע את זה. אמר רבא, היה קשה לו המשנה שלנו, מה קרה שכתוב [מה שהוא מוצא] בין הכסא למחליף מעות [הוא] של מחליף מעות. שיכתוב על שולחן [של המחליף] וכל שכן בין הכסא לשולחן, או [שיכתוב] מצא בשולחנות כמו שכתוב בתחילה, "מצא בחנות [הרי אלן] שלו". אלא מזה [שכתוב לפני המחליף] לומדים, [ש]אפילו המונחים על גבי שולחן, הרי אלו שלו.

הלוקח פירות מחבירו וכי'. אמר ריש לקיש בשם רבי ינאי, לא למדנו אלא

⁵⁴ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רנט ס"א) הרואה אבידת ישראל, חייב לטפל בה להשיבה לבעליה, שנאמר השב תשיבם (דברים כב א). ואם נטלה על מנת לגזלה ועדיין לא נתיישבו הבעלים ממנה, עובר משום השב תשיבם לאחיק, ומשום לא תגזול (ויקרא יט יג), ומשום לא תוכל להתעלם (דברים כג ג). ואפילו אם יחזירנה אחר כך, כבר עבר על לא תוכל להתעלם. נטלה לפני יאוש על דעת החזירה, ולאחר יאוש נתכוון לגזלה, אינו עובר אלא משום השב תשיבם. המתין עד אחר יאוש ונטלה, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם:

ביאור: אבידת ישראל - י"א שמצוה על רופא לרפאות בהמת חבירו, ואין לך השבת אבידה גדולה מזו, ויש אומרים שאין זה בכלל השבת אבידה (רע"א).

הרואה אבידת ישראל חייב כו' שנאמר השב תשיבם - האי "הרואה" לאו דוקא קאמר, דאם המתין ולא נטלה עד אחר יאוש ונטלה לעצמו, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם, אלא הגביה לידו קאמר דעובר נמי משום השב תשיבם כו' (סמ"ע), ו"א הרואה אבידה ולא נטלה מיד, כיון ששמר אותה, לא עבר על עשה שבה, אלא כשביטלו והולך לו, וכשנתיישבו הבעלים ממנה, נמצא שמחמת הבעלים נתבטל עשה זו, ולא מחמת המוצא כו' (ט"ז).

כבר עבר על לא תוכל להתעלם - לשון גמרא (ב"מ כו ע"ב): איסורא דעביד עביד ומאי דהדריה מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה, היינו אם לא הדרא עד אחר יאוש דכבר עבר על לא תוכל להתעלם, דאזהריה רחמנא שלא יעלים עיניו מלהחזירם לבעלים, והרי העלים עיניו עד אחר שנתיישבו ממנו ונעשה כהפקר, דאפ"ה אינו עובר אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה שנאמר (ויקרא ה כג) והשיב את הגזילה, וממילא תו אינו עובר ג"כ על השב תשיבם, אבל אם מחזירה קודם שנתיישב, אינו עובר גם אלאו דלא תוכל להתעלם, אף על גב דכונתו היתה מתחילה להחזיקו לעצמו (סמ"ע). ו"א דאע"פ שהחזירה אחר יאוש עובר בכלן (ש"ך). נטל האבידה ע"מ להחזירה, הוה כשומר של הבעלים, וכיד הבעלים, ואין יאוש במה שבידו. אבל אם נטלה אחר יאוש [ולא ידע שהבעלים נתיישבו ממנו], אינו שומר אבידה כלל, כיון דלא נתחייב כלל בהשבה, והחפץ הוא הפקר, ונהי דלא קנה בשעת הגבהה משום דלא נתכוין לקנותו, מצי קני לה אחר כך בעת שירצה (קצה"ח), לקח אבידה לעצמו לפני יאוש, ואח"כ נתיישבו הבעלים, קנה ביאוש, ואפילו דמים א"צ לשלם, דבגזל דאבידה, יאוש קני, דדוקא בגזל מרשות הבעלים לא מהני יאוש. אבל נטלה ע"מ להחזירה, כיון דנעשה שומר של הבעלים, הרי ידו כיד הבעלים ולא נפיק מרשותיה דבעל האבידה, ולא מהני יאוש באבידה רק היכא דנפיק מרשותיה. ולכן אם נאבד דבר ומונח בביתו, אף על גב דשמעינן דאיישא, לא נקנה ביאוש, כיון שלא יצא מרשותו. ואם נטל האבידה שלא ע"מ לגזלה, והיה בדעתו שאם יתוודע לו שכבר נתיישבו הבעלים תהיה שלו כדון, ובאם יתוודע לו שעדיין לא נתיישבו הבעלים, יחזירה לבעלים כדון. אבל אם נטלה ע"מ להחזירה, הגביה בשביל הבעלים ומיד קנאו הבעלים בהגבהה שלו [דלא כקצה"ח] (נתה"מ).

⁵⁵ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רסב ס"ז): הוב"ד לקמן הערה 56.

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

בלוקה מן התגר - שאף הוא לקח תבואה זו מאלגשים הרבה ולא ידע דמאן כינה וכוון דלית בהו סימן כתייאלקו הבעלים : דשן • וכי הוא עלמא דש את התבואה הזאת הלא פועלים הרבה דשו אותה : איסמיה • אסיר בריתא זו מנכרתי : אמר ליה לא הסמי תורה אור

בלוקה מן התגר • פרסי' שלקח מאלגשים הרבה ועירב פירות יחד וחיוו יודע של מי הן ובחין בו סימן מיירי וז"ל אמאי לא מוקי בלוקה שהוא תגר וי"ל דלא פסיקא ליה דאם מלא קודם ששהה כדי לערבו בפירות אחרים חייב להחזיר אבל בלוקה מן התגר כבר עירב התגר ועי"ל בלא טעם דמערב עם שאר הפירות לא שטו אלא בלוקה מן התגר שאינו יודע למי להחזיר או לתגר או לבעה"ב אפי' אם אינו (ג) הוה ליפול בתבואה כ"ף בשעת ליקה ואין להסתפק בעל בתגר מ"מ איטע יודע מאיזה בעל הבית קנה התגר ולזה הפי' ה"מ למימר בלוקה שהוא תגר ומתיישב בעל הבית שסבר שכבר מכר התגר ואין הקוהה יודע למי יחזיר אלא כעו כן משום דלא פסיקא ליה דאם התגר מלאה קודם ששהה כדי למכור לאחור לא נתיישב בעה"ב ומתיישב לחזרה **מה** שמלה מיוחדת שיש לה סימני' ויש לה תובעין (א) צמורה

מתני' ככלל כל אלו • בנמרה מפרש לה : למה ילחשה • וכן תעשה לשמלו : פסס. שמלה יש בה סימן וכל שמלה יש לה בעלים הובעין אותה שלא נעשית אלא כדי אדם ולא באת מן המפקד:

אף כל שיש לו תובעין • למשפתי מידי ידיעין ביה דמיאש : **גמ'** שור וממור שה ושמלה • לא היראה את שור אחיך או שיו וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלו : **בסימני אוכף** • אם אין לו סימן בחמור ויש לו סימן באוכף טעליו : **כסב רחמנא חמור** • קרא יתירא לדרשה : **לגיוס וכו'** • שאפי' טער כסבוקה הוכז יחזיר :

[ב"ק פא:]

חמור דכור לרבי יוסה • דמחייב עלגרי' נוקי כלים דכור קשיא לן למאי אתא דאילו לרבנן מבעי להו שור ולא אדם חמור ולא כלים : **לגללים** • להחזיר את גללו דאי כסב שור הוה אחינה כי אתא לגיוס וכו' אתא אבל גללים לא תשיבי ולא ליהדר כסב רחמנא קרא יתירא לחטוי גללים : **אפקורי מפקר לסו** • למי טערה כסב ולא אתא קרא לרביי אהו • אף תובעין הוא : **לסימני אהו** • לאשמועינן דליהודיה כסימנין בלא עדים דקמיבעי' לן לקמן סימנין דאורייתא או דרבנן ובעינן למפשט ממחנותין דליף להו משמלה ודמיין ואמר תנא תובעין אנטריכה ליה סימנין כדי נכסה נפשט מקרא יתירא דשה לסימנין אתא וסימנין דאורייתא : **אמרי מדנקט תנא** •

שם יד.

[לקמן סנה :
ב"ק ממא.]

[חולין עט:]

במהני' לתיקא סימנין משמלה כהדי תובעין פשיטא ליה דשה למתא אחריטי אתא ואין הוא דלא ידעינן משום הכי לא פשיטא ליה לקמן סימנין משה הלכך קשיא לן למאי אתא : **אשר פאכד** • ששהה קרויה אכידה : **ומלחשה** • ששהה קרויה מליחה : **דלחא לידיה משמע** • ואפילו הכי אחיך ולא עובד כוכבים ולמודך שאכידת כעני מותרת ולא תימא כי לחמעט אכידת כעני מלטרחה אחריה לחמעט אצל אי נקטה חייב להסורה : מי שאכידה ממנו ואחרי' דכתב ממנו כסב אשר תאכד : **ומלחשה** • ה"ו יתירא משמע ומלחשה ככר : **שהולכה** • דבשעת אכידה שוה פרוט' ובשע' מליחה הולכה :

גליון
השנים

גמ' משמעות
דרכין א"כ •
שנותן דף
יע ט"א :

ב"ק ק"ג : ע"ש
לעיל ב.

[עיל כז :
ע"ש וסס א"כ :
ר"ש בן
יהוצקא]

ה"ו ט"ז
סנהדרין ד"ז
ד"ה ור"ש כ"ו

[עיל יח :
חולין עט:]

"בלוקה מן התגר אבל בלוקה מבעל הבית חייב להחזיר וכן תני תנא קמיה דרב נחמן ל"ש אלא בלוקה מן התגר אבל בלוקה מבעל הבית חייב להחזיר א"ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דשן א"ל *איסמיה א"ל לא תתרגם מתני' זכנון שדשן ע"י עבדו ושפחתו הכנענים : מתני' יאף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף י"ל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז : **גמ' מאי בכלל כל אלו אמר רבא בכלל ° כל אבדת אחיך אמר רבא למה לי דכתב רחמנא שור חמור ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור דאפילו לגיוס ונבו ושה לגיוסותיו ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיוס ונבו וב"ש שה לגיוסותיו אלא *אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבדה לדרבי הכל קשיא ואימא לגללים הוא דאתא אפקורי מפקר להו ודילמא לסימנין הוא דאתא דאיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן כתב רחמנא שה דאפילו בסימנין מהדרינן *ויסימנין דאורייתא אמרי מדרקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה דקתני מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז ש"מ דשה לא לסימנין הוא דאתא : תנו רבנן אשר תאבד פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה מאי בינייהו אמר אביי °משמעות דורשין איכא בינייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי מומצאתה מאי עביד ליה הווא מיבעי ליה (ג) לכדרבנא *דאמר רבנא ומצאתה דאתא לידיה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מיבעי ליה**

לי דכתב רחמנא שור חמור ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור דאפילו לגיוס ונבו ושה לגיוסותיו ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיוס ונבו וב"ש שה לגיוסותיו אלא *אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבדה לדרבי הכל קשיא ואימא לגללים הוא דאתא אפקורי מפקר להו ודילמא לסימנין הוא דאתא דאיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן כתב רחמנא שה דאפילו בסימנין מהדרינן *ויסימנין דאורייתא אמרי מדרקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה דקתני מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז ש"מ דשה לא לסימנין הוא דאתא : תנו רבנן אשר תאבד פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה מאי בינייהו אמר אביי °משמעות דורשין איכא בינייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי מומצאתה מאי עביד ליה הווא מיבעי ליה (ג) לכדרבנא *דאמר רבנא ומצאתה דאתא לידיה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מיבעי ליה

בעדי לוקח • פי' אי סימנין לאו דאורייתא : **לגיוס** וכו' וז"ל אם יש בה שוה פרוטה פשיטא ואם אין בה שוה פרוטה הא ממעטינן לקמן מהשנה וי"ל דלמטרין שחייב לגיוס בעתה אע"פ שאין בה שוה פרוטה בשנה שגוזה :

חמור דבור לרבי יהודה • הא דלא קאמר גס לב"ה (***) קשה דלא תשיב אלא בשמות : **ושה** דלכידה לדרבי הכל קשיא • מקשינן וימא' מלחא לתאי ב"ק' ערס וכסב לה קרא ומיין ה"ו כהן דכין דנכתב שור לגיוס וכו' הו' גיוס שה בכלל כל אכידה אחיך : **פרט** לשאין בו שוה פרוטה : דס"ל דחייב מכלל כל אכידה אחיך : (* אולי על סהכתי (***) בראי' בב"ק פא.)

פג א ב מ"י פ"ו מ"א
אכידה הלכה ו פמג
עשין עד טו"ש ח"מ ס"י
רכס טו"ש ח"מ פ"ו
פד ג מ"י שם פ"ד
כלכה א :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רעט טע"ף ג וסי' רכס
טע"ף ג :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רכס טע"ף יח :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רכס טע"ף יח :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רכס טע"ף יח :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רכס טע"ף יח :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רכס טע"ף יח :
פד ה מ"י שם ומג
שם טו"ש ח"מ ס"י
רכס טע"ף יח :

רבינו חננאל

אם מתגר לקח או מבעל הבית שרששו לו פועלים הרי הן שלו ואם מצאן צוריון או וי"א מפורזין ולקח מבעל הבית שרששו על ידיו עבדיו הכנענים וכו' וי"א בהן גופל (וכבריו : **מתני'** אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין אף כל שיש בה סימנין ויש לה תובעין אמר רבא [המדר] דבור לרבי יהודה דאבדה לדרבי הכל קשיא. חמור דבור פי' חמור שכתב בבור אל"בא דרבנן דאמרי שור ולא אדם חמור ולא כלים פשיטא כתיב בקרא וב"ש שמה שור או חמור אלא לר' יהודה דמחייב על נוקי כלים בבור חמור מה בא למעש ק"ש א. ה דאבדה שנאמר כי תראה את שור אחיך או את שיו נדחם וכו' אם חשור שיש לומר הוא היתר ש"ב השוריים ש עו"ש פ"ה מלכא בהן אין מלשון לרעה והוהיה תורה אליהן ש לא לא כל שכן שה דכתב רחמנא לפה לי קשיא. פי' גליון צפיעי בקר. מלשון וה"א בגללי צואת האדם : ת"ר אשר תאבד מטנו פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה וכו' אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין לאבדה ששפחה נהר שפותרת וכו' הא דאמר רבנא ומצאתה דאתא לידיה משמע הוא בפ' הניחל בהרא הלכה אין פורשין מתיבתא המוכסין.

הגהות הב"ח
(ה) לכדינא
דלמור רבינא ומלחשה :
(ג) שם אלא פרוטה
שהולכה ומזה והוקפה
לכאכ בינייהו כ"ל ותיבת
שוקרה נמקת : (א) תוס'
ד"ה בלוקה וכו' אם אינו
הוה ליקט :

בלוקה מן התגר⁵⁶ [שאף הוא לקח תבואה זו מאנשים הרבה, ולא ידע של מי הוא, וכיון שאין בו סימן, נתייאו הבעלים], אבל בלוקה מבעל הבית, חייב להחזיר. וכן לימדו לפני רב נחמן, לא שנו אלא בלוקה מן התגר, אבל בלוקה מבעל הבית, חייב להחזיר. אמר רב נחמן [לרשי לקיש], וכי בעל הבית בעצמו דש אותם [התבואה, הרי פועלים הרבה דשו אותם]. אמר לו, [וכן] אני ימחוק [את הברייתא לו מהגמרא שלי]. אמר לו, לא היינו אל תמחוק אלא, תתרגם המשנה שלנו כגון שדש אותם על ידי עבדו ושפחתו הכנענים [שאז ודאי המעות של בעל הבית, בין אם נפלו ממנו, ובין אם נפלו מעבדיו הכנענים, שהרי מה שקנה עבד קנה רבו].

משנה. אף השמלה היתה בכלל כל אלו⁵⁷, ולמה יצאת [פי' שנאמר] וכן תעשה לשמלתו⁵⁸, להקיש אליה, לומר לך, מה שמלה מיוחדת, שיש בה סימנים ויש לה תובעים [פי' סתם שמלה יש בה סימן, וכל שמלה יש לה בעלים תובעים אותה, שלא נעשית אלא בידי אדם, ולא באת מן ההפקר], אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים [חוץ מדבר שיודעים שהתייאו ממנו], חייב להכריז⁵⁷.

גמרא. מהו [הנאמר במשנה] "בכלל כל אלו". אמר רבא, בכלל "כל אבדת אחיך".

אמר רבא, למה כתב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] "שור חמור שה ושמלה". צריכים [את כל ארבעתם], שאם הרחמן [פי' ה' ית'] היה כותב [בתורה רק] שמלה, הייתי אומר, היינו בעדים על גופה [של השמלה] וסימנים שבגוף [השמלה], אבל חמור [הנאבד, היכן שיש] עדים על האוכף או סימנים על האוכף [ולא על גוף החמור], הייתי אומר שלא מחזירים לו, [לכן] כתב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה גם] חמור, שאפילו [מחזירים] חמור בסימני האוכף⁵⁸ [אע"פ שאין לו סימנים בגוף].

למה הרחמן [ה' ית'] כתב [בתורה] "שור ושה". שור, שחייבים להחזיר [אפילו גיזת ונבו⁵⁹], ושה [שחייבים להחזיר את] גיזותיו.

ושיכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה רק] שור, שאפילו לגיזת זנבו, וכל שכן שה לגיזותיו [ולא צריכים לכתוב "שה"]. אלא אמר רבא, "חמור" [הנאמר בענין] בור לפי רבי יהודה [שחייב על נזקי כלים בבור], ו"שה" של אבידה לדברי הכל, קשה [שהם לא באים למעט שום דבר].

ונאמר רבא [לרבות שצריכים להחזיר] גללים. [לא, הבעלים] מפקירים את הגללים [למי שטרח בו].

ואולי הוא בא [לחדש לענין] סימנים [שמחזירים בסימנים אפילו ללא עדים]. ששאלו, סימנים מן התורה או מדרבנן, כתב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] שה, שאפילו בסימנים מחזירים, וסימנים מן התורה⁶⁰. אמרו, מזה

⁵⁶ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסב ס"ז): הלוקה פירות מחבירו, או שגרם לו חבירו, ומצא בהם מעות: אם צרורים הם, חייב להכריז, שהקשר סימן. ואם הם מפוזרים, הרי אלו שלו. במה דברים אמורים, בלוקה מהתגר, או מבעל הבית שלקחה מהתגר. והוא הדין אם התגר עצמו מצאם, אם שהו בידו כדי שיוכל לערבע עם פירותיו, ואפילו יודע של מי הוא, דכבר נתייאו ממנו הבעלים. איבל אם לקחם מבעל הבית שדש הפירות בעצמו, או על ידי עבדו ושפחתו הכנענים, חייב להחזיר:

ביאור: אם צרורים הם - פירוש, שצוררים המעות ומונחים בפני עצמן (סמ"ע). שהקשר סימן - פירוש, כשהוא קשור בקשר משונה. וה"ה מנין המעות הוא סימן אפילו אינו קשור בקשר משונה, אלא כיון שעל"פ צריך לומר שהיו המעות מונחים צרורים, דאל"כ אימר דרך נפילה באו שם ונתייאו הבעלים, מש"ה קאמר דאם צרור בקשר משונה אפילו לית ליה סימן מנין צריך להכריזו (סמ"ע וש"ך).

והוא הדין אם התגר עצמו כו' - והא דנקט ברישא שקנאו מהתגר אף על פי שמתמא כשקנה מהתגר כבר עבר זמן שהיה כדי שראוי לערבע בשלו, כדי ללמדנו דבקנה מבעל הבית אפילו שהה הרבה צריך להחזיר וכדמסיק (סמ"ע), ו"א שאין בה דיוק, משום שהשר"ע נקט את לשון הש"ס (ש"ך).

אם שהו בידו כו' - פירוש, ששהו בידו קודם שמצאן זה כדי כו', בדשעה שמצאן כבר נתייאו ממנו האובדו, דאם מצאן קודם ששהו בידו כל כך, אזי הוי יאוש שלא מדעת וצריך להחזיר כשיבוא בעל המעות ויתן סימן אפילו אחר זמן מרובה, ומש"ה צריך להכריז עליהן או להחזירו מעצמו אם יודע של מי הן (סמ"ע), ויש חולקים דיאוש שלא מדעת לא שייך אלא בדבר שאין בו סימן דביש בו סימן לא מייאש כלל (ש"ך), וה"ה אם התגר עצמו מצאם אחר שהיה כדי למכור לאחרים ומתייאו בעל הבית משום שסבר שכבר מכר התגר ואין הקונה יודע למי יחזור (ש"ך).

עבדו ושפחתו הכנעניים - דמה שקנה עבד קנה רבו (סמ"ע).

⁵⁷ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רנט ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 10.

ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסב ס"ג): הוב"ד לעיל הערה 8.

⁵⁸ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסב ס"ח): מצא חמור ואוכף עליו, הנותן סימן באוכף מחזירין לו גם החמור:

שכתוב במשנה לסימנים גבי שמלה, שכתוב, "מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנים ויש לה תובעים", חייב להכריז, אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעים, חייב להכריז, לומדים מזה ששה לא בא [ללמד] לסימנים.

הרבנים למדו [נאמר] "אשר תאבד", פרט לאבידה⁶¹ שאין בה שיה פרוטה [שאינו נקרא אבידה]. רבי יהודה אומר, "ומצאתה", פרט לאבידה שאין בה שיה פרוטה [שאינו נחשב שמצאתה]. מהו [החילוק הלכתי] ביניהם. אמר אביי, יש [חילוק] ביניהם אם דורשים משמעות. אחד למד אותו מ"אשר תאבד", ואחד למד אותו מ"ומצאתה".

ולפי מי שלמד אותו מ"אשר תאבד" זה [שנאמר] "ומצאתה", איך הוא לומד אותו. צריכים אותו לכמו דברי רבנאי, שאמר רבנאי "ומצאתה", משמע שהגיע לידו [ואפילו הכי "אחיך" ולא הנכרי, וזה מלמד אותך, שאבידת גוים מותרת, ואל תאמר שאין חיוב לטרוח אחרי אבידת נכרי, אבל אם לקחת אותו, אתה חייב להחזירו].

ולפי מי שלומד אותו מ"ומצאתה", זה [שנאמר] "אשר תאבד" איך הוא לומד אותו. צריכים את זה לכמו שאמר רבי יוחנן. שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי, מאיפה אנו יודעים שאבידה ששטפה נהר⁶² שהיא מותרת, שנאמר "כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה", מי שאבדה הימנו ומצויה אצל כל אדם, יצתה זו שאבדה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם.

והשני [שלומד ומצאתה], זה [ההלכה] של רבנאי מאיפה הוא יודע את זה. הוא לומד את זה מ"ומצאתה" [פי' מהו המיותר]. והשני [שלומד מ"אשר תאבד"], מאיפה הוא יודע זה [ההלכה] של רבי יוחנן. הוא לומד את זה [מזה שכתוב] "ממנו". והשני, "ממנו" לא משמע לו [לדרוש אותו]. רבא אמר, יש [חילוק] ביניהם [פי' רבנים לר' יהודה] פרוטה שהוולה [שכן בשעת האבידה היה שיה פרוטה, ובשעת המציאה הוולה ולא שיה פרוטה]. מי שאמר מ"אשר תאבד", יש [חיוב השבת אבידה], ומי שאמר מ"ומצאתה", אין [חיוב השבת אבידה]. ולפי מי שאמר "אשר תאבד", הרי צריכים "ומצאתה", ואין.

אלא, יש [חילוק] ביניהם [בענין] פרוטה שהוקרה. מי שאמר "ומצאתה", יש [מצות השבת אבידה], ומי שאמר "אשר תאבד", אין [חיוב השבת אבידה]. ולפי מי שאמר "ומצאתה", הרי צריכים "אשר תאבד" ואין. אלא, יש [חילוק] ביניהם [בענין] פרוטה שהוקרה והוולה וחזרה והוקרה. מי שאמר "אשר תאבד", יש [חיוב השבת אבידה], ומי שאמר "ומצאתה", צריכים שיש בה שיעור מציאה משעת אבידה ועד שעת מציאה.

שאלו, סימנים דאורייתא או דרבנן. איזה חילוק [הלכתי] יש ביניהם,

⁵⁹ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסז ס"ז): כל זמן שהיא אצלו, חייב להטפל בה שלא תפסד, ולהשביחה, כגון לגזוז הצאן, ואפילו גיזת זנב השור, שהוא דבר מועט, חייב ליטפל בו:

ביאור: חייב ליטפל בה שלא תפסד - ואפילו אם הגיזות לא שיה פרוטה צריך לגזוזה שיחזור ויגדל שהוא בא מדבר ששוה פרוטה (ש"ך).

⁶⁰ ע"י רמב"ם (גז"א פ"ג ה"ה): הסימנים המובהקין סומכין עליהם ודנין על פיהם בכל מקום דין תורה, והמדה או המשקל או המנין או מקום האבדה סימנים מובהקין הן.@@@

⁶¹ ע"י שר"ע (ח"מ ס' רנט ס"ב): במה דברים אמורים במקום שהוא חייב להשיב משם, ובמקום שראוי להסתפק בה באבידה, ושתהא בענין שמוכח שהיא אבידה, ושלא תהיה מדעת, ושיהיה בה שיה פרוטה, ושיש סימן בגופה או במקומה, ושהיה מטפל בה אם היתה שלו, ושתהיה של מי שחייב להשיב אבידתו, אבל אם חסר א' מכל אלו אינו חייב להשיב אבידתו:

ביאור: ושתהא בענין שמוכח כו' - מיהו אף על פי שמוכח, צריך להיות במקום שראוי להסתפק בה שהיא אבידה, דאל"כ שמה נתייאו ממנה בשעת שאבדה וכמ"ש בסעיף ג', ועיין לקמן סימן רס"ב (סמ"ע), "במקום שראוי להסתפק" הוא לאפוקי אחורי הגד, ע"י סימן ר"ס סעיף ג', "ובענין שמוכח" היינו כליו הפוכין המבואר בסימן רס"א סעיף א'. ולפ"ז מ"ש הסמ"ע הוא טעות סופר, וכצ"ל מיהו אף על פי שמוכח צריך להיות במקום שהוא חייב להשיב, לאפוקי כשמצא במקום שאין חייב להשיב משם כגון ברוב נכרים דסעיף ג' (נתה"מ).

ע"י שר"ע (ח"מ ס' רסב ס"א): כל אבידה שאינה שיה פרוטה, בשעת אבידה ובשעת מציאה, אינו חייב להכריז עליה. אפילו היתה שיה פרוטה בשעת אבידה והוולה. או שלא היתה שיה פרוטה בשעת אבידה, והוקרה אינו חייב. אבל אם היתה שיה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה, אפילו הוולה באמצע, חייב. וכן אפילו הוולה אחר מציאה חייב להכריז:

ביאור: בשעת אבידה ובשעת מציאה כו' - דבעינן שיה עליה שם אבידה בשעת אבידתה, ושם מציאה עליה בשעת מציאתה, ואין נחשב בשם אבידה ומציאה בפחות משוה פרוטה, דלאו כלום הוא (סמ"ע)⁶¹.

הוולה אחר המציאה - כלומר, ולא תימא כיון דבשעת הכרזה והחזרה אינה שיה פרוטה, לא יהא מוטל עליו להכריז, קמ"ל, כיון דחל עליו החיוב בשעת מציאה, תו לא פקע אף שהוולה (סמ"ע).

⁶² ע"י שר"ע (ח"מ ס' רנט ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 15.

להחזיר גט אשה [שנאבד מן השליח המביא קודם שנתן לה] בסימנים. אם תאמר [סימנים הם] מן התורה, מחזירים⁶³, ואם תאמר [סימנים הם רק] דרבנן, כאשר הרבנים עשו תקנה [היינו רק] בכסף [שהפקר בית דין הפקר], אבל באיסור, הרבנים לא עשו תקנה.

בא ושמע, אף השמלה היתה בכלל כל אלו, ולמה יצאת, להקיש אליה ולומר לך, מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנים ויש לה תובעים, חייב להכריז, אף כל דבר שיש לו סימנים ויש לו תובעים, חייב להכריז. למדנו [מה שכתוב] "תובעים", צריכים אותו [שהפסוק בא למד רק דבר שיש לו תובעים ולא דבר שנתיאשו ממנו], ו"סימנים" הובא לכלום [פי' ללא פסוק, אלא סמכו על פסוק סתם]?

בא ושמע, חמור [מחזירים] בסימני אוכף. [שואל הגמ' למה כתוב סימני אוכף] שתאמר, בעדי אוכף [אם יש עדים המכירין בטביעות עין לאוכף שהוא שלו, מחזירין לו את החמור]. בא ושמע, [נאמר] "והיה עמך עד דרש אחיך אותו", וכי תעלה על דעתך שיתננו לו קודם שירדנו. אלא, תדרש אותו [פי' תבדוק אותו] אם הוא רמאי או אינו רמאי. [במה] דורש אותו, [וכי] לא בסימנים. לא, בעדים [פי' שיביא עדים שהוא שלן].

בא ושמע, אין מעידים [על אדם שמת להתיר אשתו] אלא [אם כן ראו העדים] פרצוף הפנים עם החוטם⁶⁴, אף על פי שיש סימנים בגופו ובכליו. לומדים מזה, סימנים לא מן התורה. [אלה הסוכרים שסימנים מן התורה] יאמרו [על מה הוא יעיד], גופו, אורכו ורחבו [אין זה סימן, שישנם הרבה אנשים באורך ורוחב כזה. אלא שהוא יעיד על] כליו [פי' בגדים. גם זה איננו סימן] שחוששים לשאלה [שמה השאילם לאחר, ואותו אחר ראו שמת]. אם חוששים לשאלה, איך מחזירים חמור בסימני אוכף. [אלה הסוכרים שסימנים מן התורה] יאמרו, אוכף, [הרי ידוע] שאדם לא משאיל אוכפו, משום שזה גורם לפצעים לחמור. אם תרצה לומר, [מה שהיו מעידים על אדם שמת ב] כליו [פי' בגדים, היינו בצבע בגדיו אם הם] לבנים או שחורים [אין זה סימן, שהרבה כאלה יש].

אלא זה שלמדנו, [שליח המביא גט ואבד הימנו, לאחר זמן] מצאו קשור בכיס [שלן] או בארנק או בטבעת, או שמצאו בין כליו [פי' כלי תשמישו שבביתו], אפילו [לאחר] זמן מרובה כשר. ואי תחשוב שחוששים לשאלה, כאשר מצאו קשור בכיס למה זה כשר. שיחשוש לשאלה. [אלה הסוכרים שסימנים מן התורה] יאמרו, אנשים לא משאילים כיס וארנק וטבעת. כיס או ארנק, משום שזה סימן [רע, שאומרים אנשים: סימן לאדם שמשאיל את כיסו, שמוכר לשואל את מזלו], וטבעת משום [שאז היה לכל

⁶³ ע"י שו"ע "אה"ע ס' קלב ס"ד): המביא גט ונפל ממנו במקום ששיירות (פי' חבורות של אנשים הולכי אורח) מצויות, או אפילו במקום שאין השיירות מצויות, ובעיר שנכתב הגט הוחזקו שנים ששמותיהם ושמות נשותיהם שוים, אם מצאו לאלתר שראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו, או אפילו לא מצאו לאלתר ויש לו סימן מובהק או טביעות עין בגט, או אפילו אין לו סימן וטביעות עין בגט אלא שמצאו בכלי שהיה בו הגט ויש לו סימן או טביעות עין בכלי וידוע שלא השאילו לאחר או שמצאו קשור בכיס או בארנק או בטבעת שחזקת כלים אלו שאינו משאילם לאחרים, או שמצאו בביתו בין כליו, כשר, ולא חיישינן שמה אחר הוא. אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם, ואין לו טביעות עין וסימן בכלי ולא בגט, חיישינן שמה לא זה הוא הגט שנאבד לזה, ואפי' אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק בשמו של זה לא היה בעיר שנכתב. וכן אם ראה שעבר אדם שם, אפילו לא שכח שיירות ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון, חיישינן, אפילו היה עובד כוכבים שעבר שם, אפי' עדי הגט אומרים: מעולם לא חתמנו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה. אפי' אינן מעידים בפירוש שזה היא חתימת ידם, כגון שאין הגט עתה בפנינו, כשר, וכגון דאיכא עדים דלא איתחזקו אנשים ששמן כשמן של אלו (העדים). אבל אם יש עדים אחרים ששמן כשם אלו, חיישינן, עד שיעידו שזה היא חתימת ידם או שיאמרו העדים: אנו מכירים הגט שיש לנו בו סימן מובהק שיש בו נקב בצד אות פלוני. ואפילו אינם אומרים הסימן עד אחר שיראו אותו. ואם התובע אומר הסימן, אינו מועיל, אלא א"כ יאמר אותו קודם שיראה הגט, אבל בטביעות עין אין מחזירין אותו לתובעו, שאין מועיל טביעת עין להכשירו אלא כשמוצאו אותו בעצמו שאבד לו. ואם [לא] הוחזקו שני יוסף בן שמעון ולא שכח שיירות, מחזירין אותו בלא סימן, אפי' שהיה כדי שיעבור אדם שם. ויש שפסקו שאם אבד ממנו במקום שאין השיירות מצויות, אפילו מצאו לאחר זמן מרובה, לא חיישינן שמה אחר הוא, אפילו הוחזקו באותו מקום שנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים ושמות שהשירות מצויות, חוששים שמה גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא, הואיל ועבר אדם שם אף על פי שלא שהה. אבל אם לא עבר אדם שם, הרי הוא בחזקתו. הגה: ו"א שאם הוזכר שם העיר בגט, אין לחוש לשיירות מצויות, דאין חוששים לשני עיירות ששמן שוה.

איש חותם ניכר בטבעתו, וכששולח שום דבר סתום מכסהו וחותמו בטבעתו, לפיכך אינו משאיל טבעתו, שמה יעשה זה חותם כנגד חותמו, ויזיף [בו את שליחותו].

אולי נאמר [שהמחלוקת אם סימנים הוא מן התורה או לא] הוא כמחלוקת זו [שלמדנו, כדי להתיר אשה להתחתן על עדות שבעלה מת], אין מעידים על יבלת, ואלעזר בן מהבאי אומר, מעידין על יבלת. במה חולקים [וכי] לא [חולקים בזה] שהתנא הראשון סובר, סימנים מדרבנן [ולכן לא סומכים על זה לענין אשת איש הוא איסור תורה], ואלעזר בן מהבאי סובר, סימנים מן התורה.

אמר רבא, לפי כולם סימנים מן התורה, וכאן, חולקים ביבלת המצויה בבן גילו [פי' מי שנולד בשעתו, שאז הם שניהם נולדו באותו המזל]. אחד סובר, יבלת מצויה בבן גילו, ואחד סובר, יבלת אינה מצויה בבן גילו.

אם תרצה לומר, לפי כולם יבלת אינה מצויה בבן גילו, וכאן חולקים בסימנים העשויים להשתנות לאחר מיתה [אם בחייו היתה יבלת שחורה, במותו נעשית לבנה, או להיפך]. אחד סובר, סימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה, ואחד סובר, סימנים אין עשויים להשתנות לאחר מיתה.

אם תרצה לומר, לפי כולם יבלת אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה. וסימנים מדרבנן, וכאן חולקים אם יבלת סימן מובהק הוא [ואפילו אם סימנים מדרבנן יש לסמוך על זה], אחד סובר, יבלת סימן מובהק הוא, ואחד סובר, יבלת אינו סימן מובהק.

אמר רבא, יבלת לומר סימנים אינו מן התורה איך מחזירים אבידה בסימנים [כלומר: מה תקנה ראו חכמים בדבר ליכנס בספק להחזיר ממון למי שאינו שלן]. המוצא אבידה רוצה שנחזיר בסימנים, כדי שכאשר נאבד לו גם כן יחזירו לו בסימנים. אמר רב ספרא לרבא, וכי אדם עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו. אלא [אמר רבא], בעל אבידה רוצה לתת סימנים ולקחתו, שהוא יודע שאין לו עדים [להעיד שזה שלן], ו[שהוא] אומר [לעצמו], כולם לא יודעים סימנים מובהקים שלה, ואני אתן סימנים מובהקים שלה ואקח אותה.

אלא זה שלמדנו, רבן שמעון בן גמליאל אומר [מי שמוצא שטר שכתוב בו איך ש[אחד לזה משלשה, יחזיר ללוה]. אבל אם כתוב בשטר איך [שלשלה שלוו מן האחד, יחזיר ללוה]. הנהו רוצה להחזירוהו בלטה. אמר לו, שם הוא סבור [פשוטה, שאם כתוב] אחד לזה משלשה יחזיר ללוה, [שכן השטר] מצוי אצל הלוה, ולא מצוי אצל המלוה, לומדים מזה [שהשטר] נפל מהלוה. [אבל אם כתוב איך [שלשלה לוו מאחד, יחזיר ללוה, [שכן השטר] מצוי אצל המלוה ולא מצוי אצל הלוה.

ביאור: במקום ששיירות מצויות. אז חיישי' שמה אדם אחר עבר במקום זה ונפל ממנו וכן אם אינן שיירות מצויות ובעיר שנכתב הגט הוחזקו ב' ששמותיהם שוין לא מחזירין אבל אם במקום הכתיבה לא הוחזקו שנים ששמותיהן שוין אף על גב במקום שנמצא גט הוחזקו שנים מחזירין דהא כותבים שם עיר בגט וכ"כ המגיד רב"ח מבואר דאיירי שנכתב בגט שם העיר ומ"מ היכא דשיירות מצויות חיישינן שמה יש עוד מקום כשם מקום הכתיבה אף על גב דלא הוחזקו שני עיירות ששמותיהם שוין מ"מ חיישינן שמה יש עוד עיר כשם עיר זו וכמ"ש בש"ס חיישינן לשני שוירי לפ"ז תימא למ"ש בהג"ה ס"ז בשם תשובת הרא"ש אם הוזכר שם העיר אין לחוש לשיירות מצויות לפ"ז דברי הטור דאיירי דנכתב בגט שם עיר סותר לתשובת הרא"ש ועוד איך ס"ד דלא חיישינן לשני עיירות ששמן שוין אפילו היכא דשכיח א"כ מ"ל להוכיח בש"ס דרבה ס"ל דוקא שכח והוחזק לא מחזירים מדאמר להחזיר הגט שכתב בו שוירי מתא ושם היו שיירות מצויות דלמא שאני היכא דכתיב בגט שם העיר אף על גב דכתב ה"ן בסוגיא זו דאיירי בהוחזקו עוד עיר ששמה שוירי" והב"י הביא דבריו ס"ס קכ"ח מ"מ ע"י שם הנהר הוי לא הוחזקו כמ"ש ה"ן אלא ע"כ דחיישינן שמה יש עוד עיר דשמה כך ושם נהר כך גם רש"י כתב בסוגיא זו והוא דלא הוחזקו משום דלא חיישינן שמה יש עוד עיר אחרת כשמה של זו מכלל להמסקנא היכא דשכיח שיירות חיישינן שמה יש עוד עיר אחרת כשמה של זו, וראיתי בתשובת הרא"ש כלל מ"ה סימן כ"א כתב והיא דלא שכח שיירות ולא הוחזקו ה"פ לזה מהני שם העיר אם לא הוחזקו עוד עיר אחרת ששמה כך היא ולא שכח שיירות אז אפילו במקום שנמצא הוחזק עוד יב"ש לא חיישינן אבל אם שכח שיירות חיישינן שמה יש עוד עיר כזו ובד"מ כתב וז"ל ועיין מ"ש הרא"ש דאם הוזכר שם העיר אין לחוש לשיירות מצויות דלא חיישינן לשני עיירות וכן הוא בש"ס פ' כל הגט ע"כ ודבריו תמוהים דהא אוקמי בסוגיא מה דאמר ר' דלא חיישינן לשני שוירי" משום דס"ל דוקא בתרתי לריעותא אין מחזירים היינו הוחזקו ושכיח שיירות ולדין דק"ל בחד ריעותא אין מחזירים חיישינן לשני שוירי אם שכח שיירות אפילו לא הוחזקו ודברי הג"ה תמוהים, ועיין פ' האשה שלום בסוגיא יצחק ריש גלותא במלחמות ה' ובני"י ס"ל כאן איירי דנאבד הגט שלא במקום הכתיבה אבל אם נכתב כאן ונאבד לא חיישינן שמה מאחר נפל אפילו אם שיירות מצויות כי אמרי' כאן נמצא כאן היה מ"ה לא חיישינן שם ביצחק ריש גלותא שמהאחר הוא מיהו למ"ש הרא"ש בסוגיא זו לחלק בין גיטין לעגונא נדחה חילוק זה ועיין סימן י"ז סעיף י"ז:

ע"י המשך בהערה כח.

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

כח

עין משפט
נר מצוה

אלה הם דתני מלא תכריך - דמשום סימנא מהדרין ואם נתן מלוה סימן מחזירין לו ואי נפול מיניה ללוה מי ניחא ליה דהאי הך תקנתא דליהודה בסימן והא ניחא ליה דנחאו ביד המולא לעולם : כדשינין - בעדים : אם סימני לומר סימני דאורייתא - רבותא נקט דלפי' אמרין לאורייתא

מצא תכריך של ספרות מי ניחא ליה ללוה כו' - וא"ת אין ניחא ליה לדי ליה לאחד דליהדרו ליה לדידיה וי"ל דלויט רובא להפסיד עתה כדי להיות בספק ריוח פנים אחרת : **תמישה** עשר יום - וא"ת והלא *א"י היא תרבע מאות פרסה על תרבע מאות פרסה *ומהלך ארס

צ"ה א מ"ו ס"ג מה"ל
אבידה הלכה ס :

[מגילה ג.]
[פסחים ג:]

צ"ב ב מ"ו ס"ג הלכה ו
ס"ג ע"ג ע"ג
ט"ז ט"ז ס"ג כ"ט
ס"ג ט"ז :
צ"ג ג מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
צ"ד ד מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

[ע"י מוס' רפ"ג כג'
ד"ה כמח']
צ"ה ה מ"ו ס"ג כ"ז
ט"ז ט"ז ט"ז
ק"ו מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ז ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ח ח מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"ט ט מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"י י מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"יא י"א מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"יב י"ב מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"יג י"ג מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"יד י"ד מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"טו ט"ו מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"טז ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"יז ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"יח ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"יט ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"כ"א ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ"ב ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ"ג ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ"ד ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"כ"ה ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ"ו ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ"ז ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"כ"ח ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"כ"ט ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ל ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ל"א ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ל"ב ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

ק"ל"ג ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ל"ד ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :
ק"ל"ה ט"ז מ"ו ס"ג ט"ז
ט"ז ט"ז ט"ז :

אלא הא דתני מלא תכריך *מצא תכריך של שמורות או אגודה של שמורות ה"ז יחזיר הכי נמי דניחא ליה ללוה לאהדורי ליה למלוה אלא אמר רבא *סימנין דאורייתא דכתיב והיה עמך עד דרוש אחך אותו *וכי תעלה על דעתך שיתננו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי לאו בסימנין שמע מינה אמר רבא אם תמצי לומר לומר סימנין דאורייתא אם תמצי לומר הא פשיט ליה סימנין דאורייתא משום דאיכא למימר כדשינין סימנין וסימנין יניח סימנין ועדים ינתן לבעל העדים סימנין וסימנין ועד אחד דעד אחד במאן

ל"א בעינן כולי האי - וסגי בתלתא יומי וא"ת דז' ימים ומחלה לריך דהיינו חזי של ט"ו יום וי"ל דכי לא שכימי שייחא ואין הולך בלילה גם כל היום איט הולך לפי שלא ימלא מלון בערב :
אבן

דליתיה דמי ויניח עדי אריגה ועדי נפילה יתנתן לעדי נפילה דאמרינן זבוני זבנה ומאיניש אחרינא נפל מרת ארכו ומדת ארכו רחבו ונתן למדת ארכו מדת רחבו שעורי קא משער לה כד מכסי לה מרה וקאי ומדת ארכו לא משתער לה מדת ארכו ומדת רחבו ומדת גמיו ינתן למדת ארכו ורחבו מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו ינתן למדת משקלותיו הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה במאי אילימא במדת ארכו ורחבו דלמא בהדי דנקיש ליה חזיתיה אלא נקב יש בו בצד אות פלוני הוא אומר סימני החוט והיא אומרת סימני החוט ינתן לה במאי אילימא בחזירא ובסומקא ודלמא בהדי דנקיש ליה חזיתיה אלא במדת ארכו הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מ"ש מידע ידעה דכל מה דאית ליה בחפיסה הוא דמנח ליה : בתנ"י ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שבגוי דברי ר"מ ר' יהודה אומר לשלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד : גמ' תנא שכני אבידה מאי ישכני אבידה אילימא שכיני דבעל אבידה א' ידע ליה ליוול ולהרדיה נהליה אלא שכני מקום שנמצאת בו

אבידה : רבי יהודה אומר כו' : ורמינהו *בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר ב'בו' בו (שהוא) מ"ו יום אחר החג כרי שיניע אחרון שבא" לנהר פרת אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני במקדש ראשון דנפישו ישראל טובא דכתיב בהו 'יהודה וישראל מאות וששים לא בעינן כולי האי אמר ליה אבבי והא כתיב וישבו הבהנים והלויים וגו' והמשוררים והשוערים וכל ישראל בעריהם וכיון דהכי הוא אפכא מסתברא מקדש ראשון דנפישו ישראל טובא דמצוות עלמא ומשתכחי שיירתא דאולי בין ביממא ובין בליליא לא בעינן כולי האי וסגי בתלתא יומא מקדש שני דלא נפישו ישראל טובא ולא מצוות עלמא ולא משתכחי שיירתא *דאולי בין ביממא ובין בליליא בעינן כולי האי רבא אמר לא שניא במקדש ראשון ולא שניא במקדש שני לא המריחו רבנן באבדה יותר מדאי *אמר רבינא שמע מינה כי מכריז גלימא מכריז דאי סלקא דעתך אבידתא מכריז בעינן למשפי ליה חד יומא לעיוני במאניה אלא שמע מינה גלימא מכריז שמע מינה רבא אמר אפילו תימא אבידתא מכריז לא המריחו רבנן באבידה יותר מדאי ת"ד דגל ראשון אומר רגל ראשון רגל שני אומר רגל שני שלישי אומר סתם ואמאי לימא רגל שלישי דלא אתי לאחלופי בשני שני נמי

אתיא

נתן לבעל עדים . * עד אחד במאן דליתיה דמי . מרת ארכו ומדת רחבו [תנתן למדת ארכו] זה נתן מרת ארכה ורחבה של פלית זה נתן מרת גיטה תינתן לבעל מרת ארכו ורחבה . אשתו אומרת זה הגט נתנו לי בעלי ונפל מטנו ואמרת [סימנין] והבעל אמר סימני וסומן כי לא נתתו לה עדיין ינתן לה והוא שננתנו סימנין מובהקין כגון נקב ישנו בצד אות פלוני ש"ס דבסימן מובהק שרינן אשתו ריהא אסירא וכל שכן מסוגא : בתנ"י עד מתי חייב להכריז וכו' תנא עד שידעו בו שכני המקום שנמצאת בהו האבירה . ורמינן על הא דתנן ואחר הרגל האחרון ו' ימים כדי שילך לביתו ו' יחזור בג' ויכריז יום אחד מ' כדי שילך שומע המכריז למקומו ויניח וישמע בעל האבירה ויבא מיד וישמע ביום השביעי המכריז ויתן סימניה ויקנה למימרא דארץ ישראל מהלך ג' ימים היא . והתנן בג' מרחשון שואלים את הגשמים

אלא הא דתני *מצא תכריך של שמורות או אגודה של שמורות ה"ז יחזיר הכי נמי דניחא ליה ללוה לאהדורי ליה למלוה אלא אמר רבא *סימנין דאורייתא דכתיב והיה עמך עד דרוש אחך אותו *וכי תעלה על דעתך שיתננו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי לאו בסימנין שמע מינה אמר רבא אם תמצי לומר לומר סימנין דאורייתא אם תמצי לומר הא פשיט ליה סימנין דאורייתא משום דאיכא למימר כדשינין סימנין וסימנין יניח סימנין ועדים ינתן לבעל העדים סימנין וסימנין ועד אחד דעד אחד במאן

דליתיה דמי ויניח עדי אריגה ועדי נפילה יתנתן לעדי נפילה דאמרינן זבוני זבנה ומאיניש אחרינא נפל מרת ארכו ומדת ארכו רחבו ונתן למדת ארכו מדת רחבו שעורי קא משער לה כד מכסי לה מרה וקאי ומדת ארכו לא משתער לה מדת ארכו ומדת רחבו ומדת גמיו ינתן למדת ארכו ורחבו מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו ינתן למדת משקלותיו הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה במאי אילימא במדת ארכו ורחבו דלמא בהדי דנקיש ליה חזיתיה אלא נקב יש בו בצד אות פלוני הוא אומר סימני החוט והיא אומרת סימני החוט ינתן לה במאי אילימא בחזירא ובסומקא ודלמא בהדי דנקיש ליה חזיתיה אלא במדת ארכו הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מ"ש מידע ידעה דכל מה דאית ליה בחפיסה הוא דמנח ליה : בתנ"י ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שבגוי דברי ר"מ ר' יהודה אומר לשלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד : גמ' תנא שכני אבידה מאי ישכני אבידה אילימא שכיני דבעל אבידה א' ידע ליה ליוול ולהרדיה נהליה אלא שכני מקום שנמצאת בו

אבידה : רבי יהודה אומר כו' : ורמינהו *בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר ב'בו' בו (שהוא) מ"ו יום אחר החג כרי שיניע אחרון שבא" לנהר פרת אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני במקדש ראשון דנפישו ישראל טובא דכתיב בהו 'יהודה וישראל מאות וששים לא בעינן כולי האי אמר ליה אבבי והא כתיב וישבו הבהנים והלויים וגו' והמשוררים והשוערים וכל ישראל בעריהם וכיון דהכי הוא אפכא מסתברא מקדש ראשון דנפישו ישראל טובא דמצוות עלמא ומשתכחי שיירתא דאולי בין ביממא ובין בליליא לא בעינן כולי האי וסגי בתלתא יומא מקדש שני דלא נפישו ישראל טובא ולא מצוות עלמא ולא משתכחי שיירתא *דאולי בין ביממא ובין בליליא בעינן כולי האי רבא אמר לא שניא במקדש ראשון ולא שניא במקדש שני לא המריחו רבנן באבדה יותר מדאי *אמר רבינא שמע מינה כי מכריז גלימא מכריז דאי סלקא דעתך אבידתא מכריז בעינן למשפי ליה חד יומא לעיוני במאניה אלא שמע מינה גלימא מכריז שמע מינה רבא אמר אפילו תימא אבידתא מכריז לא המריחו רבנן באבידה יותר מדאי ת"ד דגל ראשון אומר רגל ראשון רגל שני אומר רגל שני שלישי אומר סתם ואמאי לימא רגל שלישי דלא אתי לאחלופי בשני שני נמי

אתיא

נתן לבעל עדים . * עד אחד במאן דליתיה דמי . מרת ארכו ומדת רחבו [תנתן למדת ארכו] זה נתן מרת ארכה ורחבה של פלית זה נתן מרת גיטה תינתן לבעל מרת ארכו ורחבה . אשתו אומרת זה הגט נתנו לי בעלי ונפל מטנו ואמרת [סימנין] והבעל אמר סימני וסומן כי לא נתתו לה עדיין ינתן לה והוא שננתנו סימנין מובהקין כגון נקב ישנו בצד אות פלוני ש"ס דבסימן מובהק שרינן אשתו ריהא אסירא וכל שכן מסוגא : בתנ"י עד מתי חייב להכריז וכו' תנא עד שידעו בו שכני המקום שנמצאת בהו האבירה . ורמינן על הא דתנן ואחר הרגל האחרון ו' ימים כדי שילך לביתו ו' יחזור בג' ויכריז יום אחד מ' כדי שילך שומע המכריז למקומו ויניח וישמע בעל האבירה ויבא מיד וישמע ביום השביעי המכריז ויתן סימניה ויקנה למימרא דארץ ישראל מהלך ג' ימים היא . והתנן בג' מרחשון שואלים את הגשמים

אלא הא דתני מלא תכריך - דמשום סימנא מהדרין ואם נתן מלוה סימן מחזירין לו ואי נפול מיניה ללוה מי ניחא ליה דהאי הך תקנתא דליהודה בסימן והא ניחא ליה דנחאו ביד המולא לעולם : כדשינין - בעדים : אם סימני לומר סימני דאורייתא - רבותא נקט דלפי' אמרין לאורייתא אפי' עדים עדיפי דמפרסר ואזיל סימנין ועדים ינתן לבעל עדים : סימנין וסימנין - בלא שכיט ונחמו סימניה : יניח - עד שיבא אליהו : מדת ארכו כו' - זה אומר מדת ארכו וזה אומר מדת רחבו : שעורי - משעור נס' - אם ראה אותה ביד הבעלים שיערה כשהיה בעגלה מוכרה כה אס עליה היא : מדת ארכו ורחבו ומדת גמיו - זה אומר כך ארכה וכך רחבה וזה אומר ארכה ורחבה כך וכך אמות בין הכל אבל אינו יודע כמה באורך וכמה ברוחב : גמיו - גלם יונית עשויה כמין ד' סלנו להכי קרי אורך ורוחב יחד גמיו : הוא אומר סימני גמנו - ואומר ממני נפל שנמלכתי סמני גמנו - ויפלא אומרת סימני גמנו - וממני נפל שנתנו לי *אגרשתי : ינתן לה - שהוא נחמו ויודע סימנין אבל היא אס לא נחמו לה מהיכן ידעה : סימני חפוס - שהגט קשור בו : בחפיסה - מלאת אותו : בתנ"י שכיני - מפרש בגמרא : כדי שיניח - כל אחד לביטו : שלשה - משימעה ההכרזה וידע אס אבד לו כלום ואס יבין שאבד יחזור שלשה : יכריזו יום אחד - אני אבדתי והלו סימניה ובגמרא פריך דב' ימים אין שהות לחזור לכוף א"י :

גמ' שני מקום שנמצא בו אבידה - שמה שלהן היא : כדי שיניע כו' - ולא ידביקוהו הגשמים אלמא כולי האי בעינן ומתני' תני שלשה : וסכחי וישבו כל ישראל בעריהם - ואע"ג דפורתא הוה בכל עריהן היו מפוזרים ויש רחוקים מירושלים ככתחילה : וי"ל ויכין דהכי הוא איפכא מסתברא : דמטו ענמא - טוט יש לו טובים בעיני : שמת מינה - מללא ידבי ליה לרבנן שפוט אללא הליכה וחזרה : גלימא מכריז - זה שמלאת מכריז שסמך חפץ עלית מלאתי ולכן לא הולרכו ליתן שהות יום אחד לעינין בכליו מה אבד שהאדם יודע כמה עליותו יש לו וכשהוא צביתו בדרך אס ימלאכה ואין לריך שהות : דאי ס"ד אבידתא מכריז - ואינו מזכיר שס החפץ ליהבו ליה לכל חד וחד אכתי טפי יומא לעיוני במאניה אס כל כליו בירו ופולגתא היא אבא כהא לקמן : כד המריחו - זה שהאס שהוא יותר משבעה ימים : רגל ראשון - שהוא מכריז : אומר - בהכרזתו זהו רגל ראשון שלא להטריח את האובד לחזור וכשיבא רגל שני יעלה לרגליו וסימניה : שלישי אומר סתם - אבידה מלאתי ואינו אומר איזה רגל הוא למיחטה כדי שלא ימכר האובד על רגל הכז ויבין שזהו רגל האחרון :

נתן לבעל עדים . * עד אחד במאן דליתיה דמי . מרת ארכו ומדת רחבו [תנתן למדת ארכו] זה נתן מרת ארכה ורחבה של פלית זה נתן מרת גיטה תינתן לבעל מרת ארכו ורחבה . אשתו אומרת זה הגט נתנו לי בעלי ונפל מטנו ואמרת [סימנין] והבעל אמר סימני וסומן כי לא נתתו לה עדיין ינתן לה והוא שננתנו סימנין מובהקין כגון נקב ישנו בצד אות פלוני ש"ס דבסימן מובהק שרינן אשתו ריהא אסירא וכל שכן מסוגא : בתנ"י עד מתי חייב להכריז וכו' תנא עד שידעו בו שכני המקום שנמצאת בהו האבירה . ורמינן על הא דתנן ואחר הרגל האחרון ו' ימים כדי שילך לביתו ו' יחזור בג' ויכריז יום אחד מ' כדי שילך שומע המכריז למקומו ויניח וישמע בעל האבירה ויבא מיד וישמע ביום השביעי המכריז ויתן סימניה ויקנה למימרא דארץ ישראל מהלך ג' ימים היא . והתנן בג' מרחשון שואלים את הגשמים

* נראה דתנא וי"ל סימנין וסימנין ועד אחד עד אחד וכו' .

אלא זה שלמדנו, מצא תכריך של שטרות [שהם מגולגלים יחד] או אגודה של שטרות [שהם קשורים יחד], הרי זה יחזיר [אם המלוה נתן סימן מחזירים לו, ואם נפל מהלוה, וכי הוא רוצה שיחזירו בסומן, והרי הוא היה מרוצה היותר שישאר ביד המוצא לעולם]. גם כאן הלוה מרוצה שיחזירו לו למלוה. אלא אמר רבא, סימנים מן התורה⁶⁴, שנאמר "והיה עמך עד דרש אחיך אתו". וכי תעלה על דעתך שיתנונו קודם שידרשנו. אלא, תדרוש פ' תחקור [אותו אם רמאי הוא או אינו רמאי. [האם] לא בסימנין [תחקור] אם הוא רמאי או לא]. לומדים מזה [שסימנים דאורייתא].

אמר רבא, אם תרצה לומר סימנים מן התורה [רבא לא סיים את המשפט עד ששאלו] "אם תרצה לומר" [וכי זה ספק אצל רבא], הרי הוא פשוט סימנים מן התורה [מהפסוק. אלא יש מקום להסתפק] משום שיש לומר כמו שתצרנו [בעדים, אע"פ שסימנים הם מן התורה, עכ"ז עדים יותר חזק מזה, וכדלקמן].

[אם שני אנשים באים לבקש את האבידה, וא' נתן סימנים והשני גם כן נתן סימנים, יניח [עד שיבא אליהו]⁶⁵. אבל אם א' נתן סימנים והשני מביא עדים [שזה שלו], יתן לבעל העדים⁶⁶. [אם א' נתן סימנים והשני נתן סימנים וגם היה לו] עד אחד [שמעיד שזה שלו], עד אחד כמי שאינו⁶⁷, ויניח [עד שיבא אליהו. ואם א' נתן עדי אריגה פ' שמעידים שהוא ארגו, והשני נתן עדי נפילה [שנפל ממנו], תנתן לעדי נפילה⁶⁸, שאומרים שהוא מכור, ונפל מאיש אחר. [אם א' נתן] מדת ארכו והשני נתן מדת רחבו, תנתן למדת ארכו⁶⁹, שהוא יכול לשער מדת רחבו כשהוא יכסה הוא בה [בטלית], ומדת ארכו לא יכול לשער. [אם א' נתן] מדת ארכו ומדת רחבו והשני נתן מדת גמיו [גם הוא אות יונית כזה: ה, היינו הוא נתן מדת ארכו ורחבו יחד, אבל לא יודע כל א' לבד], יתן [לזה שנתן] מדת ארכו ורחבו⁷⁰. [אם א' נתן] מדת ארכו ומדת רחבו והשני נתן מדת משקלותיו, יתן למדת משקלותיו⁷¹.

[אם מצא גט] הוא [פ' הבעל] אומר סימני הגט [שנפל ממני ולא נתתי לה], והיא [פ' האשה] אומרת סימני הגט [ונפל ממני שהוא נתן לי וגרשתני], יתן לה [שכן מובן שהוא ידע את הסימנים, שהיה בידו אם נתן או לא נתן, אבל היא לא ידע סימניה ללא שקיבלה הגט]. כמה [מדובר]. אם תאמר במדת ארכו ורחבו, אולי בזמן שאחז [הבעל את הגט], ראתה [אתו] האשה, ושיערה את גדלו [אלא [מדובר בסימן] נקב יש בו בצד אות פלוני. הוא אומר סימני החוט [שהגט קשור בו] והיא אומרת סמני החוט, יתן לה. כמה [מדובר]. אם תאמר בלבן או באדום, ואולי כשהוא אחז [בגט] היא ראתה [צבע החוט]. אלא, [מדובר שהוא נתן] מדת ארכו [של החוט]. הוא אומר [שהמוצא מצאתו] בחפיסה [פ' בכלי שלו] והיא אומרת בחפיסה, יתן לו, למה, היא יודעת שכל מה שיש לו, הוא שם בחפיסה. משנה. ועד מתי חייב להכריזו. עד כדי שידעו בו שכניו, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, שלש רגלים⁷², ואחר הרגל האחרון שבעה ימים, כדי שילך [כל א' וא'] לביתו שלשה ימים, מאשר ששמע ההכרזה וידע אם נאבד לו

כלום, ואם יבין שאבד [ויחזור שלשה ויכריז יום אחד [נאבד לי דבר זה ואלו הם סימניה].

גמרא. למדנו [מה שכתוב עד שידעו שכניו פירושו] שכני אבידה. מהו שכני אבידה. אם תאמר שכנים של בעל אבידה, אם ידע אותו, שילכו ויחזירו לו אותו. אלא, שכני מקום שנמצאת בו אבידה.

רבי יהודה אומר כו'. ושאלו שאלה מברייא, בשלשה במרחשון שואלים את הגשמים [פ' מזכירים ותן טל וברכה בברכת ברוך עלינו], רבן גמליאל אומר, בשבעה בול⁷³, [שהוא] חמישה עשר יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון שבארץ ישראל לנהר פרת [ולא ירד עליו גשמים, אם כן כדי להגיע הביתה היא או ה' ימים או ז'].

אמר רב יוסף, אין קושי, כאן [שצריכים יותר מג' ימים] במקדש ראשון, כאן [שמספיק בג' ימים] במקדש שני. במקדש ראשון, שהיו יותר מכלל ישראל, שנאמר בו "יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרב", צריכים כל כך הרבה, במקדש שני שאין הרבה מכלל ישראל, שנאמר בו "כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות ששים", לא צריכים כל כך הרבה.

אמר לו אביי, והרי כתוב "וישב הכהנים והלויים וגו' והמשררים והשוערים [וכו'] וכל ישראל בעריהם" [ואף על גב שהם מעט, בכל עריהן היו מפורזים, ויש רחוקים מירושלים כבתחילה], וכיון שהוא כך, זה מסתבר [יותר] להיפך. מקדש ראשון שיש יותר מכלל ישראל, שהעולם מחובר [שהשנים טובות], ושיירות מצויות שהולכים גם ביום וגם בלילה, לא צריכים כל כך הרבה, ומספיק בג' ימים. [אבל ב]מקדש שני, שאין הרבה מכלל ישראל, ואין העולם מחובר, ושיירות לא נמצאות שהולכים גם ביום וגם בלילה, צריכים כל כך הרבה [זמן להגיע הביתה].

רבא אמר, לא משנה בבין מקדש ראשון ולא משנה במקדש שני, לא הטריחו רבנן באבדה יותר מדאי.

אמר רבינא, לומדים מזה כאשר הוא מכריז⁷⁴, הוא מכריז טלית [פ' שם החפץ]. שאם תחשוב הוא מכריז [מצאתי] אבידה, צריכים להוסיף עוד יום א' לעיין בכליו [לראות אם נאבד לו משהו, אבל כל א' יודע כמה טליתות יש לו]. אלא לומדים מזה, שהוא מכריז [מצאתי] טלית [וכך], לומדים מזה. רבא אמר, אפילו אפשר לומר שהוא מכריז [מצאתי] אבידה, לא הטריחו רבנן באבידה יותר מדאי [שהיא שוהה יותר מז' ימים].

הרבנים למדו, רגל ראשון אומר [פ' מכריז] רגל ראשון [שלא להטריח את האובד לחזור, וכשיבא רגל שני יעלה לרגל ויתן סימניה. ו]ב]רגל שני אומר [פ' מכריז], רגל שני, רגל שלישי אומר סתם [פ' מצאתי אבידה, ואינו אומר איזה רגל כדי שלא ליסמוך האובד על הרגל הבא, ויבין שזהו רגל האחרון]. ולמה, שיאמר רגל שלישי. שלא יבא להתחלף בשני. [ב]שני גם כן,

ביאור: העד אחד כמי שאינו כו' - ר"ל דא"צ ליבע נגד העד, כיון דאפילו לאחר השבועה אין נותנין לזה שנשבע (סמ"ע, ש"ך), ואפילו העד מעיד שראה שנפל (ש"ך).

74 ו"א שזה שכנגד כו' - ועיקר כמחבר (ט"ז).

64 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ח): מצא שמלה וכיוצא בה, זה הביא עידי אריגה שארוגה לו, וזה הביא עידי נפילה, יתן למי שהביא עידי נפילה:

65 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ב): זה נתן מדת ארכה, וזה נתן מדת רחבה, יתן למי שנתן מדת ארכה. שמדת רחבה אפשר לשער כשהיה בעליה מתכסה בה:

ביאור: שמדת רחבה אפשר לשער כו' - אבל לא מדת ארכה, משום דדרך גלימא וטלית שלהן שהיו מכסין בהם, רוחב הבגד היה לקומת איש וארכו היה מעוטף סביבו כדרך טליתות של מצוה שלנו, ומשו"ה יכול לשער הרוחב על גבי האיש, משא"כ האורך שהיה מעוטף ומכוסה כו' (סמ"ע), היינו דוקא בזמן התלמוד אבל עכשיו הוא להפך שמדת ארכו אפשר לשער, ונראה שזה תלוי בראות עיני הדיין ולפי המלבוש ודרך הליכה (ש"ך).

70 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ד): זה אומר כך ארכה וכך רחבה, וזה אומר ארכה ורחבה כך וכך, אבל איני יודע כמה באורך וכמה ברוחב, יתן למי שאמר כך ארכה וכך רחבה: הגה: אחד אמר מדת ארכה ורחבה, ואחד אמר המשקל, יתן לבעל המשקל, שאין דרך לשקול טלית, לפיכך הוי סימן מובהק:

ביאור: זה אומר כך ארכה כו' - ונראה דהכל לפי ראות עיני הדיין ולפי הדרך שעושים הטלית (ש"ך).

71 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ג): זה נתן מדת ארכה ורחבה, וזה נתן משקלה, יתן למי שכיוון משקלה:

ביאור: יתן למי שכיוון משקלה - לפי שאין דרך לשקול הטלית לפיכך הוא סימן מובהק, וכתבו הרמ"א בה"ג בסעיף ז"ד, ויתור הוא דכבר כתבו המחבר כאן בסעיף י"ג (סמ"ע, ש"ך).

64 ע"י רמב"ם (גז"א פ"ג ה'): הסימנים המובהקין סומכין עליהם ודנין על פיהם בכל מקום דין תורה, והמדה או המשקל או המנין או מקום האבדה סימנין מובהקין הן.

65 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ח): באו שנים, זה נתן סימני האבידה, וזה נתן סימני האבידה כמו שנתן האחר, לא יתן לא לזה ולא לזה, אלא תהא מונחת, עד שיודה האחד לחבירו, או יעשו פשרה ביניהם: הגה: או שיביא האחד עדים. הביא זה עדים, וזה עדים וסימנים, סימנים במקום עדים לאו כלום הוא, והיא מונה: ביאור: באו שנים כו' - אם אמר א' לחברו או תשבע אתה שהיא שלך או אשבע אני שהיא שלי שומעין לו, וכן אם באו לחלקה ביניהם שומעים להם, וכן אם הודה א' מהם שומעין לו, ונראה שאם אחד אומר אשבע ולא אתה והב' אומר להפך יניח (ש"ך).

זה נתן סימני אבידה כו' - ה"ה אם שניה הביאו עדים (סמ"ע). הביאו זה עדים וזה עדים וסימנים כו' - דנין דהאי לא ידע סימניה מוכחא מילתא דסהדי שיקרא ניהוהו אלא שהוא בענין דלא ה"ל לידע וצ"ע (ש"ך), ו"א הטעם דהוי כמיגו במקום עדים, ה"ג בסימנים, כיון דלא מהני במקום עדים, לא מהני אפילו בתרי ותרי. ומיירי שהתרי ותרי מכחישין אלו את אלו, אבל אם כת אחת מעידין על זמן שקודם לכת שניה, מעמידין אותו בחזקת השני, דחזקה שכל מה שתחת ידו הוא שלו ובודאי לקחו מחבירו (נתה"מ).

66 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ט): נתן האחד סימנים, והשני הביא עדים, יתן לבעל העדים. אפילו אין מעידין שנפלה ממנו, אלא מעידין שמכירים שהוא שלו:

ביאור: נתן הא' סימנים כו' - אפילו סימנים מובהקי' ביותר (ש"ך), יש להסתפק אם לחד סימן אמצעי ולחד סימן מובהק אם נותנין למובהק (פ"ת). שהיה שלו כו' - מחזקין ליה בחזקתו ולא אמרינן שמכרה (ש"ך).

67 ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"י): זה נתן סימנים, וזה נתן סימנים ועד אחד, העד אחד כמי שאינו, ויניח. הגה: ויש אומרים שזה שכנגד העד, צריך ליבע שזה שלו הוא. ואם אינו רוצה ליבע, נותנין לבעל העד:

יבא להתחלף בראשון. [בזה אין כל כך חשש, שגם אם אכן יחליף ויסבור שזהו רגל ראשון, סוף סוף] הרי הרגל השלישי מגיע [ויוכל ליטול אז את אבידתו].

הרבנים למדו, בראשונה, כל מי שמצא אבידה, היה מכריז עליה שלשה רגלים, ואחר רגל אחרון שבעת ימים, כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד. משחרב בית המקדש, שיבנה במהרה בימנו, התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות⁷². ומשרבו האנשים, התקינו שיהו מודיעין לשכניו ולמיודעיו, ומספיק.

מהו "משרבו האנשים". שאומרים [כל] אבידה [שייך] למלך. רבי אמי מוצא כלי [מלא] דינרים, ראה רומי א' שפחד. אמר לו, לך תקח לעצמך, אנחנו לא פרסיים שאומרים [כל] אבידה [שייך] למלך.

הרבנים למדו, אכן טוען היתה בירושלים⁷³, כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם, וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם. זה עומד ומכריז, וזה עומד ונותן סימנים ונוטלה. וזו היא ששינו, צאו וראו אם נמחת אבן הטוען [פי] אם גבהו הגשמים למעלה הימנו, והיא מכוסה ונראה כאילו נמחת, אז יש גשמים יותר מדאי, ואתפלל עליהם שילכו.

משנה. [אם בא למוצא, ו]אמר את האבידה ולא אמר סימניה, לא יתן⁷⁴. [ואם זה בא ידוע כ]רמאי, אף על פי שאמר סימניה, לא יתן לו, שנאמר "עד דרוש אחיך אתו", עד שתדרוש את אחיך, אם רמאי הוא אם אינו רמאי.

גמרא. למדנו, רב יהודה אמר [המוציא טלית, כאשר הוא מכריז, לא מזכירים שם האבידה אלא] מכריז [מצאתי] אבידה, ורב נחמן אמר, מכריז טלית [פי] מפרטים את האבידה. רב יהודה אמר, מכריז אבידה, שאם תאמר מכריז טלית, חוששים לרמאי [שלא שמע האובד מתאונן בין שכיניו טליתי נאבדה, וזה יודע את סימניה, וכשישמע את מוצאה מכריז טלית מצאתי - יקום ויתן סימניה, הלכך רק מכריז שמצא אבידה, ואינו נותן לב לומר טלית זו אבדתי ואלו סימניה]. רב נחמן אמר, מכריז טלית, ולא חוששים לרמאי, שאם כן אין לדבר סוף.

למדנו במשנה [שלו], אמר את האבידה ולא אמר את סימניה, הרי זה לא יתן לו. אם תאמר, זה מובן [אם המוצא רק] מכריז [מצאתי] אבידה, לכן לומדים, אף על גב שאמר טלית, כי לא אמר סימנים, לא מחזירים לו. אלא אם תאמר [שהמוציא] מכריז [מצאתי] טלית, הוא [פי] המוצא [אמר [מצאתי] טלית והוא [פי] האובד לי] טלית, [וכן] צריכים לכתוב כאשר לא אמר סימנים לא מחזירים לו. אמר רב ספרא, באמת [המוציא] מכריז [מצאתי] טלית. הוא [פי] המוצא [אמר טלית, והוא [פי] האובד] אמר סימנים. ומהו "לא אמר את סימניה", לא אמר סימנים מובהקים שלה.

והרמאי אף על פי שאמר את סימניה הרי זה לא יתן לו. הרבנים למדו, בתחילה כל מי שאבדה לו אבידה, היה נותן סימנים ונוטלה. משרבו הרמאים, התקינו שיהו אומרים לו⁷⁵, צא והבא עדים שאינך רמאי, וקח. כמו [המקרה ה]זה שאביו של רב פפא נאבד לו חמור ומצאו. הגיע לפני רבה בן רב הונא, אמר לו, לך תביא עדים שאינך רמאי וקח. הלך והביא עדים, אמר לו, ידעתם שהוא רמאי, אמרו לו כן [הם סברו שהוא אמר להם, אתם ידעתם שהוא לא רמאי, שכך היה לו לשאול אותם. אביו של רב פפא צעק לעדים,

⁷² עיי' שר"ע (ח"מ סי' רסז ס"ג): המוצא אבידה, ואינו מכיר את בעליה, מכריז עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ובזמן שיש אנשים שאומרים אבידה הנמצאת של מלך היא, מודיע לשכניו ומיודעיו ודוי:

ביאור: מכריז עליה בבתי כנסיות כו' - מכאן ראייה למה שנוהגים להכריז בבתי כנסיות וגיבויות ושאר ענינים בשעה שהציבור בבית הכנסת. מיהו נראה דהיינו דוקא בין מנחה למעריב או אחר יציאה מבית הכנסת, וכדי שלא להפסיק הציבור בתפילתם. ומה שנוהגין עתה קצת להכריז בין אשרי ללמנצח לא שפיר עבדי, דאף דסדר קדושה ענין בפני עצמו הוא כמו מעריב למנחה, מ"מ מיד אחר הקדוש דנפילת אפיים מתחיל סדר קדושה לכן חוזרין ואומרים אשרי, ולכן מוטב להכריז קודם התחלת אשרי, וטוב יותר אחר גמר התפילה (סמ"ע).

⁷³ עיי' רמב"ם (גז"א פ"ג ה"א): המוצא אבדה שהוא חייב להחזירה חייב להכריז עליה ולהודיעה ולומר מי שאבד לו א מין פלוני יבוא ויתן סימניו ויטול, אפילו היתה שוה פרוטה בעת המציאה והזולה חייב להכריז עליה, ואבן גבוהה היתה חוץ לירושלם שעליה היו מכריזין.

⁷⁴ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רסז ס"ה): בא בעל האבידה ונתן סימנים שאינם מובהקים, אין מחזירין. והרמאי, אע"פ שאמר סימנים מובהקים, אין מחזירין לו, עד שיביא עדים שהיא שלו:

ביאור: והרמאי אף על פי כו' עד שיביא עדים שהוא שלו - עיי' רמ"א לעיל סעיף ו' דבסימן מובהק מחזירין אפילו בזמן הזה כו', ואפילו לודאי רמאי מחזירין בסימנים מובהקים, וכן יקרא, ומ"ש המחבר כאן דודאי רמאי צריך להביא ראיה, היא דעת יחיד (סמ"ע), ו"א דאפילו היותר חשוב לא מהני, מטעם דהא מדאורייתא ילפינן לה דאין מחזירין להרמאי בסימנים (ט"ז).

⁷⁵ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רסז ס"ו): בראשונה, כל מי שאבד לו אבידה ובא ונתן סימנים, מחזירים אותה לו, אלא אם כן הוחזק רמאי. משרבו הרמאים, התקינו

וכי] אני רמאי. אמרו לו, אנחנו [כיוון] לומר הוא לא רמאי. אמר רבה בר רב הונא, מסתבר [שזה היה דעתן מתחילה, ואין כאן משום מגיד וחוזר ומגיד]. שאדם לא מביא חובה לעצמו⁷⁶ [וכשהביאן לבית דין, בטוח היה שלא יעידו חובתו].

משנה. כל דבר שעושה ואוכל⁷⁷ [פי] ששכר מעשיו מכסים דמי מאכלו, אם משהו מצא אותו, שיעשה ויאכל [פי] אם שהו בעליו מלדרשו, לא ימכרו אותו המוצא אלא יעבדו עבורו, ומהשכר שישלם למאכלו, שכל אדם נוח לו בכהמתו, שהכירה בו כבר ולימדה לרצונו. אבל אם מצא דבר שאין עושה ואוכל, ימכר [אותו]. שנאמר "והשבותו לו", ראה איך שתשיבנו לו [שלא תאכילנו חצי דמיו, שאם כן אין זו השבה]. מה יהא עם הדמים. רבי טרפון אומר, ישתמש בהם⁷⁸, לפיכך אם אבדו חייב [המוציא] באחריותו. רבי עקיבא אומר, לא ישתמש בהם, לפיכך אם אבדו אין [המוציא] חייב באחריותו.

גמרא. ו[כי המוצא זקוק לטפל בכמה שעושה ואוכל שמצא] לתמיד. אמר רב נחמן אמר שמאל, עד שנים עשר חדש. וכן למדנו, כל דבר שעושה ואוכל, כגון פרה או חמור, מטפל בהם עד שנים עשר חדש. מכאן ואילך, שם דמיהן [פי] מוכרם] ומניח [הדמים אצלן].

[אבל אם מצא] עגלים או סייחין [דקים שלא עושים מלאכה] מטפל בהם שלשה חדשים, מכאן ואילך, שם דמיהן [פי] מוכרם] ומניח [הדמים אצלן].

[ואם מצא] אווזים או תרנגולים⁷⁹ [זכרים שאין מטילים בצים] מטפל בהם שלשים יום, מכאן ואילך, שם דמיהן [פי] מוכרם] ומניח [הדמים אצלן]. אמר רב נחמן בר יצחק, תרנגולת [דינו לענין אבידה] כבהמה גסה [שעושה ואוכלת, ומטפל בה שנים עשר חדש, דיכול להאכילה דמי בצים]. וכן למדנו, תרנגולת או בהמה גסה מטפל בהם שנים עשר חודש, מכאן ואילך, שם דמיהן [פי] מוכרם] ומניח [הדמים אצלן]. עגלים וסייחין מטפל בהם שלשים יום, מכאן ואילך, שם דמיהן [פי] מוכרם] ומניח [הדמים אצלן]. אווזים או תרנגולים וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו, מטפל בהם שלשה ימים, מכאן ואילך, שם דמיהן [פי] מוכרם] ומניח [הדמים אצלן].

קשה [הסתירה בין] עגלים וסייחין לעגלים וסייחין, [וכן בין] אווזין ותרנגולין לאווזין ותרנגולין. אין קושי בין עגלים וסייחין לעגלים וסייחין, זה [שכתוב ג' חדשים מדובר בארץ], מרעה [ובזמן] שהיא טיפולו מרובה⁸⁰, וזה [שכתוב שלשים יום מדובר בזמן שאין מרעה, וצריך], לפטמה [על אבוסה ממה שבבית, שדמיה יקרים].

גם כן אין סתירה בין אווזין ותרנגולין לאווזין ותרנגולין, זה [שכתוב מטפל בהם ג' ימים מדובר בזכרים], גדולים [שאוכלים הרבה], וזה [שכתוב ג' חדשים מדובר], בקטנים [שאינן אוכלים כל כך הרבה].

ושאינו עושה ואוכל. הרבנים למדו, "והשבותו לו", ראה היאך תשיבנו לו, שלא יאכיל עגל לעגלים [פי] לא יאכיל אותו דמי עגל, וסיח לסייחים, אווז לאווזים, ותרנגול לתרנגולים.

מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו'. עד כאן לא נחלקו [לענין] להתחייב באבידתו]

בית דין שיהיו אומרים לו, הבא עדים שאין אתה רמאי, וטול: הגה: ויש אומרים דבסימן מובהק מחזירין אפילו בזמן הזה, ואין צריך לעדים שאינו רמאי:

ביאור: ו"א דבסימן מובהק מחזירין כו' - דברים אלו קאי ג"כ אמ"ש בסוף סעיף שלפני זה והרמאי אף על פי כו' עד שיביא עדים שהיא שלו (סמ"ע), ו"א שאין מחזירין אלא בסי' מובהק שמועיל גם בעלמא, דהיינו כגון נקב יש בצד אות פלוני, דבכי האי גוונא מחזירין לרמאי (ש"ך), ו"א דלא מהני סימן מובהק אלא לענין החזקה שאנו מחזיקין סתם אדם לרמאי, על זה מהני סימן מובהק, אבל אם ברור שהוא רמאי אין מועיל לו סימן מובהק, ועל כן בסימן מובהק מחזירין לכל אדם, דהיינו שאין שם בירור אלא החזקה. נמצא דיפה כתב תחילה המחבר בסעיף ה' דרמאי לא מהני סימן מובהק, והיינו לכ"ע, ומש"ה לא כתב הרמ"א שם כלום. אבל בסעיף ו' דמייירי לענין הוחזק רמאי, כתב דיש אומרים דסימן מובהק מהני לזה אבל לא לודאי רמאי. ודלא כסמ"ע לעיל סעיף ה' (ט"ז).

⁷⁶ עיי' שר"ע (ח"מ סי' כט ס"א):

⁷⁷ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רסז ס"ב): מצא דבר שיש בו רוח חיים, שהרי הוא צריך להאכילו, אם היה דבר שעושה ואוכל, כגון פרה וחמור, מטפל בהם י"ב חדש מיום המציאה, ושוכנו, ולוקח שכר ומאכילן. ואם היה שכרו יותר על אכילתם, הרי היתר לבעלים. וכן התרנגולת, מוכר ביציהן ומאכילן כל י"ב חדש. מכאן ואילך, שם דמיהן עליו, והרי הם שלו ושל בעלים בשותפות, כדן כל השם מחבירו:

ביאור: שם דמיהן עליו - פירוש, עושה שומא כמה הוא שוה עתה, ובכך יקבלנה עליה להיות שותף בו עם בעל האבידה שיחלקו בהשכירות ובשאר שבה שיהיה בו, ושואם ימות או יגבגב יהיה ההפסד ג"כ לאמצע (סמ"ע).

כדן כל השם מחבירו - עיי' ביר"ד סימן קע"ז סעיף כ"ג (סמ"ע).

⁷⁸ עיי' שר"ע (ח"מ סי' רסז ס"ה): הוב"ד לקמן הערה 80.

אלא כשהשתמש בהם [משום שכר שימוש מעות, פי' שמתור להשתמש בהם, אבל שכר שמירת מצוה, שנאמר מגו שלא צריך לתת לחם כצדקה לעני, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, לא מחייבים אותו], אבל [אם] לא השתמש בהם, אם נאבדו, פטור. אולי נאמר שזה פירחה לרב יוסף. שלמדנו, שומר אבידה. רבה אמר, [דינו] כשומר חנם [ואינו חייב אלא בפשיעה], רב יוסף אמר, כשומר שכר⁷⁹ [וחייב בגניבה ואבידה, ששומר שכר מצוה הוא, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה]. אמר רב יוסף, בגניבה ואבידה, כולם לא נחלקו שחייב [כדין שומר שכר], כאשר נחלקו, באונסים של שואל. רבי טרפון סובר, הרבנים התירו לו להשתמש בהם, והוא שואל עליהם⁸⁰. ורבי עקיבא סובר, הרבנים לא התירו לו להשתמש בהם, לפיכך לא הוי שואל עליהם.

אם כן, זה שרבי עקיבא אמר "לפיכך", למה [כיון שאמר לא ישתמש למה שיעלה בדעת שיתחייב שצריך לומר אינו חייב]. אם תאמר זה מובן

אם נחלקו בגניבה ואבידה, היינו שכתוב "רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהם לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותו", הייתי חושב לומר הוא שומר שכר כמו רב יוסף, ובגניבה ואבידה חייב, לכן לומדים, "לפיכך", עכשיו שאמרת לא ישתמש בהם, הוא אינו שומר שכר, ולא חייב בגניבה ואבידה. אלא אם תאמר בגניבה ואבידה כולם לא נחלקו שחייב, כאשר נחלקו, באונסים של שואל, מהו "לפיכך" דרבי עקיבא. כך היה צריך לכתוב, רבי עקיבא אומר "לא ישתמש בהם, ואני יודע שכיון שלא ישתמש בהם, אינו שואל, ואינו חייב באחריותם, זה שרבי עקיבא אמר "לפיכך", למה. משום, "לפיכך" של רבי טרפון. שזה שרבי טרפון אמר "לפיכך", למה. כך נאמר, כיון שהרבנים התירו לו להשתמש בהם, דומה כאילו השתמש בהם וחייב באחריותו.

[מקשה הגמ', איך אפשר לומר כן] והרי כתוב "אבדו".

שמירת האבידה, משר"ה לא הוה דינו על שמירתו אלא כשומר חנם (סמ"ע) [עי' שו"ת מנחת יעקב טו (בסוף ספר תורת חטאת) שאפילו אמר המוצא שאינו רוצה ליהנות מפרוטו, כ"ז שהיה יכול זה מחייבו].

כיצד נקטינן לענין משכון והוא הדין כאן - מאחר וזה ספק אם הוא שומר חנם או שומר שכר דמספיקא לא מפיקנן ממונא (סמ"ע ושו"ת), ואף אם באמת כבר נפטר פעם אחת מפרוטו דעני המוזכר בס"ק הקודמת, לא נעשה שומר שכר, כיון דתחילת קבלה לעצמו לא היה בשכרו כדי שיהיה שומר שכר כיון דלא שכיח, אף שהגיע לידו הנאה שוה פרוטה ממילא לא הוי שומר שכר (נתה"מ).

⁸⁰ עי' רמב"ם (גז"א פ"ג ה"ז): מה יעשה בדמים ינתנו למוצא ויש לו רשות להשתמש בהן, לפיכך אם ט נאנסו כגון שטרפן גייס או טבעו בים חייב לשלם ואף על פי שלא נשתמש בהן שכיון שיש לו רשות להשתמש בהן הרי הן אצלו כשאלה.

ועי' אבל האזל: מה יעשה בדמים ינתנו למוצא ויש לו רשות להשתמש בהן לפיכך אם נאנסו כגון שטרפן גייס או טבעו בים חייב לשלם. ואף על פי שלא נשתמש בהן שכיון שיש לו רשות להשתמש בהן הרי הן אצלו כשאלה.

הרי הן אצלו כשאלה, בב"מ דף כ"ט בגמ' איתא וה"ל שואל עלייהו והקשו בתוס' דה"ל למימר וה"ל ליה עלייהו דהא ע"כ קנה המעות דב' המפקיד פריך אי נאנסו חייב מאי איריא הוציא כי לא הוציא נמי ואם חייב להחזיר אותם המעות עצמם א"כ לא קנאם השולחני בשלא הוציאם ולא מעל כדאמר בפ' השואל לא בקע בו לא מעל כיון שהמשאיל יכול לחזור בו, וכ' בתוס' דנקט שואל משום דנקט אונסין אבל באמת ה"ל ליה, וא"כ קשה על הרמב"ם שכתב והרי הן אצלו כשאלה.

והנראה בזה הדנה בפ' השואל פליגי רב הונא ור' אמי בשאל קרדום מחברו דר"ה סבר בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנאו, ור' אמי סבר דלא בקע נמי קנה, ונמצא דלר"ה חיובו של שואל אינו משום שקנה הדבר השואל. אבל לר' אמי נוכל לומר דהוא דוקא בשביל הקנין לתשמיש שקנה בדבר השואל בשביל זה נתחייב באונסין, והנה לרב הונא דלא קנה בשאלה זכות תשמיש א"כ חיוב שואל הוא מה שלקח מרשות חברו לרשותו דבר שיכול להשתמש. וא"כ במפקיד מעות מותרין ובדמי אבדה שגם בלא ההיתר תשמיש נתנו המעות לרשותו. א"כ אין שום טעם לחייבו בחיוב אונסין, אבל לר' אמי דשואל קונה קנין שאלה א"כ ה"נ כאן במפקיד מעות ובדמי אבדה קונה קנין שאלה להשתמש, ולכן שפיר יכול להתחייב בחיוב שואל אף דגם בלא דין שאלה נתנו המעות ברשותו, ולכן בהמפקיד פריך ר"ג לרב הונא לשיטתו דסובר דשואל לא קנה קנין שאלה, א"כ ע"כ דהא דנתחייב באונסין הוא משום דין ליה ולכן קאמר מאי איריא הוציא, אבל הכא בדף כ"ט קאי הגמ' להלכה דקיי"ל כר' אמי דשואל קונה קנין שאלה ולכן שפיר אמר וה"ל שואל עלייהו וכן פסק הרמב"ם.

עי' שו"ע (ח"מ סי' רסז סכ"ה): מה יעשה בדמים, ינתנו למוצא, ויש לו רשות להשתמש בהם. לפיכך אם נאנסו, חייב לשלם, ואע"פ שלא נשתמש בהם, שכיון שיש לו רשות להשתמש בהם, הרי הם אצלו כשאלה. במה דברים אמורים שיש לו רשות להשתמש בהם, בדמי אבידה, מפני שטרח להטפל בה. אבל אם מצא מעות, לא ישתמש בהם. לפיכך אם אבדו באונס פטור, שאינו עליהם אלא כשומר שכר: הגה: וכבר נתבאר סעיף טז דיש חולקין, וסבירא להו דאינו אלא שומר חנם:

ביאור: לפיכך אם נאנסו חייב לשלם - דכל שומר אבידה הוא שומר שכר, משר"ה בהני דמים דמותר להשתמש וליהנות מהן, מעלינן ליה חד דרגא וחייב באונסין כשואל [עי' ש"ך רצב ס"ז ד"ה כבר נשתמש שהוא לוח]. ומשר"ה סיים נמי וכתב דאם מצא מעות דאז אסור להשתמש בהם, דנשתירו על דינן כשאר שומרי אבידה שאינן עליהן אלא כשומר שכר. ומינה נלמד דמה שכתב הרמ"א דיש חולקין וס"ל דאינו אלא כשומר חנם, ס"ל דבמצא אבידה ומכרה דאז מותר להשתמש בדמים, אינו אלא שומר שכר, ואף על גב דמותר להשתמש, מ"מ כל זמן שלא שימש אלא מיחשב כשואל להתחייב באונסין (סמ"ע), וי"א דשומר אבידה כש"ח ובדמי אבידה דהוי ש"ש (שו"ת), עי' ש"ך סי' ע"ב סק"ל דאם הפקיד כלי אצל חברו ואח"כ נתן לו רשות להשתמש, כיון דלהדיא נתן לו רשות גרע טפי וחייב באונסין (רע"א).

⁷⁹ עי' רמב"ם (גז"א פ"ג ה"י): הכריז או הודיע ולא באו הבעלים תהיה המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליהו, וכל זמן שהאבדה אצלו אם נגנבה או אבדה חייב באחריותה ואם נאנסה פטור ששומר אבדה כשומר שכר ד הוא מפני שהוא עוסק במצוה ונפטר ממכמה מצוות עשה כל זמן שהוא עוסק בשמירתה.

ועי' אבן האזל: הכריז או הודיע ולא באו הבעלים תהיה המציאה מונחת אצלו עד שיבוא אליהו ובכל זמן שהאבדה אצלו אם נגנבה או אבדה חייב באחריותה ואם נאנסה פטור ששומר אבדה כשומר שכר הוא מפני שהוא עוסק במצוה ונפטר ממכמה מצוות עשה כל זמן שהוא עוסק בשמירתה.

לשון הרמב"ם אינו מדוקדק במה שכ' ונפטר ממכמה מצות ולא כלשון הגמ' דפטור מלמיתב ריפתא לעניא. ומשמע שבמה שנפטר ממצוה אחרת שאין בה הפסד ממון ג"כ הוי בזה שומר שכר, ונראה דבא ליישב דאף דאמר הגמ' באין בין המודר דפרוטו דרב יוסף לא שכיחא, אבל שאר מצוות ביחד כמו כל מה שנסנה במשנת אלו דברים זה שכיחא, ובמודר הנאה צריך שיהנה ממש הנאת ממון ומה שממילא פטור מלעשות מצוה לא הוי הנאה דאסור במודר הנאה. אבל בשומר כל טובת הנאה מיקרי שכר.

והנה בנמוקי בנדרים כתב דאף דפרוטו דרב יוסף לא שכיחא מ"מ שכר גבי שומר מיקרי. ובטעמא דמילתא נראה דמה שיש לו דין שיהיה פטור מלמיתב רפתא לעניא כשיבוא העני בשעה שעוסק, זהו טובת הנאה תיכף ונקרא שכר גבי שומר, וגבי מודר מותר הנאה כזו, אלא דוקא הנאה של ממון ממש בשעה שבא העני כשהוא עוסק ובזה אמרינן דלא שכיחא. ואף דקיי"ל ויתור אסור במודר הנאה היינו ע"פ הנאה ממש אלא שאין משכירין כיוצא בה. אבל במידי דאתי ממילא צריך דוקא של ממון. ולכן כיון דעיקר הפטור מלמיתב ריפתא לא שכיח לא חיישינן לזה. וכן כתב הר"ן שם דכיון דלא שכיחא לא מבטלינן בשבילה מצוה עשה:

ועי' מעשה רקח: ובכל זמן שהאבדה אצלו וכו'. הלשון מגומגם דמשמע דאף בזמן שאינו עוסק בה הרי הוא שומר שכר, והיינו טעמא משום פרוטה דרב יוסף דאיתא בפרק אין בין המודר דף ל"ג [ע"ב] וקשה דהתם דחי לה רבה פרוטה דרב יוסף לא שכיח, משמע דדוקא בעידנא דעסיק בה קאמר, דאילו כל זמן שהיה אצלו כדברי רבינו הרי שכיח ושכיח, ועוד הקשו התוס' בבבא קמא דף נ"ו, דהא קיימא לן העוסק במצוה פטור מן המצוה, והיינו דוקא בשאי אפשר לקיים שניהם, דאל"כ אטו מי שלובש טלית ותפילין בראשו ומזוזה בפתחו יהא פטור מן המצוה וכו', עיין שם. ולדברי רבינו תקשה דהיכי פטר ליה ממכמה מצוות עשה כל זמן שעוסק בשמירתה, דהיינו כל זמן שהאבדה אצלו, ולענ"ד נראה [ד]בהכרח צריך לומר דגם רבינו לא פטר ליה ממכמה מצוות עשה, אלא בזמן שעוסק בה, דהיינו בניעור או שוטחה לצורכה וכיוצא, ומכל מקום קראו שומר שכר לענין חיוב באחריותה, דכל זמן שהיא אצלו נקרא כן, וכפשט דברי רב יוסף, ולפ"ז מה שסיים רבינו כל זמן שהוא עוסק בשמירתה הכוונה בעסק גמור כגון נייעור ושוטחה וכיוצא.

עי' שו"ע (ח"מ סי' רסז סכ"ז): כל זמן שהאבדה אצלו, אם נגנבה או אבדה, חייב באחריותה כדין שומר שכר: הגה: ויש אומרים דשומר אבידה אינו אלא שומר חנם, ועיין לעיל סימן עב סעיף ב כיצד נקטינן לענין משכון והוא הדין כאן: ביאור: חייב באחריותה - כתב הנתיח"מ להלן סי' רצא ס"ב ד"ה הוא שומר חנם, שלדעת האומר שאין שמירה על ממון של קטן, גם באבידת קטן אין חיובי שומרים. ועי' לקמן רצא ס"ג קצה"ח ונתה"מ שהמגביה חפץ שחשב שהוא של כסף ונמצא של זהב, חייב רק בשל כסף. שומר אבידה, שפשע באבידה ונאבד, ואח"כ נתגלה שהמאבד היה בעת המציאה במלאכתו של המוצא, אע"פ שבכל שומר פטור (עי' לקמן סי' שמ"ו), כאן חייב (שו"ת מהר"ל דיסקין סימן ה אות רמז).

כדין שומר שכר - משום דחייב ליטפל באבידה בנייעור ושיטוח הכסות שלא תתקלקל, ובשאר אבידה ג"כ כל אחד כפי צרכו וכמ"ש בסעיפים שאחר זה, ובזמן שעוסק בתיוקן האבידה אם בא עני ומבקש ממנו דבר צדקה אף פת לחם, הוא פטור מליתן לו, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וזהו שכרו, משר"ה ה"ל עליה בחיוב גניבה ואבידה כשאר שומר שכר. והרמ"א חולק ע"ז וס"ל כיון דלא שכיח הוא דיבוא עני באותה עת דעוסק בצרכי האבידה, ואז לית שכר כלל על

[ומתרחץ הגמ', צריך לומר שזה מדובר] כמו שרבה [פירש], שאמר רבה [מה שכתוב אם נגנבו או נאבד, אינו כמקרים הרגילים אל] נגנבו [היינו] בלסטים מזויזין [ולכן הוא אונס גמור], אבדו, שטבעה ספינתו בים. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי טרפון.

"רחבה" היה לו בידו כסף של יתומים, והוא הגיע לפני רב יוסף, אמר לו, האם [מותר] להשתמש בהם. אמר לו, כך אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי טרפון. אמר לו אביי, [וכי] לא נאמר על זה, אמר רבי חבבו אמר רב הונא, לא שנו אלא בדמי אבידה⁸¹ [שמכרה לאחר שנטפל בה כמו שאמרו חכמים], הואיל וטרה בה, אבל מעות אבידה [כגון שמצא מעות בכיס] דלא טרה בהו, לא. ואלה הם דומים כמעות אבידה. אמר לו, לך, לא יתירו לי להתיר לך.

משנה. מצא ספרים, קורא בהם פעם בשלשים יום⁸² [שהם מתעפשים כששהים מלפוחתם, וכל ספרים שלהן היו עשויים בגליון], ואם אינו יודע לקרא, גוללם [מתחילתן לסופן, שיכנס בהן האויר]. אבל לא ילמוד בהם בתחילה [פי' בענין שלא למד, מפני שצריך להשהותו לפניו], ולא יקרא אחר עמו [לפי שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו, ונקרע]. מצא בגד⁸³, מנערה פעם בשלשים יום, ושוחטה לצרכה [לשלוט בה אויר, שלא תכלה ולא תאכלנה עש], אבל לא לכבודו [של המוצא]. כלי כסף וכלי נחושת⁸⁴, משתמש בהם לצרכן [שכן שמירתם בקרקע, אבל אם ישארו שם הרבה זמן יתעפשו, לכן משתמש בהם לפרקען]. אבל לא לשחקן [פי' לא ישתמש בהם הרבה זמן עד שישחקם]. כלי זהב וכלי זכוכית, לא יגע בהם עד שיבוא אליהו [זהב אינו מתעפש בארץ, וזכוכית שמא ישבר]. מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול [פי' דבר שגנאי הוא לו, אם הוא אדם חשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור], לא יטול⁸⁵, [ופטור מהשבת אבידה].

גמרא. אמר שמואל, המוצא תפילין בשוק⁸⁶, שם [פי' תאמור את] דמיהם [ומוכרם] מיד ומניח [את דמיהם עד שימצא את בעליהם]. רבינא שאל [הרי כתוב במשנה אחרת:] מצא ספרים, קורא בהם פעם בשלשים יום, ואם אינו יודע לקרות, גוללן. גוללם, כן [מותר לו לעשות, אבל] לא [כתוב] להאמיד דמיהם [ומוכרם] מיד ומניח [את דמיהם עד שימצא את בעליהם]. אמר אביי [יש לחלק, שכן] תפילין בבית "כר חבו" [העושה תפילין] מצויים [לימכר, ויחזור ויקנה מן הדמים, אמנם] ספרים לא מצויים. הרבנים למדו, השואל ספר תורה מחבירו, הרי זה לא ישאלנו לאחר⁸⁷ [אבל] פותחו וקורא בו [הוא עצמו], ובלבד שלא ילמוד בו בתחילה [פי' בענין שלא למד, מפני שצריך להשהותו לפניו] ולא יקרא אחר עמו. וכן המפקיד ספר תורה אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש⁸⁸, ופותחו וקורא בו, [אבס] אם פתחו בשבילו, אסור. סומכוס אומר, [בספר] חדש [כל] שלשים יום, [בספר] ישן [כל] שנים עשר חדש. רבי אליעזר בן יעקב אומר, אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש.

מר אמר, השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר. מה קרה [שהחכירו דווקא] ספר תורה [שהוא נוח להתקלקל בטשטוש וקריעה], אפילו כל דבר גם כן [דינו כך]. שאמר רבי שמעון בן לקיש, כאן לימד רבי, אין השואל רשאי להשאיל, ואין השוכר רשאי להשכיר⁸⁹. צריכים [לכתוב בדווקא] ספר תורה, מה הייתי אומר, אדם מרוצה שיעשו מצוה ברכושו, לכן לומדים [שלא אומרים כך].

[מה שכתוב] פותחו וקורא בו, זה פשוט. ואלא למה השאילו אותו [כעת הגמ' חשבה שכוונתו לצורכו של השואל ולא לצורך הספר תורה. אלא באמת זה רק נכתב עבור] הסוף, וצריכים אותו, ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה.

וכן המפקיד ספר תורה אצל חבירו, גוללו כל שנים עשר חדש, פותחו וקורא בו. למה הוא נמצא עצלו, ועוד, אם בשבילו פתחו אסור, הרי אמרת פותחו וקורא בו. [אלא] כך נאמר, אם כשהוא גוללו, [הוא] פותחו וקורא בו, ומת. [אבל] אם פתחו בשבילו, אסור.

סומכוס אומר, [בספר] חדש שלשים יום [שהוא ממחר להתעפש מן הישן], בישן שנים עשר חדש. רבי אליעזר בן יעקב אומר, אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש. רבי אליעזר בן יעקב היינו [אותו דבר כמו ה]תנא הראשון. אלא נאמר, רבי אליעזר בן יעקב אומר, אחד זה ואחד זה שלשים יום [והמשנה שלנו שכותב קורא בהם פעמים בשלשים יום ואל מחלק בין ישן לחדש, הוא ר' אליעזר בן יעקב].

אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו. ושאלו סתירה, [המוצא ספר תורה] לא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא בו פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר משלשה דפים, ולא יקרא בו שלשה בני אדם בכרך אחד. הרי [משמע ש]שנים, קורים [וזה מותר]. אמר אביי, אין קושי, כאן [שאסור] שנים לקרא יחד, [בענין] [פי' פרשה] אחד, כאן [שמותר שנים ואסור שלשה] בשני ענינים [פי' זה בדרך זה וזה בדרך זה קורין, שאין חשש שיבואו למשוך א' מהשני].

מצא בגד מנערה פעם בשלשים יום. משמע שניעור עוזר לה [לבגד]. והרי רבי יוחנן אמר, מי שיש לו אורג אומן בתוך ביתו [שיארוג לו טליתות חדשות תמיד], ינער בגדו בכל יום [אבל לולא זה, הניעור מזיק לבגד]. אמרו, בכל יום, קשה לה, פעם בשלשים יום, טוב לה.

אם תרצה לומר, אין קושי, זה [שכתוב שטוב לבגד הניעור, היינו] באחד [שמנער, שאין ניעורו קורעה], וזה [שכתוב שזה מזיק לבגד, היינו] בשנים [שמנערים יחד ששניהם אוהזין בשני ראשיה ומנערים - ממתחין אותה יותר מדאי וקשה לה].

אם תרצה לומר, אין קושי, זה [שכתוב שטוב לבגד הניעור, היינו כשמנערים] ביד, וזה [שכתוב שזה מזיק לבגד, היינו שמנערו], במקל. אם תרצה לומר, אין קושי, זה [שכתוב שזה מזיק לבגד הניעור, היינו בבגד] צמר [קשה לה, שנמתחת ונקרעת], וזה [שכתוב שזה טוב לבגד, היינו בבגד] כותנה.

[מאחר ודברו בדברי רבי יוחנן בדרך ארץ הביאו עוד דבר שלון] אמר רבי יוחנן [אני מעדיף לשתות] כוס של מכשפות, ולא [לשתות] כוס [של מים] פושרים. ולא אמרו אלא בכלי מתכות, אבל בכלי חרש, אין חסרון. ובכלי מתכות גם כן לא אמרו אלא כשלא רותח, אבל רותח, אין חסרון. ולא אמרו אלא שלא זרק בה דבר [כמו עשבי סאו תבלין או עקרי בשמים], אבל אם זרק בה דבר, אין חסרון.

ואמר רבי יוחנן, מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדם [פי' ר' יוחנן ללמדנו בא שלא ירגיל אדם בכך, שהעושה אלה מאבד מהר הון רב], שילבש בגדי פשתן, וישתמש בכלי זכוכית, וישכור פועלים ולא ישב עמהן. ילבש בכלי פשתן, [היינו] מרומי [שהם יקרים], וישתמש בכלי זכוכית, [היינו] בזכוכית לבנה, [שדמיה יקרים, ונוחה להשבר], וישכור פועלים ולא ישב עמהן, הסבירו

מצא מגרופות (פירוש: כלים שגורפין ומסירין בהם הדשן) וקרדומות (פירוש: כלים שמבקעים בהם עצים) משתמש בהן ברך, אבל לא בקשה מפני שמפחיתן. מצא כלי זהב וכלי זכוכית וכסות של פשתן, הרי זה לא יגע בהן, עד שיבא אליהו: ביאור: משתמש בהן בחמין - וכל שכן בצונן (סמ"ע). אבל לא ישים הכלי ע"ג האור - לאו דוקא שהייה קאמר אלא ה"ה נתינה (סמ"ע).

משתמש בהן בצונן - אפילו לצרכו מותר. ואין להקשות דא"כ יהיה שומר שכו בשביל היתר שימוש, שלפעמים השימוש שוה פרוטה. ונראה, כיון דדבר שאין מקפידין עליו הוא (ע"י סי' שני"ט ס"א), ואפילו אם היה בביתו היה רשאי ליקח להשתמש בו בצונן בבית בעל החפץ, והוי כהפקירו לזה, משא"כ מעות (לקמן טע"ף כ"ה) שהוא דבר שמקפידין עליו, משו"ה הוי כשכר (נתה"מ).

מגרופות - עשויים לגרוף הכירות ולהפריש תאנים המדובקות (סמ"ע). מפני שמפחיתן - פירוש, שנפגמים ממנו (סמ"ע). לא יגע בהן - כלי זהב אינו מתעפש, וכלי זכוכית שישתבר (סמ"ע).

⁸⁵ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"א): מצא שק או קופה: אם היה חכם או זקן מכובד שאין דרכו ליטול כלים אלו בידו, אינו חייב ליטפל בהם. ואומד דעתו, אילו היו שלו, אם היה מחזירן לעצמו, כך חייב להחזיר של חבירו. ואם לא היה מוחל על כבודו אפילו היו שלו, כך בשל חבירו אינו חייב להחזיר: ביאור: ואומד דעתו כ' - פירוש, אם היו מונחין במקום שיש לחוש שיגנבו או יאבדו לא היה בוש מחמת הזיקו והיה מטפל בהן להכניסן (סמ"ע).

⁸¹ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 80.

⁸² ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ב): מצא ספרים, קורא בהם אחת לשלשים יום. ואם אינו יודע לקרות, גוללן כל שלשים יום. ולעולם לא ילמד בהם דבר שלא למד מעולם, ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלשה דפין, ולא יהיו שנים קורין בשני ענינים, אבל קורין בענין אחד, שנים דוקא, אבל לא שלשה:

⁸³ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ח): וצריך לבקרה ולבדקה, כדי שלא תפסד. כיצד, מצא כסות של צמר, מנערה אחת לשלשים יום. ולא ינערה במקל, ולא בשני בני אדם. ושוחטה על גבי מטה, לצרכה בלבד, אבל לא לצרכה ולצרכו. נזדמנו אורחים, לא ישטחנה בפניהם, ואפילו לצורכה, שמא תגנב: ביאור: אחת לשלשים יום - אבל טפי לא, מפני שתתקלקל (סמ"ע).

ולא ינערה בשני בני אדם - מפני שמנתחין אותה וקורעין לה (סמ"ע). לא לצורכה ולצרכו - הטעם שמא ישכח על גבי המטה. ואף על גב דבספרים התיירו לקרות בהן כיון שהוא ג"כ לצורכן, שאני התם דעביד מעשה בידים לא חיישין שיעבור במזיד לעסוק בה במה שלא התיירו חז"ל, משא"כ בשיטוח כסות דישכחנו שם בלי מעשה (סמ"ע), ו"א דשאני בכסות דחשו שמא יניחנה שטוחה יותר מכדי צרכה, אבל בספר, כיון שקבעו לו זמן אחד לל' יום, לא חיישין לכולם (ט"ז).

⁸⁴ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ט): מצא כלי עץ, משתמש בהם לצורכן מעט, כדי שלא ירקבו. כלי נחשת, משתמש בהם בחמין אבל לא ישים הכלי על גבי האור, מפני שמשחיקן. כלי כסף, משתמש בהם בצונן, אבל לא בחמין, מפני שמשחיקן.

[כפועלים המנהיגים] בשוורים, שהפסידם גדול [שרוב עבודת קרקעות שלהן בשוורים היתה, אפילו בצירת ענבים, ואם אין הבעלים עליהם, יש הפסד גדול, שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים, ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הנטיעות, והם מתקלקלים, והשוורין נסחבים ונשברים].

שוטחה לצורכה אבל לא לכבודו וכו'. שאלו [הגמ'], לצורכו ולצורכה מה [דינו, האם זה מותר או לא]. בא ושמע, שוטחה לצורכה, [יש לדייק] לצורכה כן [מותר]. הרי לצורכו ולצורכה, לא [מותר]⁸⁶. נאמר בסוף, אבל לא לכבודו, [משמע רק] לכבודו הוא שלא [מותר], הרי לצורכה ולצורכו, מותר. אלא מזה אין ללמוד ממנה. בא ושמע, לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי יתד לצורכו, אבל ישטחנה על גבי מטה ועל גבי יתד לצורכה. [אם] נזדמנו לו אורחים, לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי יתד, בין לצורכו בין לצורכה [הגמ' חשבה שטעם מהום שמתכבד בהם, ויש צורכה וצרכו]. שם שונה, שהוא שורף אותה, אם משום [שתשלוט בה] עין [רע של אורחים], אם משום גנבים [פי' שמא יגנבוהו האורחים].

@@@@@ בא ושמע, הכניסה [עגלה ערופה] לצמד בהמות [שמדבק כמה בהמות בצואריהם יחד] ודשה⁸⁷, כשירה [כל שלא נתכוון שתדוש. אבל אם הכניסה לשם] בשביל שתינק [מאמא] ותדוש, פסולה. והרי כאן, שלצורכו ולצורכה הוא, וכתוב [שהיא] פסולה [לעגלה ערופה]. שם שונה שאמר קרא "אשר לא עבד בה", ככל ענין. אם כן, אפילו [המקרה] שבהתחלה גם כן [צריך לפסול].

זה לא דומה אלא לזה, שלמדנו, [פרה אדומה אשר] שכן עליה עוף, כשירה. [אבל אם] עלה עליה זכר, פסולה. למה, כמו שרב פפא [אמר]. שאמר רב פפא, אם [היה] כתוב "עובד" וקוראים "עובד", הייתי אומר, אפילו ממילא. ואם [היה] כתוב "עבד" וקוראים "עבד", הייתי אומר עד

⁸⁶ עי' ש"ע (ח"מ סי' רצב ס"ב): במה דברים אמורים בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים, אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אע"פ שיאבד: ביאור: למדינת הים - דוקא כשהוא במדינת הים שהוא נעלם מהעין ולא ידענו עת בואו (סמ"ט).

באותו הארץ - פי' ר"ל שהוא עם הנפקד במקום ישוב במדינה אחת (סמ"ע).
⁸⁷ עי' ש"ע (ח"מ סי' ערב ס"ב): היה כהן והבהמה רובצת בין הקברות אינו מטמא לה.

ביאור: כל שהתירו לטלטל בממון של עצמו [בשבת] מותר נמי בהשבת אבידה בחברו לכל מר כדאית ליה, ולא מטעם דחייב דאית השבת אבידה ודחי, אלא כיון דבשלו התירו משום דבהול. אמנם במקום דלדידו אסור, ה"ה בשל אבידה, ע"ז מותר להכריז על אבידה בשבת אפילו דאסור לטלטלה משום דהוי חפצי שמים (ש"ת ח"ת ס' או"ח סימן פב).

⁸⁸ עי' ש"ע (ח"מ סי' רסד ס"א): מי שאבדה לו אבידה, ופגע באבידתו ובאבידת חברו, אם יכול לחזור את שתייהן חייב להחזירם. ואם לא, יחזיר את שלו, שאבידתו קודמת אפילו לאבידת אביו ורבו, כדדרשינן מאפס לא יהיה בך אביון (דברים טו ד). ואפ"כ יש לו לאדם ליכנס לפניו משורת הדין ולא לדקדק ולומר שלי קודם, אם לא בהפסד מוכח. ואם תמיד מדקדק, פורק ממנו עול גמילות חסדים, וסוף שיצטרך לבריות: ביאור: מאפס לא יהיה בך אביון - דדרשינן כאילו הוא אומר הוזהר מן העניות. ומטעם זה לאו דוקא אבידתו קודמת קאמר, אלא כל הפסד ממון או ביטול מלאכה שלו מחמת השבה זו, שלו קודם (סמ"ע).

ולא לדקדק ולומר שלי קודם - פירוש, מפני דבכל דבר הצלת ממון חבירו יכול אדם למצוא לו צד היתר ולומר, אני קודם לילך ולטרוח על שלי, פן אפסיד חובי או אתבטל ע"י השבה זו מעסק פלוני שיהיה לי מזה ריוח ממון, משרה קאמר דזה לא יעשה אם לא בהפסד המוכח והברור (סמ"ע).

⁸⁹ עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"א ה"ח): כהן שראה האבדה בבית הקברות אינו מטמא להחזירה שבעת שמקיים מצות עשה של השב אבדה מבטל עשה של קדושים יהיו ועובר על לא תעשה של לא יטמא בעל בעמיו ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה.

ועי' מ"מ: כהן שראה אבידה וכו'. משנה וגמ' באלו מציאות. ומ"ש שמקיים וכו'. ואין עשה דוחה ל"ת ועשה הוא כגורסת ההלכות ורש"י ז"ל אבל אמת שאין אנו צריכין לכך דתיפוק לי דבעידנא דקא עייל בבית הקברות אכתי לא מקיים מצות עשה דהשב תשיבם ואין עשה דוחה לא תעשה אלא כגון כלאים בציצית ומילה בצרעת דבעידנא דקא עבר הלאו מקיים את העשה ואין הגרסא כדבריהם ז"ל ולענין דינא לא נפקא לן מידי:

ועי' אבן האזל: דברי המ"מ הוא ד' הרמב"ן בחידושו לב"מ שכ' כדבריו וכתב דבספרים ישנים הגירסא פשיטא מי דחינן איסורא מקמי ממונא וכו' ע"ז הרמב"ן דלפ"ז לא קשה לרווחא דמילתא פריך אפי' הוי בהשבת אבדה עשה ול"ת וטומאה ל"ת לחוד נמי לא דחי, ולכאורה צריך ביאור מה תיקון הרמב"ן מגירסא זו אם קשה לו על גירסתו, דאפי' ל"ת גרידא לא הוי דחי א"כ מה הועיל בהגירסא פשיטא מי דחינן איסורא מקמי ממונא דהא עכ"פ לגירסא זו נמי משמע דאי לאו סברא זו הוי דחי, ונראה דהבנת ד' הרמב"ן הוא דכדפריך מי דחינן איסורא מקמי

שהוא עבד בה. עכשיו שכתוב "עבד" וקוראים "עובד", צריכים עובד דומה לעבד, כמו שעבד, שהוא רוצה, אף עובד, שהוא רוצה [ולכן, כששכן עליה עוף, שאין לו בכך שום תועלת, ואין זה נוח לו, אינה נפסלת בכך. אבל כשעלה עליה זכר, שמרויח הבעלים מכך, לפי שרוצה הוא שתתעבר פרתו, הרי היא נפסלת].

כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהם וכו'. הרבנים למדו, המוצא כלי עץ⁸⁶, משתמש בהם בשביל שלא ירקבו, כלי נחושת משתמש בהם ב[אוכל ושתייה] חם [וכל שכן בצונן] אבל לא על האש, מפני שמשחיקם. כלי כסף משתמש בהם בצונן אבל לא בחמין, מפני שמשחיקם. מגריפות [הגורף מן האש] או קרדומות משתמש בהם ברך, אבל לא בקשה, מפני שמפחיתם. כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהם עד שיבא אליהו. כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון⁸⁷. פקדון מה לו להשתמש בו [שהבעלים יעשו שלא יתקלקלו]. אמר רב אדא בר חמא אמר רב ששת, בפקדון שהלכו בעליהן למדינת הים.

מצא שק או קופה [וכל דבר] שאין דרכו ליטול, הרי זה לא יטול. מאיפה אנו לומדים את זה. שהרבנים למדו, [נאמר] "והתעלמת" [וללמדך בא], פעמים שאתה מתעלם, ופעמים שאין אתה מתעלם [שכן כתוב "לא תוכל להתעלם"]. איך. [אם הוא] היה כהן והיא [פי' האבידה] בבית הקברות⁸⁷, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו [שהוא ישיבנה], או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו⁸⁸ [פי' שיבטל בהשבתה מרובה על דמי האבידה], לכן נאמר [והתעלמת מהם]. למה צריכים פסוק. אם תאמר לכהן והיא בבית הקברות, זה פשוט, זה [פי' השבת אבידה היא מצות] עשה⁸⁹, וזה [שכהן יטמא] לא תעשה ועשה "לנפש לא יטמא" [קדושים יהיו], ולא בא עשה ודוחה לא תעשה ועשה⁸⁹. ועוד, לא דוחים איסור מפני כסף. אלא לשלו מרובה משל חבירו, [הרי אפשר] ללמוד את זה מרב יהודה אמר רב, שאמר רב יהודה אמר רב, [נאמר] "אפס כי

ממונא היינו דעשה דממונא א"א לדחות בכל גוויי אפי' אם הוא בעידנא ולא שייך לומר דהא בלאו הך סברא הא לא הוי בעידנא דאדרבא גמ' אשמעינן דאפי' אם הוי בעידנא לא דחי, וה"ה דהוי מצוי למיפרך הא לא הוי בעידנא וחד מינייהו פריך אבל כדפריך האי עשה והאי ל"ת ועשה משמע דל"ת לחוד הוי דחי.

והר"ן תי' על קושיא זו דהכא מקרי בעידנא משום שכבר התחיל במצוה של השבת אבדה ודמי למילה בצרעת דהתם נמי בלא פריעה לא קיים המצוה אלא דהוא חלק מהמצוה, וכ' ע"ז הנמוקי וז"ל אבל הרב ר' יהוסף כתב דשאר מפרשים לא סברי הכי דיכולין לומר דלא דמי למילה דכל שנועשה בה הוא גוף המצוה עצמה וכו', אבל השבת אבדה עיקר גוף המצוה להשיב אבדה בבית בעלים שזהו עיקר גוף כונת המצוה והשאר הוי כעין מכשירי מצוה ודמי למכשירי שאר מצות, שאף שצריך לעיקר מצות נטילת לולב לעקרו מן הדקל מ"מ העיקר הוא הנטילה וכו' עכ"ל, ועל דברי הר"ר יהוסף יש להעיר מהא דאמרין דרכו להחזיר בעיר מי אמרין השבה מעליתא בעינן וכיון דלאו דרכו להחזיר בעיר לא מחוייב, או דילמא בשדה מיהת דרכו להחזיר וכיון דאיחייב ליה בשדה איחייב ליה בעיר, ומוכח מהך סוגיא דלהך צד דלא בעינן השבה מעליתא גם אם לא היה מחוייב בעיר מ"מ מחוייב בשדה, א"כ חזינן דדין השבה אינו דוקא להביאו לבית הבעלים אלא כל כמה דמקרב בהשבה נקרא מקצת השבה כמו היכי דמקרב האבדה מן השדה לעיר דהתם הא לא שייך מכשירי מצוה, דאם יחזיר בשדה ולא בעיר לא יהי' מכשירי מצוה, וע"כ דחזרת שדה היא גופה מצוה, וא"כ מכ"ש כאן דעדיף עוד מינה דכיון דנטל המוצא את האבדה כבר בטל ממנה שם אבדה והוא עליה שומר ושומר דינו כבעלים, א"כ אף דבדואי גמר ההשבה הוא שיישב אותה לבעלים מ"מ כבר התחיל מקצת השבה בזה ועדיף מלהחזיר בשדה ולא בעיר. והנה אף דהתם הוא אבעיא, אפשר דאפי' אי התם לא הוי השבה מעליתא מ"מ הכא דנעשה שומר מיקרי השבה מעליתא אלא דצריך לגמרה, אך אפי' אם נימא דהוא תליא בהך אבעיא מ"מ כבר לא יוכל הגמ' למיפרך הא לא הוי בעידנא כיון דלהך צד אבעיא דלא בעינן השבה מעליתא מיקרי בעידנא, ובה מיושב ד' הר"ן ומיושבת גירסת הרמב"ם ורש"י, ובמה שהקשה עוד הרמב"ן דהא קודם שהגביה ליכא דין השב תשיבם כבר מבואר למעלה דשיטת הרמב"ם אינו כן אלא דמחוייב בהשב תשיבם תיכף משעת ראייה וכדכתב הר"ן שם:

עי' רמב"ם (נזירות פ"א ה"טו): וכיצד הוא מותר בתגלחת מצוה, נזיר שנצטרע ונרפא מצרעתו בתוך ימי נזירות הרי זה מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מצות עשה שנאמר במצורע וגלח את כל שערו וגו', וכל מקום שאתה מוצא מצות עשה ולא תעשה אם יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה, והלא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא תעשה ועשה שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ובכל מקום אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירות, מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו כמו שבארנו, והרי אינו קדוש בהן, ובטל העשה מאליו ולא נשאר אלא לא תעשה שהיא תער לא יעבור על ראשו, ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו. +/השגת הראב"ד/ ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו. א"א אני שונה בראש מס' יבמות משום דהוה ליה לאו ועשה שישנו בשאלה והיינו דקילי.+

לא יהיה כן אביון" (פי' לא תביא עצמך לידי עניות), שלך קודם לשל כל אדם.

אלא לזקן ואינו לפי כבודו. אמר רבה, [אמנם אם זה שפטור מלהחזירו, אם הכישה [הכאה אחת להשיבה], חייב [להחזיר אותה, מאחר והתחיל]⁹⁰. אביי היה יושב לפני רבה, ראה איזה עיזים שעומדים לקח גוש עפר, וזרק בהם. אמר לו, נתחייבת בהם, תקום ותחזיר אותם.

שאלו, [אם] דרכו להחזיר בשדה [שאינן שם רואים כל כך, ואינו מתבייש] ואין דרכו להחזיר בעיר [שהוא מתבייש משכניו, והוא מצא בשדה], מה [דינו, הוא הוא חייב להשיבה]. האם אומרים, שצריכים השבה מעולה, וכיון שאין דרכו להשיב בעיר, לא חייב [להתחיל בהשבתה בשדה]. או אולי, בשדה הרי הוא חייב, וכיון שנחייב בשדה [שהזיזה ממקומה], חייב [גם] בעיר. תיקן.

אמר רבא, כל שבשלו מחזיר, בשל חבירו גם כן מחזיר⁹¹, וכל שבשלו פורק [משא מן החמור] או טוען [על החמור], בשל חבירו נמי פורק וטוען⁹².

רבי ישמעאל ברבי יוסי היה הולך בדרך, פגם בו אדם אחד, שהיה נושא משאוי של עצים, הניחם ועמד [לנוח]. אמר לו, תעזור לי להרים את זה. אמר לו, כמה הם שוים. אמר לו, חצי זוז. נתן לו חצי זוז, והפקירם. חזר [האדם הזה] וזכה בהם [מן ההפקר, ורבי ישמעאל בן רבי יוסי] חזר ונתן לו [עוד] חצי זוז, והפקירם.

[רבי ישמעאל] ראה שהוא רוצה לחזור לזכות בהם, אמר לו, הפקרתו אותם לכולם, ולך לא הפקרתו. וכי זה הפקר כן. והרי למדנו במשנה, בית שמאי אומרים, הפקר לעניים [אף על גב שלא הפקירו אלא לעניים הוי] הפקר [ופטור מן המעשר], ובית הלל אומרים, אינו הפקר, עד שיהא הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה⁹³.

אלא רבי ישמעאל ברבי יוסי הפקירם לכולם, ובדבר בעולם [פי' דברים בטלים] העמיד [ודחה את אותו האדם, כדי שלא ישוב לזכות בעצים. ושואלת הגמ', למה רבי ישמעאל נתן לו כסף לא לעזור לו בטעינה] והרי רבי ישמעאל ברבי יוסי היה זקן ואינו לפי כבודו [לטעון אותו כן]. רבי ישמעאל ברבי יוסי עשה לפנים משורת הדין⁹⁴.

שרב יוסף לימד, [נאמר] "והודעת להם", זה בית חיימה [ללמוד להם אומנות והתפרנס בו, חוקות ותורות הנאמרים בתחילת הפסוק], "את הדרך", זו גמילות חסדים, "ילכו", זה ביקור חולים, "בה", זו קבורה, "ואת המעשה", זה הדין, "אשר יעשון", זו לפנים משורת הדין. אמר רב, "ילכו", זה ביקור חולים, היינו גמילות חסדים [ואם כן למה יש מקור לשניהם]. לא

⁹⁰ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסג ס"ב): היה דרכו להחזיר כלים כאלו בשדה, ואין דרכו להחזיר בעיר, ומצאן בעיר, אינו חייב להחזיר. מצאם בשדה, חייב להחזיר עד שיגיעו לרשות הבעלים, ואע"פ שהרי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך: ויש אומרים דלא יחזיר בעיר, אלא יכניסה מן השדה לעיר ויניחנה. וכן אם מצא בהמה והכניסה, נתחייב ליטפל בה ולהחזירה אע"פ שאינה לפי כבודו, שהרי התחיל במצוה:

ביאור: ואף על פי שהרי נכנס בהם לעיר כו' - בעיא דלא איפשטא היא בגמרא (ב"מ ל' ע"ב), והמחבר פסק בזה לחומרא והרמ"א לקולא (סמ"ע).

יש אומרים דלא יחזיר בעיר - בשדה מחייבין ליה בהשבה משום ספק איסור, אבל כשבא לעיר כיון דהוא ספק בזיון לא מחייבין מספק (פ"ת בשם רע"א). שהרי התחיל במצוה כו' - דווקא בבהמה, ואם לא יגמרנה ימשוך מההתחלה היזק לבעל האבידה כיון שלמדה לילך מרחוק, אבל בשאר דברים שאין דרכו ליטפל בהן, אפילו התחיל בה מותר לחזור בו ולהניחה, מאחר דאין לבעל אבידה היזק בהתחלת המצוה (סמ"ע), ע"ל ס' רס"א ס"ב (ש"ך), ו"א דאין חילוק בין בהמה לכלים דכל שהתחיל אומרים לו גמור, ואפילו לא התחיל בדרך השבה רק בדרך מתעסק בעלמא (ר"ז).

⁹¹ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסג ס"א): הוב"ד לעיל הערה 85.

⁹² ע"י ש"ע (ח"מ ס' ערב ס"ג): וכן אם היה זקן שאין דרכו לפרוק ולטעון הואיל ואינה לפי כבודו פטור, זה הכלל כל שאילו היתה שלו היה פורק וטוען הרי זה חייב לטעון ולפרוק בשל חבירו ואם היה חסיד ועושה לפנים משורת הדין אפילו היה הנשיא הגדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה של תבן או של קנים וכיוצא בהם פורק וטוען עמו ויש חולקין בזה כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רסג:

ביאור: ויש חולקין בזה כמו שנתבאר בסימן רס"ג - שם כתב דאם רצה ליכנס לפנים משורת הדין ישלם מכיסו ולא יבזה נפשו, כי בזה מצוה כבוד התורה, ולא אמרו אלא חכם שמחל על כבודו כבודו מחול, כבודו דווקא ולא שיבזה את נפשו, ואף מפריקה פטור אף דצער בעלי חיים דאורייתא, ע"ש, ועיין מה שכתבתי בסמוך ס"ק, ו"א דאין מיקרי לזולל גביה כי אם כבוד שמים, מאחר דאין דרכו לעשות כן בשלו ומטפל בשל חבירו לפנים משורת הדין (סמ"ע).

⁹³ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רעג ס"ה): המפקיר לעניים אבל לא לעשירים אינו הפקר עד שיפקיר לכל, כשמיטה:

צריכים [את הפסוק במיוחד לביקור חולים] אלא לכן גילו⁹⁵. שאמר רב, בן גילו [המבקר אצל חבירו] נוטל אחד ממששים בחליו, ועכ"ז צריך ללכת אליו.

"בה", זו קבורה. היינו גמילות חסדים. לא צריכים [את הפסוק] אלא לזקן ואינו לפי כבודו. "אשר יעשון", זו לפנים משורת הדין. שאמר רבי יוחנן, לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה. [וכי] ידונו דינים ביסורים. אלא נאמר, שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עשו לפנים משורת הדין.

משנה. מה הוא אבידה. מצא חמור או פרה רועים בדרך⁹⁶, אין זו אבידה [ואינו חייב להחזיר, שמדעת הניחוח שם. אבל אם ראה] חמור וכליו הפוכין, [או ראה] פרה רצה בין הכרמים, הרי זו אבידה. [ואם המוצא] החזירה [לבעלים] וברחה, [ועוד פעם] החזירה וברחה⁹⁷, אפילו ארבעה וחמשה פעמים, חייב להחזירה, שנאמר "השב תשיבם". היה [המוצא] בטל מסלע [פי' שעבודתו שהיה יכול לעשות בזמן שהשיב את האבידה היא סלע], לא יאמר לו [לבעלים] תן לי סלע⁹⁸ [שבטלתי ממלאכתי, שיאמר לו, אם עשית מלאכתך, היית מרבה טורח, עכשיו לפי מה שטרחת, טול], אלא [הבעלים צריכים] לתת לו שכרו כפועל. ואם יש שם בית דין [המוצא יכול] להתנות בפני בית דין [פי' אם המוצא רוצה לטרוח יותר כדי להרבות שכר, ואינו חפץ ליבטל ממלאכתו מה יעשה, אם יש שם שלשה בני אדם, יתנה בפניהם ויאמר: ראו שאני משתכר כך וכך, ואינו רוצה ליבטל ליטול שכר מועט, אני אשיב אם תאמרו שאטול שכר משלם], ואם אין שם בית דין בפני מי יתנה. שלו קודם [פי' שהמוצא לא יציל, בגלל הפסד מומן שלן].

גמרא. וכי כל אלה האומרים [עד כאן בפרק] אינם אבידה. אמר רב יהודה, כך נאמר, מהו כלל האבידה שהוא חייב בה, מצא חמור או פרה רועים בדרך, אין זו אבידה ולא חייב בה, [אבל אם מצא] חמור וכליו הפוכים, [או] פרה ורצה בין הכרמים, הרי זו אבידה וחייב [להשיבה, שכן מוכחת שהיא שם שלא מדעת בעלים].

[וכי אף אם יראה פרה או חמור רואים בדרך] לעולם [מתייחסים אליו שאינו אבידה]. אמר רב יהודה אמר רב, [לא, אלא] עד שלשה ימים [נחשב כאינו אבידה, ואחר כך חשיב אבידה]. איך מדובר. אם [הוא ראה הפרה רועה בדרך] בלילה, אפילו שעה אחת גם כן [חשיב אבידה], ואם זה ביום, אפילו יותר [מג' ימים] גם כן [אבידה]. לא [כך מדובר אלא], צריך [להעמיד את המקרה]. [שהמוצא] היה רואה אותה מוקדם [לפני עלות השחר], ובערב [פי' אחרי שחשכה הלילה, ועד] שלשה ימים אומרים, זה מקרה, ויצא. [אבל אם ראה כן] יותר [מג' ימים], ודאי זו אבידה, וכן למדנו, מצא טלית וקרדום,

ביאור: אינו הפקר - הפקיר לישראל ולא לנכרים או לאנשי עירו ולא לאחרים הוא מח' ר"י ור"ל בירושלמי (רע"א). פירוש, וחייב במעשר, ואם קדם עני וזכה בה לא עשה כלום (סמ"ע), היינו בהפקירו לכל העניים ולא לעשירים, שאז שום עני לא יכול לזכות בה, אבל במפקיר זכות נגד אחד או שנים לנוכח מהני (פ"ת). כשמיטה - פירוש, כדן התבואה והפירות שנתגדלו בשביעית של שמיטה שהוא הפקר לכל (סמ"ע).

⁹⁴ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסג ס"ג): ההולך בדרך הטוב והישר, ועושה לפנים משורת הדין, מחזיר את האבידה בכל מקום, ואע"פ שאינה לפי כבודו: הגה: ויש חולקין ואוסרין להחזיר הואיל ואינו לפי כבודו, אלא אם רוצה ליכנס לפנים מן השורה, ישלם מכיסו:

ביאור: ואוסרין להחזיר - אסור לזקן לזלזל בכבוד תורתו כיון דלא חייבתו התורה בזה (סמ"ע), ע"ש בגליון לעיל ס' כ"ח ס"ה [איתא בש"ע שם: ת"ח שיועד עדות לישראל, ותבעו שיעיד לפני ב"ד קטן ממנו, אם הוא עדות ממון, אינו חייב לילך להעיד (אלא הם שולחין אליו, ומעיד), וז"ל בגליון: אם רוצה למחול ולמיזל שפיר דמי, דתלמיד חכם שמחל על כבודו מחול] (רע"א).

⁹⁵ ע"י ש"ע (י"ד ס' שלה ס"ב): אפילו הגדול ילך לבקר הקטן, ואפילו כמה פעמים ביום, ואפילו בן גילו. וכל המוסף ה"ז משובת, ובלבד שלא יטריח לו. הגה: ו"א דשונא יכול לילך לבקר חולה (מהר"ל קצ"ז), ולא נראה לי, אלא לא יבקר חולה, ולא יחם האבל שהוא שונאו, שלא יחשב ששמח לאידו, ואינו לו אלא צער, כן נראה לי.

⁹⁶ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסא ס"א): מצא חמור או פרה רועים בדרך: ביום, אין זה אבידה. בלילה, או אם רואה חמור וכליו הפוכין, הרי זה אבידה. בפנות היום ובנשף, אם ראה אותם שלשה ימים זה אחר זה, הרי זו אבידה, ונוטל ומכריז: ביאור: ביום אין זה אבידה - אפילו כמה ימים זה אחר זה, מפני שניכר שאין זו אבידה אלא דרך בני אדם להניח ולעשות כן בכונה (סמ"ע).

ה"ג בלילה או אם רואה חמור וכליו כו' ה"ז אבידה - ופירוש חמור וכליו הפוכין, כגון אוכף ומרדעת שרגילין להיות חגור על החמור, מצא שאינן מונחין עליו כדרך (סמ"ע).

בפנות היום - היינו בהשכמה (סמ"ע). ובנשף - ר"ל או, או סמוך לפנות ערב (סמ"ע).

⁹⁷ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסז ס"ב): החזירה וברחה, אפילו מאה פעמים, חייב להחזיר. שנאמר (דברים שם) השב תשיבם, השב, אפילו מאה פעמים משמע.

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לא

עין משפט
גר מצוה

אסרטיא - דרך כבושה לרצים : שוטטין וכו' . לשה חזרו : אמר רבא לבל אבידה כו' . מילתא בלפיה נפשיה היא דלמרה רבא צבי מדרשא : מאי למירא - ותיפוק ליה משום עומרין שיטן ככלל אבידה דמנו לפרטא דשה ושלמה ולמה לי לכל לרבייהו : רועה צדק - איכא תרתי למעליה חדא תורה אור

קורדום - כלל גדר - פירשתי לעיל (כה: סד"ה ואס נטל) : קבא א ב מ"י פ"ז מהל' אבידה הלכה כה סמך עמך עד עוש"ע ח"מ ס"י רס ספ"ט : קבא ג ד מ"י פ"ח מהל' כ סמך ע"י עוש"ע ח"מ ס"י רעט ספ"ט :

באסרטיא ופרה רצה בין הברמים הרי זו אבידה ימלית בצד גדר קרדום בצד גדר ופרה רועה בין [א] הברמים אין זו אבידה ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבידה יראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם אמר רבא לבל אבידת אחך ילרבות אבידת קרקע א"ל רב תניה לרבא תניא דמסייע לך ראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם א"ל אי משום הא לא תסייעי הכא במאי עסקינן בדאיכא עומרין אי דאיכא עומרין מאי למירא לא צריכא דאית בה עומרין דצריכי לארעא מהו דתימא כיון דצריכי לארעא כי גופה דארעא דמיין קמ"ל : מצא חמור ופרה [וכו'] :

הא גופה קשיא אמרת מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה רועין בדרך הוא דלא הוא אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הברמים הויא אבידה אימא סיפא חמור וכליו הפוכים ופרה רצה בין הברמים הרי זו אבידה רצה בין הברמים הויא אבידה הא רצה בדרך ורועה בין הברמים אין זו אבידה *אמר אביי *יגיד עליו ריעו תנא רועה בדרך דלא הויא אבידה והוא הדין לרועה בין הברמים תנא רצה בין הברמים והוא אבידה והוא הדין לרצה בין הברמים וכו' *ש חמירתא ליתני רצה בדרך דהויא אבידה וכו' *ש רצה בין הברמים ולתני רועה בין הברמים דלא הויא אבידה וכו' *ש רצה בדרך אלא אמר רבא רצה ארצה לא קשיא *הא דאפה לגבי דברא הא דאפה לגבי מהא רועה ארועה נמי לא קשיא כאן באבידת גופה כאן באבידת קרקע *כי קתני רועה בדרך לא הויא אבידה הא רועה בין הברמים הויא אבידה באבידת קרקע וכי קתני רצה בין הברמים הויא אבידה הא רועה בין הברמים לא הויא אבידה באבידת גופה דרצה בין הברמים *מסקבא ורועה בין הברמים לא מסקבא ורועה בין הברמים נהי דלא מסקבא תיפוק ליה משום אבידת קרקע 'ברכות' ותיפוק ליה משום אבידת גופה דלמא קטלו לה "באתרא דמתרו והדר קטלי ודלמא אתרו בה אי אתרו בה *ולא אודתרו בה ודאי אבידה מודעת היא : החזירה וברחה החזירה וברחה [וכו'] : א"ל ההוא מדרבנן לרבא אימא השב חדא זמנא תשיבם תרי זמני א"ל *השב אפי' ק פעמים משמע *תשיבם וליחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא דעת בעלים לחיין מהשבת אבידה שהתורה ריבתה השבות הרבה *שלח תשלח א"ל זימנא תשלח תרי זמני א"ל *שלח אפי' מאה פעמים משמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ א"ל ההוא מדרבנן לרבא ואימא *הוכח חדא זימנא תוכיח תרי זמני א"ל *הוכח אפי' ק פעמים משמע תלמיד למיד לרב מנין ת"ל הוכח תוכיח מ"מ *עוב תעוב עמו אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין ת"ל עוב תעוב מ"מ *הקם תקים ולמה ליה למיכתב טעינה צריכי דאי כתב רחמנא פריקה הוה אמינא משום דאיכא צער בעלי חיים ואיכא חסרון כים אבל טעינה דלאו צער בעלי חיים איכא ולא חסרון כים ואי אשמעין טעינה משום דבשכר אבל פריקה דבתנא אימא לא צריכא ולר"ש *דאמר אף טעינה בתנא מאי איכא למימר לר"ש לא מסיימי קראי למה לי למכתב הני תרתי ולמה לי למכתב אבידה צריכי דאי כתב רחמנא הני תרתי משום דצערא דמרה איתא דידה איתא אבל אבידה דצערא דמרה איתא וצערא דידה ליתא אימא לא ואי אשמעין אבידה משום דליתא למרה בהדה

אבל

דרועה ועוד דלפילו רצה לא מסקבא רצה בין הברמים איכא תרתי לגריעותא חדא דרצה ועוד דכרמים מסקבי לה רצה צדק איכא חדא לגריעותא דרצה ומתקלקלת דריאתה אי נמי תלך למרחקים רועה בין הברמים חדא לגריעותא דרימתין דמסקבא : והא בלבידה גופה כו' . מפרש ואזיל לה : בלבידה קרקע . ותייב להויליה משום הפסד כרמים : לנינהו ולחורבתו מנין . הויליה השבה ופטור : דעת בעלים . לומר לו שמור פרק שהחזרתיה לגינתך שמלאתיה אובדת : הכל לריך דעת בעלים . גנג גזן וד' שומרים שהשיבו לריכין להודיע ואס לא הודיעו ומתה או נגבה חייבין בלחמיתין כיון דידע שאכרה ולא ידע שהושבה לא מזהר בה ולא מאכילה : שלח . לגבי שלח הקן : תרתי זמני . ואן תנן *שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפי' ארבע וה' פעמים חייב : לדבר הרשום . שאין לריך לנפור אלא לאוכלה : לדבר מזהר מנין . היה לריך לטהר בו את המלורע מנין שאכור באס על הבנים ת"ל תשלח : עוב תעוב . פריקה : פקס תקים . טעינה : חסרון כים . שהבהמה מתקלקלת : משום דבשכר . שמתנין לו שזר דליכא למ"ד לקמן (דף נ"ג) טעינה בשכר פריקה בחנם : לא מסיימי קראי . הי משמע טעינה והי משמע פריקה ואי כתב חדא הוה אמינא לפריקה אתא אבל טעינה לא כתב רחמנא אידך לטעינה : למה לי למכתב אבידה . השבת אבידה לכחוד או לא הוה וליגמר מניה דהא כולוה אזהרות ממון שרלא הוה : צערא דמרה . הוא העומד עין ואין יכול לטעון לכדו וכן לפרוק : דלימא למרה כהדס . שנתח בהשבתה : דליתיה

אין לי אלא לבידתו לגינתו וליחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ה"ד אי דמינטרא פשיטא אי דלא דעת בעלים לחיין מהשבת אבידה שהתורה ריבתה השבות הרבה *שלח תשלח א"ל זימנא תשלח תרי זמני א"ל *שלח אפי' מאה פעמים משמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ א"ל ההוא מדרבנן לרבא ואימא *הוכח חדא זימנא תוכיח תרי זמני א"ל *הוכח אפי' ק פעמים משמע תלמיד למיד לרב מנין ת"ל הוכח תוכיח מ"מ *עוב תעוב עמו אין לי אלא בעליו עמו שאין בעליו עמו מנין ת"ל עוב תעוב מ"מ *הקם תקים ולמה ליה למיכתב טעינה צריכי דאי כתב רחמנא פריקה הוה אמינא משום דאיכא צער בעלי חיים ואיכא חסרון כים אבל טעינה דלאו צער בעלי חיים איכא ולא חסרון כים ואי אשמעין טעינה משום דבשכר אבל פריקה דבתנא אימא לא צריכא ולר"ש *דאמר אף טעינה בתנא מאי איכא למימר לר"ש לא מסיימי קראי למה לי למכתב הני תרתי ולמה לי למכתב אבידה צריכי דאי כתב רחמנא הני תרתי משום דצערא דמרה איתא דידה איתא אבל אבידה דצערא דמרה איתא וצערא דידה ליתא אימא לא ואי אשמעין אבידה משום דליתא למרה בהדה

קבא א ב מ"י פ"ז מהל' אבידה הלכה כה סמך עמך עד עוש"ע ח"מ ס"י רס ספ"ט : קבא ג ד מ"י פ"ח מהל' כ סמך ע"י עוש"ע ח"מ ס"י רעט ספ"ט :

רבינו הגנאל

[בחולין קמ"א]

[יבמות לא] [ע"ג]

הגהות הנראות [א] נב"ז ופרה רועה בין הברמים כ"ב העשנים וכו' ברי"ף ז"ש ע"מ רבינו רמ"מ ס"י רס"א ס"ק א':

[ס"י עושב בה] [ע"ג] [ע"ג] [ע"ג]

א"ל ולא איתדרו בה מה"ס חולין פ"ו כ"ק י"ז

[כ"ק ע"ג] [כ"ק ע"ג] [כ"ק ע"ג]

ויקרא י"ז

שמות כ"ב דברים כ"ב

[לקמן נ"ג]

לדבר מצוה כגון שחרת מצוה וכיוצא בו אפי' הכי חייב לשלח האם וכן דין הוכח תוכיח אפי' ק פעמים ואפי' תלמיד לרב . וכן דין עוב תעוב וכן הקם תקים בין בעליו עמו בין בעליו עמו (* ע"י לעיל דף ע"ב כ"ד רבינו גבי הא דלמרי' סמ משום דמסקי ל' למכר .

בדרך כבושה לרבים⁹⁸, או פרה רצה בין הכרמים, הרי זו אבידה. אבל אם מצאן טלית בצד גדר, [אן קרדום בצד גדר, או פרה רועה בין הכרמים, אין זו אבידה. אבל אם ראה אותם] שלשה ימים זה אחר זה, הרי זו אבידה. ראה מים ששוטפין ובאין⁹⁹ [לשדה חבירו, ויקלקלו אותה], הרי זה גודר בפניהם. אמר רבא, [לומדים את זה ממה שכתוב] "לכל אבידת אחיך", לרבות אבידת קרקע. אמר רב חנניא לרבא, אמר רב ברייתא שהוא ראה לך, ראה מים ששוטפין ובאין, הרי זה גודר בפניהם. אמר לו, אם מזה, זה איננו ראה, במה מדובר כאן, בשיש עומרים [בשדה זו]. אם יש עומרים, למה צריך לומר את זה [הרי הוא מטלטלים כמו כל אבידה ולא כקרקע]. לא, צריכים [לומר את זה], שיש בה עומרים הצריכים לקרקע. מה הייתי אומר, כיון שצריכים לקרקע, הם דומים כגוף הקרקע, לכן לומדים [שלא].

מצא חמור ופרה [וכו']. זה עצמו קשה. אמרת, מצא חמור ופרה רועים בדרך, אין זו אבידה, רועים בדרך הוא איננו אבידה, הרי [משמע שאם הפרה] רצה בדרך או רועה בין הכרמים, הוא אבידה. אבל כתוב בסוף, חמור וכליו הפוכים, או פרה רצה בין הכרמים, הרי זו אבידה. [משמע דווקא אם היא] רצה בין הכרמים הוא אבידה, הרי [משמע, דאם היא] רצה בדרך או רועה בין הכרמים, אין זו אבידה.

אמר אביי, "יגיד עליו רעו", כתוב "רועה בדרך" שאיננו אבידה, והוא הדין לרועה בין הכרמים, וכתוב רצה בין הכרמים שהוא אבידה, והוא הדין לרצה בדרך. אמר רבא, אם יגיד עליו רעו שיכתבו הקל וכל שכן החמור. שיכתוב רצה בדרך שהוא אבידה, וכל שכן רצה בין הכרמים, ויכתבו רועה בין הכרמים שאיננו אבידה, וכל שכן רועה בדרך.

אלא אמר רבא, "רצה" על "רצה" איננו קשה, זה [שכתוב שהיא אבידה מדובר] שפניה לחוץ לעיר¹⁰⁰, וזה [שכתוב שהיא איננו אבידה מדובר] שפניה לעיר. "רועה" על "רועה" גם כן איננו קשה, כאן באבידת עצמה, כאן באבידת קרקע [פ' חייב להוציא משום הפסד כרמים]. כאשר כתוב רועה בדרך איננו אבידה, הרי רועה בין הכרמים הוא אבידה, [מדובר] באבידת קרקע, וכאשר כתוב רצה בין הכרמים הוא אבידה הרי רועה בין הכרמים איננו אבידה, [מדובר] באבידת גופה [של הפרה], [שנאם היא] רצה בין הכרמים, [שהפרה] ניזק, [אבל ה]רועה בין הכרמים, לא ניזק. ורועה בין הכרמים, אע"פ שלא ניזק, תלמד [שחייב להשיבה] משום אבידת קרקע. [מדובר שהקרקע של] גוי. ותלמד [שחייב להשיבה] משום אבידת גופה, שאולי [הגוי, שהוא בעלים של הקרקע] יהרוג אותה. [מדובר] במקום שמתרים ואחר כך הורגים. ואולי [כבר] התרו בה. אם התרו בה ולא נזהר בה, ודאי היא אבידה מדעת.

החזירה וברחה החזירה וברחה [וכו']. תלמיד אחד אמר לרבא, משמע "השב" פעם אחת, [ומזה שנוסף כתוב] "תשיבם" [צריך להיות שהוא מרבה] פעמיים. אמר לו, "השב", משמע אפילו מאה פעמים. [ומה שכתוב] "תשיבם", איני יודע שקיימתי מצות השבת אבידה] אלא לביתו⁹⁹, מאיפה

⁹⁸ ע"י שו"ע (ח"מ ס' רסז ס"א): חייב ליטפל באבידה, עד שיחזירנה לרשות בעליה במקום המשתמר. אבל אם החזירה למקום שאינו משתמר כגון גנה וחורבה, ואבדה משם, חייב באחריותה. החזיר את האבידה בשחרית, למקום שהבעלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית, אינו חייב ליטפל בה, שהרי הבעלים רואים אותה, אע"פ שאינו מקום המשתמר. אבל בבעלי חיים, לעולם חייב ליטפל בה, עד שיכניסנה לרשות הבעלים המשתמרת, ואינו צריך דעת בעלים. ראה בהמה שברחה מן הדייר, והחזירה למקומה, הרי זה קיים המצוה, ואינו צריך דעת בעלים:

ביאור: חייב ליטפל באבידה כו' - מקור הלשון היא: כיצד מצות השבת האבידה, אם הוא מכיר את הבעל יטפל עד שייגענה לידו, לא הגיע לידו אבל נתנו לגינתו או לחורבתו יצא, אף על פי שלא ידעו הבעלים, ובלבד שתהא משתמרת שם, ר"ל אע"פ שהגב והגזלן וד' שומרים הבאים להשיב בעינין שיהדרוהו למקומן בידיעת בעלים, ואם הדרוהו ולא הודיעו לבעלים ונגנבה משם או מתה מחמת רעב חייבים, אבידה שאני אפילו השבה שלא מדעת מספיקה, כשהוא משתמר שם, ומ"ש בסעיף זה בסופו ואינו צריך דעת בעלים, קאי נמי אריש הסעיף (סמ"ע).

החזיר אבידה בשחרית כו' - נקט בשחרית מפני שהבעלים אז בבית ונכנסים ויוצאים ורואים אותן, ומש"ה אפילו החזירם למקום שאין משתמר שם, ה"ל כאילו מסר ליד בעליה (סמ"ע).

אבל בבעלי חיים כו' - משום דכל בהמה שיצאה ממקומה התרגלה להיות הולך ממקום למקום, ומש"ה צריך שמירה טפי (סמ"ע), אבל בגנבה פטור (ש"ך), אם החזירה למקום שיראנה, ושכיח בעל האבידה בביתו פטור, בין בשחרית בין בצהרים. לא שכיח בביתו, בין בשחרית בין בצהרים חייב. אם לא שהוא בעל שדה, אזי דינו כמו שמפורש בתלמוד, דאם נגנבה משם או נאבד, בב"ח חייב לעולם. עד שיחזירה לתוך ביתו, ובנגנבה מתוך ביתו פטור (ש"ך בשם הי"ש), וי"א דחייב בגניבה דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס (נת"מ).

⁹⁹ ע"י שו"ע (ח"מ ס' שנה ס"א): הוב"ד לעיל הערה 9.

אנו יודעים [שאפילו אם השיב] לגינתו או לחורבתו [שהוא קיים מצות השבת אבידה, ופטור משמירתו], מלמד הנאמר "תשיבם", מכל מקום. איך מדובר. אם שהיא שמור [במקום שהשיבו לשם], זה פשוט, ואם לא שמורה, למה [יש לומר שקיים השבתה לשם]. באמת [מדובר שלמקום שהוא השיבה היא] שמורה, ולומדים מזה, שלא צריכים דעת בעלים. וכדברי רבי אלעזר, שאמר, הכל [פ' גנב גזלן וד' שומרים המשיבים דבר] צריכים דעת בעלים¹⁰⁰ [כדי לפטור מאחריות], חוץ מהשבת אבידה, שהתורה ריכתה השבות הרבה.

"שלח תשלח" [הנאמר בשילוח הקן] משמע, "שלח", פעם אחת, "תשלח" פעמיים. אמר לו, "שלח" אפילו מאה פעמים משמע¹⁰¹, "תשלח", איני יודע [שחייבים בשילוח הקן] אלא לדבר הרשות [שהוא רוצה לאכול את הצפור], מאיפה אנו יודעים [שאם הוא רוצה את הביצים או האפרחים] לדבר מצוה [כגון לטהר מצורע שהוא חייב לשלוח את האם]¹⁰², מלמד הנאמר "תשלח", בכל ענין.

אמר תלמיד אחד לרבא, משמע "הוכח", פעם אחת, "תוכיח", פעמיים. אמר לו, "הוכח", אפילו מאה פעמים משמע¹⁰⁰, תוכיח, איני יודע אלא הרב [שחייב להוכיח] לתלמיד, מאיפה אנו יודעים [שחייב להוכיח] לרב, מלמד הנאמר "הוכח תוכיח", בכל ענין.

[כתוב בענין פרקיה] "עוב תעזב עמו", איני יודעי אלא אם בעליו עמו, מאיפה אנו יודעים [שאפילו אם] אין בעליו עמו. מלמד הנאמר "עוב תעזב", בכל ענין¹⁰¹.

[כתוב בענין טעינה] "הקם תקים עמו" איני יודעי אלא אם בעליו עמו, מאיפה אנו יודעים [שאפילו אם] אין בעליו עמו, מלמד הנאמר "הקם תקים", בכל ענין.

ולמה [התורה היה צריך] לכתוב [גם] פריקה וגם טעינה. צריכים, שאם כתב הרחמן [פ' ה' ית' בתורה רק] פריקה, הייתי אומר, משום שיש צער בעלי חיים, ויש חסרון כסף [שהבהמה מתקלקלת]. אבל טעינה, שאין בזה צער בעלי חיים ואין בזה חסרון כסף, אולי נאמר, שאין [בזה מצוה]. ואם היינו לומדים טעינה, משום שזה בשכר [שיש אומרים טעינה בשכר ופריקה בחינם], אבל פריקה שהוא בחנם, אולי אין [מצוה, לכן מובן] שצריכים [לכתוב את שניהם בתורה].

ולפי רבי שמעון, שאמר, אף טעינה בחנם, מה אפשר לומר. לפי רבי שמעון הפסוקים לא מסוים [איזה מדבר על טעינה ואיזה על פריקה, שאם היה כותב רק אחד הייתי אומר היא מדבר בפריקה ולא טעינה].

למה היו צריכים לכתוב שנים אלה [פ' פריקה וטעינה], וגם לכתוב אבידה [הרי כולם אוהרות על ממון ישראל, ואפשר ללמוד א' מהשני]. צריכים [את שלשתם], שאם הרחמן [פ' ה' ית'] היה כותב שנים אלה [פ' רק פריקה וטעינה], משום שיש צער האדון [הוא העומד שם ואינו יכול לטעון לבדו], וצער שלה [פ' של הפרה]. אבל אבידה, יש צער האדון ואין צער שלה, אולי אין [בזה מצוה]. ואם היינו לומדים אבידה, משום שאין האדון איתך [לטרור בהשבתה].

¹⁰⁰ ע"י רמ"א (א"ח ס' תרח ס"ב): בכל דבר איסור אמרינן: מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזיזין. ודוקא שאינו מפורש בתורה, אף על פי שהוא דאורייתא. אבל אם מפורש בתורה, מוחין בידן. ואם יודע שאין דבריו נשמעין, לא יאמר ברבים להוכיח, רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שידוע שלא ישמעו אליו, אבל ביחיד חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו. ביאור: וה"ה בכל דבר איסור וכו' - ר"ל ג"כ בשברור לו שלא יקבלו ממנו וכו"ל.

ובכל זה אין חילוק בין רבים ליחיד (מ"ב). אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' - אבל כשיודעין שהוא אסור ועוברין במזיד צריך להוכיחם אף כשברור לו שלא יקבלום ונהי דמי שאינו מוכיח אינו נענש עבור חטאם כיון שברור לו שלא יקבלום מ"מ מצוה להוכיחם (מ"ב).

שאינו מפורש בתורה - ר"ל דאז אנו יכולין לתלות ששוגגין ומוטעין הם בזה ומה שלא ישמעו לנו מה שנאמר להם שהוא אסור מחמת דקיל להו הדבר ולכן אמרינן בזה מוטב שיהיו שוגגין וכו' אבל בדבר המפורש בתורה והם עוברין ע"ז בודאי אינם שוגגין ולא שייך בהו לומר מוטב שיהיו שוגגין ומחינן בהו וענשנין להו עד דפרשי (מ"ב), וי"א דהיכא שברור לו שלא יקבל אינו מחויב להוכיחו. ועוד מה שפסק הרמ"א בדבדבר המפורש בתורה חייב למחות דוקא שהוא באקראי אבל אלו הפורקי עול לגמרי כגון מחלל שבת בפרהסיא או אוכל נבילות להכעיס כבר יצא מכלל עמינתך ואינו מחויב להוכיחו, אבל לרשע אוכל נבילות להכעיס או מחלל שבת בפרהסיא אין אתה חייב להוכיח אותו ולענין אוכל נבילות לתיאבון או מחלל שבת שלא בפרהסיא יש לעיין בדבר (ביה"ל).

מוחין בידם - דוקא בדליכא סכנה אבל בדאיכא חשש סכנה, א"צ למחות, ועיין בח"מ סימן י"ב ? ובי"ד סימן של"ד ? (מ"ב).

רק פ"א - אולי ישמעו או כדי שלא יהיה להם פתחון פה ומכאן ואילך כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע (מ"ב). ע"י מלואים אות נ.

¹⁰¹ ע"י שו"ע (ח"מ ס' ערב ס"ז): הוב"ד לקמן הערה נג.

{ לא ע"ב }

אבל שנים אלה, שישנם לארון איתך, אולי לא [חייבים, אלא שהוא יחזר אחרי בני אדם וישכור אותם לעשותו, ולכן צריכים [לכתוב את שלשתם]. "מות יומת המכה" אינני יודע אלא במיתה הכתובה בו [פי' סיף], מאיפה אנו יודעים שאם אתה לא יכול להמיתו במיתה הכתובה בו [שהוא בורח, יוכל לזרוק בו חץ], שאתה יכול להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו, מלמד הנאמר "מות יומת", בכל ענין¹⁰².

"הכה תכה" [הנאמר בעיר הנדחת] אינני יודע אלא בהכאה הכתובה בהם, מאיפה אנו יודעים שאם אתה לא יכול להמיתו בהכאה הכתובה בהם, שאתה יכול להכותן בכל הכאה שאתה יכול, מלמד הנאמר "הכה תכה", בכל ענין.

"השב תשיב" אינני יודע אלא שמשכנו ברשות בית דין [פי' שתבעו בדין, והבית דין שלחו שלוחם לתפוס מטלטליו, וסתם אדם התופס מאחר הוא רק ברשות בית דין, ולכן הפסוק מדובר בכך], מאיפה אנו יודעים [שגם אם] משכנו שלא ברשות בית דין [שחייב להשיב לו], מלמד הנאמר "השב תשיב", בכל ענין¹⁰³.

"חבל תחבל", אינני יודע אלא שמשכנו ברשות, מאיפה אנו יודעים משכנו שלא ברשות, מלמד הנאמר "חבל תחבל", בכל ענין. ולמה צריכים שני פסוקים אלה. אחד לבגד יום ואחד לבגד לילה.

"פתח תפתח" אינני יודע אלא לענין עירך, מאיפה אנו יודעים לענין עיר אחרת, מלמד הנאמר "פתח תפתח", בכל ענין¹⁰⁴. "נתן נתן", אינני יודע אלא מתנה מרובה, מאיפה אנו יודעים [שאינו אפסר לתת מתנה מרובה שיתן] מתנה מועטת, מלמד הנאמר "נתן נתן", בכל ענין.

"העניק תעניק אינני יודע אלא שנתברך הבית בגללו מעניקין [פי' נותנים מתנה לעבד עברי כאשר הוא הולך, וכן כתוב בפסוק "אשר ברכך ה' אלהיך נתן לו"], מאיפה אנו יודעים לא נתברך הבית בגללו, מלמד הנאמר "העניק תעניק", בכל ענין¹⁰⁵. ולרבי אלעזר בן עזריה, שאמר, [אם] נתברך הבית בגללו, מעניקין לו, [ואם] לא נתברך הבית בגללו, אין מעניקין. למה [כתוב] "תעניק". דברה תורה כלשון בני אדם.

"העבט תעביטנו", אינני יודע אלא שאין לו [ממה להתפרנס] ואינו רוצה להתפרנס [משלך], הרחמן [ה' ית' בתורה] אמר, תן לו דרך הלואה. [אמנם אם] יש לו ואינו רוצה להתפרנס [משלך] מאיפה אנו יודעים [שאתה חייב להעביטו? ולהיפרע ממנו לאחר מיתתו], מלמד הנאמר "תעביטנו", בכל ענין. ולרבי שמעון, שאמר, יש לו ואינו רוצה להתפרנס, אין נזקקין לו¹⁰⁶, למה [כתוב] "תעביטנו". דברה תורה כלשון בני אדם.

היה בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל. למדנו, נותן לו שכרו כפועל בטל¹⁰⁷. מהו כפועל בטל [הרי הוא איננו בטל, שהוא טורח בהשבתה, ועוד כתוב במשנה שנותנין לו כשיעור שירצה פועל ליטול להתרפות ממלאכה ולישב בטל]. אמר אביי, כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנה [פי' כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כבדה, שהוא עוסק בה, ולעסוק במלאכה קלה כזו, הכל לפי כובד המלאכה וריבוי שכו, יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב, או חילוף].
אם יש שם בית דין מתנה בפניהם. איסור ורב ספרא עשו עסק יחד, רב ספרא הלך וחלק [בסחורה, שכן מעות לא צריכים שומא] ללא דעת איסור בפני שנים. באו לפני רבה בר רב הונא. אמר לו, לך תביא שלישי שיחלק איתם¹⁰⁸, או

וכאלו עובד אלילים. ומאד יש לזהר בה כי אפשר שיבא לידי שפיות דמים, שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד כעובדא דנחום איש גס וז:

ביאור: שיהרהר - סגולה שיצנל שלא יהרהר בד"ת בבית הכסא שיאמר תחלה התכבדו מכובדים וכו' [קדושים משרתי עליון תנו כבוד לאלהינו ועמדו במקומכם והזהרו עזרוני ממוני המתנין לי עד שאכנס ואצא שזה דרכן של בני אדם] (פ"ח). עי' ש"ע (י"ד סי' רמח ס"א): אדם חייב צדקה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו ומי שנותן פחות ממה שראוי ליתן בית דין היו כופין אותו ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן מה שאמדהו ליתן ויורדים לנכסיו מפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן:

ביאור: אפילו עני המתפרנס - היינו אם יש לו יתרון מעל מה שהוא צריך, מזה אפשר לתת צדקה (ש"ך).

כופין אותו - י"א דהיינו לעשיר ולא לעני, וי"ח (ש"ך).

בפניו - היינו דווקא בפניו, שאין יורדין לנכסיו עד שמודיעים לו (ש"ך), אמנם אם אי אפשר להודיע לו יורדים (פ"ח).

עי' ש"ע (י"ד סי' רנא ס"ג):

¹⁰⁵ עי' רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ד): כל המשלח עבדו ואמתו ריקם עובר בלא תעשה שנאמר לא תשלחנו ריקם והרי הכתוב נתקן לעשה שנאמר העניק תעניק לו, אחד היוצא בסוף שש או שיצא ביובל או במיתת האדון וכן האמה העבריה שיצאת באחד מכל אלו או בסימנין הרי אלו מעניקין להם, אבל היוצא בגרעון כסף אין מעניקין להם שנאמר וכי תשלחנו חפשי מעמך וזה לא שלחו חפשי אלא העבד נתן שאר הדמים שנשאר לו לעבדו בהן ואחר כך יצא, העניק תעניק לו מצאנך מגרנך ומיקבך בענין צאן גורן ויקב דברים שיש בהם ברכה מחמת עצמן הוא שחייב להעניק לו מהם אבל הכספים והבגדים אינו ג חייב ליתן לו מהם, וכמה נותן לו אין פחות משהו שלשים סלע בין ממין אחד בין ממנין הרבה כשלשים של קנס העבד שנאמר בו יתן לאדוניו, בין שנתברך הבית בגללו בין שלא נתברך שנאמר העניק תעניק לו מ"מ, א"כ למה נאמר אשר ברכך הכל לפי הברכה תן לו.

¹⁰⁶ עי' ש"ע (י"ד סי' רנג ס"י): עשיר המרעיב עצמו ועינו צרה בממונו שלא יאכל ממנו אין משגיחין בו:

¹⁰⁷ עי' ש"ע (ח"מ סי' רסה) הוב"ד לעיל הערה מד.

¹⁰⁸ עי' ש"ע (ח"מ סי' קעו ס"ח): אם לא קבעו זמן לשותפות או שקבעו זמן ונשלם ובא אחד לחלוק שלא מדעת חבירו חולק בפני ג' אפילו הם הדיוטות ובלבד שיהיו נאמנים ויודעים בשומא ואם חלק בפחות משלשה לא עשה כלום הגה: ואם הפסיד אחר כך בחלקו הוא יכול לבטל החלוקה ויש חולקין במה דברים אמורים שחלקו פירות אבל אם היו מעות שכולם מטבע אחד ושויים יש לו לחלק שלא בפני בית דין ומניח חלק חבירו בבית דין, ואם אין המעות שויים הרי הם כפירות ואין חולקין אותם אלא בב"ד:

ביאור: חולק בפני ג' וכו' - פירוש, אפילו שלשתן הדיוטות לגמרי (סמ"ע), ואם יש שטרות, חולקים הב"ד השטרות בשומא (ש"ך), הא דאם קנה שליח לעצמו, שישנם מח' של מי הסחורה (עי' לקמן סי' קפג ס"ב), אמנם שותפים, שהשתתפו במעות, וקבוע שישחרו בסחורה זו, ואסור לכל א' לקנות לעצמו, אם קנה לעצמו, הוה של השותפות (ש"ך v הרשד"ם).

בפחות מג' לא עשה כלום - דהיינו באם סחורה בעין צריכין לחזור ולחלק, ונפקא מינה אם נתיקרה או הוזלה הכל לאמצע, אבל אילו מכר הסחורה והרויח

¹⁰² עי' רמב"ם (סנהדרין פ"ד ה"ח): מי שעמד על נפשו ולא יכלו בית דין לאוסרו עד שימיתוהו במיתה שהוא חייב בה הורגין אותו עדיו בכל מיתה שיכולין להמיתו בה מאחר שנגמר דינו ואין רשות לשאר העם להמיתו תחלה, לפיכך אם נקטעה יד העדים פטור, ואם היו העדים גמין מתחלה יהרג ביד אחרים, במה דברים אמורים בשאר מחויבי מיתות בית דין חוץ מן הרוצח, אבל הורג נפש שנגמר דינו ורופין אחריו בכל דבר וביד כל אדם עד שממתין אותו.

¹⁰³ עי' ש"ע (ח"מ סי' צז ס"ט): אחד המשכנן את חבירו בבית דין, ואחד שמשכנו בידו בזרוע או מדעת הלוה, אם איש עני הוא ומשכנו דבר שהוא צריך לו, הרי זה מצוה להחזיר לו העבט בעת שהוא צריך לו. מחזיר לו את הכר בלילה כדי לישן עליו, ואת המחרישה ביום כדי לעשות מלאכתו. א"כ מה מועיל לו המשכון, כדי שלא ישמיט החוב בשביעית, ולא יעשה מטלטלים אצל בניו, אלא יפרע מהמשכון אחר שמת הלוה. בד"א, כשמשכנו שלא בשעת הלואתו. אבל אם משכנו בשעת הלואתו, אינו חייב להחזיר לו. הגה: מצות השבת העבט הוא מצות עשה שמתן שכרה כתוב בצדה, ולכן אין בית דין של מטה מחויבין לכוף עליה, אבל אם רוצים לכוף, הרשות בידם. ועיין בי"ד ריש סימן ר"מ.

ביאור: מדעת הלוה - עיין מ"ש בסימן ע"ב סק"ב (קצה"ח).

את הכר בלילה כו' - והיינו כסות יום שמחזירו לידו כל היום עד שקיעת החמה דאז חוזר ונוטלו מידו. ונפקט כר בלילה לרבותא, דאעפ"י דאינו צורך כל כך שאפשר לו לישן על מצע עמו, מ"מ במקום שרגילים בכר צריך להחזיר לו הכר (סמ"ע), בשעה שהוא ביד המלו' אינו רשאי המלוה להשתמש בו (ש"ך), עי' ש"ך (סי' עב סק"ט?), כיון דגם בעשיר אינו רשאי להשתמש ע"כ מוכח דלא קנה כלל להשתמש בו (קצה"ח).

המחרישה ביום - אעפ"י שאינו כלי אוכל נפש דאזהר עליה התורה כנ"ל (סעיף ח), מ"מ כיון שצריך לעשות בו מלאכה להחיות נפשו, והמחרישה הוא הכלי שעל ידו בא האוכל נפש, צריך להחזירו לו. ועי' לקמן (סעיף כ"ג) (סמ"ע).

ולא יעשה מטלטלין אצל בניו - דמטלטלי דיתמי אינן משועבדין להמלוה מן הדין. וזה שסיים וכתב, "אלא יפרע מהמשכון אחר שמת הלוה", ועי' לקמן (סי' קז ס"א, וסמ"ע שם סק"ו?) (סמ"ע).

אלא יפרע מהמשכון כו' - עי' לקמן (סעיף יט) (סמ"ע).

אינו חייב להחזיר - לכ"ע דבר הצריך ללוה תדיר כגון כר ומחרישה, צריך להמתין עד שפדאו, ולפי"ז מ"ש "אין צריך להחזיר", ר"ל, אבל מ"מ אינו יכול למכור (סמ"ע).

שמתן שכרה בצדה - דכתיב (דברים כד יג) וברכך ולך תהיה צדקה לפני ה' אלקיך (סמ"ע), היכא דעבר ומשכנו שלא ברשות דאם לא קיים העשה שבה הרי הוא לוקה, בזה דואי ראוי לכל ב"ד מישראל אם יש לאל ידם לכוף להחזיר ולקיים העשה שבה, דלא כסמ"ע סק"ב (קצה"ח).

אבל אם רוצים לכוף כו' - וי"א שאין יכולים לכוף בכלל, ועי' לקמן (סי' קז סק"ב?) ובי"ד (סי' רמ ס"א) (סמ"ע), עי' דברי (סי' קז סק"ב?), שאין מחלוקת ולכ"ע יכולים לכוף (ש"ך), עי' ש"ך, ועיין קצה"ח סק"ס, ועי' דברי הקצה"ח לקמן (סי' קז סק"א?). ועיין בתשובת חתם סופר חלק ח"מ סי' קע"ז שהאריך בענין זה (ת"ת).

¹⁰⁴ עי' ש"ע (י"ד סי' רמז ס"א): מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת יד, וכמה פעמים נצטוונו בה במצות עשה. ויש לא תעשה במעלים עינו ממנה, שנאמר לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך. וכל המעלים עינו ממנה נקרא בליעל,

[לב ע"א]

שנים מתוך שלשה [שעשו את השומא, שהם יעידו], או שני עדים שחלק בפני שלשה. אמר לו, מאיפה אתה יודע את זה. אמר לו, שלמדנו אם יש שם בית דין [וסתם בית דין שלשה אם כן אין כח להפקיר ממון זה אצל זה בפחות משלשה], מתנה בפניהם, [ואם] אין שם בית דין, בפני מי יתנה. שלו קודם. אמר לו, איך הם דומים. שם שהוציא כסף מזה ונותן לזה, צריכים בית דין, אבל כאן הוא לקח את שלו, שזה גילוי דבר, בשנים מספיק לו. תדע, שלמדנו, אלמנה מוכרת שלא בפני בית דין¹⁰⁹. אמר לו אביי, [וכן] לא למדנו על זה, אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, אלמנה אינה צריכה בית דין של מומחין, אבל צריכה בית דין של הדיוטות.

משנה. מצאה [פרה] ברפת¹¹⁰, אין חייב בה [בהשבת אבידה, שהבעלים הניחו שם. אבל אם מצאו ברשות הרבים, חייב בה [בהשבתה]]. ואם [הוא] היה כהן, והאבידה [היתה בבית הקברות, לא יטמא לה]¹¹¹. אם אמר לו אביי "היטמא", או שאמר לו "אל תחזיר", לא ישמע לו¹¹¹. פרק טעון, פרק וטעון, אפילו ארבעה וחמישה פעמים, חייב, שנאמר "עזב תעזב"¹¹². [אבל אם הבעלים עצמם] ישב [ולא עשה כלום, וסמך עליך לפרוק או לטעון], ואמר, הואיל ועליך מצוה, אם רצונך לפרוק פרוק, [אבל אם הוא לא רוצה, הוא] פטור. שנאמר "עמו". אם היה זקן¹¹³ או חולה, חייב. מצוה מן התורה לפרוק, אבל לא לטעון. רבי שמעון אומר, אף לטעון. רבי יוסי הגלילי אומר, אם היה עליו יתר על משאו, אין זקוק לו, שנאמר "תחת משאו" משאוי שיכול לעמוד בו.

גמרא. אמר רבא, רפת שאמרו אינה מתעה ואינה משמרת. אינה מתעה, מזה שכתוב אינו חייב בה. ואינה משמרת, מזה שצריכים ללמד אינו חייב בה, שאם תחשוב [שמדובר שהיא] משמרת, עכשיו [אם] מצא אותה בחוץ מכניס אותה בפנים, [אם] מצא אותה בפנים, [וכן] צריכים [לכתוב את זה]. אלא לומדים מזה, אינה משמרת, [וכן] לומדים מזה.

מצאה ברפת אינו חייב. אמר רבי יצחק, והוא שעומדת תוך לתחום. משמע [שם מצא אותה] ברשות הרבים, ואפילו בתוך התחום, גם כן חייב. יש שלמדו את זה על הסוף, ברשות הרבים חייב בה, אמר רבי יצחק, והוא

או הפסיד אח"כ במעות בחלקו מחיר הסחורה, אין לזה על זה כלום, כיון שכבר נתבטלה השותפות, מ"מ הא דכתב הרמ"א דהרויח או הפסיד הכל לאמצע, היינו אם הרויח או הפסיד בסחורה עצמה, ולא שהרויח אח"כ בממון מחלקו, וכן הדעת נותנת, כיון שמכר הסחורה, זוהי כמאן דפליגי דמו כיון שכבר נתבטלה שותפות, ואפילו שיש חולקים, עכ"פ מידי ספיקא דדינא לא נפיק, ויכול השותף המוחזק לומר קים לי כדעת דלא מצי תבע ליה¹⁰⁸ (פ"ח).

הוא יכול לבטל החלוקה כו' - וכן עיקר (סמ"ע), ויכול השותף השני לחייב המחלק שבועה שחלק כדון (ש"ד v הא"א).

ו"ח - פ' שהרויח חולקים, וההפסד כולו עליו, וכן עיקר (ט"ז).

בד"א שחלקו פירות כו' - ואם תפס ראובן משותפות שמעון ולוי באמרו שמעון חייב לו ע' לקמן סעיף ל"ו מ"ש (ש"ך).

שכולם מטבע אחד ושונים - לאפוקי אלו ישנים ואלו חדשים או אלו טבי ואלו תקולי, ועיין לעיל ריש סימן קע"ה סק"א ולעיל ס"ק מה שכתבתי מזה (סמ"ע). ומניח חלק חבירו בב"ד - פירוש, ואומר לפניו שאינו רוצה עוד בשותפות (סמ"ע).

ואם [אין] המעות שוין - פ' רעות ויפות קאמר, אבל מטבעות במשקל [כמויות] שונות א"צ ב"ד, אלא יטול בפני עדים כמה שוין במנין טבין ותקולין, דהא א"צ שומא (ט"ז).

¹⁰⁹ ע"י שו"ע (אה"ע ס' קג ס"א): אלמנה, בין מן האירוסין אם כתב לה כתובה, בין מן הנשואין, מוכרת מנכסי בעלה לגבות כתובתה שלא בב"ד ושלא בהכרזה, לא שנהא אם מוכרת לגבות כל כתובתה ביחד, לא שנהא אם מוכרת שלשה או ארבעה פעמים לגבות מעט מעט בכל פעם, מוכרת שלא בב"ד מומחים, אבל צריכה בב"ד הדיוטות שלשה אנשים נאמנים בקיאים בשומת פרקע. הגה: ודוקא עיקר הכתובה והתוספת, אבל אינה מוכרת שלא בבית דין לגבות נדונייתא, דאינו רק כחוב בעלמא (ב"י בשם הריטב"א פרק אלמנה נזונת). אם מכרה בינה לבין עצמה שוה בשוה, מכרה קיים. ויש חולקים בזו.

ע"י ב"ש: מוכרת מנכסי בעלה. הטעם מבואר בש"ס טעם א' משם חנא היינו שיהיה לה חן היינו ממון לישא בעל, ב' כדי שלא תתבזה בב"ד ונ"מ מטעם א' גרושה דאינו מקפיד על ביזוי שלה אבל משום חן איכ' ולדעת הטור אם כבר נשאת לאחד אינו מקפיד על ביזוי שלה וכן לא שייך חן אאי"כ דנשאת על סמך מעות זה כמ"ש בש"ג ואפשר אם נשתדך לאחר ג"כ אינו מקפיד על ביזוי שלה, ופסק הרמב"ם והרא"ש משום דאל תתבזה אף ע"ג לענין אין נזקקים לנכסי יתומים ק"ל משום חנא כמ"ש בסי' צ"ו הכא אין לה שום הפסד פסקו הטעם משום אלא תתבזה והרשב"א פסק הטעם משום חנא ועוד נ"מ מטעמים הללו לטעם שלא תתבזה אז יורשים בין זכרים ובין נקבות מוכרים שלא בב"ד אבל לפי הטעם משום חן דוק [נקבות מוכרים בלא ב"ד כמ"ש בש"ס] והא הכרזה כתב הרא"ש גם כן הטעם שאל תתבזה, ולהריטב"א איירי כל זה כשאין לה מזונות אבל אם יש לה מזונות רשאי למכור בלא ב"ד לגבות הכתובה כדי שאל תהיה לה

שעומדת חוץ לתחום. משמע [שמדובר שמצאו את הפרה] ברפת, אפילו עומדת חוץ לתחום, גם כן אינו חייב בה.

בבית הקברות לא יטמא לה. הרבנים למדו, מאיפה אנו יודעים שאם אמר לו אביי היטמא, או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו, שנאמר "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה'", כולכם חייבים בכבודי. הטעם [שלא ישמע לאביין] שכתב הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] "את שבתותי תשמרו", הרי לולא זה, הייתי אומר, תקשיב לו. ולמה. זה [מצות] עשה וזה [מצות] לא תעשה ועשה, ולא בא עשה ודוחה לא תעשה ועשה. [עכ"ז] צריכים [את זה], הייתי חושב לומר, הואיל והוקש כיבוד אב ואם לכבודו של מקום, שנאמר כאן "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר להלן "כבד את ה' מהונך". לכן [יש] להקשיב לו, לכן לומדים שלא ישמע לו.

מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון. מהו אבל לא לטעון. אם תאמר אבל לא לטעון כלל, מה שונה פריקה, שנאמר "עזב תעזב עמו", גם כן בטעינה כתוב "הקם תקים עמו". אלא, מצוה מן התורה לפרוק בחנם, ולא לטעון בחנם, אלא בשכר¹¹². רבי שמעון אומר, אף לטעון בחנם.

למדנו [כראיה] לזה שהרבנים למדו, פריקה בחנם, טעינה בשכר. רבי שמעון אומר, שניהם בחנם. מה טעמם של הרבנן. שאם תחשוב כרבי שמעון, שיכתוב הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] טעינה, ולא צריכים פריקה, ואני אגיד, ומה טעינה שאין בה צער בעלי חיים, ואין חסרון כסף, חייב, פריקה שיש בה צער בעלי חיים וחסרון סף, [וכן] לא כל שכן. אלא לאיזה הלכה הרחמן [פ"ה ה' ית' כתב אותו]. לומר לך, פריקה, בחנם, טעינה, בשכר. ורבי שמעון, מהו הטעם שלו. משום דלא מסומן בפסוק [איזה מדובר על פריקה ואיזה על טעינה]. ורבנן, [יגידו לר"ש] למה לא מסומנים בפסוק. כאן כתוב "רובץ תחת משאו", ושם כתוב נופלין בדרך, משמע [שגם] הם [וגם] משאם נמצאים בדרך. ורבי שמעון, זה משמע שהם נופלים בדרך ומשאם עליהם.

אמר רבא,

מזונות אפי' היכ' דלא שייך טעמים אלו ואז צריכה למכור לצורך כל הכתובה כדי שתפסיד המזונות:

שלא בב"ד מומחים. מה שנקרא בעלמ' ב"ד הדיוטים נקרא כאן ב"ד מומחין והדיוטים כאן הם הדיוטים ממש דלית בהו גמיר וסביר אלא בקיאי בשומא הר"י:

ודוק' עיקר כתובה ותוספת. הנה הריטב"א ס"ל לעיקר כתובה מוכרת בלא ב"ד אבל לא לצורך תוס' כתובה או לצורך נדוני' והמגיד חולק ע"ז וס"ל אם הקילו בדבר שאין לה חסרון מכ"ש בנדוני' ורמ"א שפסק כריטב"א ופסק אף תוס' כתובה מוכרת בלא ב"ד אפשר משום הריטב"א איירי באשה שאין לה מזונות והרב רמ"א איירי באשה שיש לה מזונות גם ל' הריטב"א לא הכריע סבר' זו אלא כתב אפי' תימא תוס' כתובת ליכ' משום בזיון וליכא משום חני' הא איכ' משום מזוני משום הכי פוסק בזה כשיטת של המגיד:

מכרה בינה לבין עצמה. כבר נתבאר בסי' צ"ג פלוגת ר"ח ורמב"ם והרא"ש ס"ל כר"ח אם מכרה לאחרים בלא ב"ד המכר בטל ולעצמה אפי' אם מכרה בב"ד הדיוטים בטל המכר וכבר כתבתי אם אפי' במכירות מטלטלין הדין כן:

¹¹⁰ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסא ס"ג): מצא פרה ברשות הרבים: אם עומדת ברשות הרבים, חייב להחזירה. היתה רועה בעשבים, או שהיתה ברפת שאינה משמרת ואינה מאבדת, לא יגע בה, שאין זו אבידה: הגה: ויש אומרים שאם הרפת חוץ לתחום, חייב להחזירה. מיהו נראה לי דהכל לפי הענין, ואף הסברא הראשונה מודה אם הוא בענין שאינה משמרת:

ביאור: אם עומדת ברשות הרבים כו' - דכיון שהיא עומדת ברשות הרבים, נראה שהיא מותעה, ובודאי תברח משם (סמ"ע).

¹¹¹ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסו ס"ה): אמר לו אביי אל תחזיר את האבידה, הרי זה לא ישמע לו:

ביאור: אמר לו אביי אל תחזיר כו' - אפילו אמר לו אביי אל תחזיר את האבידה אלא לך ועשה הצורך שעה שלי דבר פלוני, אפ"ה לא ישמע לאביי, מפני שכיבוד אב ואם הוא עשה והשבת אבידה יש בה לאו ועשה, ועוד דכתיב (ויקרא יט ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה', כולכם חייבים בכבודי (סמ"ע), אם הוא כבר עסק במצות כיבוד אב באיזה דבר ואיירע לו השבת אבידה, שהוא פטור מטעם כל העוסק במצוה, וכמו שמצינו לענין שומר אבידה דהוי שומר שכר מטעם דמתנהי דפטור לתת ריפתא לעניים בשעה שעוסק בהשבת אבידה, ואין לומר דשאני הכא שיש ביטול עשה ולא תעשה, דהא בנתינת צדקה יש ג"כ עשה ולא תעשה (ט"ז).

ע"י שו"ע (יר"ד סי' רמ סט"ו): אמר לו אביי לעבור על דברי תורה בין מצוה עשה בין מצות לא תעשה ואפילו מצוה של דבריהם לא ישמע לו:

ביאור: לא ישמע לו - אמר אביי לא לאמר קדיש על אמו אסור לשמוע לו מפני שאביו עובר על ואהבת לרעך כמוך, אבל דבר התלוי במנהג ישמע לו (פ"ת).

מדברי שניהם [שאמרו שניהם פריקה עדיף מטעניה] נלמד, צער בעלי חיים [אסורה] מן התורה. ואפילו רבי שמעון לא אמר [שיש צורך לכתוב פריקה] אלא משום שלא מסיום בפסוק [על טעניה], אבל [אם היה] מסיום הפסוק, דורשים קל וחומר, למה, [וכי] לא דורשים משום צער בעלי חיים. אולי משום שיש חסרון כסף. וכך נאמר, ומה טעניה שאין בה חסרון כסף, חייב, פריקה ישג בה חסרון כסף, [וכי] לא כל שכן.

[מקשה הגמ' וכי] טעניה אין בה חסרון כסף. וכי לא מדובר [הפסוק גם] שביתיים בטל מ[לעבוד ב]שוק, או שבאו גנבים ולקחו כל מה שיש איתו. תדע שצער בעלי חיים מן התורה, שכתוב בסוף, רבי יוסי הגלילי אומר, אם היה עליו יתר על משאו [שיכול להחזיק], אין זקוק [לעזור] לו, שנאמר "תחת משאו", [ודורשים] משא שיכול לעמוד בו. [וכי] לא משמע שהתנא הראשון סובר זקוק [לעזור] לו¹¹². למה, [וכי] לא משום שצער בעלי חיים מן התורה. אולי חלקו בתחת משאו, שרבי יוסי סבר, דורשים "תחת משאו", משא שיכול לעמוד בו, ורבנן סוברים, לא דורשים "תחת משאו" [ש"משאו" משמע כל משא שעליו].

תדע [שכך] הוא כמו שדחינו שצער בעלי חיים אינו [אסורה] מן התורה, שכתוב בתחילה, 'הלך וישב לו, ואמר לו הואיל ועליך מצוה לפרוק, פרוק פטור, שנאמר "עמרו"'. ואם תחשוב צער בעלי חיים מן התורה, מה זה משנה אם אדונו איתו, או אם אינו איתו. באמת צער בעלי חיים מן התורה, מי סובר [שמשי"כ] "פטור" פטור לגמרי. ואולי, פטור, בחנם, וחייב, בשכר. וכך הרחמנ [ה' ית' בתורה] אמר, כאשר האדון איתך תעשה איתו בחנם, וכאשר אין האדון איתך, תעשה איתו [משום צער בעלי חיים, ועל כורחו יטול] בשכר, ובאמת צער בעלי חיים מן התורה.

(סימ"ן, בהמ"ת בהמ"ת אוה"ב שו"א רבצ"ן)

אולי זה ראייה [לרובא שאמר לעיל צער בעלי חיים מן התורה], בהמת נכרי¹¹³ מטפל בה [לפרוק משאה] כבהמת ישראל. אם תאמר זה מובן צער בעלי חיים מן התורה, לכן מטפל בה כבהמת ישראל. אלא אם תאמר צער בעלי חיים אינו מן התורה, למה מטפל בה כבהמת ישראל. שם משום שנאה [לכן אין זקוק לעזור לה, שיכול להשטט, ולומר לגוי שזה אסור לנו]. וכן מסתבר, שכתוב [במשנה] אם היתה טעונה יין נסך, אין זקוק [לעזור] לה.

¹¹² ע"י שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"א): מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהיה עליה יותר ממשאה, הרי זה מצוה לפרוק מעליה שנאמר (שמות כג ה) עוזב תעזוב עמו (היה דרך הבהמה לרבוץ תמיד תחת משאה או שהיא עומדת תחת משאה אינו חייב), ולא יפרוק ויניחנו נבהל וילך אלא יקים עמו ויחזור ויטעון משאו עליה שנאמר (דברים כב ד) הקם תקים, ואם הניחו נבהל ולא פרק ולא טען ביטל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה שנאמר (שם) לא תראה את חמור אחיך:

ביאור: דרך הבהמה לרבוץ כו' - דדרשינן רובץ ולא רבצן, רובץ ולא עומד (סמ"ע).

אינו חייב - ר"ל משום פריקה אבל חייב משום צער ב"ח, ונ"מ שאינו חייב רק בשכר (בהג"ר א"סק"א).

אלא יקים עמו ויחזור ויטעון - פירוש, כשהוא רובץ תחת משאו מחמת שניתק המשא ממקומו שהניחו מתחילה ע"ג החמור, אזי יפרוק המשא מאותו המקום ויחזור ויטענו ויניחנו על מקום החמור שרגילין להניח בו המשא (סמ"ע).

¹¹³ ע"י שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"ט): וכן אם היתה הבהמה של ישראל והמשוי של עכו"ם חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל, אבל בהמת עכו"ם ומשאו אינו חייב להטפל בו אלא משום איבה הגה: ויש אומרים לפרוק חייב אפילו אין העכו"ם שם משום צער בעלי חיים דהוי דאורייתא, וכן בכל מקום דפטור לפרוק, מכל מקום משום צער בעל חיים מיהו חייב ונפקא מינה שיכול לקבל שכר: ביאור: וכן אם היתה הבהמה כו' - כלל דמצות פריקה שחייב לפרוק בחנם אינו אלא כששניהן של ישראל הבהמה והמשא, ומש"ה כתב החיוב משום צער ישראל, ומותר לקבל עליה שכר (סמ"ע).

ויש אומרים דלפרוק חייב אפילו אין הגוי שם - היינו אם הבהמה והמשא של הגוי דאינו חייב לטפל בה אלא משום איבה, ואיבה ליכא אלא כשהגוי רואה שהישראל זה עומד ואינו מסייעו, ואזה כתב הרמ"א דחייב לפרוק אפילו אין הגוי שם, דאף דלית בה משום איבה חייב משום צער בעלי חיים (סמ"ע), לפי מה שכתבתי בסעיף ח' אף דעה קמא ס"ל כן (ט"ז).

וכן בכל מקום דפטור לפרוק כו' - פירוש, כשהבהמה היתה רבצנית או עמדנית כנ"ל בסעיף א' ברמ"א, וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל, אבל אם הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה (סמ"ע).

ונפקא מינה שיכול לקבל שכר - אסור לתלות הפריקה בהשכר ולומר אם לא תתנו לי שכר לא אפרוק, דאף אם לא ירצה ליתן לו הבעל שכר, חייב לפרוק משום צער בעלי חיים (סמ"ע).

¹¹⁴ ע"י שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"ח): בהמת עכו"ם והמשא של ישראל, אם היה העכו"ם מחמר אחר בהמתו אינו זקוק לה ואם לאו חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל:

אם תאמר זה מובן [שצער בעלי חיים] אינו מן התורה, לכן אין זקוק [לעזור] לה, אלא אם תאמר [שצער בעלי חיים] מן התורה, למה אין זקוק [לעזור] לה. כך נאמר, ולהטעניה יין נסך, אין זקוק [לעזור] לה. בא ושמע, בהמת נכרי ומשאו ישראל¹¹⁴, [דורשים] "וחדלת [מעזב לו]" פי' שהוא פטור מלעזור לו. ואם תאמר צער בעלי חיים מן התורה, למה [אומרים] וחדלת. היה צריך לכתוב "עזב תעזב" פי' שחייב לעזור. באמת צער בעלי חיים מן התורה, שם [מדובר] בטעניה. אם כן, הרי כתוב בסוף, בהמת ישראל ומשאו נכרי, עזב תעזב פי' שחייב לעזור. ואם [מדובר] בטעניה, למה עזב תעזב. משום צער של ישראל. אם כן אפילו ההתחלה, [שהחמור של נכרי, והמשא של ישראל] גם כן יהיה חייב לטעון, משום שהישראל מתעכב שם.

[אלא מסביר הגמ' ההתחלה מדובר בין של גוי, והסוף ביין של ישראל. איך קבעת דבר זה, שבכל מקרה, היין של בהמת גוי הוא יין של גוי, והיין של בהמת ישראל הוא יין של ישראל]. בדרך כלל אדם הולך אחרי יינו. והרי "וחדלת" ו"עזב תעזב" כתוב בפריקה. אמר לו, מי זה, רבי יוסי הגלילי היא, שאמר, צער בעלי חיים אינו מן התורה.

בא ושמע, [אם ה]אוהב [שלך נצרך] לפרוק ושונא [שלך נצרך] לטעון¹¹⁵, מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו. ואם תחשוב צער בעלי חיים מן התורה, הרי [לפרוק את חמורו של האוהב] יותר טוב לו, [משום צער בעלי חיים]. עכ"ז, כדי לכוף את יצרו עדיף.

בא ושמע, שונא שאמר, שונא ישראל¹¹⁶, ולא שונא נכרי. אם תאמר צער בעלי חיים מן התורה, מה זה משנה אם השונא ישראל או נכרי. מי אמר ששונא מדבר על [שונא של] הפסוק [אולי] זה מדבר על שונא של המשנה שלנו. בא

ביאור: אינו זקוק לה - י"א דלא איירי כאן אלא מטעניה, ומש"ה אין זקוק לה דמצות טעניה לא נצטוה ישראל על של גוי, אבל לפרוק מהבהמה חייב עליה מדאורייתא משום צער בעלי חיים, אלא דמותר לקבל עליה שכר. ומ"ש אחר זה ז"ל, ואם לאו חייב לפרוק ולטעון כו', הכי קאמר, ואם לאו אלא הישראל ג"כ שם, חייב בטעניה כמו שהוא חייב בפריקה, כלומר ובפריקה פשיטא דחייב (סמ"ע).

משום צער ישראל - פירוש, אם לא סייעו לטעון אזי יצטרך הישראל לשהות שם. ואף על גב דצער דישאל לא נזכר בשום מקום, לא גרע צער דישאל מצער דבעלי חיים דבהמה, וכ"ש הוא. ומיהו מותר לקבל עליה ג"כ שכר. ונקט צער ישראל ולא נקט צער בעלי חיים דבהמה, משום דבטעניה לית בה צער בעלי חיים דבהמה (סמ"ע).

¹¹⁵ ע"י שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"י): הפוגע בשנים אחד רובץ תחת משאו ואחד פרק מעליו ולא מצא מי שיטעון עמו מצוה לפרוק בתחילה משום צער בעלי חיים ואחר כך טוען, במה דברים אמורים כשהיו שניהם שונאים או אוהבים, אבל אם היה אחד שונא ואחד אוהב, מצוה לטעון עם השונא תחילה כדי לכוף את יצרו הרע. הגה: ודוקא בשונא בעלמא דלא עביד איסורא אבל אם עביד איסורא ושונאו משום שעבר עבירה אין צריך לטעון עמו כדי לכוף יצרו דהא יפה עושה ששונאו:

ביאור: ודוקא בשונא בעלמא כו' - פירוש, שהקניטו ועשה עמו דבר שלא כהוגן מש"ה שונאו, וזוה ציוו חז"ל לכוף את יצרו כיון שהוא דבר שבינו לבינו, אבל בשונא דקרא דמייירי באיש דעביד איסורא שבינו לבין המקום, וכדמסיים וכתב בסעיף שאחר זה, בכזה מצות פריקה קודמת, וזהו שסיים הרמ"א וכתב דבכזה אין צריך לטעון עמו כדי לכוף את יצרו ור"ל להקדימו לטעניה, אלא מצות פריקה קודמת (סמ"ע), וי"א אף בשונא דעביד איסורא (ש"ך).

¹¹⁶ ע"י שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"א): השונא האמור בתורה לא מעכו"ם הוא אלא מישראל, והיאך יהיה לישראל שונא מישראל והכתוב אומר (ויקרא יט יז) לא תשנא את אחיך בלבבך, אמרו חכמים כגון שראהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר הרי מצוה לשנאותו עד שיעשה תשובה וישוב מרשתתו, ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות, שמא ישאח בשביל ממונו ויבא לידי סכנה והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת שנאמר (יחזקאל לג יא) אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם שובו רשע מדרכו וחיה:

ביאור: לא מאומות העולם כו' - דאין מצות פריקה וטעניה בחמור דאומות העולם, וכנ"ל סעיף ח' - ט' (סמ"ע).

ושמע [נאמר בפסוק] "רבץ [תחת משאו]", ולא [בהמה] רבצן [פי' שרגיל בכך. ועוד דורשים] "רבץ", ולא עומד. "תחת משאו", ולא מפורק [והוא צריך טעינה]. "תחת משאו", משא שיכול לעמוד בו. ואם תאמר צער בעלי חיים מן התורה, מה זה משנה אם רובץ או רבצן או עומד.

מי זה, רבי יוסי הגלילי היא, שאמר צער בעלי חיים דרבנן. וכן מסתבר, שכתוב, "תחת משאו", משא שיכול לעמוד בו. ומי שמעת עליו שהוא סובר מסברא זו, רבי יוסי הגלילי, [וכך למסקנה] לומדים מזה. וכי אפשר להעמיד [המשנה] כרבי יוסי הגלילי. והרי כתוב בסוף, "תחת משאו", ולא מפורק. מהו "לא מפורק". אם תאמר לא מפורק כלל, הרי כתוב "הקם תקים עמו". אלא זה פשוט, לא מפורק, בחנם, אלא בשכר. מי שמעת עליו שהוא סובר מסברא זו, רבנן. באמת [המשנה] רבי יוסי הגלילי היא, [אבל] בטעינה הוא סובר כרבנן.

הרבנים למדו, "כי תראה" הייתי חשוב לומר אפילו [אם ראית] מרחוק [ונוטל עליו שילך לשם]. מלמד הנאמר, "כי תפגע" [שרק אם זה קרוב אליך אתה חייב]. אם [לומדים דווקא] פגע הייתי חשוב לומר פגיעה ממש, מלמד הנאמר, "כי תראה". ואינו היא ראייה שיש בה פגיעה, שיערו חכמים¹¹⁷ אחד חלקי שבע וחצי של מיל, וזהו ריס. למדנו, מדדה עמו [לאחר שהענין] עד פרסה [שמא יחזור ויפול]¹¹⁷. אמר רבה בר בר חנה, ונוטל שכר¹¹⁸.

משנה. [אם אדם ראה] אבדתו ואבדת אביו¹¹⁹, אבדתו קודמת [לאבדת אביו, ואם רק יכול להציל א', שיציל את שלו. ואם ראה] אבדתו ואבדת רבו, שלו קודם [לאבדת רבו, ואם רק יכול להציל א', שיציל את שלו. ואם ראה] אבדת אביו ואבדת רבו¹²⁰, של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלמדו חכמה, מביאו לחיי העולם הבא¹²¹. ואם אביו חכם, [אז אבדת] של אביו קודמת. היה אביו ורבו נושאים משא, תפרוק את של רבו, ואחר כך תפרוק את של אביו. [ואם] היה אביו ורבו בבית השבי¹²¹, פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו. ואם אביו חכם, פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו.

גמרא. מאיפה אנו לומדים את זה [שאבדתו שלו קודם לשל אחרים]. אמר רב יהודה אמר רב, נאמר בפסוק "אפס כי לא יהיה בך אביון" [פי' הזהר מעניות], שלך קודם לשל כל אדם¹²². ואמר רב יהודה אמר רב, כל המקיים בעצמו כך, סוף בא לידי כך [אף על פי שלא הטילו עליו הכתוב, יש לאדם ליכנס לפנים משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם, אם לא בהפסד

¹¹⁷ ע"י ש"ע (ח"מ ס' ערב ס"ד): הוב"ד לעיל הערה נב.

¹¹⁸ ע"י ש"ע (ח"מ ס' ערב ס"ו): הוב"ד בהערה נד.

¹¹⁹ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסד ס"א): הוב"ד לעיל הערה 88.

¹²⁰ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רסד ס"ב): פגע באבדת אביו ובאבדת רבו, אם היה אביו שקול כנגד רבו, של אביו קודמת. ואם לאו, של רבו קודמת. והוא שיהיה רבו מובהק, שרוב חכמתו של תורה למד ממנו: ועב"ד סימן רמב ס"ד: ביאור: של רבו קודמת - שאביו הביאו לעולם הזה ורבו לעולם הבא (סמ"ע). ועיין ב"ד כו' - פירוש, שם כתב ד"א דהיינו דוקא ברבו שלמד עמו בחנם, אבל אם אביו שוכר לו רבו שמלמדו, אביו קודם לכל דבר, וכן עיקר (סמ"ע), ה"ה אדם אחר שאינו אביו כשמשכיר לו מלמד, אבידת הנותן שכר קודם לאבידת רבו (ש"ך).

ע"י ש"ע (י"ד רמב ס"ד): אבידת אביו ואבידת רבו (המובהק) אבידת רבו קודמת ואם היה אביו שקול כנגד רבו אבידת אביו קודמת היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואח"כ מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו ואם היה אביו תלמיד חכם פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הגה וכן מפרק משאו קודם לרבו ואע"פ שאינו שקול בחכמה כרבו אבל אין מחזיר אבידת אביו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו ו"א הא דרבו קודם לאביו היינו שלומד עמו בחנם אבל אם אביו שוכר לו רבי ומלמדו אביו קודם לכל דבר וכן נראה לי עיקר:

ביאור: המובהק - אבל אינו מובהק אביו קודם אפילו אינו חכם כלל (ש"ך). קודמת - אבל אם אפשר להחזיר את שניהם חייב להחזיר את שניהם (ע"י ח"מ רסד ס"א) (ש"ך). וכן מפרק - ו"ח (ש"ך).

קודם לכל דבר - אם הרב לא מלמד בחנם, וכן אם אחר נותן השיכורת לרבו אבידת הנותן קודם (ש"ך), אבל הפוסקים לא חלקו כך (רע"א).

¹²¹ ע"י ש"ע (י"ד ס' רב ס"ט): (ט) ¹²¹הוא ואביו ורבו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו אמו קודמת לכולם:

ביאור: קודם לאביו - אבל אם אביו חכם, אפילו פחות מאביו אביו קודם (ש"ך). קודמת - משום שיש בזה זלזול (ש"ך).

לכולן - אפילו לעצמו שמא יעשה בה איסור, אבל במקום ספק סכנת נפשות חיי קודמים לשל אמו (ש"ך).

¹²² ע"י ש"ע (י"ד ס' רמב ס"ה): אבידתו קודמת לשל אביו ושל רבו: ביאור: אבידתו קודמת - אע"פ כן יש לו לאדם ליכנס לפנים משורת הדין ולא לדקדק ולומר שלי קודם אם לא בהפסד מוכח (ש"ך).

מוכיא, ואם תמיד מדקדק - פורק מעליו עול גמילות חסדים וצדקה, וסוף שיצטרך לבריות].

היה אביו ורבו נושאים משאו וכו'. הרבנים למדו, רבו שאמרו, רבו שלמדו חכמה [סברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו סותרות זו את זו, וטעמי איסור והיתר והחיוב והפטור, והוא נקרא גמרא], ולא רבו שלמדו מקרא [תנ"ך] ומשנה [כמו שהן כתובות וללא טעמים], דברי רבי מאיר. רבי יהודה ואומר, כל שרוב חכמתו הימנו [אם הוא יודע מקרא או משנה או גמרא]¹²³.

רבי יוסי אומר, אפילו לא האיר עיניו [שהודיעו טעם משנה אחת שלא יכול להבין] אלא במשנה אחת, הרי הוא רבו. אמר רבא, כגון רב סחורה, שהסביר [מה שכתוב במשניות כלים] "זוהמא" כף גדולה [שמסלקים הזוהם מן הקדירה והקלחת לצדדים].

שמואל קרע בגדיו [קריעה שלא תיקן כדין תלמיד על הרב] על אותו תלמיד [שמת] שהסביר לו [המשנה בתמיד] "אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון" [פי' אחד המכניס ידו בחור שבכותל עד בית השחי, וא' הפתוח מהר ללא טורח].

אמר עולא, תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה¹²⁴, וקורעים זה על זה. [אבל] לענין אבדה במקום אביו, אינם חוזרים אלא לרבו מובהק. רב חסדא שאל את רב הונא, תלמיד ורבו צריך לו, מה [ההלכה]. אמר לו, חסדא חסדא, איני צריך אותך, אתה צריך אותי עד ארבעים שנה. הפקידו א' על השני ולא נכנסו יחד.

רב חסדא ישב ארבעים תעניות משום שחלש דעתו של רב הונא. רב הונא ישב ארבעים תעניות משום שרב חסד חשד בו.

למדנו, רב יצחק בר יוסף אמר בשם רבי יוחנן, הלכה כרבי יהודה, רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת, הלכה כרבי יוסי. וכי רבי יוחנן אמר כך. והרי רבי יוחנן אמר, הלכה כסתם משנה, ולמדנו, רבו שלמדו חכמה. מהו חכמה, רוב חכמתו.

הרבנים למדו, העוסקים במקרא, מדה ואינה מדה. במשנה, מדה ונוטלים עליה שכר. בתלמוד¹²⁵, אין לך מדה גדולה מזו. ולעולם היו רץ למשנה יותר מן התלמוד. זה עצמו קשה, אמרת, בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו, ואחרי כן אמר, ולעולם היו רץ למשנה יותר מן התלמוד. אמר רבי יוחנן,

¹²³ ע"י ש"ע (י"ד ס' רמב ס"ל): כל אלו הדברים שאמרנו שצריך לכבד בהם את רבו לא אמרו אלא ברבו מובהק דהיינו שרוב חכמתו ממנו אם מקרא מקרא אם משנה משנה אם גמרא גמרא: הגה ובימים אלו עיקר הרבנות אינו תלוי במי שלמדו הפלפול וחילוקים שנוהגים בהם בזמן הזה רק במי שלמדו פסק ההלכה והעיון והעמידו על האמת והיושר, אבל אם לא למד רוב חכמתו ממנו אינו חייב לכבדו בכל אלו הדברים אבל עומד מלפניו משיגיע לארבע אמותיו וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים שהוא מתאבל עליהם אפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקורע עליו (ועיין לקמן ס' ש"מ סעיף ח):

ביאור: אבל עומד מלפניו - וב' ת"ח הלומדים ביחד ומקשים ומפרקים זה לזה יש פוסקים דדינן כרבן מובהק ו"ח (ש"ך).

על כל המתים - היינו קרע שמתאחה (ט"ז).

¹²⁴ ע"י ש"ע (י"ד ס' שמ ס"ז): על חכם ועל תלמיד חכם ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה קורעין עליו אפילו לאחר קבורה ביום שמועה אם הוא תוך ל' יום וקורע עליו בשעת הספדו לא קרע ביום שמועה וכבר עבר זמן הספדו ולא קרע שוב אינו קורע וקורעין עליו עד שמגלין את לבם וכבר נהגו תלמידי חכמים בכל מקום לקרוע זה על זה טפח אע"פ שהם שוים ואין אחד מהם מלמד את חבירו: הגה ו"א שאין קורעין על חכם אלא א"כ הוא רבו או שיודעין משמועותיו שחדש דהיינו רבו וכן נהגו להקל במדינות אלו:

ביאור: בשעת הספידו - אם לא קרע בשעת השמועה והוא שההפסד תוך ל' (ש"ך).

עד שמגלין את לבם - ו"א שרק טפח כדלקמן סעיף ח' (ש"ך).

וכן נהגו להקל - מקילים בגלל שאין ת"ח שיודעים במסכת כלה (ש"ך).

ע"י ש"ע (י"ד ס' שמ ס"ח): על רבו שרוב חכמתו ממנו אם מקרא מקרא ואם משנה משנה אם גמרא גמרא קורע כל בגדיו עד שמגלה לבו ו"א שאינו קורע אלא טפח ואינו מאחה לעולם ואפ"י משמועה רחוקה קורע עליו לעולם ואם לא למד רוב חכמתו ממנו אינו קורע עליו אלא כדן שאר מתים שהוא מתאבל עליהם ואפ"י לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול קורע עליו. הגה ו"א דקרע שעל רבו שאינו מובהק נמי אינו מתאחה תלמידי חכמים שיושבים ביחד ומקשים ומפרקיין זה לזה ולומדים ביחד ו"א שדינן כרב שאינו מובהק ו"א שדינן כרב מובהק ו"א דאין צריכין לקרוע אלא על רבו שלמדו רוב חכמתו אבל חבירים הלומדים זה עאם זה או שהאיר עיניו בדבר אחד אינו אלא חומרא בעלמא היכא דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג לא נהוג ואין מוריין כן ולכן נהגו להקל במדינות אלו: ביאור: על רבו - וכן יושב עליו יום א' או שעה אחת (ש"ך וט"ז).

דלא נפיש כפלייהו, אבל בהמה דכי טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, אימא לא מקני לו כפילא, צריכא. מתקיף לה רמי בר חמא, והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואפילו לרבי מאיר, שאמר, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הני מילי כגון פירות דקל, דעבידי דאתו, אבל הכא

בימי רבי נשנית משנה זו [לפי שמשרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתי תורות, מתוך עול שעבוד מלכות וגזירות שהיו גזרין עליהן, ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לברר דברי החולקים עד ימיו של רבי, שנתן הקדוש ברוך הוא לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי, כדאמרינן בעבודה זרה (י, ב), ונחו מצרה, ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל, ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות, אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה, ונתן סימנים: הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני, וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע, ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים, וסידרו המסכתות; דברי נזיקין לבדם, ודברי יבמות לבדם, ודברי קדשים לבדם, וסתם נמי במשנה דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן סתם, כדי לקבוע הלכה כמותם, לפיכך אמרו בגמרא: אין לך מדה גדולה מזו, שיתנו לב לטעמי המשנה, ואז כל העולם שבקו המשנה [מלחזור על גרסת משנתם] והלכו אחרי התלמוד [לחשוב בסברא]. חזר [רבי] ודרש להם, ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד [לפי שירא פן ישתכחו המשניות, ויחליפו שמות החכמים, ובמקום חיוב יאמרו פטור, ובמקום אסור יאמרו מותר].

מה הוא דרש [מתחילה, כשדרש שתלמוד גדול], כמו שרבי יהודה ברבי אלעאי דרש, מהו הנאמר "הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם". "הגד לעמי פשעם", אלו תלמידי חכמים, ששגגות נעשות להם כזדונות¹²⁵ [עמי דהיינו תלמידי חכמים, את חטאתם אני קורא פשע, שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיבררו להם על העיקר, ולא יורו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר, ואפילו חטאתם שהוא פשע שלהם נקרא חטאת]. "ולבית יעקב חטאתם", אלו עמי הארץ, שזדונות נעשות להם כשגגות. והיינו שלמדנו, רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד¹²⁶ [פי' בגמרא, שהוא תירוץ [טעמי] המשניות, או אם תשמע דבר משנה מרבך - הזהר לשאול טעמיו ומי שנאה], ששגגת תלמוד [אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך, שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר, ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבה לידך ולמדת הימנה שלא כדת, שאין הטעם כמו שהיית סבור, שאילו ידעת טעם המשנה - לא דמית לה מעשה הבא לידך] עולה זדון [ענוש אתה עליה כמזיד, שזדון הוא בידך, שלא שאלת טעם מרבך].

רבי יהודה ברבי אלעאי דרש, מהו שנאמר "שמעו דבר ה' החרדים אל דברו", אלו תלמידי חכמים [ששימשו חכמים הרבה ללמדם טעמי משנתם, זה בזה וזה בזה, שאין הכל בקיאיין בשוין], אמרו "אחיכם", אלו בעלי מקרא, "שונאיכם", אלו בעלי משנה¹²⁷ [ששונאיין בעלי תלמוד, לפי שבעלי תלמוד אומרים על בעלי משנה שהן מבלי עולם, שמורים הלכה מתוך משנתם], "מנדיכם", אלו עמי הארץ [שתלמידי חכמים שנואיין ומתועבין להן כנדה]. שמה תאמר, פסק סברם ובטל סיכויים [של אלו - שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם אומרים, אבל אין הדבר כן], מלמד הנאמר "ונראה בשמחתכם" [ולא נאמר ואראה בשמחתכם, אלא "נראה" פי' אני ואחיכם שונאיכם ומנדיכם, כולנו נראה בשמחתכם]. שמה תאמר ישראל יבושו, מלמד הנאמר "והם יבושו" [רק אותם שהם נכרים, שאינם ממנו ואינן נקראים על שם ישראל], יבושו וישראל ישמחו.

הדרן עלך אלו מציאות.

/משנה/. המפקיד אצל חברו בהמה או כלים, ונגנבו או שאבדו, שילם ולא רצה לישבע, שהרי אמרו, שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל. טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם, למי שהפקדון אצלו. נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל. טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם, לבעל הפקדון.

גמרא. למה לו למתני בהמה, ולמה לו למתני כלים. צריכי, דאי תנא בהמה, הייתי אומר, בהמה הוא דמקני לו כפילא, משום דנפיש טירחה לעיולה ולאפוקה, אבל כלים דלא נפיש טירחיהו, אימא לא מקני לו כפילא. ואי תנא כלים, הייתי אומר, כלים הוא דמקני לו כפילא, משום

החכמה ודבר שאינו שכלי מתנגד לשכלי. ולפיכך אמר מנדיכם אלו עמי הארץ כי עמי הארץ שכולו גשמי הוא מובדל ומנודה מן החכמה. ותבין עוד כי נקרא בעלי מקרא אחים לבעלי תלמוד כי בעלי התלמוד אינם אחים לבעלי המשנה שאינם דורשים ולומדים מן המשנה, ואף שהם דורשים גם כן מן המשנה אינם דורשין מן המשנה רק כאשר קשה להם המשנה, ואין זה נקרא למוד רק שמפרשי המשנה, ואם היה נשנית המשנה בלשון אשר הם מפרשין ומתרגזין לא היה צריך לפי כלל, ואם אנו מפרשים טעם המשנה דבר זה הוא עצמו התלמוד אם כן אין עניין בעלי משנה לבעלי התלמוד וכל אחד דבר בפני עצמו כי המשנה הוא הדין כמו שהוא והתלמוד הוא מפרש טעם הדבר. אבל התלמוד הוא יוצא מן המקרא ובשביל כך הם אחים. ועוד כי המקרא הוא התורה שבכתב והתלמוד הוא יוצא מן תורה שבכתב והתורה שבכתב ובעל פה הם אחים ואין זה בלא זה אבל המשנה הוא דבר בפני עצמו כי בעלי משנה פוסקין הלכה מן המשנה ובעלי התלמוד מן התלמוד. והנה רש"י פירש סוגיא זאת באופן אחר אך פי' זה הוא אמת (מהר"ל).

¹²⁵ פי' כי הת"ח הוא שכלי לכן נחשב השוגג אליו כזדון לפי שקרוב להיות מזיד שאלו שם אל לבו על זה כאשר ראוי לא היה טועה, ודומה למי שהוא הולך ובידו נר מאיר ונתקל דודאי זה אפשר לו להיות נזהר. אבל ע"ה הוא דומה אל האדם ההולך בחושך בלא נר ונתקל דבר זה נחשב אליו שוגג כי סכלתו גורם לו עד שנחשב שוגג בשביל סכלתו ואפילו אם אינו שוגג (מהר"ל).

¹²⁶ פי' כי התלמוד הוא שכלי ואין טעות ושוגג בשכל רק השוגג מצד הגוף החמרי, בזה שייך שוגג, וכאשר הוא טועה בתלמוד שהוא שכלי אין בזה שוגג רק זדון דאין בשכלי שוגג ודבר זה מבואר (מהר"ל).

¹²⁷ התוספות מפרשים כי אחיכם נקראו בעלי מקרא לפי שסומכים על התלמוד בהוראה לפי שמן המקרא לא ידעו דין והוראה, שונאיכם אלו בעלי משנה מפני שהם סבורים שיודעים ואינם יודעים, מנדיכם אלו עמי הארץ מפני ששונאים את ת"ח ביותר, כדאיתא בפסחים. אבל תמיה הוא כי אין ידבר הכתוב ברשעים שסבורים הם שיודעים ואינם מבינים, אבל נראה כי קרא בעלי מקרא אחיכם מפני שהחכמה והתורה צמודים אחים, זה ברוח הקודש וזה בחכמה, ולפיכך הם אחים צמודים, אבל המשנה הוא שונא לחכמה בעבור שאין המשנה שכלית כמו

א עי' שרע' (חז"מ סי' סה ס"ח):

ב עי' רמב"ם (מתנות עניים פ"א ה"א): מאימתי מותרין כל אדם בלקט, משיכנסו המלקטים שניים וילקטו אחר מלקטים הראשונים ויצאו, מאימתי מותרין כל אדם בפרט ובעוללות משהלכו העניים בכרם ויבואו, הנשאר אחרי כן מותר לכל אדם, מאימתי מותרין כל אדם בשכחה של זיתים, בארץ ישראל אם שכח אותה בראש הזית הרי זה מותר בה מראש חדש כסליו שהוא זמן רביעה שנייה בשנה אפילה, אבל ציבורי זיתים ששכחן תחת האילן הרי זה מותר בהם משיפסקו העניים מלחזור אחריה.

ג עי' רמב"ם (מעשר פ"ג ה"א): המוצא קציצות בדרך אפילו בצד שדה קציצות הרי אלו פטורין מן המעשר, מצא גרוגרות אם דרסו רוב הגרוגרות רוב האדם חייב לעשר, שחזקתן מדבר שנגמרה מלאכתן. וכן אם מצא פלחי דבילה שידוע שהם מדבר הגמור.

ד עי' שרע' (חז"מ סי' רס ט"ו): המוצא קציצות בדרך, אפילו בצד שדה קציצות, הרי אלו שלו. וכן תאנה שהיא נוטה לדרך, ונמצאו תאנים תחתיה, מותרים שהבעלים מתייאשים מהם, מפני שהתאנה וכיוצא בה עם נפילתה נמאסת. אבל זיתים וחורבים וכיוצא בהם אסורים. ותמרים שמשירם הרוח מותרים, שחזקתן שהבעלים מחלום לכל אדם, מפני שהבהמות והחיות אוכלים אותם מחמת מתקנתם. ואם היו של יתומים שאינם בני מחילה, אסורים. וכן אם הקפיד בעל השדה והקיף מקום האילנות, או תיקן מקום שיפלו בו הנובלות עד שילקטם, הרי אלו אסורים, שהרי גילה דעתו שלא מחל:

ה ביאור: קציצות - הן תאנים שנתבשו בשדה, שחזקתן אותן מהאילן ומניחין בשדה ליבשן כדי להיותן עומדין ומתקיימין זמן ארוך (סמ"ע).

ו שהבעלים מתייאשים מהם - בדרך תאנים ותמרים ליפול מהאילן ומשום הכי נתיאשו ובאסורא באו ליד המוצאן. גם הקציצות בשעה שבה הבעל הבית ליטול מהן לישא לביתו, משום חשיבותן מרגיש מיד בנפילתן ומתיאש מהן קודם שבאו ליד המוצאן (סמ"ע).

ז של יתומים - ולפ"ז ה"ה באבידה בדבר שאין בו סימן, כשנתוודע לו בעדים שהוא של יתומים חייב להחזיר, דאין יאוש מועיל בקטנים דהוי יאוש שלא מדעת (נתה"מ).

ח והקיף מקום האילנות - פירוש, שלא יכנסו בהמות וחיות שם (סמ"ע), דברי הסמ"ע הם דמכח זה המחיצה אין השרצים הולכים לשם, אבל מלשון המחבר משמע דהטעם דדוקא מסתמא הוי יאוש, אבל ע"י שהיקף מחיצות, הרי רואים דמקפיד ואינו מייאש. ונ"מ לדינא דהיקף גדר ומת דלטעמא דהסמ"ע מה שנופל גם אחר מיתה אסור, שהרי ליכא שרצים, אבל לטעם המחבר י"ל דגלוי דעת מועיל רק לאותו אדם עצמו, אבל לא ליורשים אחריו דדין אותם כסתם בני אדם דמייאש (רע"א).

ט או תיקן מקום שיפלו כו' - נראה דזה קאי גם אתאנים הנ"ל, דאם תיקנו מקום שיפלו שם לא נתייאש, אם לא שתאמר שבנפילתן ממקום גבוה אפילו על דבר נקי ורך הם נמאסים, והוא דוחק (סמ"ע).

י ג) שליח. (יח) ויכול לחלל המע"ש על המטבע של המשלח דאדעתא דהכי שלחי ויכול לעשות שליח גם לאשתו ולעבדו ולבני ביתו ואז יכולין לחלל על מטבע שלו ואם לא עשאו שלוחים לא יפרישו מיהו על מה שאוכלין יכולין להפריש כיון שאוכלין ברשות וכן האשה על מה שלשה ואופה ומבשלת יכולה להפריש כדלקמן ה"ב (יט) וכן אורח שמתארח אצל בעה"ב ובעה"ב עושה לו מאכליו או גבל שמגבל את העישה של בעה"ב אם אמר לו שיפריש תרומ"מ מכל מה שיעשה מהני דהוי כאשה ופועלים לקמן ה"ג וכ"ש למאי דק"ל דבכל אדם נמי מהני כן מדין זכיה וכנ"ל:

יא) להפריש. (כ) וי"א שהשליח יכול לעשות שליח אחר. (כא) והשליח יכול להפריש גם במחשבה (כב) ודעת רבנו כשהשליח מברך אומר על הפרשת תרומ"מ ולא להפריש (כג) אבל מנהגינו ע"פ הרמ"א לברך להפריש:

ה) תרומות ומעשרות. (כד) וכן חלה (כה) ופאה (כו) וביכורים (כז) וכן לחלל מע"ש ונטע רבעי (כח) וכן לוי יכול לעשות ישראל שליח לתרום תרומ"ע:

ו) לרבות שלוחים. (כט) ואף על גב דבכל התורה ק"ל שלוחו של אדם כמותו איצטריך כאן קרא יתירא דלא נימא דאתם ממעט שליח להכי איצטריך גם לרבות ואם עשה שליח ורוצה לישאול על תרומתו מי צריך לשאול יתבאר בעז"ה בה"ז ס"ק קפ"ו:

ז) ואין עושין שליח גוי. ואם עשה גוי שליח והפריש אין הפרשתו כלום כדבסמוך ה"ב (ל) וכן אין גוי עושה שליח (לא) ואפי" את ישראל (לב) וכן חרש שוטה וקטן (לג) או קטנה אין נעשין שלוחין ולא עושין שליח (לד) אבל מופלא הסמוך ליה דתרומתו תרומה מה"ת כמש"כ רבנו בסמוך ה"ה משמע בירושלמי שנעשה שליח וכן עושה שליח וכן יכול לתרום משלו על של חברו (לה) וישראל המחלל שבת בפרהסיא או מומר אף על גב דדינו כגוי מ"מ נעשה שליח ועושה שליח (לו) ואסור לכתחלה לעשות שליח אילם וחרש שאינו שומע שאין יכולין לברך וכן סומא שאין יכול לתרום מן היפה כדלקמן ה"ד אבל יכול לעשות שליח ערום ושיכור שיכול להתלבש ולהפיג יינו:

ח) אף שלוחכם בני ברית. (לז) ואם הבעלים הסכימו על הפרשה אחר שהגוי הפריש הוי כאילו הבעלים הפרישו ומהני והוי התרומה מכאן ולהבא משעת הסכמתו (לח) וי"א דה"ה אם אמר מתחלה מה שיפריש הגוי הזה לשם תרומה יהי' תרומה דמהני דאין זה מדין שליחות אלא כאילו הבעה"ב קרא לה שם לאחר ל' יום (לט) וכן גוי שעשה לישראל שליח לתרום מפירותיו אף על גב דאין שליחות לגוי ולא מהני מיהו אם אמר הגוי כל מה שהישראל מפריש אני מסכים מהני כנ"ל:

ט) בני ברית. (מ) אבל עבד ושפחה נעשין שלוחין גגם הם בכלל הברית (מא) שנא' מחוטב עציך עד שואב מימך וחייבין במצות כאשה. (מב) אם עשה שליח להקדים תרומה לביכורים או לתרום מן הרע על היפה אין שליח לדבר עברה ואין תרומתו תרומה:

י) עי' רמב"ם (טומאת אוכלין פ"א ה"ב): ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין לטומאה: המים והטל והשמן והיין והחלב והדם והדבש, ואינן מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון הבעלים, ולא יהיו סרוחין שהמשקה הסרוח אינו מכשיר וכיון שהוכשר האוכל אף על פי שיבש והרי הוא נגוב הרי זה מקבל טומאה.

יא) כסף משנה: ואלו הם הז' משקים וכו'. פ"ו דמכשירין אלא ששם אמרו דדוקא דבש דבורים אבל דבש צרעים אינו מכשיר ואמרינן בפ"ק דבכורות (דף ז' ע"ב) שהטעם מפני שיש לו שם לווי כלומר אבל דבש סתם אינו אלא דבש דבורים ולפיכך כתב רבינו דבש סתם: ואינם מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון הבעלים. בריש מכשירין ובפ"ג דקידושין (דף נ"ט): ופ"ב דמציעא (דף כ"ב): יליף לה מקרא: ולא יהיו סרוחים וכו'. בפ"ק דפסחים (דף י"ח) ובסוף מכשירין ובת"כ פרישת שמיני ובתוספתא דטהרות פ"ט: וכיון שהוכשר האוכל וכו'. כן משמע בפ"ב דמציעא וכדפירש"י וכן משמע בפרק קמא דפסחים ובפ"ב דחולין ובתוספתא דמכשירין פ"ב:

יב) עי' רמב"ם (טומאת אוכלין פ"ב ה"א): כל דברי הכשר אוכלין דברי קבלה הן מפי השמועה למדו שזה שנאמר וכי יתן מים על זרע אחד המים ואחד שאר שבעה משקין, והוא שינתן עליהם ברצון בעלים ואחר שנעקרו מן הקרקע, שדבר ידוע הוא שאין לך זרע שלא בא עליו מים כשהוא מחובר לא נאמר וכי יתן מים אלא לאחר שנעקרו האוכלין ונתלשו המשקין.

יג) כסף משנה: כל דברי הכשר אוכלים וכו' מפי השמועה למדו וכו' שאר שבעה משקין. בפרק ששי דמכשירין: ומ"ש והוא שינתן עליהן ברצון הבעלים. הרשב"א כתב בפרק השוחט עלה ל"א גבי פירות שנשרו לתוך אמת המים וכו' מכאן דקדקו הנוספות דלא בעינן רצון הבעלים מדקאמר מי שידיו טמאות משמע אפילו אחר שאינו בעל הפירות ועוד דעיקרו מדכתוב וכי יתן מים וכו' והרמב"ם כתב והוא שינתן עליהם ברצון הבעלים עכ"ל. וליישב לדעת רבינו י"ל דמשמע ליה דפשיטא דרצון בעלים בעינן דאין סברא דרצון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם והנך דמיייתי הרשב"א לא מכרע. ומ"ש ואחר שנעקרו מהקרקע וכו'. בר"פ בעור והרוטב (דף ק"ח). ומ"ש ונתלשו המשקין. זה נלמד מדתנן בפ"ד דמכשירין שצנן שבמעררה נדה מדיחתו והוא טהור העלתהו כל שהוא מן המים טמא פ"י דאז הוכשרו וכתבו הנוספות בפ"ב דחולין עלה ל"א ע"ב והא דאמרינן בפ"ק דפסחים דאיכא תרי קראי לענין הכשר חד בתלושין וחד במחוברים וצריכי היינו כשנפלו במחוברים דמתכשרי לאחר שהעלם וכבר כתב רש"י בפ"ק דחולין עלה ל"ו דאי אחשבינהו לגשמים בירידתם לצורך שום דבר וכו':

יד) אבל אם הוא דבר שאינו יכול להציל מיד והוא עומד כו' עד וסתמא הוה יאוש - והוא עומד ואינו רודף כו', דהאי וי"ו ד'והוא' הוי וי"ו החולקת והי"ל כאילו כתב "או שעומד שם". ואח"כ צריך להגיה תיבת לא, וכן צ"ל ובסתמא לא הוי יאוש (סמ"ע), וי"א דנהר שיש בו מכשולות, לא יש באבידה סימן לא מקרי יאוש מסתמא, ודבר שאין בו סימן לא מהני המכשולות, אלא בענין שיהיה יכול להציל ע"י איזה פעולות תיכף במקום השטיפה, ואז כל זמן שהוא עוסק באותן הפעולות ורודף להתעסק להציל, אף אם קדם אחר והציל לא זכה, דאנן סהדי דלא מייאש מחמת אותו שיקדים עצמו להציל וזה לא יוכל ליתן סימן, דהוא סומך שיעידו עדים על חטיפתו ועסקיו להציל תיכף שנשטף, אין לך סימן גדול מזה. וכל מקום דאפשר להציל רק שלא ידעו הבעלים מזה, דהוא יאוש שלא מדעת ולא מהני קדימת האחר, אלא צריך להחזיר. אבל אם לא יוכל להציל תיכף אלא ע"י המכשולות, זה לא מהני מידי, דאף אם יש עדים שהקורות היו שלו, מ"מ אמרינן שנתייאש מהם, כיון שאי אפשר להציל, דההיא הצלה שע"י המכשולות לא מהני ליה רדיפתו, כיון דהוא רחוק מכאן, וקרוי הדבר שיקדמו הקורה לשם, וזה אין בו סימן, בודאי מייאש מינה, ודלא כרמ"א, ודלא כסמ"ע (י"ז), לא צריך עדי רדיפה, שראו שרדפו תיכף בשעה ששטף, רק בזה שרואים שמדפנין אחריהם אפילו אחר שהגיע ליד האחר נאמנין לומר שהוא שלהן. ולפי זה דברי הרמ"א שכתב "אם הוא דבר שאין בו סימן אם הבעלים יכולים להציל" פ"י מיד קודם שיעידו למקום רחוק בגלל המכשולות, ואפילו אם יגיע ליד אחר המוציא מחזירו לו על סמך הרדיפה שאחר כך, ואפילו אם לא היה שם, וידעו כשהמכשולות הם במקום רחוק אז אם הבעלים רודפים מיד, הרדיפה מהני להוכיח שלא התייאש, ויחזירו לו ע"י עדות שרדפו הבעלים קודם שהגיע ליד אחר, אבל אם עמד ולא רדף הוי יאוש, ואם לא יוכל להציל מיד ואינו רודף אז הוי יאוש, ואם לא ידע מהשטיפה לא הוי יאוש שלא מדעת (נתה"מ).

יז) ויש לבאר בזה, דהנה בעיקר ד' רש"י הק' השטמ"ק אמאי הוצרך רש"י לאשכוחי נפק"מ בין ב' הלישנות בכיוון מקום מסוים, הא איכא נפק"מ רבתא ביניהם אי סתם מקום הוי סימן, דל"ק סתם מקום הוי סימן ורק ברקתא דנהרא

ביאור: צבורי פירות כו' - דאין דרך לדרוס על פירות והוה מקומן סימן (סמ"ע).

^{טו} עי' שר"ע (ח"מ סי' רסב ס"א): מצא כיס, ולפניו מעות מפוזרים, הרי אלו שלו. ואם מראים הדברים שהכיס ומעות של אדם אחד, ומהכיס נפלו, חייב להכריז:

^י עי' שר"ע (ח"מ סי' רס ס"א): הוב"ד לקמן הערה יט.

^{י"א} עי' שר"ע (ח"מ סי' רסב ס"ג): במה דברים אמורים שמחזירים מטבע, בסמינים שאמרנו. אבל אם אין בו סימנים הללו, אפילו אמר ושומה היא בחותם מלך פלוני, או אפילו אמר שמי כתוב עליה, אין מחזירין לו, מפני שמטבע ניתן להוצאה ושמה הוציאה ומאחר נפלו: ויש אומרים דנסדק במטבע הוי סימן:

ביאור: בסמינים שאמרנו - נראה שעיקר הגירסא בסימן מנין או מקום, אבל אם אין סימן במנין או במקום (ט"ז). ומאחר נפלה - איני יודע למה כתב רמ"א לשון ו"א בנסדק, דהא המחבר ס"ל נמי בנסדק דהוי סימן, דזוקא במידי דנעשה בשעה שנטבעה המטבע אין מועיל לסימן כיון דבאותו פעם נטבעו הרבה (ט"ז).

^{י"ב} עי' שר"ע (ח"מ סי' רס ס"א): הוב"ד לקמן הערה יט.

^כ עי' שר"ע (ח"מ סי' רס ס"ט): כל המוצא אבידה, בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן, אם מצאה דרך הנחה, אסור ליגע בה. שמא בעליה הניחיה שם עד שיחזרו לה, ואם יבא ליטלה והיה דבר סימן, הרי איבד ממון חבירו, שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו. ואם היה דבר שיש בו סימן, הרי זה הטיחן לדרך אחריה ולתת סימניה. לפיכך אסור לו שיעג בה, עד שימצאנה דרך נפילה. אפילו נסתפק לו הדבר, ולא ידע אם דבר זה אבוד או מונח, הרי זה לא יגע בו. ואם עבר ונטלו, אסור לו להחזירו לשם. ואם היה דבר שאין בו סימן, זכה בו, ואינו חייב להחזירו. וכל דבר שיש בו סימן, בין ספק הנחה, בין בדרך נפילה, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, חייב להכריז:

ביאור: שיש בה סי' כו' - ויש אומרים דביש בה סי' נוטל ומכריז (ש"ך וט"ז), אם לא שהוא במקום המשתמר לגמרי וכמ"ש הרב לקמן סי' (ש"ך), בודאי הינחו אפילו יש בו סימן ולא יגע בו כלל, כגון שמצא חמור או פרה רועים בדרך ביום או שמצא כלי מכוסה באשפה, דהא אין כאן אבידה כלל, דהוי מקום המשתמר לגמרי והוי כמונח בביתו ממש, ובזה אפילו עבר ונטלו יכול להחזירו למקומו, כל זמן שהוא עומד שם, אמנם אם הוליכו לביתו לא יחזירו למקומו, שמא באו הבעלים וחיפשו. וכל ספק הנחה ספק נפילה, דטפי מסתבר דהוי דרך נפילה, ולכתחילה אנו מחמירין שלא יטול דשמה דרך הנחה הוא, אבל בדיעבד אנו סומכין על הרוב דהוי דרך נפילה. ולכן אם עבר ונטלו, זכה בכל הזכות שיש באין בו סימן, ודלא כרמ"א לקמן סי' (ט"ז).

אם מצאה דרך הנחה - היינו כגון טלית או קרדום בצד גדר וכמ"ש המחבר בסעיף שאחר זה, דדרך עובדי האדמה הניח שם בגדיהן וכלי עבודתן לפי שעה עד שיחזרו לבית מעבודתן ויקחו מלבושן, או שתבוא השעה ביום שיצטרכו לכלי מלאכתן ויקחו משם (סמ"ע).

ואם היה דבר שיש בו סימן כו' - שמא יפסידו בעליהן שהניחן שם ע"י לקיחתו של זה המוצא, אף שדעתו ליטלו ולהכריזו ולהחזירו למי שיתן בו סימן, עכ"פ גורם להם טירחא לרדוף אחריה וליתן בה סימנים, וכ"ש אם אין בה סימן שיגורם לו היזק בכל, וכדמסיק המחבר וכתב טעמים הללו (סמ"ע).

עד שימצאנה דרך נפילה - כגון שמצא בסרטיא (עי' סעיף י'), ואז אם יש בה סימן נוטלה ומכריז, ואם אין בה סימן הרי היא של המוצאה (סמ"ע).

אפילו נסתפק לו הדבר כו' - פירוש, כגון שמצא הטלית במקום שהוא משומר קצת, ומש"ה יש להסתפק אם הניחו בעליה שם בכונה כיון שהמקום הוא משומר קצת, או אבוד מידו ובא שם בלי כונה כיון שאינו משומר כל צרכו (סמ"ע).

אסור לו להחזירו לשם - מדקאמר אסור לו להחזירו, ע"כ דבר שיש בו סימן מיירי, דאי באין בו סימן הא מסיק וכתב ד"זכה בו המוצא, ונראה דקאי דוקא אדסמיק ליה א"מצא במקום שיש להסתפק בהינחו או באיבוד, דאז מיד שנטלו בידו, אפילו לא הלך עמו לביתו, אסור לו להחזירו כשיש בו סימן, או אפילו בודאי הינחו והלך עמו לביתו (סמ"ע), ו"א שאם הוא במקום שהוא משתמר גמור, בזה לא יגע בהם אפילו יש בו סימן, דמהיכי תיתי ישנה מדעת הבעלים ליטול ממקום הנחתן להטריחם, כיון שמקום ההוא משתמר לגמרי. ואפילו אם נסתפק הדבר, היינו שהמקום הוא רק משומר קצת ומיירי דליכא סימן בגופו של חפץ, וממילא בלקיחתו לא זכה בו, כיון דהוא ספק הינחו וכשהוא הינחו ממילא יש לו סימן מקום ולא זכה בו המוצא, דהא אם הוא הינחו ודאי, אז אינו מחויב מדאורייתא ליטול, שאפילו בהינחו במקום שאינו משומר לגמרי אינו מחויב בהשבה, דאבידה מדעת היא, ומל"ש כשהוא משומר במקצת. ואם היא אבידה ממילא אין חייב ליטלה, דהא אינו מפסיד הבעלים מידי במה שאינו נוטלה, דהא אם יטלנה יהיה שלו, כיון דדבר שאין בו סימן הוא, ומקום לא הוי סימן כשהוא בדרך נפילה, וכיון דאין עליו שום חיוב ליטלה, שוב אסור לו ליטלה משום ספק הינחו. וכל דבר שיש בו סימן, והיינו שיש סימן בגופו של חפץ, בזה פסק דחייב להכריז והיינו ליטול להכריז כלל חייב להכריז הנאמר בהלכה זו, דהא איכא חשש דשמא אבידה היא וכשאינו נוטלה עובר משום לא תוכל להתעלם, ולכן לא חוששין שמא הוא גירום טירחא למניח. ובמקום שאינו משומר כלל תלינן בשכחה, ומש"ה חייב ליטול כמו כל אבידה (נתה"מ).

ואם היה דבר שאין בו כו' - קאי א"אם עבר ונטלו" דקאמר דלא יחזירו למקומו, ומסיק ובה לומר אלא מה יעשה, ואמר דאם אין בו סימן והוא כבר נטלו, זכה בו. ואם יש בו סימן, חייב להכריז, ואפילו שהוא יאוש שלא מדעת, כיון דבשעה שנטלו אדעתא להחזירו לבעליו, אלא שטעה בזה, שלא ידע שלא יהיה בידו להחזירו, כיון דאין בו סימן, ס"ל דבזה כו"ע מודים דיחזיקו המוצא

ל"ה סימן, ואילו לשינא בתרא גם סתם מקום ל"ה סימן. ותי' דרש"י ס"ל דלישנא בתרא לא פליגא אל"ק בזה דבעלמא מקום הוי סימן, אלא שנח' ברקתא דנהרא דאפי' אם כיוון מקום מסוים ל"ה סימן יעו"ש, וכ"כ הריטב"א. ולפי דבריהם א"ש ד' רש"י, ד"ל שגם בנידו"ד המוצא הוא שמכריז מקום, ומש"כ רש"י שהמאבד "כיוון ואמר מקום מושבה מסוים" קאי רק על המקום המסוים ברקתא דנהרא, דבסתמא המוצא אינו מכריז את המקום המסוים אלא רק את המקום הכללי - שמצא אבידה ברקתא דנהרא - והמאבד הוא שאומר את המקום המסוים ופשוט (הגרנ"פ).

^ט ויעו"ש במ"מ שביאר את ד' הרמב"ם דאיהו ס"ל דגם בזוטו של ים צריכין לדין יאוש וכפשטה דברייתא דרשב"א דטעם ההיתר בזוטו של ים הוא מפני שהבעלים יאושין מהן, ולהכי ס"ל להרמב"ם דצריך שיתברר בודאי שנתייאשו. והראב"ד פליג בזה וס"ל דכל היכא דאי' להציל והוי אבודה מכל אדם אף על פי שלא נתייאשו הבעלים הרי הן של מוצאן, דכי בעינן נתייאשו דוקא ביכולים להציל ע"י הדחק או ביכולים להציל להדיא, אבל בשאין יכולין להציל רק על צד הזרות והפלא ודאי אפי' לא נתייאשו הרי אלו שלו. ויעו"ש שכתב דהעיקר לדינא כדברי הראב"ד, ובס"ד צידד דאולי גם הרמב"ם מודה דכל שא"י להציל שרי, אלא דאיהו ס"ל דטעם ההיתר הוא מדין יאוש, דכל היכא שא"י להציל הרי זה "בחזקת יאוש" וכמש"כ הרמב"ם בפ"א הנ"ל "שזה ודאי נתייאש ממנה" עכ"ד.

ולכא"ו ד' המ"מ אינם מעלים ארוכה לסתירת ד' הרמב"ם מפ"א הנ"ל, דהרי מכל דברי הרמב"ם בפ"ו מבואר דכל זמן דלא שמעיניה דמיאש הרי היא אסורה מספק, ואילו בפ"א כתב הרמב"ם בסתמא דהתורה היתירה "שזה ודאי נתייאש ממנה", ומבואר מדבריו דגם בגונא שלא נתררה דעת הבעלים תלינן ביאוש 50 ולכא"ו מוכרח מזה כמש"כ הלח"מ בפ"א שם דרמב"ם בפ"ו מיירי בגונא שאפ' להציל ולח"כ כאבודה מכל אדם, ולכך כל זמן דלא ידעין ביה דמיאש א"א לזכות בה, משא"כ בפ"א מיירי בגונא שא"י להציל ולכך בסתמא תלינן ביאוש. ויעו"ש שדייק כן מלשון הרמב"ם, דבפ"א כתב הרמב"ם "המוצא אבידה בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר שאינו פוסק", ואילו בפ"ו כתב בסתמא "המציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר וכו'" ולא הזכיר דמיירי בים ונהר שאינם פוסקים, וי"ל דהרמב"ם ס"ל דסתם ים ונהר לא חשיבי כאבודה מכל אדם הואיל ואפי' להציל, ולהכי צריכין שיתברר שנתייאשו הבעלים עכ"ד.

[ובנ"א י"ל דבפ"ו מיירי הרמב"ם בהציל את החפץ לפני שבא בזוטו של ים וכמש"כ הרמב"ם "המציל מן הנהר וכו'" דהיינו שהצילו מלבא שם, משא"כ בפ"א איירי באבידה שכבר באה בזוטו של ים ואיהו מצאה שם, וכמש"כ הרמב"ם "המוצא אבידה בזוטו של ים". ולפי"א א"צ לומר דבפ"ו מיירי בנהר הפוסק, שאפילו אי מיירי בנהר שאינו פוסק חשיב כיכול להציל הואיל והאבידה עדיין לא הגיעה לנהר ואיהו הצילה מזה].

וצריך להוסיף עוד בזה, דהנה הלח"מ בסו"ד שם נקט דהברייתא דרשב"א מיירי בזוטו של ים שאינו פוסק, דאיכא ודאי יאוש, אולם מלשון הרמב"ם בפ"ו ה"ב הנ"ל נראה שהעתיק את הברייתא דרשב"א, ועכצ"ל דהרמב"ם ס"ל דגם הברייתא דידן לא מיירי באבודה ממנו ומכל אדם אלא בסתם נהר שיכול להציל וכל ההיתר הוא רק בגונא דשמעיניה דמיאש וכמש"כ הרמב"ם [ועד"ז צ"ל במציל מן הארץ והדוב וכו', דגם זה מיירי ביכול להציל, ומ"ש בברייתא דהרי אלו שלו מיירי בגונא דשמעיניה דמיאש].

ולפי"א נמצא דגם לדעת הרמב"ם איכא חילוק בין הרישא דברייתא לסיפא, דנהי שבב' הבהות יסוד ההיתר הוא מדין יאוש מ"מ בדינא דרישא במציל מזוטו של ים וכדו' צריך לידע בבירור שנתייאשו הבעלים (וכל זמן דלא שמעיניה דמיאש אסור וכנ"ל), ואילו בדינא דסיפא במוצא בסרטיא ופלטיא גדולה וכו' א"צ לידע בבירור שנתייאש, דבכה"ג כל אדם איאוש מייאש וגם בגונא שלא נודעה דעתו תלינן שנתייאש.

ונמצינו למדים ג' דרכים בביאור דברי הברייתא - דעת הרא"ש דיסוד ההיתר ברישא אינו מדין יאוש אלא מגז"כ דאשר תאבד ממנו ומצאתה [ולדידיה הך טעמא דמפני שהבעלים מתייאשים קאי רק אסיפא], ולדעת הסוברים דהיתירא דאמומכ"א הוא מדין יאוש יל"פ את הברייתא כפשוטה, דלעולם מיירי באבודה ומכל אדם ואעפ"כ יסוד ההיתר הוא מדין יאוש. ומד' הרמב"ם נראה דהרישא לא מיירי כלל באבודה מכל אדם אלא בגונא שיכול להציל ולכך צריכין לדין יאוש [ולפי שיטתו איכא חילוק לדינא בין הרישא לסיפא, דבסיפא איכא ודאי יאוש, וברישא צריך לידע בבירור שנתייאשו] (הגרנ"פ).

^י עי' שר"ע (סי' רס ס"א): הוב"ד לקמן הערה יט

^{יא} עי' שר"ע (י"ד סי' קכט ס"ז):

^{יב} עוף חטף בשר - מיירי שחטף לפנינו בשר כשר. אפילו העיר שחטף בה היא רוב ישראל וחזר והפילו באותה העיר, מותר להמוצאו, דדרך העוף להוליכו למרחוק ונתייאש ממנו הבעל מיד בשעת חטיפתו (סמ"ע), וי"א אם חזר ונפל במקום הזה או סמוך לא מייאש, דרגילות הוא בשעת החטיפה שלפעמים נופל הדבר החטוף מפיו מחמת שלא החזיקו בפיו היטב, ע"כ לא מייאש כל זמן שהעוף סמוך למקום החטיפה (ט"ז).

^{יג} עי' שר"ע (י"ד סי' סג ס"א):

^{יד} עי' שר"ע (י"ד סי' א ס"ד):

^{טו} עי' שר"ע (ח"מ סי' רסב ס"י): המוצא צבורי פירות, או פירות בכלי, או כלי כמות שהוא, חייב להכריז:

מב' ג' דורות שהיו אבותיו של זה, מ"מ כיון דמצאו דרך מטמוניות, ואפשר שבא שמה מימים קדמונים והיה של גוים, המוציא מחבירו עליו הראיה (סמ"ע).
הרי היא של מוצאה - פירוש, אפילו נמצאה לצד פנים הכותל. והא דלא אמרין דיקנה לו חצירו דזה הבעל הבית שדר בו לעת עתה, משום דלא אמרין חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלא הפקר גמור, אבל לא באבידה אפילו היכא דאיכא יאוש, כיון דאילו הוה ידע ליה לא היה מקפידו (סמ"ע), ויש חולקים שאפילו הפקר גמור אין חצירו קונה לו כל שלא עשוי להימצא (נתה"מ ורע"א).
והוא שהעלה חלודה כו' - דאל"כ לא יגע בהם, וכגון שחור זה הוא מקום המשתמר, דאל"כ אפי' לא העלה חלודה נמי אבידה מדעת היא, והרי היא שלו, ובמשתמר קצת, עי' לקמן ס"י בהג"ה (ש"ך). מש"כ "אבידה מדעת הוא", כונתו, כיון דחיישין למטמון חדש, דהיינו שאחר שנעשה גל הטמין אחד שם. ואז יש חילוק דאם הוא גל שאין עשוי לפנות, שהוא משתמר, לא יגע בו. ואם אינו משתמר, דהיינו שהוא עשוי לפנות, אבידה מדעת הוא כמו לקמן סעיף י"א (נתה"מ).

והוא שימצאנו מטה מטה כו' - המחבר מצריך שניהם דספוקי מספקא ליה איזה עיקר, לכך פסק דבעי' דתרווייהו לחומרא (ש"ך), וי"א דחלודה בעינן כדי שיהיה ניכר שהוא מטמון ישן, ומטה מטה בעינן דמחמת זה אינו עשוי להימצא ואין חצירו קונה לו, אבל אם הוא במקום שיד האדם ממשמשת בו עשוי הוא להימצא, וממילא חצירו קונה לו (נתה"מ).
כדרך כל המטמוניות הישנים - דאיכא למימר בשעת הנחה, הונח בחור שבכותל או בטפח הסמוך לקרקע, ואח"כ נשתקע הכותל וגם הוגבה הקרקע סמוך סביב הכותל כנהוג, ומש"ה נשתקע בתחתיות הקרקע כל כך (סמ"ע).
נסתפק לו הדבר כו' - אם הוא מטמון חדש (ש"ך).

לא יגע בהם - בזה אין חילוק בין מונח מחציו לצד חוץ או לצד פנים, דבכותל ישן דומיא דגל קתני דאין דרך שימוש בו, אלא שיש לחוש שמא אדם מעלמא עשה שם מטמון, וכמו מצאה באשפה שאינה עשויה לפנות (עי' לקמן ס"א), מש"ה פסק דלא יגע בו דומיא דאשפה, וגם אינם של בעל הגל והכותל (סמ"ע), וכ"ז רק אם הוא במקום שרוב ישראל מצוים שם (ש"ך), ויש חולקים על הש"ך דאינו מותר ברוב גוים רק באבידה או בדבר שיש לו דין אבידה כגון הינוח באשפה העשויה לפנות או שנמלך עליה לפנותה, אבל בהינוח ממש במקום המשתמר כמו כאן דהוא באשפה שאינה עשויה לפנות כמ"ש הסמ"ע, אפילו הוא ודאי של גוי אסור, דדמי לגניבת גוי שהיא אסורה, דדוקא אבידת גוי מותרת, וכן מבואר לקמן סימן רס"ו בסמ"ע ס"א ד"ה מכניסים, ע"ש (נתה"מ).

מחציו ולחוץ כו' - אע"פ שנמצא מטה מטה כדרך המטמוניות (סמ"ע), צ"ל נראה דאע"פ "שאינו" נמצא מטה מטה כו' וצ"ל במיירי ברוב ישראל וא"כ צריך שימצאנו מטה מטה, ומש"כ בכותל ישן שימצאנו מטה מטה וישללה חלודה, היינו לענין שגם מה שמחציה ולפנים יהא שלו, דבכי האי גוונא מספקא ליה להמחבר, אבל מה שחציו ולחוץ פשיטא ליה דבהעלה חלודה לחוד סגי (ש"ך), וי"א שאין טעות סופר, וכונתו מבוארת שאפילו אם נמצא מטה מטה כדרך מטמוניות א"כ יש לחוש שאחד מן השוק עשה שם מטמון ולא יגע בו כמו באשפה בסעיף י"א, ולזה כתב דכאן בכותל אין לחוש שעשה מטמון כיון דדרך להשתמש בחורין שבכותלים ואין הדרך לעשות שם מטמון, כי ירא פנ' יבוא אחר ויטלם כשירצה להשתמש בו, מש"ה ליכא למיחש שעשאו מטמון, ובודאי הניח שם אחד מן השוק רק לפי שעה ושכחו ונתייאש (נתה"מ).

שהעלה חלודה כו' - דאל"כ לא יגע בהם כמ"ש לעיל (ש"ך).
אפי' אם העלה חלודה כו' - שאין בעל הבית שוכח חצו צפון ימים רבים, ע"ל סימן רס"ב ס"ה (ש"ך).

ואם הוא ממלא כל הכותל כו' - אפילו הוא חתיכה אחת ארוכה והולך מקצה אל קצה, כיון דלא ניכר אם מצד פנים או מצד חוץ הונח ובא שם ואין לו חזקת בעלים הראשונים, קי"ל דחולקין בספק ממון כזה (סמ"ע).
כ"ע ש"ע (ח"מ ס"י רס"ג): הוב"ד לקמן הערה 51.

22 ואם העלה חלודה, אז יש חילוק בין אם הבעל הבית היה דר עמהן וגם אחר שיצאו השוכרים נשאר שם, אמרין ודאי דשל בעל הבית הוא ממה שטמן כבר, כי השוכרים ודאי נטלו את שלהם כשיצאו, ומה שנמצא הוא של בעל הבית אפילו העלה חלודה, שא"ל לומר שמן השוכרים נפל עכשיו, ועל כרחך מבעל הבית נפל קודם שהיו שם דרין הנכרים, ואף שבודאי נתייאש, מכל מקום אחר שיצאו הנכרים קנה לו חצירו. ואם שוכרים דרין עמו בשעה שמצא, מ"מ הוא של המוצא אפילו נתן הבעל הבית סימן, משום דמייאש הבעל הבית ממנו וחצירו לא קניא ליה כמו שאבאר בסמוך ס"קהבא. ואם מצא אחר שיצאו השוכרים קנה לו חצירו להבעל הבית. ואם נמצא בגומא אפשר דשל ראשונים הוא, רק ע"כ נתייאשו, והוא של השוכר האחרון כשמונח במקום שהוה להימצא שם ובמקום המשתמר והוא דבר שאין בו סימן, ואם הוא דבר שיש בו סימן נוטל ומכריז, אם לא שהעלה חלודה שבודאי נתייאש ממנו ואז הוא של שוכר אחרון כשמונח במקום המשתמר, ואם מונח במקום שאינו משתמר או במקום שאין הוה להימצא שם הוא של המוצא (נתה"מ).

ואם השכירו לג' גוים - ר"ל ג' עם הבעל הבית הדר עמהם, שהמוצא דבר רשאי לקחתו מפני שודאי נתייאש ממנו זה הנפל ממנו כיון שדרים שם רוב גוים ואמר שהן מצאוהו ולא יחזירו לו, א"נ שתולין לומר שמהם נאבדה האבידה שהן רבים ולא מהיראל יחידי שדר עמהן (סמ"ע), ומיירי שעדיין ישנם בבית דאל"כ הרי הוא של בעל הבית שהוא בתרא, ואם הבעל הבית אינו דר עמהן אפי' אינם עכשיו בבית, לא צריך ג' עם בעל הבית אלא ב' מספיק, וה"ה חד ובלבד שיהא

לעצמו (סמ"ע), ולפ"ז יהא הדין דאסור להשתמש בו ולהחזיקו לעצמו עד דמשערין דנודע לבעלים ונתייאשו (רע"א), וי"א דכיון שאינו יודע למי יחזור יכול לעשות בו מה שירצה. והא דק"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, וכדלקמן סי' רס"ב ס"ג, היינו דאם נתברר של מי הוא, צריך להחזירו, ולא אמרין כיון דנתייאש זכה זה בו. אבל כל זמן שלא נתברר של מי הוא, יוכל זה לעשות בו מה שירצה, וע"ל סי' רס"ב ס"ד (ש"ך), אבידה שזו ואפשר להם לנוד במקום הזה שהוא משומר קצת למקום שאינו משומר כלל, מש"ה תלינן שבודאי שכחם אחר שהניחם ונתייאש, כמו בהינוח במקום שאינו משומר לגמרי דתלינן שהניח ושכחו כנ"ל ס"ק, רק שאפילו הכי לא יגע בהם, דהא כל זמן שמונחין במקום שהניחו אותו הבעלים, והוא משומר קצת, עדיין לא יצאו מרשות הבעלים, וכל זמן שהאבידה ברשות בעלים, לא מהני יאוש. אבל אחר שנטלן והדין הוא דלא יחזיר אפילו אם יהיה הדין דלא זכה המוצא, דהא ספק הינוח הוא ונעשה שומר אבידה, וכיון שכבר נטלו ואסור להחזירו, ממילא יצא מרשות בעל האבידה ומהני ביה יאוש אחר הנטילה, ולא דמי ליאוש שלא מדעת, כיון דבאמת היה יאוש קודם דאתי לידיה, ובכי האי גוונא מהני היאוש, ולא דמי ליאוש שלא מדעת, שכאן בודאי היאוש קודם שמצאו זה, דכיון דמדדין דמי למקום שאינו משומר כלל, ובמקום שאינו משומר לגמרי אפילו ודאי הינוח הרי הוא של מוצאו כמבואר בסעיף י' בהג"ה, וע"כ צ"ל כמ"ש הש"ך בס"ק 0 דאמרין דמסתמא נתייאשו הבעלים קודם שמצאה זה (נתה"מ).

ומ"ש בין ספק הנחה בין כו' - אמנם בודאי הנחה דהוא מקום המשומר, ק"ל דאף אם נטלה ממקומה, כל זמן שלא הולכה לביתו חוזר ומניחה במקום שנטלה, ואפילו בדבר שאין לו סימן (סמ"ע).
חייב להכריז - ע"ל סי' רס"א ס"ג (ש"ך).

כ"ע ש"ע (ח"מ ס"י רס"א): המאבד ממונו לדעת אין נזקקין לו: כיצד, הניח פרתו ברפת שאין לה דלת, ולא קשרה, והלך לו. ויש אומרים דרפת לא מקרי אבידה מדעת, וחייב להחזירה. השליך כיסו ברשות הרבים והלך לו, הרי זה איבד ממונו לדעתו, ואע"פ שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו, אינו זקוק להחזירו. שנאמר אשר תאבד (דברים ג), פרט למאבד לדעתו: ויש אומרים דאבידה מדעת הוי הפקר, וכל הקודם זכה:

ביאור: והעל פי שאסור לרואה דבר זה כו' - נראה דדוקא נקט רואה דבר זה, שרואה שהשליכו בידים, אבל אם מצא כיס מונח ברשות הרבים חייב להחזירו, כיון דיש בו סימן אימר דנפל מבעלי ולא נתייאש ממנו, אם לא במקום דרוב גוים וכדלעיל בסימן רנ"ט סעיף ג'. והטעם דאסור לרואה ליטול לעצמו, דאף אם זה אינו חושש לשמור ממונו, מ"מ מה להן לאחרים לקחתו, ולא קראו אבידה מדעת, אלא לענין שאין המוצא חייב להחזירו לו או להכריזו, ורמ"א סובר דדברים הללו קראן הגמרא אבידה מדעת, משום דה"ל כאילו הפקידו, וכל הקודם ליטול זכה בהם (סמ"ע).

וי"א דאבידה מדעת הוי כו' - וכן עיקר, דכל אבידה מדעת הוה הפקר (ש"ך), וי"א דאבידה מדעת אינו הפקר, אמנם המוצא אינו שומר עליו, דאבידה מדעת אינו מחויב בהשבה הרי הוא כמונח בקרקע (קצה"ח וט"ז), ונקנית ביאוש אחרי שהגיע לידו, נתן לתניוקת מטבע לשחוק בה אליבא דכ"ע לא הוי הפקר, ולא קאמר דאבידה מדעת הוי הפקר אלא במניח במקום שאינו משתמר (קצה"ח), וי"א דאבידה מדעת הוי אבידה עליו ובעיני יאוש, ומש"ה באשפה העשויה לפנות (לעיל סי' ר"ס ס"א) הפקר גמור הוא, דיאוש גמור איכא, דהא מי שימצאנו ודאי לא יכריז, דאבידה מדעת אין צריך להכריז כמ"ש הסמ"ע ס"ק, דכל שאין המוצא צריך להכריז מייאש נפשיה בעל האבידה, א"כ ה"נ כיון שבאבידה מדעת אין צריך המוצא להכריז, בודאי הבעל אבידה מייאש נפשיה ושפיר הוי הפקר גמור. משא"כ השליך כיסו ברשות הרבים, שיש בו סימן, דליכא יאוש, דאף שכל"ע לא ידעי הא דלא יגע, וחשב שבודאי יטלנו אדם, מ"מ לא מייאש נפשיה, כיון דדבר שיש בו סימן הוא, מי שלא ראה שהיא אבידה מדעת, יכריז, ומי שראה ידוע של מי הוא. א"כ נהי שא"צ להכריז באבידה מדעת, מ"מ שיוודע של מי הוא, ודאי יחזירו לו. דמהיכא תיתי לא יחזירו לו כיון שאסור להשתמש בו. ועוד, דלא מייאש נפשיה שחושב אולי ימצאנו אחר, שלא ראה, ויכריז. ואפשר דגם לפי הש"ע, דאחר שנטלו, א"צ להחזיר דאיכא יאוש. אבל בקטן דליכא יאוש, דהא אפילו ממונו של קטן יש בו גזל מפני דרכי שלום, וגם ביד הקטן חשיב כמשומר קצת, כי הקטן חשיב קצת שומר, וקרי ליה אבידה מדעת לענין זה, שהנוטל ממנו א"צ לשומרו, [שהרי אינו צריך לעשות] יותר מהבעלים, דמה שחשיב אינו משומר במקצת, אבידה מדעת הוא (נתה"מ).

כ"ע ש"ע (ח"מ ס"י רס"א): המוצא בגל או בכותל ישן שאין זוכרים מי בנאו, ולא היה מימות עולם בחזקת זה שדר בו עתה ובחזקת אבותיו, הרי היא של מוצאה. והוא שהעלה חלודה, שאני אומר של עכ"לם הקדמונים היא. והוא שימצאנה מטה מטה כדרך כל המטמוניות הישנים. אבל אם מראים הדברים שהם מטמון חדש, אפילו נסתפק לו הדבר, הרי זה לא יגע בהם שמא מונחים הם שם. וכותל חדש, דהיינו שידוע שאבותיו של זה שהוא דר שם בנאוהו, ולא יצא ותרשום, מציאה הנמצאת בו מחציו לחוץ הוא של מוצאו, אפילו יש בו סימן. והוא שהעלה חלודה, שודאי נתייאשו בעליו ממנו, כיון שארך לו שם הימים. מחציו ולפנים של בעל הבית, אפילו אם העלה חלודה. ואם הוא ממלא כל הכותל, חולקים, אפילו אם כל הכותל משופע, ולא אמרין במקום הגבוה הוא ונתגלגל למקום השפל:

ביאור: ולא היה מימות עולם בחזקת זה שדר בו עתה - פירוש, אף שידוע שהיה ביד זה ושל אבותיו ג' או ד' דורות, מכל מקום כיון שהוא ידוע שלא היה שלהן ושל אבותיהן מעולם, והאבידה העלתה חלודה ונמצאת מטה מטה כדמסיק, מש"ה אמרין המוציא מחבירו עליו הראיה, שיכול זה המוצא אותה לומר, לא של אבותיך היה אלא של גוים אמוריים שהיו דרים מימים קדמונים במקום זה היה, ואפילו אם חלודה כזו וירידת דרך מטה כזה יכול להיות שאירע

דברנן נאמן לומר דמכיר בט"ע אפילו אם לית ליה מיגו והמגיד כתב בזמן הזה לא מצוי צורב' דרבנן, ואם יש לו ס"מ או ט"ע בגט אפילו לא אבד בכלי ונמצא בכלי מחזירים לו, תוספות:

ז שהיה בו הגט. כן כתוב הטור ומשמע אפילו ידוע לו שהיה הגט בתחלה בכלי זה מ"מ צריך לידע שלא השאילו הכלי אח"כ לאחר אבל אם ידעו בשעה שאבד הגט היה מונח בכלי זה א"צ לידע שלא השאילו מיהו צריך להיות ס' בכלי אף על גב שנאבד בכלי זה תוספות וב"ח כתב כשאמר שאבד בכלי מהני אפי' אם אין לו בכלי ס"מ ואפשר דס"ל מה שאבד בכלי הוי כסימן אמצעי וסימן שאינו מובהק שאמר היינו סימן אמצעי ואז מצטרפים כמ"ש בסימן י"ז:

ח קשור בכיס. היינו משום כיסו לא מושלי לאחר כמ"ש בש"ס אבל מ"מ צריך לומר ס"מ בכיס אם מצא אחר או ט"ע אם מצא בעצמו ועיין סימן י"ז שם הארכתי בזה:

ט בין כלים. אפילו בביתו שכחי רבים ואם היה מצאה על גבי הקרקע היה חשש שמא מאחר נפל מ"מ אם מצאה בין כליו לא חיישנן תוספות ודע ס"מ או ט"ע מהני אפילו שכחי שירות והוחזק ועבר אדם שם כן כתב הרשב"א ור"ו וב"ח:

י ולא הוחזק ב' יב"ש. לכאורה משמע כשעבר אדם שם אפילו לא שכח ולא הוחזק חיישנן וקשה מנ"ל להמחבר את זאת ואין לו שום ראיה לזה וב"ח כתב האי וי"ו במקום או הוא או לא הוחזק היינו בחד ריעותא חיישנן ואכתי קשה הא נשמע דין זה ממש' ברישא אפילו בספק אם עבר חיישנן בחד ריעותא וב"ח מתיר בדוחק ולכאורה נ"ל גם כן האי וא"ו במקום או וה"ל מ"מ ברישא דא"י אם עבר אדם שם ואפשר דעברו שם כמה וכמה אנשים דחיישנן אלא אפילו בעבד חד איש ולא שיירא ה"א אם לא הוחזק הוי כרתית לטיבותא דהא ידוע דלא עבר שם שיירא קמ"ל וכן כתב הראב"ד אליבא דהר"ף והב"י כתב על דברי הראב"ד וכן כתב הר"ן ואנ"ל אלא כוונת הראב"ד כמ"ש גם במ"ש בסוף דין זה כשלא הוחזק ולא שכח לא חיישנן אפילו שהיה כדי שיעבור אחר פירוש אפילו לא ראו שעברו ומכ"ש אם ראה שעבר אדם אחר /אחד/:

יא אלא א"כ עידי הגט אומרים וכו'. קאי ע"כ הדינים אפילו אם שכח שיירא והוחזק מהני:

יב ששמו כשם האיש הזה אפילו לא מעידים. דחתמו על גט איש זה אלא אמרו דחתמו רק על גט אחר /אחד/ דשמו כשם זה והם לא ידעו אם גט הוא היה של דלא חיישנן שמא חתמו על גט איש אחר דלא חיישנן שמשקר במזיד לגרש בגט שאינו שלו בשלמא גט הנאבד י"ל דאינו משקר במזיד אלא הוא סבר מדהוא אבד גט כזה מסתמא גט זה שלו הוא אבל כשעדים לא חתמו אלא גט אחד ע"כ משקר הוא במזיד ועיין בתוספות והרא"ש והטור והא דאינו נאמן לומר סימן אחר שראה הגט אף על גב דלא חיישי' דמשקר י"ל כיון דהוא אבד גט כזה סבר בוודאי גט שלו הוא סבר שנעשה סימן זה אחר שאבד ועל כל פנים אינו משקר על הגט אף על גב דמשקר על הסימן מכל מקום אינו משקר על הגט וסבר גט שלו הוא ואם השליח מביא הגט אז חיישנן דמשקר על הגט משום שכירות שלו או כדי שאל יהיה לבעל תרעומת עליו כמו שכתב הרשב"א והר"ן בט"ע חיישנן שמא משקר מיהו י"ל אפי' בשליח לא חיישנן דמשקר על הגט שאומר דמכיר בט"ע ואינו מכיר ומ"מ סבר גט שלו הוא משא"כ כה"ג דהעדים לא חתמו רק על גט א' דשמו כן היה משקר בוודאי לא חיישנן וכן משמעות בב"ח ואם נמצא בכלי צריך לידע דלא השאילו לאחר י"ל אם מצא אחר אין נאמן השליח לומר דלא השאילו לאחר דהא שקר כזה אמרינן דמשקר מדסבר בודאי גט שלו הוא, אלא דוקא כשמצא בעצמו ויש לו מיגו אז נאמן:

יג אלא כשמצאו אותו בעצמו. אז נאמן במיגו שלא אבד אבל בלא מיגו אינו נאמן וכתב הר"ן והרשב"א הטעם שמא משקר משום הפסד שכרו או כי היכא דלא להוי עליו תרעומת ואם הבעל אבד י"ל דמשקר משום שכר הסופר היכא דהבעל צריך לשלם ואם אדם אחר אמר דיש לו ט"ע מהני בלא מיגו ונכלל בכלל דברי המחבר מ"ש אין מחזירים לתובעו משמע אבל לאדם אחר מחזירים:

יד ויש שפסקו וכו'. היינו דעת הרמב"ם לפי הפירוש של המגיד וכן מפרש דברי הר"ף בפק' קמא וכללל הוא הוחזק ולא שכח שירות לא חיישי' שמא נפל מאיש אחר ואם שכח שירות אז יש לחוש כיון שעברו כמה אנשים שמא נפל מאחר אבל אם לא שכח הוחזק לא חיישנן לנפילה מאחר זה דשני יב"ש אין מגרשי' אלא זה בפני זה לאו /משום/ נפילה אלא שמא יתן זה הגט לאשת השני, ואפי' אם שכח שירות אם לא שהה לא חיישנן כיון דליכא תרתיה לריעותא ואם שכח שירות והוחזק אז מחמירים אפילו לא שהה ולכאורה נראה דעיקר כפוסקי' אלו דהא לה"ג ור"ח דוקא בתרתי לריעותא חיישנן וכו"פ הג"ש א"כ דיעות הפוסקים אלו מכריע' בין הדיעות:

טו או שמצאו בכלי. דס"ל לרמב"ם בט"ע לא מחזירים אפילו מצא בעצמו ויש לו מיגו אא"כ מצא בכלי שהניחו בו והיינו לפירושו במתני' דתנא מצא בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו היינו דמכיר הגט בט"ע ומ"מ בעינן שמצא בחפיסה שהניח בו מיהו רוב פוסקי' חולקי' ע"ז כמ"ש ברש"י שלפנינו ולא כרש"י אצל הר"ף, ותוס' והרא"ש והר"ן חולקי' ג"כ ע"ז:

טז ו"א שאם הוזכר וכו'. כבר כתבתי דה"ה זו תמוה בעיני:

יז ע"י שו"ע (אה"ע סי' יז סכ"ד): מצאוהו הרוג או מת, אם פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימים, והכירוהו בהם שהוא פלוני, מעידין עליו. ואם ניטל אחד מאלו, אף על פי שיש להם סימנים מובהקים ביותר בכליו, אינם כלום דחיישנן לשאלה. ואפילו היו להם סימנים בגופו, ואפילו יבלת, אין מעידין עליו. אבל היו

אחרון היינו שהבעל הבית דר בו, והגוי הלך, ואם עיקר דירתם אינו כאן אלא שהוא פונדק לא סגי אלא בג' עכ"ל (ש"ך), אפילו אם היו בזה הבית אנשים אחרים אין לחוש שמא הם איבדו, דאף אם הם איבדו מ"מ נתייאשו כיון שיש כאן רוב גוים, ומש"ה צריך ג' גוים דבשנים לא מיקרי רוב גוים לענין שנתייאש בעל אבידה. ואם אין חשש שמא איבד איש אחר בבית זה, דמייירי באופן שלא היו מצויים שם אחרים, מש"ה על כרחך נפל מאותו שבבית, ע"כ די אפילו בשל גוי אחד שהוא אחרון (ט"ז), בעינן ג' גוים כדי שיהיה מקום שרבים מצויין, ולא מטעם רוב, כמ"ש הש"ך (נתה"מ).

הרי עשאו פונדק - ואף אם אמת הוא שהטמינו שם, הרי ודאי ייש נפשו מהאבידה באמר דהגוים מצאוהו (סמ"ע).

אפי' בתוך הבית כו' - מייירי שנמצא בזה הענין שנראה שהוא אבידה אם הבעל הבית דר עמהם, אבל אם אין בעל הבית דר עמהם, אפי' אינו נראה שהוא אבידה הרי הוא של מוצאו כיון דתלינן ברוב עכ"ל (ש"ך).

כה ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסב ס"ז): ראה שנפל מטבע מחבירו בתוך החול או בתוך העפר, מותר לקחתו שודאי נתייאש. ואפילו ראהו שהביא כברה לכבור החול או העפר לחפשו, אין חוששין לו: ביאור: אין חוששין - שודאי נתייאש, ומה שכובר בחול אין כונתו על זה הסלע, אלא שחושש אולי אמצא שלי או סלע אחר שנפל מאחרים (סמ"ע).

כו ע"י שו"ע (ח"מ סי' רס ס"ה): המוצא מעות בחנות, אם היו בין תיבה לחנוני, הרי הם של בעל החנות. ואם מצאם על התיבה, ואין צריך לומר מתיבה ולחוף, הרי הם של מוצאם. ואפילו יש בהם סימן. ויש אומרים דעל התיבה של חנוני הם. מצא מעות בחנות המחליף מעות, בין כסא למחליף מעות הרי אלו של מחליף מעות. מצאו על הכסא לפני המחליף מעות, אפילו היו צרורין ומונחין, הרי אלו של מוצאם, והוא שיהיו רוב עכ"ל, שאם לא כן חייב להכריז, מפני שהם צרורים יש בהם סימן:

ביאור: בין התיבה לחנוני כו' - פירוש, דרך החנוני להיות יושב מבפנים לחנות ותיבה שבה דברים שמוכר לפניו, ופתחה במקום שעומד שם ונוטל משם למכור, והקונים עומדים בחנות מצד התיבה ולחוף, וחנוני מניח שם המעות שמקבל מהקונים לתוך התיבה, ומש"ה הנמצא בינו ובין צד פתיחת התיבה ודאי מיד החנוני נפל והוא שלו דלא נתייאש ממנו (סמ"ע).

הרי הם של מוצאם - וחצרו לא קנה משום דלא סמכה דעתיה כיון דרבים נכנסים ויוצאים ואפילו איתא בחנות לא מהני בצד חצרו אלא היכא דמצי לשומרו ויכול לעכב שלא יטלוהו אחרים, אבל כאן כיון דלא ידע דאיתיה שם, ורבים מצוים שם, לא קניא ליה חצרו. ובתים שלנו שהרבים דורסין בהם ומוצאו שם, הרי הוא של, דדומה לחנות הוא, וע"ל סי' רס"ח ס"ג בה"ג (ש"ך).

ואפילו יש בהם סימן - מפני שישיראל האובד המעות מייאש ואומר אמרי קמי חנוני שאבדתיהו ולא מהדר לי ודאי דעתיה למיגולה, ודין מחליף מעות וחנוני בזה שוים הם, וצ"ע למה הרמ"א לא כתב דין זה גם על מחליף מעות (סמ"ע), וי"א, שאין קושיא על הרמ"א, משום דדוקא ברוב עכ"ל הרי הוא שלו, ולכך הגיה מתחלה אפי' יש בו סי', להורות דחנות נמי ביש בו סי' מייירי וברוב עכ"ל כמו מחליף מעות דסיפא (ש"ך).

וי"א דעל התיבה של החנוני - אבל בנמצא על הכסא כו"ע מודו דהוא של המוצא, וטעם השילוק בין מחליף מעות לחנות הוא, שאצל מחליף מעות, הקונים מניחים מעותיהן על השלחן, משא"כ בחנות (סמ"ע).

בין כסא למחליף מעות - כסא הוא רגל שהשלחן מונח עליו, ועליו הוא מחליף, והוא מפסיק בין המחליף מעות המחליף העומד לפניו בחנות ובין הבאים להחליף העומדים בחוף לחנות, וכעין תיבת החנוני הנ"ל המפסיק בין חנוני המוכר ובין הבאים לקנות ממנו, וממאי טעמא הנמצא בינו ובין הכסא הוא דמחליף מעות, דבודאי מידו נפל ובא לשם, אבל מה שעל השלחן וחוצה לו של המוצא כנ"ל בס"ק הקודם (סמ"ע).

על הכסא לפני המחליף מעות - פירוש, אפילו מצאן על הכסא העומד לפני המחליף מעות, וכ"ש כשמצאן הכסא וחוצה לו לצד פתח החנות (סמ"ע). שא"כ חייב להכריז כו' - והרמ"א חולק ג"כ כאן ע"י לעיל (סמ"ע).

כז ע"י רמב"ם (גז"ר פ"ד ה"א): השמלה בכלל כל אבידת אחיך היתה וכן השור והשה והחמור ולמה פרט הכתוב חמור להחזירו בסימני מרדעת אף על פי שהסימן בדבר הטפל לו יחזיר ולמה פרט שור ושה להחזיר אפילו גזיות שהה או גז זנב השור אף על פי שהוא דבר מועט. ולמה פרט השמלה ללמוד ממנה מה השמלה מיוחדת שיש לה סימנים וחזקתה שיש לה תובעים וחייב להחזיר אף כל דבר שיש לו סימנים הרי הוא בחזקת שיש לו תובעים וחייב להחזיר, אבל דבר שאין לו תובעים אלא נתיאשו ממנו הבעלים הרי הוא של מוצאו אף על פי שיש בו סימנים. @@@

כח ה ושמות נשותיהם שוים. עיין סימן קל"ו בה"ג י"א אם שמות נשותיהם אינן שוים צריך לכתוב סימן וכתבתי שם הטעם דחיישנן שמא קידש אשה במקום אחר וכאן יש לחוש יותר לחשש זה שמא קידש אשה במקום אחר וממנו נפל ושם אין חשש כ"כ דהא ראינו שהיא מגרש לאשתו וכן בש"ג בסוגיא אר פסק אפילו אין שמות נשותיהם שוים יש לחוש חשש ה"ל מיהו י"ל הש"ג כ"כ משום דס"ל דוקא כשיש תרתי לריעותא אין מחזירים אז כשיש תרתי לריעותא מחמירים אפילו שמות נשותיהן אינן שוים אבל בחד ריעותא לא מחמירים כ"כ ול"ד למ"ש בסימן קל"ו שם איירי לכתחלה כותבים סימן או מגרשים זה בפני זה משא"כ כאן דאין תקנה לדבר מיהו בתרתי לריעותא חיישנן כשהשמות /אפילו כשרק שמות/ אנשים שוין ועיין ב"ח:

ו ויש לו ס"מ או ט"ע. מש"ס מבואר דוקא נקב בצד אות פלוני וכתב העיטור נקב אצל תיבה פלונית לא הוי ס"מ ועיין ב"י סימן י"ז, ותוס' והרא"ש כתבו ע"ה אית ליה ג"כ ט"ע אלא חיישנן שמא משקר ואם אית ליה מיגו כגון שמצא בעצמו נאמן ומ"ש כאן ויש לו ט"ע היינו במיגו כמ"ש בסמוך ועיין ב"ד סימן ס"ג וצורבא

ע ואפילו שומ'. כן הוא ל' הרמב"ם וכללא הוא סי' ארוך וגוף וכיוצא בזה הם סימנים גרועים לא מהני אפילו בצירוף כמה סימנים ואם נשאת בסימנים אלו תצא וסימנים אמצעים הם נקראים סימנים מובהקים ותל' בזה אם סימנים דאורייתא מהני סימנים כאלו ואם סימנים דרבנן לא מהני סימנים כאלו, ולהמסקנ' ס"ל לרבא סימנין דרבנן והר"ף והרא"ש הביאו רק מסקנ' זו ואם נשאת בסימנים אמצעיים לא תצא ר"ו בשם הרמ"ה ו"כ בד"מ וס"מ ביותר הם מדאורייתא לכן ט"ע מדאורייתא, ויבלת איתא בש"ס לפי תירוץ ראשון דרבא סימנים דאורייתא ופליגי ר"א והחכמים אם שומ' עשוי להשתנות ש"מ לחכמים יבלת אפי' סי' אמצעי לא הוי דהא אם סימנים דאורייתא מהני סי' אמצעי ושומ' לא מהני ש"מ דלא הוי כלל ס"מ ולתירוץ בתרא סימנים דרבנן ופליגי אם שומ' ס"מ ביותר א"כ י"ל סי' אמצעי הוא וברמב"ם משמע להדיא דיבלת הוא סי' אמצעי לכן כתב אפילו שומ' ו"כ בתשו' מ"ב סי' ס"ג ו"כ ב"ח בק"א והטור שכתב שומ' לא הוי ס"מ מפני שעשוי להשתנות משמע דאינו אפילו סי' אמצעי דהא לתירוץ הראשון פליגי אם שומ' סי' אמצעי הוא וחכמים ס"ל דלא הוי ס"א משום דעשוי להשתנות ש"מ מהאי טעמא לא הוי אפילו ס"א מיהו י"ל הטור ס"ל דהוי ס"א וס"ל לתירוץ בתרא פליגי אם שומ' ס"מ ביותר וחכמי' ס"ל דלא הוי ס"מ ביותר משום דעשוי להשתנות לפעמים והוי סי' אמצעי וכן המשמעות בטור דהא איירי בסימנים מובהקים ביותר וכתב יבלת לא הוי ס"מ ש"מ ס"מ ביותר לא הוי אבל סי' אמצעי הוא:

עא אין מעידים עליו. הרד"ך פסק אם פרט וצמצם המקום ואמר על אבר פלוני במקום פלוני הוי ס"מ ובשו' מהרש"ד סי' נ"ב ובתשו' מ"ב סי' ס"ג חולקים עליו, וכתב הב"י בשם מהרד"ך אם יש לו רושם באצבעו מחמת איזה חולי ונשאר אצבעו עקום איתתא שריא דעקמימו באצבע ורושם בצדו או עליו הוי ס"מ וכתב בט"ז דא"צ לומר באיזה אצבע אלא אפילו אם אמר סתם באצבע הוי ס"מ, מצלקת כ' בתשובת מ"ב דלא הוי ס"מ ובט"ז כ' אם אמר סתם דיש לו צלקת לא הוי סימן אבל אם יודע את מקומה בצמצום היינו באותו אבר סמוך לראש האבר או בסופו או באמצע הוי ס"מ כמו נקב בצד אות פלוני, ואם העד מעיד על צלקת רושם בצמצום מקום וא"י תחת איזה עין לא מהני אף על גב דכתב במ"ב סי' ס"ג בשם מהר"י ברונא בא' שהיה לו נקב מפולש בשן א' וא"י באיזה שן הוי ס"מ דהנקה בעצמו הוא דבר חידוש מאד ואין צריך לומר המקום ובמ"ב מדמה הך דתקב להך דשן ואינו נכון עכ"ל הט"ז:

עב סימנים מובהקים. עיין תשו' מ"ב שם וכתב הכלל הוא ס"מ הוא שלא ימצא רק א' מאלף והוא דבר זר ומפולג נקב מפולש בשן הוי ס"מ וכן צואר עקום שם ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' קכ"ח ומנין שאמר כן וכך נפשות היה הוי ס"מ ודוקא שאמר שהלכו בדרך זה ל"כ בתשוב' בן לב ובתשו' מהרא"מ סי' ע"ו ובתשו' מ"ב ולעיל סי' כ' כתבתי דהרמב"ם ס"ל דלא הוי ס"מ:

עג ואפילו ק' סימנים שאינם מובהקים. בתשו' מ"ב כתב בשם תשו' מהרא"מ דוקא סימנים גרועים לא מהני הצירוף אבל סימני' אמצעיים מצטרפי' דעי' הצירוף נעשה סי' מובהק ביותר ובט"ז הבי' דברי המ"ב בפשיטו' ובח"מ חולק עליו וע' בק"ע:

עד וה"ה רושם שגופו. בלבוס כ' רושם הוי ס"מ ובמ"ב שם כ' רושם לא הוי ס"מ ובט"ז כ' שני פירושים אמת וה"ה רושם לא הוי ס"מ אבל אם מצמצם המקום הוי ס"מ וכן אם נא' ה"ה רושם לא הוי ס"מ ה"פ אם אינו מצמצם המקום לא הוי ס"מ ועדיף מיבלת כי רושם וצלקת אינן עשוי' להשתנות ואין מצוי בבן גילו וראוי לסמוך ע"ז עכ"ל ועיין תשו' חוט השני שם:

עה אבל שינים גדולים. בפסקי מהרא"י כ"כ על שינים באמצע השורה של לחי העליון משמע בשינים אחרים גדולים מה שאינו בנמצא לרוב העולם הוי ס"מ ו"כ בח"מ:

עו ה"ה בעכ"ם מ"ל. בת"ה סי' רל"ט הביא דברי א"ז בשם הר"ש ור' נתן דס"ל בעכ"ם לא מהני היכר ע"י ט"ע כי ט"ע צריך עיון ומ"ל' אינו דעתו להתיר אינו נותן לב ע"ז ואפילו ע"י ס"מ אפשר לא מהני אם היה מכירו בחייו ואפשר דאינו מדקדק יפה וכשראה סימנים הדומים לאותן סימנים סבר בוודאי הוא האיש שהכיר סימנים, ובתשו' מהר"מ פדווא' פסק אפילו אם מעיד ע"י ט"ע מהני וכ"פ בתשו' מהרמ"מ סי' ל"ט וכתב כן פשט הוראה בישראל וכ"פ בתשו' רש"ך ס"א סי' ק"פ וכתב דכן פסק בתשו' בן לב ואם עדים אמרו שמענו מעדים שאמרו שהיה להם סימנים בזה ההר"ג יש לחוש שמה סימנים גרועים היה כי בלשון בני אדם אף סימנים גרועים נמי נקרא סימנים נ"ל:

ע"י ש"ע (אה"ע סי' קג): המוצא גט אשה בשוק, אם האשה נותנת סימן, שאומרת: נקב יש בצד אות פלוני, ואומרת שכבר נתגרשה בו וממנה נפל, יחזירה לה, אפי' אם הבעל מכחישה ואומר שממנו נפל ולא גירשה מעולם אלא שצווה לכתבו ועדיין לא נתנו. אפי' אם גם הוא נותן בו סימן. ואם אינה נותנת בו סימן, והבעל מכחישה, לא יתנוהו לא לו ולא לה. ואם הבעל מודה שכתבו, ואומר שיתנוהו לה להתגרש, במקום ובשעה שראוי להחזיר, דליכא למיחש שמאחר נפל על פי מה שנתבאר בסימן קל"ב, יתנוהו לה ותתגרש בו מעתה. ואם לאו, לא יתנוהו לה. ואם הוא מודה שנתגרשה בו, והיא שואלת אותו לגבות בו כתובתה, והוא אומר שכבר פרעה והחזירתו לו וממנו נפל, מחזירה לה, אפי' אינה אומרת: נקב יש בצד אות פלוני, רק בשאר סימן (שאינו) מובהק (כל כך), כיון שאומרת: כך וכך אצבעות באורך הגט או ברחבו, או שאומרת מדת החוט הקשור בו. אבל אם אמרה: הגט היא ארוך או קצר, ואינה מכוונת מדתו, או החוט לבן

להם בגופו סימנים מובהקים ביותר, מעידים עליו. הגה: כגון שהיה לו יתר או חסר או שינוי באחד מאיבריו. אבל קטן או ארוך או חיוור וסומק, לא הוי סימן מובהק. ואפי' ק' סימנים שאינם מובהקים אינם כלום, ואפי' להצטרף לשאר אומדנות המוכיחות אינם כלום. גבשושית גדולה על חוטמו, או שחוטמו עקומה הרבה או כדומה לזה, הוי סימן מובהק. אבל מעט עקומה, לא וה"ה לרושם שבגופו או באחד מאיבריו. אבל שינים גדולים, אף על פי שגדולים הרבה, לא הוי סימן מובהק. וכל סימן המהני בישראל המעיד, ה"ה בעובד כוכבים המסיח לפי תומו.

ביאור: ופרצוף פנים. הם הלחיים ואין משגיחים לא על העינים ולא על הפה ב"י בשם הרמ"ה:

סח והכירוה בהם. וכאן לכ"ע די ט"ע בלא סימנים ועס"י קל"ב שם מבואר דלא סמכינן על ט"ע אלא כשיש לו מינו וכאן לא שייך מינו וי"ל שם החשש שמה משקר מחמת שכירות שלו או דאל יתרעם עליו אבל כאן ליכ' חשש זה לפ"ז אם יש איש אחר שאינו שליח אמר דיש לו ט"ע בגט מהני אפילו לשיטות הרמב"ם שם דלא מהני ט"ע כלל והיינו יש שפסקו שהבי' שם נראה דוקא שם מחמיר משום דאפשר בגט אחר אבל כאן מודה, ומצינו חילוק זה בהרא"ש אליב' דהר"ף גם י"ל ט"ע בגוף אדם עדיף טפי, אבל א"ל דכאן איירי דשני עדים הכירוהו אבל ע"א אינו נאמן בט"ע, דא"כ איך ס"ד דהנכ"ם היה נאמן יותר מע"א גם לקמן סעיף כ"ח מבואר אפילו ע"א נאמן בט"ע אם לא ראה הטביעה:

סט דחיישינן לשאלה. בש"ס אוקמי לתירוץ הראשון סימנים דאורייתא ובמתני' דתנא אף על פי שיש סימנים בכליו לא מהני היינו משום דחיישינן לשאלה והא דמחזירים הגט כשיש לו סימנים בכלי שהיה הגט בו ולא חיישינן לשאלה כמ"ש בש"י קל"ב איירי בכלים דלא מושלי היינו וארנקי וטבעות ולתירוץ השני אוקמי סימנים דרבנן ואז בעינן סי' מובהק ביותר לפי זה א"צ לומר דחיישינן לשאלה ד"ל דלא חיישינן לשאלה והא דתנ' במתני' אף על פי שיש סימני' בכליו לא מהני איירי בסימנים שאינם מובהקים ביותר וכן מוכח מתו' כשאין מוכח בש"ס דחיישינן לשאלה לא חיישינן לשאלה דהא כתבו שם לפי תירוץ בתר' שם מה דתני במתניתין אף על פי שיש סימנים בכליו לא מהני איירי בסימנין גרועים היינו חיוירי וסומקי כתבו לפי זה תו לא אמרינן חיישינן לשאלה ש"מ דס"ל כיון דאינו מוכח דחיישינן לשאלה לא חיישינן לשאלה א"כ לפי התירוץ סימנים דרבנן ג"כ לא אמרינן חיישינן וכ"כ הר"ן והנ"י כתוספת ואנן ק"ל סימנים דרבנן וחיישינן לשאלה י"ל אנן חיישינן לחומר' שני אוקימתו' בש"ס לתירוץ הראשון דחיישינן לשאלה ולתירוץ שני דסימנים דרבנן מיהו י"ל דנ"מ מזה אם נמצא סימנים אמצעי בגוף וסימנים מובהקים ביותר בכלים מהני ממ"נ אי סימנים דאורייתא' כתירוץ הראשון וחיישינן לשאלה מהני סימנים שא"מ ביותר ואי סימנים דרבנן ולא מהני סימנים שא"מ ביותר לא חיישינן לשאלה כן שמעתי בשם הגאון מהר"ל מפראג, מיהו אין מוכרח כי יש לומר לפי אוקימתא סימנים דרבנן ואז בעינן סימנים מובהקים ביותר אז ממילא חיישינן לשאלה כי בעינן ס"מ ביותר ואם יש חשש שאלה אז ליכ' ס"מ ביותר וכן הוא לדעת כמה פוסקים חיישינן לשאלה ולכאורה קשה מנ"ל דחיישינן לשאלה דהא לפי התירוץ סימנים דרבנן אין מוכרח דחיישינן לשאלה לפי דעת הגאון ולפי אוקימתו' סימנים דאורייתא' נמי איכ' לתרץ שני תירוצים לתירוץ א' איירי מתני' בחיור וסומקי א"כ אין מוכרח לומר דחיישי' לשאלה ומנ"ל לחוש לשאלה ולמ"ש שפיר, וארנקי וטבעות דאמרינן בש"ס שם דלא מושלי פסק בתשובת ב"י דחיישינן לשאלה ובח"מ מסופק בזה וצ"ל ג"כ כמ"ש לפי התירוץ סימנים דרבנן ובעינן ס"מ ביותר אז אפילו בכלים אלו ליכא מיהת ס"מ ביותר כי אף על פי דאין שכיח לשאלה אותם מ"מ לפעמים משאיל אותם, והא דאית' בש"ס דלא חיישינן לשאלה בכלים אלו היינו דוק' לאוקימת' דסימני' דאורייתא' אז א"צ ס"מ ביותר אז לא חיישינן לשאלה בכלים אלו אבל לאוקמת' סימנים דרבנן חיישינן לשאלה אפי' בכלים אלו והיינו שיטת הריטב"א שהבי' הב"י אלא קשה דהא בסוגי' זו הקשה מגט דמחזירים בסימני הכלים על מתני' דלא מהני סימנים בכלים ש"מ גט והיתר האשה שוין ולקמן סי' קל"ב פסק דלא חיישינן לשאלה בארנקי ואפשר בגט הבעל דבר בפנינו ולא אמר דהשאלה לא חיישינן לשאלה אבל כאן חיישינן לשאלה שמה השאלה הבעל מיהו הסוגי' עדיין אינו מיושב ונ"ל עיקר דלא חיישינן לשאלה בארנקי וטבעות כמשמעות הסוגי' הנ"ל גם לשיטת תוספ' והר"ן והנ"י לא חיישינן לשאלה כלל אף על גב דיש להחמיר בעלמא כמ"ש מ"מ בכלים אלו יש להקל שוב דאית' בתשובת חוט השני סי' צ"ח בשם הגאון מוה"ר נפתלי ז"ל כמה דברים מזה שכתבתי, ובזה מיישב שפיר מה שהקשה הגאון מהר"ל הנ"ל לפי התירוץ סימנים דרבנן אי אמרת דחיישינן לשאלה א"כ ט"ע בכלי לא מהני א"כ קשה למה תנא במתני' אף על פי שיש סימנים בכלים לא מהני ת"ל ט"ע שהוא דאורייתא' נמי לא מהני ולמה תנא במתני' סימנים שהם דרבנן אלא ודאי לפי תירוץ סימנים דרבנן לא חיישינן לשאלה ולמ"ש לא מוכח כלו' משום ד"ל במתני' תנא סימנים שאינם מובהקים ביותר לא מהני לפ"ז דין סי' בגופו ובכלים דין א' והיינו כלים דלא מושלי דמהני בהו ט"ע מ"מ סימנים אמצעיים לא מהני וכל זה איירי כשנמצא בבגדיו אשר לבוש ארנקי או נמצא בידו טבעות אבל אם נמצא ארנקי סמוך לו לא מהני כי יש לומר הארנקי מונח מאז ומקדם ואין לדמות דינים אלו להא דאיתא בפ' אלו מציאות אם נמצא פירות סמוך לכלי כמ"ש בת"ה סי' רס"ב ופשוט בעיני:

לו ראייה שיכול ליפטר בה אילו היה בידו, כמו שנתבאר בסימן רצ"א סעיף כ"ו: הגה מיהו דבר שאי אפשר להבריה ולכפור בו, כגון בית או ספינה, מותר להשאיל. וע"ל סימן שט"ז:

ביאור: אין השואל רשאי להשאיל כו' - פירוש, אפילו לאותו דבר שנשאל לו, והיינו דוקא במטלטלים משום שהשני יכול להבריחם וכדמסיק הרמ"א (סמ"ע). אפילו שאל ספר תורה - יש מחלוקת לגבי השואל ספר תורה אם חייב באונסין או לא (קצה"ח).

שעושה מצוה כו' - ולא אמרין בזה מסתמא דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה (סמ"ע), דאסור לו ליתן לאחר דלא מהימן ליה, אולי יבריחם ויכפור ויפסודו עצמו בשקר, ועי' לעיל סימן עב ס"ג בסמ"ע ד"ה נעשה עליו, ונתה"מ שם ד"ה כאלו הלווה (נתה"מ).

ואם השאיל לאחרים כו' - ואם המשאיל רגיל להשאיל לאותו אחר, פטור כשישבע האחר ואפילו היכא דרגיל להפקיד אצל אותו אחר, ולא שרגיל להשאילו (ש"ך).

חייב כו' - לפרוע משעת שאלה לאחרים, ונ"מ הדין שכתבתי לקמן סי' שד"מ ס"ד (ש"ך), הש"ך כתב שם דאף שאינו יודע חייב, מטעם דבהתחלת פשיעה שנתן לאחר הגורמת האונס מתחיל החיוב (נתה"מ), והיינו דאפילו למאן דאמר דשומר משעת פשיעה משתעבד, לאו דוקא פשיעה המחייבת אלא אפילו מהתחלת הפשיעה אשתעבדו נכסיו, והיינו משום דכשמסור לאחר אף על גב דאינו פשיעה גמורה ואם נאנס ביד השני פטור, אפ"ה נכסיו אשתעבדו משעת התחלת פשיעה שמסרו לאחר, ואם נאנס אחר חזרה כמו למאן דאמר משעת משיכה, וכבר ביארנו דבר זה בסימן ש"מ סק". וזה שכתב ונפקא מינה לענין הדין שכתבתי לקמן סימן שד"מ סעיף ד', נראה דטעות סופר הוא וראוי לכתוב לענין הדין שכתבתי סימן שמ"א סעיף ד' (ס"ק), והיינו דשם כתב אם מתה ביד הירושין והניח אחריות נכסים למאן דאמר משעת פשיעה פטורין הירושין, אבל אם מסרו ליד אחר ומתה אחר, אף על גב דכבר מת השואל אשתעבדו נכסי למפרע משעה שמסרו לאחר, ואם הניח אחריות נכסים גובה מהם (קצה"ח).

אלא אם כן יש לו ראייה כו' - פירוש, דאם יש לו ראייה שמתה אצל השני מחמת מלאכה, ואילו היה עושה בבית שואל הראשון אותה מלאכה היתה ג"כ מתה בה, פטור גם השני. ועיין מה שכתבתי בסי' ש"מ סק" (סמ"ע), ומיהו ש"ח או שומר שכן שאין לו רשות להשתמש בפקדון, אם השכירו או השאלו לכ"ע חייב באונסין כדן שולח יד בפקדון והיינו דנקט שוכר שואל (ש"ך).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' רצב ס"ב): המפקיד ספר תורה אצל תבירו גוללו פעם אחת ל"ב חודש, ואם כשהוא גוללו פתחו וקרא בו מותר אבל לא יתחב גולל עצמו ויקרא, והוא הדין שאר ספרים. ואם פתחו וקרא וגולל בגלל עצמו הרי שלח יד בפקדון ונתחייב באונסין. הגה וכמו שאסור לקרות ממנו כן אסור להעתיק ממנו אות אחת. והני מילי בעם הארץ אבל תלמיד חכם שאין לו ספר כיוצא בזה מותר לקרות ולהעתיק ממנו כי דאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו, ובמקום בטול תורה שאין ספרים נמצאים יכולין בית דין לכופו לאחד להשאיל ספריו ללמוד מהן, ובלבד שישלמו לו מה שיתקלקלו הספרים.

ביאור: גוללו פעם אחת כו' - והיינו לצורכה כדי שלא יתעפש, ואם גוללו תוך ל' יום אינו לצורכה של הספר אלא לצורכה של הנפקד ללמוד תורה (סמ"ע), וי"א שצריך לגוללו פעם בל' יום כמ"ש לגבי מציאה (לעיל סי' רס"ז ס"ד) (ש"ך), ועיקר דרך פעם בל"ב, בדמפקיד מדעת שאני, כיון דלא צויה לו, הוה ליה כמחל לו אותה טירחא, אבל אם גוללו לשלשים יום ודאי תיקון הספר הוא וכמ"ש, וא"כ מותר לקרות ביה כשגוללו לשלשים אפילו לדעת הש"ע, דתיקון הספר לא ישתנה במפקיד אלא שמוחל לו, אבל תוך שלשים דאינו תיקון דהא אפילו באבידה לא הוצרך לגלול אלא אחת לשלשים, ומשום הכי כשגוללו אסור לקרות בו (קצה"ח). פתחו וקרא בו מותר - עיין לעיל סימן רס"ז ס"כ כמה חילוקים בענין היתר בקריאתה, דהיינו שלא יקרא מתוכה דבר שלא למד מעולם, ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בה ג' דפין, ולא יהיו שנים קורין בשני ענינים, ולא שלשה אפילו בענין אחד, ונראה דה"ה כאן, וכאן לא בא אלא ללמדינו אימת מיקרי שולח יד להעמידה ברשותו לענין אונסין (סמ"ע).

כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו - דומיא דהפקיד מעות אצל שולחני וחונני הנ"ל בסעיף ז' (סמ"ע וט"ז), ומשם רואים דאם צרר וחתם הספר בקשר משונה דגילה דעתו דפקיד בקריאתו, ידענן ביה דודאי לא ניחא ליה שיעתיק ממנו, ואסור לקרות מתוכה ומיקרי שולח יד בקריאתו וכ"ש בהעתקתו מתוכו (סמ"ע), ולפ"ז הוי הדין גם בזה דמיד הוי ש"ש בשביל הנאה שיכול להשתמש, וכשהוא ישתמש בהן יהיה חייב אפילו באונסין (ט"ז), אבל חבר ות"ח מותר לקרות בו ולהעתיק ממנו ואפילו לכתחלה שלא ברשות, והוא שאין לו כיוצא בו לפי שכשהפקידו אצלו יודע היה שהנפקד חבר וילמוד בו ואדעתא דהכי הפקיד אצלו כמו מפקיד מעות אצל שולחני דכשתן מותרין משתמש בהן, ושמא הטעם משום דאיתא במדרש משלי על הדין קרא לא יבזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב שאין לבזות מי שגונב ד"ת והעתיקו (ש"ך).

להשאיל ספריו - ובלבד שישומרו ג' שמאים הפסד, ואם יפחת ויקלקל שישלם לו הפחת ע"י אותן שמאים ויתן משכונ בכדי שומת הספר (רע"א).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' שז ס"ד): אין השוכר בהמה או מטלטלים רשאי להשכיר לאחר. ואם השכיר לאחר דינו כדן שומר שכן שמסר לשומר אחר שנתבאר בסימן רצ"א (סעיף כ"ו):

או שחור, או שאמרה שהוא מונח בחפיסה או בדלוסקמא, אינו סימן להחזירה לה על ידו.

ע"י רמב"ם (גז"א פ"ג ה"ח): בראשונה כל מי שמצא אבדה היה מכריז עליה שלשה רגלים, רגל ראשון אומר ראשון, שני אומר שני, שלישי מכריז סתם כדי שלא יתחלף לו שני בשלישי, ואחר רגל האחרון בשבעת ימים מכריז פעם רביעית, כדי שילך השומע לביתו בשלשה ימים וימשש את כליו ויחזור בשלשת הימים וימצא זה המכריז מכריז בשביעי.

ע"י שו"ע (אר"ח סי' קיז ס"א):

ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ד): כיצד מכריז: אם מצא מעות, מכריז מי שאבד לו מטבע, וכן מכריז מי שאבד לו כסות, או בהמה, או שטרות, יבא ויתן סימנים ויטול. ואינו חושש לרמאי מפני שהודיע מין האבידה, לפי שאינו מחזירה עד שיתן סימנים מובהקים:

ביאור: מי שאבד לו מטבע כו' - ר"ל הן שאבד מטבע הן שאר דברים, לעולם מזכיר שם האבידה שמוצא בפירוש, וכתב כן לאפוקי שיכריז סתם אבידה מצאתי ולא יזכיר מה היא, מחשש רמאי שיעד בחבירו שאבד טליתו ומכיר סימניו ויבוא ויאמר אני אבדתי הטלית ואלו הסימנים. והטעם שאין מכריזין סתם אבידה, כדי לקרב הדבר לבעל האבידה בכל מה דאפשר ליתן לב שאבידתו נמצא ויבוא ליתן סימניו (סמ"ע).

יבא ויתן סימניה - וסימן דמטבע נתבאר בסימן רס"ב בסעיפים י"א וי"ב וי"ג (סמ"ע).

עד שיתן סימנים מובהקים - ג' מיני סימנים הן, סימן נקב בצד אות פלוני והדומה לו, והוא סימן מובהק גמור נחשב בשאר דברים כעדים. וסימן ארוך וגוץ ומשקל ומקום, הוא סימן בינוני והוא סימן מובהק סתם מיקרי, ומיניה איירי כאן, וסימן חיוור וסומק, אינו מיקרי סימן מובהק כלל, אא"כ הוחזק רמאי שבו החמיר להצריכו עדים או סימן מובהק כמו "נקב יש בצד אות פלוני", ומשרבו הרמאים התקינו שלא להחזיר לסתם בני אדם אא"כ יביא עדים שהוא שלו או שביא עדים שאינו רמאי, וחוזר הדין לדין תורה להחזירו לו בסימנים מובהקים (סמ"ע), וי"א דארוך וגוץ לא הוי סי' כלל ובאמת זה תלוי במחבר ורמ"א לקמן סעיף ו', ולמעשה בסי' מובהק לגמרי כגון נקב יש בצד אות פלו' וכי האי גוונא מחזירין האידיאן לסתם בני אדם אפ"י אינו מביא עדים שאינו רמאי או שהיה שלו, אבל בסי' מובהק דמדה ומשקל אין מחזירין אלא כשמביא עדים שאינו רמאי או שהוא צורבא מרבנן, אבל בידוע שהוא רמאי אין מחזירין אפילו בסימן מובהק לגמרי וצריך דוקא להביא עדים שהיה שלו, ונראה דאף האידיאן יש דין ת"ח לענין זה (עי' לעיל רס"ב ס"א ודברינו שם) (ש"ך).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ד): אוזנים ותרגולים זכרים (גדולים) מיטפל בהם ל' יום. קטנים ביותר, וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו, מיטפל בהם ג' ימים. מכאן ואילך, מוכרן בב"ד: ויש אומרים דאין צריך בית דין, ויכול לשומן ולקחתן באותן הדמים:

ביאור: ה"ג אוזנים ותרגולים זכרים "גדולים" מיטפל כו' - דאי נקבות, כבר נתבאר בסעיף כ"ב, דכיון דיש מהן ביצים מוכר הביצים ומאכילן כדן בהמה העושה ואוכלת (סמ"ע).

קטנים ביותר כו' ג' ימים - וי"א אפכא, דגדולים שמזונותן מרובה ג' ימים, וקטנים ל' יום (סמ"ע).

מכאן ואילך מוכרן בב"ד - לא כתב כאן דמחזיקין בשותפות כמ"ש בסוף סעיף כ"ב, דכיון דהם זכרים לית בהו ריוח ומאי שותפות שייך בהו. ונראה דגם בסעיף כ"ב דכשתם הבהמה לשותפות ובסעיף כ"א כשתם תפילין לעצמו, ס"ל דצריך בהן דשומת בית דין (סמ"ע).

דאין צריך בב"ד כו' ולוקחן כו' - ואף על גב דגבאי הפורט מעות לדינרין (עי' יו"ד סי' רנז ס"ב) דפורטין לאחרים ולא לעצמו משום חשד, וכן במשכיר משכון [העושה שכר הרבה ואינו מפחית הרבה] לטובת הממושכן, משכירו לאחרים ולא לעצמו (עי' לעיל סימן ע"ב סעיף א'), שאני הכא בזה המשכיר אבידה שהוא בחזקת כשרות ואין חושדין אותו (סמ"ע).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"ג): מצא עגלים וסייחים של רעי, מיטפל בהם ג' חדשים. ושל פטם, ל' יום:

ביאור: וסייחים של רעי כו' - פי' אם אינו צריך לפטמן בביתו אלא מדרכין לרעות ולהשביען ברעייה מירק ועשב השדה (סמ"ע).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' רסז ס"א): מצא תפילין, שם דמיהן, ומניחן עליו מיד אם ירצה. שדבר מצוי הוא לקנות בכל שעה:

ביאור: שם דמיהן ומניחן עליו - פירוש, מחזיק לעצמו ומניחן על ראשו ויוצא בהן ידי מצות תפילין אם ירצה לקנותם לעצמו, דודאי בעליהן לא יקפידו דהם מצויים לקנותן אצל סופרים. דזוקא תפילין דאינו עשוין אלא למצותן בלבד, אבל שאר דברים אף שמצויים לקנותן מ"מ חביב לאדם דבר שרגיל בו, משא"כ תפילין דאין אדם רגיל להקפיד אם יוצא באלו או באלו אם גם הם בחזקת כשרות (סמ"ע), וי"א הואיל ואינה עשויה אלא למצותן בלבד ולא לשום תשמיש אחר, א"כ ניחא ליה לאינש שימכרו ויעשו בהן מצוה משא"כ בשאר דברים (ש"ך).

ע"י שו"ע (ח"מ סי' שמב): אין השואל רשאי להשאיל, אפילו שאל ספר תורה, שעושה מצוה בשאלתו, אינו רשאי להשאיל לאחרים, ואם השאיל לאחרים, אפילו נתקלקל מחמת המלאכה ששאלו בשבילה, חייב, אלא אם כן יש

הרי זה נוטל - פירוש, הרשות בידו ליטול וחייב שכנגדו ליתן לו, ואין בו עבירה שמקבל שכר ההשבה, דלא חייבתו התורה במקום פסידא, אלא שמסתמא אמרו חז"ל דניחא ליה לאדם בבציר משכירתו ולהיות בטל, והרי זה גילה דעתו דלא ניחא ליה בזה (סמ"ע).

וגם הם מחוייבים כו' - עיי' לקמן סי' רס"ז ס"ה בהג"ה א' (ש"ך).

ואפילו פסקו לו יותר מן הראוי - ר"ל יותר ממה שראוי לאדם אחר דנוטל פחות מדמי מלאכתו כדי לישב בטל כנ"ל ס"ק, אבל אם פסקו לו יותר מדמי מלאכתו, ודאי אי"צ ליתנו לו, כי יאמרו לו משטה הייתי בך אפילו לדבר הרשות, וכ"ש בזה שמצות השבה עליו לקיימה (סמ"ע), עיי' סי' רס"ז סעיפים ו' וז' (ש"ך), עיי' מ"ש בסימן רס"ד ס"ז (קצה"ח).

ואם אין שם בעלים כו' - ולא דמי למה שכתב רמ"א סי' רס"ד ס"ג, דאם אין הבעלים שם אף על פי שלא התנו כאילו התנו דמי, דשאני הכא דמסתמא ניחא ליה לאדם במנוחה ממלאכתו הכבידה ולעסוק בהשבה זו ולקבל פחות מדמי מלאכתו, וזה הפועל דמייירי ביה כאן דלא ניחא ליה במנוחה אלא בטירחא, ובהרבה שכר כדי מלאכתו, ואם ישיב בלא תנאי לא יאמין לו בעל אבידה בזה, אלא יאמרו שהוא מסתם בני אדם ולא יתנו לו אלא כפועל בטל, משו"ה נתנו לו רשות לעסוק במלאכתו ולהניח ההשבה שאינה מוטלת עליו בכי האי גוונא, מה שאין כן לעיל כששטף נהר חמורו וחמורו חבירו והניח את שלו והציל את של חבירו, דהכל יודעין דהטירחא אחת להצלת חמור חבירו כמו בהצלת חמור שלו, ומסתמא ופשוט הוא שניחא לאדם להציל את שלו משל חבירו, אם לא שעשה בשביל השכר שחבירו ישלם לו עכ"פ דמי חמור שלו והותר, משום הכי אמרו שם דה"ל כאילו התנה עמו וצריך לשלם לו כל דמי חמורו, אם לא שחבירו היה שם והיה יכול להתנות עמו ולא התנה, עיי' שם (סמ"ע).

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רס"ט): הוב"ד בהערה כ.

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רנט ס"ט): אבידת קרקע גם כן חייב להשיב, שאם ראה מים באים לשטוף שדה חבירו, חייב לגזור בפניהם כדי להציל.

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רס"ב): ראה פרה רצה בדרך: אם פניה כלפי העיר, אין זו אבידה. כלפי השדה, הרי זה אבידה. מצאה רועה בין הכרמים, חייב להחזיר משום אבידת קרקע. לפיכך אם היו הכרמים של עכו"ם, אינה אבידה, ואינו חייב להחזיר. ואם חשש שמא ירהגנה העכו"ם כשימצאנה, מפני שהפסידה הכרם, הרי זה אבידה, ונוטל ומכריז: והוא הדין במקום שפורעין קנס מבהמות שרועים בשדות אחרים:

ביאור: בין הכרמים חייב כו' - שמקלקל הכרם (סמ"ע), ע"ל סי' רס"ג ס"ב (ש"ך), משמע דכוונת הש"ך כי היכי דהתם היכי דהתחיל להחזיר צריך להחזיר עד שיגיע לרשות בעלים. ה"נ כא. אולם יש לחלק דכיון דאינו חייב בה להשיב רק משום אבידת קרקע, כל שמוצאה משם ומניחה למקום מרעה, סגי, דליכא בו משום "הכישה נתחייב בה" (רע"א).

של גוי אין צריך להחזיר - אם היתה רצה בין הכרמים, שאז יש לחשוש שמתקלקלות רגליה דרך ריצתה בקוצים ובשרשי אילנות דמצויים בכרם, דבזה גם בשל גוי חייב להחזיר משום אבידת בהמת ישראל (סמ"ע).

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רצ"ב ס"ה): (ה) השולח יד בפקדון על ידו או על ידי שלוחו הרי זה גזלן ונתחייב באונסיו ונעשית הגזילה ברשותו ומשלם אותה כדון הגזלנים שיתבאר בהלכות גזילה:

ביאור: או ע"י שלוחו - היינו דוקא כשלא ידע השליח שהוא של אחרים או שאינו בר חיוב או שאין לו מה לשלם (סמ"ע סק"י), ו"א דבכל גווני יש שליחות יד לחייב המשלח (ט"ז), כל הריבוי של שלוח לדבר עבירה בשולח יד רק לחייב המשלח ולא לפטור השליח (ש"ך סק"ד), ו"א שהחיוב על מעשה השליח הוא מדין פושע ולכן לא שייך לשליחות כלל (קצה"ח). ו"א דהסמ"ע מייירי שציוה להשליח לאכול, ואף שהמשלח קנה אותו תיכף בהגבהת השליח, והשליח מינה המשלח קזכי ושל המשלח קאביל, מ"מ נראה דדמי לגזל ולא תניאשו הבעלים ובא אחר ואכלו דרצה מזה גובה ורצה מזה גובה, והכא נמי, דנהי דיש שלוח לדבר עבירה, מ"מ לא גרע השליח מאחר כשאכלו לפני יאוש דרצה מזה גובה ורצה מזה גובה וחייב השליח, ואף שאין שליחות לקטן היינו לענין שאין המעשה קיים, אבל לענין חיובא דהמשלח חייב אפילו ע"י מי שאינו בר שליחות (נתה"מ), ואם אמר לנכרי שלוח יד ל"ל ג"כ דחייב דכך חייבה התורה, דזהו גופה הוי שליחות יד במה שמצוה ומניח לאחר לשלוח בו יד, ולא מדין שליחות הוא ועי' מהר"ט [והוא דברי הקצה"ח] (רע"א).

עיי' רמב"ם (שחיטה פ"ג ה"ט): אסור ליטול אם על הבנים ואפילו לטהר בהן את המצורע שהיא מצוה, ואם לקח חייב לשלח, ואם לא שלח לוקה, שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, (ועשה) ולא עשה דוחה עשה.

חייב להוכיחו - בעבירה שבסתרי יוכיחנו בסתר ובעבירה שבגלוי יוכיחנו מיד שלא יתחלל שם שמים (מ"ב), וכל זה דוקא איש את אחיו שלבו גס בו אבל אם היה איש אחר שאם יוכיחנו ישנאנו וינקום ממנו אין להוכיחו. לעולם ידור אדם במקום רבו כשמקבל תוכחתו וא"ל אל ידור מוטב שיהיו שוגגים (ביה"ל). יקללנו - ו"א דדי עד שינוף בו החוטא ומכאן ואילך אסור להוכיחו שנאמר אל תוכח לך פן ישנאך (מ"ב).

עד שיכנו - כלומר שחייב המוכיח להרבות תוכחותיו אל החוטא עד שיהא קרוב החוטא להכות את המוכיח (ביה"ל).

ביאור: אין השוכר כו' - כל דיני שומר שכר בשבועותיו ובתשלומיו ובענין קניית הכפל נוהגין גם כן בשוכר, וכשם שאין השומר שכר רשאי למסור לאחר כך השוכר אין רשאי (סמ"ע).

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רס"ח): הוב"ד לעיל הערה 83.

עיי' רמב"ם (רוצה ושמירת הנפש פ"י ה"ג): כל העבודות פוסלות את העגלה כמו שפוסלין בפרה אדומה, שנ' אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול, ולמה נאמר עול מאחר שנאמר אשר לא עובד בה שהוא כולל העול עם שאר עבודות, שהעול פוסל בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה כיון שמשכה בעול טפח נפסלה אף על פי שלא חרש בה ולא עשה בה מלאכה ושאר עבודות אינן פוסלין אלא עד שעת מלאכה.

עיי' רמב"ם (פרה אדומה פ"א ה"ז): כל המומין הפוסלין בקדשים פוסלין בפרה שנאמר אשר אין בה מום, היתה יוצא דופן או מחיר או אתנן או טרפה או שנרבעה פסולה, שכל הפוסלין את הקדשים למזבח פוסלין את הפרה ואף ע"פ שהיא קדשי בדק הבית הואיל וקראה הכתוב חטאת, ומותר ליקח אותה מן העכו"ם ואין חוששין שמא רבעה העכו"ם שאינו מפסיד בהמתו, יתירה פרה על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנאמר אשר לא עלה עליה עול ובעגלה ערופה אומר אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול מה עול האמור בעגלה עשה שאר עבודות כעול אף עול האמור בפרה יפסול בה שאר עבודות כעול, אלא שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה, כיצד קשר עליה העול אף על פי שלא חרש בה פסולה, הכניסה לדוש אינה נפסלת עד שידוש בה וכן כל כיוצא בזה, רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה, ועבר בה את הנהר, קפל עליה את המוסירה, נתן טליתו עליה, נתן עליה כותש של שקים פסולה, קשרה במוסרה אם היתה מורדת וצריכה שמירה כשירה ואם לאו פסולה שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא, עשה בה סנדל שלא תחלק, פירש טליתו עליה מפני הזבובין כשירה, זה הכלל כל שהוא לצרכה כשירה לצורך אחר פסולה, נעשית בה מלאכה מאליה או שעלה עליה עול מאליו, אם לרצונו פסולה שנאמר אשר לא עובד בה שאם עובד בה לרצונו ה"ז כמי שעבד בה, לפיכך אם שכן עליה העוף כשירה, עלה עליה זכר פסולה, ואצ"ל שהמעוברת פסולה, הכניסה לרבקה ודשה מאליה כשירה, הכניסה כדי שתניק ותדוש פסולה שהרי עשה לרצונו וכן כל כיוצא בזה. +/השגת הראב"ד/ ואצ"ל שהמעוברת פסולה. א"א אומר אני שר"א שמכשיר במעוברת מודה שאם עלה עליה זכר שהיא פסולה שהמעוברת תובעת זכר היא וצריכה היא אבל עלה עליה זכר שלא בשעת תביעתה צער הוא לה ומשא וחכמים שהם פוסלים במעוברת משום חשש דשלא לרצונה הם פוסלים.

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רס"ט): הוב"ד לעיל הערה 84.

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רס"ט): הוב"ד לעיל הערה 84.

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רס"ט): הוב"ד לעיל הערה 84.

תעשה אחר (רס"י).

עיי' שו"ע (ח"מ סי' רסה): הרואה אבידה, חייב להחזיר בחנם אם הוא בטל. אבל אם היה עוסק במלאכה, ובטל ממלאכתו ששום דינר, והחזיר אבידה ששום מאה דינר, לא יאמר לו תן לי דינר שהפסדת, אלא נותן לו שכרו כפועל בטל, שיבטל מאותה מלאכה שהיה עוסק בה: הגה: ויש מפרשים כפועל בטל, כפי מה שרוצה לבטל ולהתעסק בהשבתה, כגון שהיה עוסק במלאכה שנותנין עליה ד' דינרין, ואם היה בטל לגמרי נוטל דינר, ולהתעסק בהשבתה נוטל שני דינרין, צריך ליתן ב' דינרין, אע"פ שמגיע לו דינר בשכר ההשבה. ואם שכר ההשבה הוא יותר ממלאכתו, אין צריך ליתן לו רק כדי שכר מלאכתו. והא דמותר ליקח שכר השבה, היינו שאין הבעלים שם, ועשה מעצמו והשיב. אבל אם שם הבעלים ולא התנה, איהו דאפסיד אנפשיה, ואין לו אלא כפועל בטל לגמרי, ולא מה שהיה נוטל לטרוח בהשבתה. ואם התנה עם הבעלים, או בפני בית דין, שיטול מה שיפסיד, והרשוהו, הרי זה נוטל: וצריך להשיב, מאחר שרוצין לשלם דמי הפסדו. וגם הם מחוייבים ליתן לו כל מה שפסקו, אפילו אם פסקו לו יותר מן הראוי. ואם אין שם בעלים, ולא בית דין, שלו קודם:

ביאור: כפועל בטל שיבטל מאותה מלאכה שהיה כו' - נמצא דלפ"ז אינו נוטל שכר על ההשבה כלל, אלא כמה היה רוצה פועל זה ליבטל ממלאכתו שעוסק בה ולישב בטל לגמרי. אבל הרמ"א ס"ל דכיון דמצות השבה אינה מוטלת אפועל צריכין לשלם לו ג"כ שכר ההשבה (סמ"ע).

ו"מ כו' - ועיקר כמחבר (ש"ך).

כגון שהיה עוסק במלאכה - עיי' מ"ש בסימן ט' סק"ב (קצה"ח).

כדי שכר מלאכתו - דכיון דאין לפועל הפסד, אף שיש לו טירחא יותר בהשבה מהעסק במלאכתו, ע"ז מצווה ועומד לקיים מצות השבת אבידה ואסור לו ליטול שכר עליה (סמ"ע).

היינו שאין הבעלים כו' - ע"ל סי' רס"ד ס"ג בהג"ה (ש"ך).

אלא כפועל בטל לגמרי - היינו כפירוש פועל בטל דהמחבר בריש סעיף זה, כמה היה נוטל פועל כזה להיות יושב בטל לגמרי, דה"ל להתנות ולא התנה, דאין נוטל שכרו על ההשבה כלל אלא על בטיולתו ממלאכתו (סמ"ע), ואם אין הבעלים נוטל צריך לשלם לו כל שכרו, כיון שלא היה מחויב בדבר ממילא חשיב כשאר יודר שלא ברשות להשביח לחבירו ונוטל כל שכרו (נתה"מ).

שיטול מה שיפסיד - בביטול מלאכתו, כי לא ניחא ליה להיות פועל בטל כי צריך לפרנס בני ביתו לטרוח ולקבל עליה שכר הרבה (סמ"ע).

בכלל זה שליש בתלמוד דהיינו שיבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא דבר מתוך דבר וידמה דבר לדבר וידון במדות שהתורה נדרשת בהם עד שידע היאך עיקר המצות והיאך יוצא האסור והמותר וכיוצא בזה דברים שלמד מפי השמועה כיצד היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו ג' שעות ביום וט' בתורה קורא ג' מהם בתורה שבכתב ובג' תורה שבעל פה ובג' דבר מתוך דבר במה דברים אמורים בתחילת לימודו של אדם אבל כשיגדיל בתורה ולא יהא צריך ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבעל פה יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי תורה שבעל פה כדי שלא ישכח דבר מדיני התורה ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד לפי רוחב לבו וישוב דעתו: הגה וי"א שבתלמוד בבלי שהוא בלול במקרא במשנה וגמרא אדם יוצא ידי חובתו בשביל הכל ואין לאדם ללמוד כי אם מקרא משנה וגמרא והפוסקים הנמשכים אחריהם ובוזה יקנה העולם הזה והעוה"ב אבל לא בלמוד שאר החכמות ומ"מ מותר ללמוד באקראי בשאר חכמות ובלבד שלא יהיו ספרי מינים וזהו נקרא בין החכמים טיול בפרדס ואין לאדם לטייל בפרדס רק לאחר שמלא כריסו בשר ויין והוא לידע איסור והיתר ודיני המצות:

ביאור: שבתלמוד בבלי - אבל צריכים ללמוד גם ספרי פוסקים (ט"ז, וש"ך).
אבל לא בלימוד שאר החכמות - כגון ספרי הפילוסופים ותכונה וחכמת הקבלה וכיוצא בהן. ואין לשון הרב מתוקן שכתב וזהו נקרא בין החכמים טיול בפרדס כו' משמע שכל שאר החכמות זולת הש"ס נקרא טיול בפרדס ואינו כן שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכבה הם שחכמים קוראים אותו פרדס, ואין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר, ויש שכתבו שלא ללמוד קבלה עד שיהא בן ארבעים שנה, שצריך קדושה וטהרה וזריזות ונקיות לזה ורוב המתפרצים לעלות בחכמה זו קודם הזמן הראוי קומטו בלא עת (ש"ך).
שם - יש לרחק לימוד הקבלה (פ"ת).

^{נא} עי' שו"ע (ח"מ סי' ערב ע"ב): היה כהן והזבחה רוצלת בין הקצרות
אינו מטמא לה.

^{נב} עי' שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"ד): פרק וטען וחזרה ונפלה חייב לטעון ולפרוק פעם אחרת אפילו מאה פעמים שנאמר עזוב תעזוב הקם תקים עמו, לפיכך צריך לדדות עמו עד פרסה אלא אם כן אומר לו בעל המשא איני צריך לך:
ביאור: עד פרסה - וי"א עד מיל (סמ"ע), ועיקר כמחבר (ש"ך).

^{נב} עי' שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"ז): מצא בהמת חבירו רבוצה, אע"פ שאין הבעלים עמה, מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה שנאמר עזוב תעזוב הקם תקים מכל מקום, אם כן למה נאמר עמו שאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק לבדך פרוק הרי זה פטור שנאמר עמו, ואם היה בעל הבהמה זקן או חולה חייב לטעון ולפרוק לבדו.

^{נד} עי' שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"ו): מצוה מן התורה לפרוק עמו בחנם (כמו באבידה וע"ל סימן רס"ה), אבל לטעון עליו הרי זה מצוה ונוטל שכרו, וכן בשעה שמדדה עמו עד פרסה יש לו שכר:

ביאור: כמו באבידה עיין לעיל סימן רס"ה - שם נתבאר דפועל מותר ליטול שכר, וכמה יטול, וכמה פרטי דינים מזה (סמ"ע).

וכן בשעה שמדדה עמו כו' - ואפילו הולך משום פריקה מותר לקבל עליה שכר (סמ"ע), פירוש, שצריך לילך עמה עד פרסה אחר הפריקה או טעינה (ט"ז).

^{נז} עי' שו"ע (ח"מ סי' ערב ס"ה): מאימתי יתחייב לפרוק ולטעון עמו, משיראהו ראיה כפגיעה שהרי נאמר כי תראה ונאמר כי תפגע, וכמה שיערו חכמים שיהיה ביניהם רסו אמה וב' שלישי אמה שהוא אחד מז' ומחצה במיל. היה רחוק ממנו יותר מזה אינו זקוק לו:

^{נז} יש להדגיש שאביו היא לשון עבר של רבו לשון הווה.

^{נז} עי' שו"ע (יו"ד סי' רמו ס"ד): חייב אדם לשלש למודו שליש בתורה שבכתב דהיינו הארבעה ועשרים שליש במשנה דהיינו תורה שבעל פה ופי' תורה שבכתב